UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annuae litterae Societatis Jesu

1597

urn:nbn:de:hbz:466:1-99878

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 5169.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNVAE LITTERAE SOCIETATIS IESV.

ANNI M.DXCVII.

PATRIBVS FRATRIBVSQ. SOCIETATIS IESV.

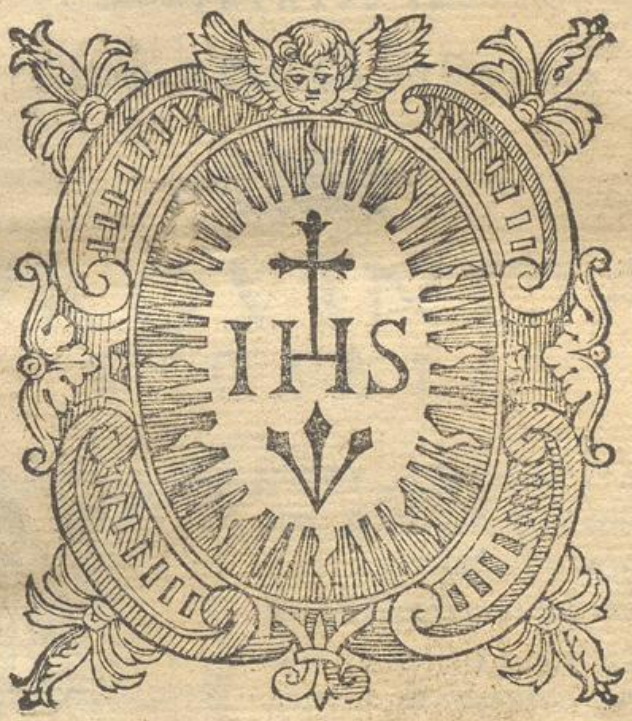

NEAPOLI,

Ex Typographia Tarquinij Longi. M.DC.VII.
Cum Licentia Superiorum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNVAE LITTERAE SOCIETATIS IESV.

ANNI M. D XCVII.

PATRIBVS FRATRIBVSQ. SOCIETATIS IESV.

Gratia, & Pax, Christi Domini.

PROVINCIA SICILIA.

MVTILAM dare cogimur Epistolam anni millesimi quingẽtesimi nonagesimi septimi, quatuor prouincijs omissis, quarum litterae desideratae sunt: duarum remotissimarum, Peruuij, & Philippinarum; & duarum omnium proximarum, Romanae, ac Neapolitanae. Reliquae sunt

Italicae prouinciae tres, quarum Sicilia domicilijs sexdecim, sexdecim supra quadringenta capita numerauit. In Panormitana Professorum Domo, & Vrbis eiusdem Collegio quadragenos binos: in domo probationis ibidem duodetriginta: in Mamertino Collegio vnum supra nonaginta: in domo probationis eiusdem Vrbis triginta: in Catinensi Collegio duos, & viginti: in Calatateronensi, & Monteregalensi octonos denos: in Drepanitano, & Biuonensi septenos denos: quinos denos in Mineensi, Marsalensiq.: tredecim in Rhegino: vno minus in Melitensi: in Calataniccetana sede quinque. E viuis excessere sex: admissi ad nostrum Institutũ nouem, & viginti.

PANORMVM.

PANORMITANA Professorum domus percommodo aucta est aedificio; noua absoluta aedium parte, valde ad amaenitatem, & salubritatem opportuna: Speciosa ambulatio, multis dextra leuaq. cubiculis, aequis interuallis, excitatis. In ea commode excepti Patres sunt; qui huc e suis quisque sedibus ad Conuentum Prouincialem conuenerunt. Quo tempore non Ciuitatis modo, sed totius etiam Siculae nobilitatis liberalitas egre-

egregie erga nos perspecta est. Nam ad impensam leuandam, certatim & Ciuitas ipsa, & viri quique Principes è toto Regno, pro se quisque tantum submiserunt; vt multum, quod in nosocomia, & carcerem distribueretur, redundarit. Aurei præterea trecenti quinquaginta ad nos viri pij testamento venerunt. Expromptae etiam à concione in vsus alios eleemosinae aliae. Coenobio mulierum, quae se à turpi vita receperunt, duceni quinquageni annui aurei impetrati. quingenteni item annui orbis virginibus matrimonio iungendis constituti. fructibus item concionum tribuitur, quod vir non obscuri nominis, vt Christi nuditatem tegeret in pauperibus, suis se ipse vestibus nudauit, & quidem magni pretij; cum pallium solum ducentis minimum aureis aestimaretur. Decem ab infami lucro mulieres se recepere; & aut matrimonio iunctae, aut claustro paenitentium exceptæ. Ex impuro grege quaedam e nosocomio reparata, quam perdiderat, valetudine, inopia cogente, iterum & suum, & paruae natae pudorem prostituere cogitabat. cui malo ante quam emitteretur, à nostris, obuiam est itum. Cephalædicim opidum Episcopi eius dioecesis rogatu Sacerdos è nostris profectus, praeter vsitatas nostrorum mi-

nisteriorũ vtilitates, duas claustralium familias, virorum alteram, alteram mulierum, magna Episcopi voluptate, ad sanctiorem disciplinam reuocauit.

In Collegio diem suum obiere duo, P. Iosephus Vernagallus, annos natus tres, & sexaginta, quorum tres & triginta magno semper humilitatis exemplo egerat in Societate. Panormi hic nobili loco natus, viam ingressus adolescentiae, ea studia sectabatur, quae adolescentes nobiles & locupletes tenere solent. A summa illa errorum inanitate, summa cum totius Ciuitatis admiratione, iam grandis, & clarus inter suos, concionibus olim P. Hieronymi Otellij ad meliora studia conuersus, mutata mente, coepit suorum institutorum rationem reprehendere; consiliaq. nouæ instituendae vitae agitare. Haec cum animo versaret, eo consilio veteres familiaritates, vnaq. cum amicis nota sibi loca frequentabat; vt veniam eorum, quae inter aequales, in ijs ipsis locis, contra diuinam legem deliquerat, ab ijs peteret, illorum pedes, atque ipsam humum, in qua deliquerat saepius oscularetur. Quid quid olim pecuniae à filijs familias, alea, ludisue alijs perceperat, singulis redhibuit. Ea denique nouorum studiorum, & mutatae voluntatis signa dedit; vt alij eum insanire

di-

dictitarent, alij, tam insigni permoti pietate, ad modestiorem se viuendi rationem referrent: studiumq. pietatis accuratiorem susciperent, & concionem, Ottelijq. familiaritatem studiosè frequentarent. Ipse demum triginta natus annos in Societatem nostram cooptatus, ea semper vixit pietate, & religiosa animi demissione, quae fuit tam insigni vocationi consentanea. Eius obitum paucis diebus antecesserat fratris adiutoris obitus Matthaei Gerardi Lilybetani. Is, cum ei medicus instare mortem denunciasset, lætus sacrum illud carmen exclamauit: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. vt tanta animi laetitia ceteros ad studium bene moriendi excitare videretur.

MAMERTINVM Collegium.

IN Mamertino Collegio florenti adhuc aetate decessit Petrus Carus Drepanitanus, qui vitae compendio sua virtute longam aetatem compensauit. Sociorum opera Societatis muneribus exercendis de more exstitit egregia: sed illa superiorum annorum litteris minus nota. Mancipiorum ingens numerus, qui impio relicto Mahomete Christia-

na sacra suscepere, studiose admodum à nostris Christiana pietate imbuuntur, insigni fructu opere: Nam & nostros piè admodum obseruant, libereq. se illorum fidei committunt, monitis parent, pietatem colunt, sacramenta frequentant; plusq: nostris sacerdotibus in seruitute quam debent, praestanda, quàm proprijs Dominis obtemperant, consilia communicant; eo vsque, vt male accepti, neque fugam cogitare audeant, nostris inconsultis. Eorum quidam cum telo succinctus incedere solitus esset, iussus à nostro sacerdote illud ponere, magnum vitae periculum adiuit. Nam cum inermis ab inimico stricto gladio peteretur, humi prostratus, veniam petijt per Deum: se patris imperio (& certum nominatim patrem indicauit) armis exutum, non posse iniuriam arcere. Sed Diuina hunc prouidentia tegente, permotus religionis reuerentia iratus inimicus impetum retinuit. Extitit de more Principum virorum egregia in nos beneficentia; Principis præcipue Scyllensis. qui cum alias semper nobis munificum se præbuit; tum hoc anno ad nostram fabricam lignorum magnum numerum, quingentorum aureorum aestimatione nobis dedit. E Parthenia Sodalitatè tres in nostram Societatem cooptati, multæ ex omnibus paenè Col-

le-

legijs Missiones vberes de more in horreum Dominicum fruges conuexere. Sed, quod tota res superiorum annorum litteris est nota, si quid erit, aut aliqua dissimilitudine quasi nouum, aut vtilitatis magnitudine praecipuum; id tantum cum in hoc, tum in alijs Collegijs, attingemus. In opido non exiguo, quo nostri venerunt, coenobium Sanctimonialibus exstruebatur: sed popularium dissidijs tota res impediebatur. nostrorum sermone ita discordia sedata, vt ardor ingens cunctorum animis inijceretur, Ciuitas ex aerario ad eam aedificationem mille & quingentos aureos assignauit: priuatimq. pro se quisque multi multa contulerunt. multæ quoque ibidem pacificationes conciliatae.

DOMVS PROBATIONIS Mamertina.

DOMVS Probationis Mamertina vnum misit ad superos Vincentium Morellum ad domestica munia admissum. Duos hic in Societate filios ante habuerat: vtroque suae vocationis munere perfuncto; ipse haud ita multo post vxore viduatus filiorum vestigia sequi constituit: admissusq. in Societatem hoc anno certæ rei caussa missus

in

in patriam, cum in carcere inopes eleemosina iuuaret, tertium è filijs, qui eodem carcere tenebatur, offendit. à quo rogatus vt sibi opem ferret, ita nullo sensu fuit erga prolem; vt negaret sibi homini religioso licere publicam caußam suscipere. posse ipsum, si vellet, quando illius rei causa venerat, ex ijs, quae inopibus afferret, partem capere; plura praestare non esse sui iuris. Hac religionis integritate adhuc tiro, ad emeritae militiae stipendia properauit. Qui hic ad probationem sunt admissi ad sexdecim peruenere.

Tertiani Sacerdotes, qui in hac domo exercentur, variis excursionibus rei Christianae operam nauarunt. Magni ad aquas quasdam, quas salutares repente factas esse, rumor dißiparat, concursus fiebant aegrotantium. aberat locus decimoquincto milliario Messana. Rei nouitas admirationem faciebat. neque aberat suscipio superstitionis alicuius, fama vulgante, in iis Sanctimoniae aliquid inesse. Ad auertendum errorem Patres illuc profecti aegrotis suasere peccatorum confessionem. Ita enim certa spe animi vulnera sanari. Morborum curationes non esse à miraculis petendas. Aegrotis per confessionem expiatis; & quantum fieri potuit, salutariter edoctis, ne ipsorum vulgata commoratio concursus maio-

res

res excitaret, inde discessere. Institutæ alibi sodalitates tum nobilium, tum plebeiorum; & scholae Christianae doctrinae constitutae. fuitq. vbi publica pecunia Clericis assignaretur, qui festis diebus Christianam doctrinam rudes edocerent. Circulator ex iis, qui induta persona in compitis agunt histrionem, in concione castigatus, ita in posterum coepit multitudinem dicacitate tenere, vt à petulantia sermonis, & obscenitate verborum abstineret. Vir nobilis, prima audita peregrinantis sacerdotis concione, concubinam, quam biennio aluerat, propinquis remisit cum dote: caelumq. eo consilio mutauit, vt non ante in patriam rediret, quam mulierem accepisset esse matrimonio coniunctam.

MONTIS REGALIS & reliqua Collegia.

TVLIT & Monteregalense Collegium fructus suos, sed consuetudine iam notos: fuit tamen admirationi Ciuitati, hominem vitæ solutioris, nostri Sacerdotis monitu mores correxisse; concubinam, cum qua diu vixerat, sibi matrimonio iunxisse. Socii duo, & afflicta valetudine, ad hanc caeli salubritatem missi, morbo naturae superante auxilia,

bu-

humanis concessere. P. Natalis Alcala, Syracusanus, Romae in Societatem cooptatus erat, reparandae causa valetudinis missus Syracusas, nullum patrij caeli sensit beneficium. tentata est altera caeli mutatio, sed nihilo euentu meliore. in saluberrima caeli temperie est lenta, pertinaciq. tabe consumptus. vir in diuinae rei caussa laborandi apprimè studiosus, qui attritus morbo, destitutus viribus, animo contra vim morbi connitente, strenue, quod vnum poterat, audiendarum confessionum laborem, & demandatum excipiebat, & vltro etiam magna animi alacritate subibat. Alter Franciscus Munda Calataieronensis, magnæ expectationis adolescens. qui peracto Philosophiae stadio Rhetoricam biennio cum docuisset, in solemnem prope iam lectioris indolis adolescentium morbum incidit. putabatur huius loci salubritas certum paene perfugium, quo cum se Messana recepisset, remisit quidem aliquandiu morbi vis. sed mox recrudescens, spes, quas de tanta indole boni conceperant, extinxit.

DREPANI ipso octauo à Pascha die in nouum templum, & si adhuc inchoatum, sed tamen vetere minus incommodum, est de migratum, magna procerum frequentia, Vicario Drepanitano rem diuinam faciente.

Rei

Rei nouitas celebritatem, celebritas nostrorum auxit labores: nullus vt otio locus relinquatur. Institutae huius quoque Collegii missionibus in amplo opido & celebri sodalitates tum nobilium, tum opificum, scholasticorumq. vtiles fecere nostrorum hominum peregrinationes.

Orbe toto iampridem notum est, quanta pietate CATINENSES Clarissimam Virginem, ac Martyrem S. Agatham ciuem suam prosequantur. Sacrum illius corpus in aede primaria summa religione asseruatur. Ostenduntur adhuc in vrbe loca ipsius cruciatibus martyrioq. illustrata, quæ olim magna religione colebantur. sed, vetustate omnia obliterante, indicabantur tantum: ruinis vero, situq. obruta nullo honore afficiebantur. Erat ea res dolori bonis. nostri prædicatoris opera factum est, locus vt expurgaretur, squaloreq. deterso, ad decentem nitorem, dignumq. cultum reduceretur. Ita demum loci Sanctitas, & vetus religio sacris monumentis restituta; diesq. anniuersaria instituta, quae publica religione, solemni ritu celebretur quarto à Pascha die: quo die primum eo in loco noster Sacerdos de renouata religione verba fecit. In hoc Collegio diem suum obijt trigesimo ætatis suæ anno vnus è Fratribus Vincen-

tius

tius Francus Melitensis, magnò, & quandiù vixit, religionis, & in morbo eximiae patientiæ exemplo. Eius loco tres in Societatem cooptati.

BIBONE miserandus flagitiosi hominis exitus multis saluti fuit. Cum meretrice hic annos multos vixerat; neque eam ab se amittere vnquam in animum induxerat. quin etiam, ne id facere cogeretur, nostrorum congressiones, colloquiaq. deuitabat. res erat insigni infamia, & omnibus inuisa. Forte contigit, vt nostri sacerdotis congressum aliquando vitare non potuerit. Interpellatur acriter de turpi vita relinquenda, eae adhibentur machinae, quae vel dirissimi pectoris hominem percellerent: non plus proficitur, quam cum alpes ventorum flatu pelluntur. Non idcirco hastas pater abijcit. nactus igitur occasionem, hominem iterum adoritur: tremendum Diuini Tribunalis iudicium proponit: mortem in singula momenta imminere: & tum maxime adesse, cum minimè expectatur. Nihilo se faciliorem præbet, quam antea praebuerat; quin etiam peruicaciorem, contumacioremq.: vsque eo, vt etiam nostro sacerdoti perniciem minitaretur, si se de eare tertio interpellaret. Sed debebatur documento aliis tam obdurata pertinacia.

Ea

Ea ipsa, quae hunc sermonem insequuta est nocte, miser in sinu meretricis interficitur. Perculit euentum triste ciuitatem vniuersam; eosq. maxime, qui id genus flagitiis tenebantur. Sed quis Diuina valeat iudicia metiri? flagitiosius adhuc alius peccauerat: & diuturniore duritia videbatur ad correctionem minus aptus. & tamen hunc diuinae miserationis oculus respexit. Triginta ipsos annos hic impudica muliere vxoris loco vsus erat, quam aetate iam deformatam ab se remouerat; eiusq. filiam sibi ipsius loco substituerat, cum eaq. vndeuigesimum iam annum viuebat: cum collegae horrendo interitu admonitus; & graui, pertinaciq. nostrorum monitione victus, muliere dimissa, ad sexaginta prope iam annorum confessionem, qua toto illo tempore caruerat, & ad meliorem viuendi rationem se recepit; muliere ex vrbe amandata; ac, ne in idem incidat periculum, in tuto collocata. Tres praeterea mulieres infami lucro multis annis assuetae, eodem perculsae pauore, non modo nostrorum hortatu è turpi ceno emerserunt; sed etiam quidquid flagitiosa prostitutione consequutae erant, in pios vsus erogarunt. Non fuerit inutile tam tetra exempla euulgasse. Siquidem diuina prouidentia, ad aliorum eruditionem ea permisit euenire.

Excursionibus nonnullis perniciosum errorem rudes homines dedocti qui veneficarum fallaciis decepti, fornicationem nullam, ne leuem quidem culpam habere coniunctam sibi persuaserant. Nempe his doctricibus adhuc egerat theologia. Ii tanto paenitudinis sensu, lachrymisq. confessionem tam longi temporis peregere; vt appareret eos Diuino instinctu penitus esse commotos.

SIRACVSANVM Collegium ære alieno, alijsq. domesticis difficultatibus leuatum est, beneficentia maxime piorum ciuium. In ijs femina moriens, vix nostris nota, ducentos quinquaginta numos aureos Collegio legauit; multa haeredibus adiecta, ni statim pecuniam repraesentent. Excursionibus ad proxima opida in monialium coenobium ardens illatum studium obedientiae, & paupertatis Euangelicae. Quarum virtutum ante nomina nota esse potuerunt, vsus & consuetudo intractata. Nunc nostrorum hortationibus & vna omnes communi victu, communiq. vtialtu instituerunt, & subinde ad Antistitae pedes abiectae nouas obediendi occasiones sibi dari postulant.

MENENII siue vt superiorum annorum notant litterae Minei maximum incendium restinctum est, quod Ciuitatem vniuersam

perua-

peruadebat; multosq. iam absumpserat, cum magno fortunarum suarum naufragio. Malum à caussa religionis, vel quae speciem habere videretur religionis ortum, ad priuata dissidia, odia, inimicitias, prauasq. contentiones, & nocendi studia peruenerat. Tria sunt in hac Vrbe templa praecipua. orta controuersia est, cui potissimum eorum primariae Ecclesiae nomen tribuendum esset. nam ante non videtur id honoris nomen huc, neque momentum penetrasse. vnumquodque eorum id sibi tribuēdum contendebat: & habebat vnumquodque è ciuium numero patronos suos. Haec de Ecclesiae honore altercatio ciuium studia in factiones distraxit. Inde ortae inimicitiae, litigia, accusationes, calumniae inter priuatos: adita Tribunalia, crimina grauia intentata, fatigati iudices non huius Regni tantum paenè omnes, sed etiam Romanae Curiae. damna fortunarum tanta, quanta incensa odijs litigia longo tempore afferre solent. Quatuordecim ipsos annos malum, ne interuentu quidem magnorum procerum domari potuit. Vnius tandem nostri Sacerdotis opera, viri primarij, qui communi concordiae obstare credebantur, reconciliati. Ii in pacis fedus consentientes, Ciuitatem omnem ad concordiam traxerunt, tanta omnium laetitia; vt qui alijs no-

minibus simultatem exercerent, & ipsi cum inimicis in gratiam redirent. Celebrata est pacificatio publica laetitia: & non publicis tabulis solum perscripta, sed marmoreo monumento, rei totius seriem exponente, publicis litteris incisa. Impetrata a Prorege litigiorum omnium, & publicorum actorum rescissio. Roma expectabatur à summo Pontifice Ecclesiasticarum innodationum liberatio. Videtur Diuina bonitas luculentis signis declarasse, ciuium sibi concordiam probari. Siquidem post initam pacem anniuersario die festo sanctæ Agrippinae Virginis, cuius in tutela ciuitas est, multi a Daemone obsessi cum de more illo die huc confugiant, liberati sunt.

CALATAIERONE P. Iosephus Alagona breuem hanc cum sempiterna vita commutauit. quem quanti faceret vniuersa ciuitas, honore funeris declarauit. Audito enim nostrae campanae sonitu, ad eius exitum è vita indicandum, statim ex aliorum coenobiorum templis sacra aera responderunt: & frequentes viri primarij, alijq. aliorum ordinum cum facibus ad eius cohonestandas exsequias adfuere. Erat ille Syracusis nobili loco natus Anno CIↃ IↃ LXXXij. e B. Virginis sodalitate magna animi constantia venit ad Societatem. indicant id eius anni litterae in Col-

legio

legio Syracusano. Mors magna pietate obita, & admirabilem eius vocationem, & vitam magno exemplo actam cohonestauit. Data est opera per nostros, vt aegroti pauperes medico medicinaq. destituti subleuentur; atque ad id annua pecunia ex aerario assignata. Praedicatoris opera item effectum, vt ad argenteam thecam, qua sacrae S. Iacobi reliquiae clauduntur, aurei mille conferrentur. Ciuitas cum alias semper, tum hoc anno praecipuè se liberalem nobis praebuit. nam & vniuersum aes alienum nobis dissoluit; & vestem ad fratrum indumenta publico aere coemit. Domesticum praeterea nostrum auxit instrumentum. Omnino sexcentos aureos nobis dono dedit: septingentos praeterea ad fabricam adnumerauit.

MELITAE ad alias statis in locis haberi solitas, accessit hoc anno concio Gallica, Gallorum gratia, quibus abundat ordo Hierosolymitanorum.

MARSALENSE Collegium tres Societati dedit adolescentes, scholasticos duos, coadiutorem vnum. multi bonae indolis adolescentes consilij eiusdem maturitatem opperiuntur.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

NONAGINTA duos supra ducentos Prouincia Mediolanensis numerauit, nouem domicilijs, & aliquot Missionibus distributos. Domo Professa Mediolanensi quadraginta, Collegio eiusdem ciuitatis octoginta quinque, Collegio Ienuensi triginta, Taurinensi viginti quinque, Vercellensi sexdecim, Monteregalensi tredecim, quindecim Nouocomensi: duabus Probationis Domibus, Aronensi viginti septem, Ienuensi vnum & viginti. Varijs in Missionibus versati sunt, Cremonae septem, duo Alexandriae, Niceae in Prouincia totidem, quatuor in subalpinis vallibus, bini in singulis. Admissi in societatem duodeuiginti: e viuis excesere sex.

PROFESSORVM DOMVS Mediolanensis.

MEDIOLANI ad Professorum Domum adiuncta vicini domus est quae nostras aedes comprimebat; eratq. impedimento, ad laxandum aedificium, nouaeq. domus aedificationem instituendam. ad eam rem iudicio aequis conditionibus transigendam, magno nobis adiumento fuit, & Regij Consilij auctoritas, & Comitis stabuli Castellae qui pro Rege Catholico Praetor rem Mediolanensem administrat, egregia in nos beneuolentia. In eam cum primum immigrauimus, initium aedificandi factum est. Calend. Nouembribus primum lapidem in fundamenta Praetor ipse iecit, praesente, & gratulante senatu ciuitatis, cum virorum nobilium magna manu. eiusdemq. Praetoris opera factum est, vt ad aedificationē ex pio quodam legato mille aurei attribuerentur. Fructus qui è Societatis ministerijs hic collecti sunt, vt alijs in locis, quia longo vsu noti sunt, omittuntur. illud, preter ceteraa dignum memoria. E Virgiolibus quae caelestis sponsi nuptias adamarunt, vna fuit egregia forma, & insigni probitate. haec ad nuptias à viro primario expectabatur, sponsione viginti

millium aureorum, ad dotem adijciendorum. sed nil tanti fuit, quod eam a Christi conuigio auerteret. Excursiones duae fuerunt ad loca subalpina, qua Italiae fines a Germania dirimuntur. magna messis, & ingentes manipuli reuecti. Nouocomensi Episcopo dioecesim obituro Sacerdos ex hac domo comes datus. Tres menses in eo opere versatus est. Loca adita, quae, quod in Heluetiorum ditione sita sunt, neque nostra, neque patrum memoria, Episcopus vnquam vllus adierat. ferme enim à Magistratibus haereticis reguntur: & Episcopos Ecclesias inspecturos, aut accessu prohibent, aut non nisi pecunia expugnati accedere permittunt. Inscitia diuinarum rerum, & Diuini cultus negligentia, quanta in montanis populis ac rudibus, omni disciplina destitutis esse potuit. vt ne peccata quidem enormia in culpa ponenda esse scirent. Duodecim tantum è tot millibus montanorum inuenti sunt, qui sacrum Confirmationis chrisma suscepissent. hinc cetera conijcias. haec tanta sacerdoti nostro rubigo deterenda fuit; & religionis cognitio in tam vastam syluam inducenda, concionibus, catechesibus, priuatisq. colloquijs habendis, confessionibus audiendis, diurnis, nocturnisq. operis continuandis. Et quamuis locorum asperitas, & incolarum inopia nequitiae ministros,

nistros, haereseon satores, homines auaros, & sua commoda quaerentes, ad decipiendas animas non multum alliciat, seu potius absterreat; quo naturae beneficio factum est, vt minus corrupta steterit religio: nonnulli tamen lutherano infecti tabo ad sanitatem fuere reuocandi.

COLLEGIVM Mediolanense.

OBIERE e Collegio Mediolanensi duo Fulgentius Alemannius, & Philippus Terragus, hic Rhetoricae, ille Theologiae studiosus: Mediolanensis vterque, & phthisi vterque magno exemplo patientiae, aequanimitatis, pietatis in diuturno morbo consumptus, vt nihil, nisi de Deo, deq. aeternis bonis vel loqui, vel audire vellent; atque in cogitatione de morte, laetitia gestirent.

IENVENSE & reliqua Collegia.

IN Collegio Ienuensi pars aedificij, quae biennio ante extrui coepit, ad tectum perducta est. triginta cubicula perfecta breui laxam praebebunt habitationem. Sacra supellex argentea theca, ad caput vnius è S. Placi-

di in martyrio comitibus condendum, ponderis permagni, & operis egregijs aucta est: idq. totum piorum amicorum liberalitate. Ceterum domi forisq. varijs excursionibus operarum fructus extitit egregius. Lustrata ora vtraque Liguriae, & interiora montium magno peregrinantium labore, & incolarum bono peregrata.

TAVRINI Bartolomaeus Borgarellus vir iam grandi natu, publicus olim in Taurinensi Accademia Iuris ciuilis professor, sed quod non ita pridem in Societatem cooptatus esset, non dum sacerdotis honore insignitus, Mediolano reparandae caussa valetudinis huc in patrium caelum missus, in patriam hinc caelestem emigrauit. Intima lentaq. tabes patientiae, humilitatis, aliarumq. virtutum in eo luculenta edidit exempla. Et quidem extremum sibi tempus instare vel praesensit, vel praesagiuit. Siquidem die Dominico cum de more Eucharistiam sumpsisset, nec solito grauius haberet, repente P. Rectorem magna contentione rogauit ad se accersi, a quo petijt, vt solemnibus precationibus emigrantem sensim animam Deo commendaret. atque inter sacras preces, quasi placido sopore obrepente, aeternae quietis compos factus est. Eius funus viri primarij, & Academiae professores cohonestarunt.

Quod

Quod attinet ad operam, videtur Diuina bonitas vim Sacrarum rerum vicinis haereticis ostentare voluisse. femina magna partus difficultate angebatur. haec in vitae discrimine nostrum acciri iubet sacerdotem; factaq. confessione peccatorum. feliciter incolumem incolumis & ipsa, fetum edidit. Nostrae disciplinae discipuli aliquot graui afflicti morbo decumbebant. eos vnus inuisit è magistris, religiosum panem è benedictione Sancti Nicolai Tolentinatis, cum precatione rite illis praebuit; ac quotquot eo pio amuleto vsi sunt, paullo post conualuerunt. in ijsq. vnus, de quo iam paene conclamatum erat; ita multis, grauibusq. morbis opprimebatur.

MONTEM REGALEM qui Mondeuius vulgò nominatur, antiquum Collegium triginta annorum interuallo recepisse superioris anni litterae docuerunt. Hoc anno tertius est additus Magister. studia stato tempore solito cum apparatu repetita: habita publica Oratio: magna carminum vis, emblematum, variorumq. argumentorum speciosa, & honesta ostentatione explicata. Datum etiam drama, Mors triumphata, magna spectantium probatione. Additus etiam quaestionum ac conscientiae caussis interpres; qui binas hebdomadis singulis principi in templo clero scholas

ex-

explicat: Ceterum opera superiore anno instituta, concio in primario templo, sacramentorum frequentia, sermones ad Virginum coenobia, hospitalium domorum frequentatio, ac Doctrinae Christianae explicatio cursum suum tenent. Quibus officijs egregie respondet ciuium beneuolentia; &, pro copia etiam liberalitas; in augendo praesertim sacro apparatu. Sed praecipue Serenissimi Sabaudiae Ducis cura, vigilantiaq. perspecta est; qui e Castris litteras amoris plenas ad nos dedit, quibus felicem Collegij progressionem gratulatus, sub inde se certiorem fieri de statu rerum postulauit. pecuniam etiam ad emendam domum superiore anno promissam, quamuis belli immensis sumptibus grauatus, transmisit.

De sacra B. Virginis imagine, in vico extra vrbem sita, miraculorum multitudine illustrata, scriptum est etiam anno superiore. E nostris sacerdotes duo ibi resident, aduentantium confessionibus excipiendis. quo in opere ita distinentur, vix vt pares sint labori. Quatuor & sexaginta homines partim summis periculis, partim morbis insanabilibus, voto nuncupato, liberatos exceperunt. Omnemq. rerum seriem, ad historiam certa fide conscribendam, in codicem retulerunt. Est ibi ad vitae finem vsque diei versatus durissimus laborum per-

pessor

peßor P. Ambrosius Morescus Astensis. hic, quamuis imbecillo corpore, & afflicta valetudine, sanguine subinde ex aperta in pectore vena erumpente; magno tamen semper animo, vt bene validus, haerebat operi. & cum facultas esset in commodiore domo habitandi, maluit asperrima hieme in malè sarta casa, omnibus ventis peruia degere, quo citius, commodiusq. peregrinis sacram aedem adeuntibus praesto esset. magno semper zelo flagrauit animarum, & ardore in diuina caussa laborandi, suorum commodorum semper aduersarius. vt cum in Missionibus versaretur, quibus magno cum fructu addictus fuit, de quotidiano sibi detraheret demenso, vt inopibus benignè faceret. nunc praemium speramus laborum suorum & aerumnarum consequutum. Non erit inutile callidas veteratoris artes in integerrimae Virginis perniciem referre. Hanc per ministros primum adolescentes petulantes, ad pudicitiae florem corrumpendum pretio adducere conatus est. cumq. licet esset inops, magnis tamen pollicitationibus sollicitata, non moueretur; Angelum se lucis esse mentiens, modo Gabrielem Archangelum, modo ipsam B. Virginem nominabat: suam se ei pulchritudinem obiecturum promittebat, modo ad certum locum se conferret: (eratis locus tuendae

dae pudicitiae parum tutus) nostro templo, nostrorumq. consuetudine abstineret: certum alium opportuniorem fore ducem ad virtutem: haec secum tacita haberet; nec cuiquam diuina arcana, ne sacerdoti quidem, quo vteretur ad confessionem, euulgaret. His minas varias, pollicitationesq. admisceb at. Si quando ad confeßarium consilij causa se conferret, eam in itinere, serpentis obiecta specie, varijsq terroribus distinebat. domi etiam verberabat; occultaq. vi acerrimis cruciatibus eam, quasi ferreis mucronibus compungeret, ac vulneraret, perurgebat. tum illa quotidiana erant, coronam illi precatoriam suffurari, lectum euertere, panem è manibus extorquere, pelues aquae plenas effundere. conatus est eam aliquando in puteum deijcere. neque in templo ab infesta bellua quies erat; quin ei modo blandus, modo terribilis appareret. nimirum vt hac alternatione & crebritate, modo placidarum, modo horrendarum specierum fatigatam ad desperatiouem, ac pudoris abiectionem adigeret. Sed mens Deo nixa concuti potuit, prosterni non potuit. fide in Deum, Sacramentorum, & spiritualis patris obedientia feda tandem ab se monstra abegit.

VERCELLIS Augustinus Vulpius, vnus è primoribus Ciuitatis, qua viuens beneuolentia

nos

nos nostraq. omnia complexus est, moriens testatam omnibus esse voluit. Tantam enim pecuniam post coniugis, filiaeq. obitum huic collegio legauit; vt non modica accessione speremus ipsius vectigalia auctum iri.

ARONAE ad pacem cum inimicis faciendam, omnemq. iniuriam condonandam, qui multis nostrorum hortationibus fatigatus, silice durior peruicacissimè restiterat, obiecto horrendo spectro, est adductus. is enim, dum in lecto iacens, de vlciscenda iniuria cogitaret, igneum videt in se monstrum, tanquam sibi fauces compressurum, insilire. territus subito aspectu, se crucis signo munit: diuinam inclamat opem: memorq. piorum monitorum, omnem ex animo iniuriae memoriam eiecit. ita obscena species euanuit. Credidere id datum precibus nostrorum de illius salute Deo supplicantium.

MISSIONES.

ALEXANDRIAE ab anno nonagesimo tertio tres è nostris magno cum operis fructu versatos esse, superiorum annorum litterae docuerunt. Videntur anno nonagesimo sexto recessisse. hoc anno multis ciuium precibus eadem repetita missio est; sed quod extre-

mo anno eo redierunt, quae inde perceptae sint vtilitates, insequentis anni litterae scribere debebunt.

Adita etiam CREMONA est ab anno nonagesimo quarto: operae pretium superiores continent litterae. Elapsa demum ad manendum die, nostri hoc anno reditum parabant, cum ciuitas nostri studiosa, per vnum è sacris purpuratis Romae à P. N. Generali impetrauit, vt adhuc apud se manerent. Labores, & laborum fructus, ijdem, qui superioribus annis scripti sunt.

NICEAM Prouinciae ciuitatem, viri primarij rogatu hoc anno Sacerdotes duo nauigarunt. non valde obuia ciuium voluntate sunt excepti. Occupauerat ciuium animos illa persuasio. nostros homines alienas opes aucupari. Sed perspecta illorum modestia, frugali victu, assiduitate operae in hominum salute; neque quidquam praemij sibi quaerere, neue accipere, praesertim cognita doctrinae magnitudine, suspicio vertit in admirationem. itaque iam grati omnibus, ita calent in opere, vt plus laborum, quam opum commodorumue supersit.

MISSIONES in valles Pedemontanas superiore anno institutae, continuantur: & est consilium eas non omittere, donec haeresibus

ex-

exterminatis, catholica religio constituatur. Res felici cursu, Dei beneficio procedunt, nisi tumultus bellici multa interturbent.

STYRANA vallis, in eaq. Fustiona opidum antea abominandum omnium impietatum receptaculum, diuino beneficio paene reformata est. in ea nostri adhuc resident, & quamuis, adulta iam aestate, ruptis inducijs inter Francum, & Sabaudum, bellum subito coortum omnia circa loca metu compleuisset: statuere tamen nostri stationem non deserere; ne infirmos catholicos, non ita pridem ad fidem traductos in aperto salutis discrimine relinquerent. Auxere timores crebrae in vicinos montes hostium excursiones. sed exacto autummo proximi periculo fuere, hostibus quinctum decimum iam diem vicina loca obtinentibus: vt in horas singulas irruptionem huc facturi viderentur. Iam multi ad tutiora se receperant: sed obfirmarunt consilium inde nostri non recedere, nisi postremum eos periculum vrgeret. Superuenientibus demum auxilijs, hostes recepere sese. Ea nostrorum constantia vt catholicos recreauit, ita occultos haereticos adussit. Depulso periculo, supererat tantum Iebusaeus vnus, qui haeresim nondum eiurarat. hic fuga in vicinos montes se receperat. Arcis Demontianae Praefectus milites misit, qui homi-

minem retraberent. illi in opilionem eiusdem prorsus nominis, ac cognominis inciderunt. rati illum ipsum esse, quem quaerebant, comprehendunt. fatetur ille, se nondum ad Ecclesiam redisse: Demontium adducunt: custoditur. Interim is, qui quaerebatur, re melius perpensa, vt sibi, suisq. rebus consuleret, & propinquorum fidem, quos vades dederat, liberaret, nostros conuenit: imperata se facturum, & ad Romanam fidem rediturum pollicetur. nostri ea de re Praefectum adeunt, mirantiq. Praefecto, qui se hominem illum in custodia habere existimaret, sistitur vterque, & errore nominis detecto, vterque cum Ecclesia conciliatur.

DEMONTII, vbi vallis totius Praetor residet, res Catholica belle procedit. Aegrotae feminae duae, quarum altera puella adhuc erat, voto peregrinationis nuncupato ad B. Virginis aedem, quae Mondeuij colitur, ex instantis mortis periculo ereptae magno momento fuere ad catholicos in Sanctorum Caelituum cultu, ac pietate confirmandos. Duo nuper ad fidem traducti cum parocho libentes reconciliati sunt, à quo grauissime ante dissidebant.

Non minus feliciter vallis LVCERNAE res progrediuntur. Quibus rebus hic sacer-

dotes

dotes in fide Catholica restituenda occupentur, superiore anno scriptum est. Quadragesima, Dominicis, festisq. diebus binas vterque diuersis in templis habuere conciones, quibus vitia multa sunt repressa: animiq. ardenter ad paenitentiam inflammati. Tum Catholici in fide confirmati; neque ij tantum, qui opidum Lucernam incolunt, sed vicini etiam, mercatores praesertim, cum è suis quique locis, statis diebus per hebdomadas Lucernam veniunt ad nundinas: quo die, quasi antiquo repetito more Romanorum ad eos concio habetur. Quin e finitimo quoque Delfinatu catholici multi, Sacerdote destituti, huc se conferunt, tantum vt diuinis mysterijs cum catholicis intersint. Et cum Pontificium Iobeleum huc perlatum, indicendum esset, dederunt operam Patres, vt vim indulgentiarum accurate catholicos docerent. nihil enim haeretici vehementius impugnant. itaque ingens eorum numerus ad eam expiationem sese compararunt in ijsq. aliqui, qui multis annis sacramentis abstinuerant. Et cum supplicatio traducenda esset, in eaq sodalitas S. Bernardini incederet; sodales nudis pedibus processerunt. & quamquam initio rei insolentia, & metu irrisionis à vicinis haereticis nonnulli retardarentur, cunctationem tamen omnem discussit Sacerdotis nostri feruor.

qui subito calciamentis detractis, in primum agmen, crucem praeferens, processit. excitauit omnium probationem, pietatemq. nouae rei spectaculum: ita vt multis etiam lacrymas excusserit. Est ludi magister, qui aliquot annis ante, ministrum egerat haereticorum. hic fidei catholicae iampridem amplexus veritatem, conuersis studijs, & pueros Christiana disciplina erudit; & quos antea imbuerat erroribus, studet ad veritatem amplectendam reuocare. Sed ad nostrum aduentum maior illi ad pietatem facta est accessio. Octauo quoque die ad sacrosancta percipienda mysteria accedit: nostrorum in rebus omnibus vtitur consilio; egregiumq. se nobis praebet adiutorem. itaque illius opera, & Patrum institutione Lucernenses pueri egregie iam Christianae doctrinae rudimenta tenent. vt spectacula etiam pro captu praebeant subinde opidanis: viciniq. opidi pueros, magno cum vtriusque populi oblectamento, ad se inuitatos ad certamen prouocent.

Haec ad progressionem, & spem rei futurae melioris notanda fuerunt. Pari quoque cura, diligentiaq. in haereticorum salute laboratum. Strenui venatores animarum montes & valles, fide armati obeunt magno animo, puero vno duce, vt haereticos conquirant; illorum

adeant

adeant conciones, cetibus se inserant, errores confutent. ministros ipsos vel cum vitae periculo adeunt, lacessunt, redarguunt. & quãuis vbique ludibrijs, conuicijs, probrisq. explodantur; plagis etiam nonnumquã excipiantur, non tamen animos remittũt. & iam illorum victi constantia, contentioneq disputandi, aliqui ad veritatis lucem oculos aduertunt. non pauci haeresim deseruerunt. alij de falso dubitare dogmate coeperunt: alios auitae iam tenet religionis studium, si id consequi sine fraude possint. & hos aliquando Diuina Bonitas respiciet.

DE VALGRANO opido, Valleq. Grana, quae cum opido idem nomen habet, dictum est proximis litteris. sed quoniam extremo anno eo profecti nostri sunt, primordia, & prima tantum iecere rerum fundamenta, cum in opidum recepti concionibus, priuatisq. disputationibus Catholicam religionem asserere coeperunt. sed cum maximè postea rem vrgere non desisterent, nihilominus peruicaciores multi cunctabantur. Est vallis vniuersa in sui Dynastae ditione: is porro Sabaudi pares imperio. Ad eum scripsit serenissimus decretum sibi esse, omnes, qui Catholicam fidem profiteri detrectarent, non modo è Vallis granae finibus exigere, sed etiam ex omni sua

ditione exterminare. Hac denunciatione commoti, se legi obtemperaturos promisere. Accersitur Episcopus Salutiorum, cuius est ea dioecesis: ii nihilominus moras nectunt. Antistitis tamen adhortatione, & nostri sacerdotis sermonibus, adnitente maxime Toparcha, sexaginta manus dant. publicaq. gratulatione in templum deducti cum Ecclesia reconciliantur. Reliquus sacerdoti nostro labor fuit in iis erudiendis; atque ad Sacramenta, Eucharistiae praesertim, percipienda illorum animis comparandis. Sed inter haec coortum subito bellum magnam partem rerum cursum interturbauit. Pratum est vici nomen, Valgrano non ita longe dissitum. in eo S. Bernardi, cui Ecclesia dicata est, anniuersarius festus dies magna religione, & confluentis populi celebritate colitur. Vicani quo religiosiorem panegyrum suam facerent, sacerdotem nostrum inuitarunt, vt eo die diceret ad concionem. Noster seuere admodum eos admonuit, vt ea, qua deceret sanctitate religiosum traducerent diem: & vt chories, saltationibus, aliisque lasciuientis licentiae lusibus abstinerent. futurum alioqui, vt oborta rixa aliqua festam omnem laetitiam interturbaret. Praedictio vera ea monitio fuit. Aliqui enim retinendae caussa consuetudinis, veterem licen-

tiam

tiam sequuti, pie monentis consilia postbabuerunt. ac dum maxime lusibus indulgent, rixa inter Pratenses, & Valgranenses cooritur. qua Pratensibus aliquibus male multatis, confestim concurritur ad arma. Ac nisi noster admonitus accurrisset in tempore, funestus ille dies vtrique populo fuisset. Sed fuit religioni reuerentia: & ante, interuentu sacerdotis, arma cohibita, quam exerta. Mediũ enim se inter vtrũq: agmen inferens, non ante destitit ad pacem adhortari, quam cõmuni omnes consilio in mutuos amplexus conuenerunt.

PROVINCIA VENETA.

TRECENTOS quinquaginta nouem Socios Prouincia Veneta duodecim in familiis, & residētiis duabus numerauit. Venetiis in Domo Professa, triginta sex; sexagintaduos in Collegio Patauino, in Brixiensi quadraginta vnum, tres & triginta in Bononiensi, vigintiquinque in Ferrariensi, in Veronensi Mantuanoq vndeuiceni, in Parmensi, & Placentino seni deni, quatuordecim in Mutinensi, vno minus in Foroliuiensi, in Domo Probationis Nouellariensi quinquaginta quinque. Duabus in Residentiis Forocornelii, & in Creta quini. Morte amissi sunt tres, in Societatem admissi sexdecim.

VENETIIS in Professorum domo P. Ioānes Dominicus Bonaccursius è viuis excessit, multis ante annis vota quatuor professus; vir ma-

magnae eruditionis, admirandaq. ingenii felicitate, ac multis, iisdemq. excellentibus dotibus praeditus: sed praecipue concionandi laude inter primos clarus. Panormi in Sicilia natus est: & si illius maiores à Bonaccursiis Florentinis repetunt originem. Neapoli prius, postea Patauii Theologiam multos annos docuit. inde concionandi munus totum hominem absorpsit. Decennium prope continens Venetiis magna nominis claritudine concionem tenuit. Veronensi, & Mantuano Collegiis Rector praefuit. Eius obitus & Ciuitati acerbus, & nobis eo fuit grauior, quod vegeta adhuc aetate nobis praereptus est. annum enim agebat septimum, & quinquagesimum.

PATAVII P. M. Antonius Paganus Bellunesis mirae simplicitatis vir placidissimo fine, vt semper tranquillissimè vixerat, in Domino quieuit. Haeretici duo nostri sacerdotis opera ad Ecclesiae gremium sunt traducti. tertiusq. ab eodem sacerdote errores plurimos dedoctus, fidem dedit, se ad Ecclesiam Catholicam rediturum. Ab Episcopo Patauino missi in varia dioecesis loca sacerdotes duo, totidemq. fratres ad incultas vineae partes excolendas, cum alios labores multos magna cum hominum vtilitate susceperunt, qui ex consuetudine iam noti sunt; tum illegitimos

multos concubitus correxerunt. Sed in viro nobili à turpi consuetudine auocando, si minus operis fructum, studii certe, & suae ipsorum abiectionis praemium tulere. Hominem domi suae conueniunt: Omnes machinas, quae ad commouendum hominem adhiberi potuerunt, adhibuerunt; nihil nisi aspera verba, conuicia, & minas exceperunt. cumq. nihilo minus diuinum negotium strenue vrgerent; seq. ad verbera, asperaq. quaecumque toleranda in diuina caußa pro ipsius salute paratos esse profiterentur, maiore iracundia, furoreq. in eos coortus domo exegit. Non tamen omnino irritus conatus cecidit. nostrorum enim constantia, zeloq. permotus qui ei spectaculo interfuit, multis cum lacrymis vitae totius confessionem obiuit. Alii duo, alterius Episcopi rogatu collapsam in opido eius dioecesis Doctrinae Christianae scholam restituerunt. Auctus Collegii fundus agris aliquibus coëmptis.

BRIXIAE instituta Congregatio Clericorum est: qua & ad pietatem informentur, & ea, quae sui muneris sunt doceantur. Laesus quidam a nefariis insidiatoribus, illos vlsciscì decreuerat: & sane facultas suppetebat. vnius nostri sermone adductus, non modo iniurias omnes condonauit; non modo odium in caritatem, nocendi consilium in contentas de

illorum

illorum salute preces commutauit; sed etiam quas de illis expetierat, à suo corpore paenas repetere instituit. neque in caßum ei religio cessit: eorum enim vnus, facti paenitens, ad Dei cultum, pietatemq. se conuertit.

BONONIAE sacrae vis confessionis, sacrarumq. rerum in aegrotis aliquibus perspecta est, vt prosit alijs exemplum, erit operae pretium exponere. Eo animi angore, & ea mentis, corporisq. perturbatione quidam tenebatur, vt putarètur energumenus. hic animi veneno vniuersa culparum omnium confessione eiecto, vtroque morbo liberatus est. sacraeq. medicinae virtutem in se depraedicare non desistit. Graui morbo, & animi aegritudine alius vehementer laborabat; ita vt nocturnae quietis partem nullam perciperet. Alius alterius cruris dolore vehementer torquebatur: vterque, admota parua sacrarum reliquiarum theca, quam à nostris acceperat, leuatus est.

FERRARIAE nostrorum opera Iudaei septem ad baptismum sunt adducti. Ciues duo legitimo sibi vterque concubinam, cum quadiu vixerant, matrimonio iunxere.

VERONAE frater vnus decessit, operis adiutor, Bernardinus Benatius patria Mirandulanus annos natus sexaginta vir operis pasiens, & parendi studiosus, qui assidua sui victoria,

ctoria, & spectatae vitae exemplo magnum sui reliquit desiderium. Sacerdos è nostris, Episcopo dioecesim obeunti comes profectus, in opido quodam concionem permouit, ad paedotrophium excitandum. & iam in eo pueri aliquot inopes aluntur: & ad opificia varia, quibus sibi victum quaerant, exercentur.

Et illud prodesse poterit ad aliorum erudi tionem. MANTVAE vnus praeter ceteros, e spiritualibus B.P. Ignatij commentationibus, tantum verae pietatis succum hausit, vt cum de rebus humanis relinquendis cogitaret, graui casu cum parentibus solum vertere coactus, in morbum etiam prolapsus, afflictam illam fortunam non aequo tantum, sed excelso etiam animo perferat. cum matre consilij sui consorte pepigit, nullam vt querimoniam, nullam edant vocem, aegritudinis indicium ex familiae calamitate. quin semper Diuinae Maiestati grates agant; seq. ad asperiora in dies à diuina manu excipienda compararent. conuenitq. inter eos, vt si quo signo per imprudentiam eorum alteruter maestitiam animi significet, ab altero suscepti consilij admoneatur. admirationi est tanta animi firmitudo, quibus tam acerbus calamitatum concursus spectaculo nunc est. Haec priuata: illa quodammodo publica. Serenissimus Dux quanti faciat Societatem,

praeclaro

praeclaro illo indicio declarauit: cum filios vni e nostris sacerdotibus quasi in disciplinam tradidit. qui & illis esset à confessionibus; & illorum vitae, moribusq. moderaretur; pietate imbueret, bonos denique Principes efficeret. Idem ad nostri templi sacellum primarium exornandum, nongentos aureos attribuit; maiorem adhuc pecuniam, si opus fuerit, suppeditaturus. Ex hoc Collegio magna contentione euocatus Sacerdos vnus à Patriarcha Aquileiensi, Synodo ibi celebratae cum duodecim Episcopis interfuit; ac de rebus Ecclesiasticis in venerando illo cetu disputauit. Dimisso conuentu mensem totum substitit in eo tractu, graues vt controuersias sedaret, quae vnam è Ciuitatibus valde perturbarant. in qua multae patratae caedes, multo plures in rixa vulnerati erant. Grauia deinde dissidia alijs in Vrbibus composuit. Viam quoque aperuit, qua Veronae quinquaginta viri nobiles cum perillustri familia, a qua valde dissidebant, reconciliarentur. Dissensiones alibi sustulit, quae inter clerum, & monachos exarserant. Mantuani postmodum Episcopi rogatu in eius dioecesi centum tredecim parecias lustrauit. qua in peregrinatione concionibus, sacramentorum administratione, clericorum, monachorumq. instructione, puerilium scho-

larum

larum institutione, & piorum librorum distributione easdem peperit vtilitates, quae ex Mõferratẽsi Missione duobus ante annis notæ sunt.

MVTINAE, nostris auctoribus, domus hospitalis alendis pauperibus exstructa; & Sacrarum Virginum coenobium cum Episcopo reconciliatum.

NOVELLARIAE grata fuit vnius tironis oblatio, quam vterque parens, & propinqui alij ad nostrum templum prosequuti, cum precibus, & lacrymis in perpetuũ obsequium Deo dedicarunt. Non minus piae iucunditatis plena patricij Veneti adulta iã aetate vocatio fuit. Is cum Romanam Curiam cogitaret, antequam in viam se dedit, sacris B. P. Ignatij cõmentationibus rite exerceri voluit. quibus factum est, vt vetere cõsilio repudiato, aulam cum Religione, Romam cum domo hac Nouellariensi cõmutarit. Propinqui, & si subitae rei nouitate commoti initio turbarunt aliquid: re tamen melius considerata, nõ modo diuinae voluntati acquieuere; sed optimum etiam consilium laudarunt. Eius certe patruus Cardinalis Cornelius tam inopinato nũcio ita laetatus est, vt illacrymatus sit; & multa grati animi significatione Diuinae Bonitati gratias egerit. Litteras etiam testes suae voluntatis & iudicij pie, grauiterq. conscriptas ad eum Roma dederit.

PRO-

PROVINCIA POLONIA.

SOCIOS sex supra quadringentos Prouincia Polonia recensuit, varijs domicilijs distributos. Domo Professa Cracouiensi duodeuiginti, quadraginta domo Probationis in eadem Vrbe; Vilnensi Collegio sexaginta; vnum & triginta Bransbergensi, Pultouiensi octo, & viginti, vno plus Iaroslauiensi, viginti sex Posnaniensi, Derpatensi totidem, Sublinensi viginti, triginta tres Calissiensi, Rigensi triginta sex, duodeuiginti Polocensi, septendecim Niesuisiensi. Residentijs quatuor vnum & viginti, nempe septem Leopoli, Gedani quatuor, Torunii, & in Missione ad Regiam quini vtrobique. His addendus P. Prouincialis cum comitibus duobus. Desiderati sunt nouem, quorũ octo fuere sacerdotes, vnus nouicius ad scholas destinatus. Admissi octo & viginti in Societatem. quorum ad studia lecti sunt viginti, reliqui ad domestica munia exercenda.

COLLEGIVM Vilnense.

VILNENSIS Collegij scholas octingenti circiter adolescentes frequentarunt, non dubia spe magni prouentus ad fidem Catholicam diuersis in oris propagandam. Multi ex ijs facti sunt sacerdotes ad Dominicas segetes excolendas: multi varias religiones suscepere: vndecim nostro ordini se adiunxere. Sex egregiae indolis adolescentes, doctrina, & virtutibus insignes, ex alumnis Pontificijs, ad Sacerdotium promoti in suam quisque patriam discessere, in Russiam, in Prussiam, in Liuoniam, in Silesiam. qui primo ipso statim aduentu magnam sui concitarunt spem, strenue admodum in hominum salutem inuigilantes; & manipulos non contemnendos in horreum Domini comportantes. Multi alij in eodem seminario ab haeresi ad fidem Catholicam traducti, maiorem de se spem faciunt in dies. Annonae caritas fecit hoc anno, vt, quod alijs in locis, alijs temporibus factum est, inopum ingens multitudo, victus quaerendi caussa Vilnam conflueret. ad miseram destitutamq. alendam turbam, & ad auertenda furta, quae fame impellente timebantur, nostrorum diligentia,

tia, vt alibi etiam saepe factum scimus, tantum a pijs hominibus eleemosinarum collatum est, sodalitate praesertim Misericordiae large suppeditante; vt ex ea census constitueretur; quo & domus illorum hospitio conduceretur; & alimenta famelicis compararentur. Curatum quoque, vt praeceptis ad vitam Christiano more traducendam instruerentur: & Sacerdos illis datus, qui diebus festis ad eos rem diuinam faceret. cuius rei caußa vnus è ciuibus quadringentos florenos assignauit, quorum fructibus merces operis sacerdoti penderetur. Excitauit ea res Vilnensium Praelatorum studium, qui tanto permoti exemplo, non paucos & ipsi pauperes suis impensis aluerunt. Quod ad reliquam attinet nostrorum operam, reuocati a schismate Graecorum ad Ro. Pontificis obedientiam quadraginta duo; ab haeresi ad fidem Catholicam quinquaginta vnus. atque in iis magnum momentum ab haereticorum ad Catholicorum caussam accessit vir aeque illustri familia, atque doctrina, studioq. propagandae haeresis, magnae apud haereticos auctoritatis. Is quadraginta annos in haeresi versatus, & sui erroris tenacissimus, cum ad Catholicorum, & Sanctorum Patrum se scripta euoluenda contulißet, nouam, clarioremq. lucem sibi intueri visus est. cumq. multa apud eos

su-

suo aduersari dogmati intelligeret; constantiamq. firmitatemq. antiquae religionis suspicere coepisset; de tota re ad plebem infelicem retulit pseudosophorum. Illi cum aduersus tantae veritatis firmitudinem; quid responderent, non haberent, vt est superbum genus hominum, & prae se ceteros contemnens, graui respondere supercilio: Patres, homines fuisse; & vt homines in multis grauiter erraße. Enimuero doctrinae inconstantiae nulla est paratior arx, quam illarum rerum fidem infirmare, quarum testimonio stat veritas. ita vilissima capita, & inscitissimi homunciones non verentur tot eruditissima saecula ad suam censuram reuocare. Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa. Hac insulsa offensus responsione, perosus arrogantiam, acri vir ingenio stomachari, suorum leuitatem contemnere, detectas impostorum versutias exsecrari. malle se dictitans cum antiquis patribus, verae fidei magistris, errare, immo vero cum ipsis vel ad inferos detrudi, quam cum Caluino & ceteris pestibus sapere; aut in Sathanica illorum Babylonia triumphare. Ita veritatis studiosus, quam in suo errore ante se tenere existimabat, missis vanissimis hominibus, se contulit ad nostros. à quibus cum omnibus eius quaestionibus satisfactum esset, ingemuit suae tam diuturnae caecitati

citati. haeresiq. abiecta, factaq. totius vitae confessione, palam in nostro templo, magna Catholicorum laetitia, & superborum ardelionum dolore, ad sacram mensam admissus est.

Est Samogetia Prouincia inter Lituaniam, Prussiam, ac Liuoniam. in ea peregrinatus ex hoc Collegio Sacerdos multorum sitim expleuit sacramenta appetentium. qui a multis milliarijs eius rei caussa ad eum confluebant: & in ijs nobiles ad sexaginta. confessionum vitae totius numerus omittitur. viginti sacro fonte abluti. sex coniugum paria Ecclesiastico matrimonio rite copulata: ab haeresi pauci reuocati: plurimi vero in sua perfidia, sed vacillantes relicti. femina nobilis haeretica, cum Sacerdotem nostrum haereticorum audisset inconstantiam exagitare, palam professa est, suis doctoribus nihil esse magis consentaneum, quam nihil inter ipsos conuenire.

Excursum est etiam in vicinos pagos: agrestesq. homines magna discendi auiditate confluentes, Christianae doctrinae magna cura docti clementa.

BRANSBERGENSE Collegium.

BRANSBERGAE scholas satis frequentes habemus, & Polonica iuuentute, & satis bono numero adolescentium aliorum. In domo pauperum studiosorum sexaginta circiter piorum eleemosinis sustentati sunt. multiq. ex ijs ante haeretici ad Catholicam religionem transiere. prodeuntq. ex ipsis egregij persaepe adolescentes, qui vel religionibus varijs, vel Ecclesiasticis ministerijs se addicunt. E Pontificio seminario duo ad sacerdotium permoti, missi in patriam, praeter diligentem operam Catholicis impensam, multos etiam ab haeresi ad fidem Catholicam reuocarunt. Neque ciues tantum Bransbergenses, & Catholici nostrum gymnasium frequentant; sed è vicinis quoque Ciuitatibus, etiam haereticis, nostrae fama disciplinae huc mittuntur. Proxime ex Hafniensi academia, quae est in Dania, egregij quatuor adolescentes ad nos transmissi sunt. Eorum vnius parens cum Marschalco Regni Daniae narrasset, filium se Bransbergam in nostram misisse disciplinam, respondit Marschalcus, idem se facturum, si filium haberet.

Quod ad nostrorum attinet operam, septem

& se-

& septuaginta ab haeresi abducti sunt. ex ijs adolescens, antequam plane veterem exuit hominem, cum se ad confessionem comparare deberet, ministrum quem fortasse reuerebatur, frequens cogitabat, eaq. re cunctabatur. sed ecce tibi, ita graui morbo prosternitur, vt breui suae compos mentis amplius non esset. Inuisit aegrotantem sacerdos noster: redit menti sua valetudo. confitetur. Inter confitendum sanitas mentis in corpus etiam redundat: vt triduo integris viribus è lecto surrexerit. femina Catholica ad proximam Ciuitatem haereticam se contulerat: saepiusq. ad defectionem sollicitata, victa tandem contentione flagitantium promisit in proximas Pentecostes ferias ad nefariam eorum caenam se venturam. Sed Diuina ei miseratio piaculi tanti ademit facultatem. nam ipso Pentecostes die oculorum lumine priuatur. discussit mentis caliginem caligo oculorum. ad Septembrem vsque mensem exeuntem ea tenuit animaduersio. tunc consilij paenitens, ad Catholicam Ecclesiam reuersa, pristinae sanitati restituitur. Adolescens praecipui cuiusdam ministri Gedanensis filius, Regio monte, Vrbe Prussiae celeberrima, sed omnium haeresum sentina, ad vicum quendam concionandi caussa se conferebat. ac, dum maximè cogitaret, quanam ratione quam aptissime pestifera

ram doctrinam insciorum animis infunderet, subito mutata mente, consilium ei diuinitus inijcitur, pernicioso eo munere abiecto, ad nostros Bransbergam contendendi. paret ille Diuino instinctu: eq. vestigio ad nos venit, licet essent imbres maximi. Catholicaeq. Ecclesiae adiunctus, ad vitandos propinquorum motus, Vilnam ad Pontificium seminarium missus, postmodum propinquorum astu inde furtim abductus, ac parentibus restitutus, in fide tamen catholica perseuerat. fuit etiam caelestium indicium minarum, & monitio seuera reuerendi Ecclesiae praecepta, quod feminae cuidam contigit. haec cum feria VI. carnes ederet, vt illas in os iniecit, continuo os oppleri sibi sensit sanguine, tanta copia, vt nisi carnes eiecisset, suffocaretur. quo territa portento, statuit in posterum nunquam Ecclesiasticas de ieiunio leges violere.

COLLEGIVM Pultouiense.

PVLTOVIAE sacerdotes duos amisimus. P. Nicolaum Gresbianiescium Lituanum spiritualem coadiutorem, & P. Petrum Potzebam ex maiore Polonia, quatuor vota professum. Prior quinctum & quadragesimum age-

bat

bat annum; in Societate quinctum & vicesimum. quos partim docendo, partim rem domesticam administrando traduxerat. is cum multarum aliarum virtutum, tum praecipue eximiae patientiae extremo maximè, diuturnoq. in morbo exemplum nobis spectabile reliquit. Sex enim mensibus graui vexatus morbo decubuerat. Alter duorum mensium interuallo priorem sequutus est: aetate quidem anno minor; in Societate vero anno antiquior. qui, post peractum suorum studiorum cursum semper in docendi munère, aut docentium Praefectura, aut vtraque in re simul impigre versatus est: vir admirandae caritatis, & ad homines iuuandos, eorumq. pertractandos animos mire factus. Decessit hebdomada altera, quam spiritualibus exercitationibus perfunctus, Pontificij iubilei propitiationem obierat. vt credi possit ea expiatione purior animus in caelum euolasse. Habitus est hoc anno Pultouiae, vt pote in meditullio Poloniae, prouincialis Patrum conuentus, & frequentia ipsorum, & liberalitate eorum, quorum eleemosinis sumptus leuati sunt, commemorabilis: in primis vero insignis fuit Reuerendiss. Antistitis humanitas. qui, cum liberalem se mirifice praebuisset, tum salutandorum Patrum caussa Pultouiam venit, cum ratione officij sui longe abesset. Nec minor

fuit Plocensis suffraganei benignitas. quae non ad domesticas nostras modo impensas leuandas, sed ad scholas etiam pertinuit. quippe eius munificentia praemia lautissima discipulis donata sunt. Gymnasium, crescente multitudine (plus enim octingentis frequentatur auditoribus) scholis augere necesse habuimus. E duobus sodalitatibus ea, quae ciuibus constat, egregium suae pietatis specimen cum alias, tum hoc anno dedit, iuuandis pauperibus; quorum magnum numerum, fame & frigore deficientium sustentarunt. & nunc pecuniam ad mensam corrogant, qua Pietatis mons constituatur. Altera sodalitas, quae constat studiosis, cum pecunia minus possint egentem turbam subleuare; patres familias, quod possunt, ad miserationem adhortantur: ipsi in xenodochiis assidua omnia caritatis in aegrotos officia impendunt. Et cum in quadragenarum horarum supplicatione, quãter hoc anno digno apparatu habuerunt, flagellationem instituissent, illorum exemplo permoti cum ecclesiastici, tum ciues, & in iis ipse Consul Ciuitatis, piis se iuuenibus adiunxerunt, tanto numero, vt ad octingentos peruenerint, qui numerus in magna Ciuitate magnus habeatur: in parua multo maior. Eadem Sodalitas variis religionibus alumnos decem, duos nostrae Societati dedit; cum plures sint, qui idem foueant

ueant consilium. Ceterum ad Ecclesiam nouem ab haeresi reuocati sunt: & in iis vnus opinione doctrinae valde notus.

IAROSLAVIENSE Collegium.

DVO item Iaroslauiae diem suum clauserunt. P. Albertus Vitoscius, & P. Matthias Zamotuliensis; ex maiore Polonia vterque: & prior quidem ipso, quo Sacerdos factus est anno, rupta in pectore vena, phthisi consumptus, tertiodecimo, quam venerat ad Societatem anno, aetatis vero suae circiter tricesimo. Alter post viginti prope annos, variis Societatis ministeriis cum laude transactis, quadragesimo tertio vitae suae anno in Domino quieuit. Fuit insignis magno pacificationum numero hic annus; quae magna cum omnium laetitia, magnum rebus otium attulere. Octoginta homines, in quibus quindecim erant cognationis vinculo coniuncti, in pacis federa conuenerunt. Triginta tres nobiles praeterea, quos inter magna discordiarum incendia exarserant, item pacis vinculo coniuncti. Duae item nobilissimae familiae reconciliatae, quae antea tanto inter se odio exarserant, vt vtrinque ad arma veniretur. Excursum est in Podoliam; & multum in ea

prouincia Societatis nomẽ illustratum; apud eos praesertim, quibus antea ignotum erat: vt Societatis laudare non cessent instituta. Eius orae Palatinus, idem vnus e Iaroslauiae Dominis, Societati semper amicus, hac excursione magnam fecit ad priorem erga nos beneuolentiam accessionem. is multum vtitur opera nostrorum; inq. rebus omnibus, quae ad animi salutem spectant, nostrorum consilijs obtemperat: ad eandemq. obedientiam familiam omnem adhortatur. neque quenquam tolerat, qui non saltem festis celebrioribus confessionis sacramentum obeat. Parochi ad viginti duo confessione, & piarum commentationum vsu exculti spem de se praebent vitae sanctioris. Varijs in locis excursione eadem cum haereticis nostri congressi, catholicam fidem asseruerunt, confutata haeresi. Ita ad Ecclesiam ab erroribus traducti quadraginta septem; à schismate quatuordecim. Dubii in fide, vel haereticorum consuetudine varijs erroribus imbuti, rectam fidem edocti sunt, & in ea confirmati. Inter eos, qui nostrorum opera in rebus fidei sunt adiuti, est operae pretium insigne Diuinae Bonitatis erga probum adolescentem referre documentum. qui quo magis ab haereticis parentibus ad impietatem, aliaq. flagitia instituitur, eo ipse magis diuino afflatu, & suopte ingenio probus, ad amorem

inno-

innocentiae, honestatis, modestiae, virtutumq. aliarum inflammatur. Iubetur à nostrorum consuetudinae refugere, ingressum Ecclesiae vitare, & quoniam in famulatu Principum virorum, egẽtis more, eum versari opus est, noluit eum improbus pater apud eos collocare, quorum bene morata familia modestia, & bene temperata disciplina continetur: sed vbi vna cum haeresi licentia, & impudicitia grassantur. Tantum tamen gratiae suae illius animo Diuina Bonitas infudit; vt ex spinis orta, & inter spinas educata, religionis florem rosa haec integrum seruarit; &, quamuis inter multa difficiliaq. pericula, seruet adhuc; neque vllius rei maiore studio teneatur, quam earum, à quibus scelerato suorum consilio arcetur. Venit hic aliquando confessionis caussa ad nostros, narrauitq. inter cetera, se, id quod habuisset pecuniae, & vestium etiam nonnihil colonis in agro reliquisse, eaq. ijs recusantibus, atque inuitis obtrusisse; quod ex eorum finibus patronus ipsius praedam aliquando abegisset: se etiam verberibus, & vulneribus aliquando male acceptum ostentabat quod meretrices ad herum accersiri prohibuisset.

Scholae fiunt in dies celebriores: eas multi senatorum filij, virorumq. nobilium, etiam haereticorum frequentant.

COL.

COLLEGIVM
Posnaniense, & Lublinense.

POSNANIAE vixit P. Albertus Valisseuius, Posnaniensis, ad spiritualia coadiutor, annum agens quartum & quadragesimum; cum in Societate fuisset annis tribus & viginti. eius funus, vt hominis Ciuitati cari, multorũ ciuium frequentia cohonestatum est. Parthenii sodales quantopere hic in pietatis studio proficiant, duodecim lecti adolescentes, Cracouiam hinc ad nostrum missi tirocinium declararunt. Excursionibus aliquibus, praeter vsitatos fructus, triginta ab haeresi ad fidem Catholicam sunt reuocati. in iis celeber quidã medicus ab ipsa iuuentute haeresi imbutus, post multas concertationes tandem manus dedit; & Catholicae Ecclesiae adiunctus est. is, cum ad vitæ finem postmodum venisset, eam praestitit ad extremum vsque spiritum constantiam, quae alte conceptam animo Catholicam testaretur pietatem. Nobilis praeterea puella, claris, sed haereticis orta parentibus, cum alia ratione ad Catholicam fidem imbibendam venire non posset, imperio parentum superato, Posnaniam contendit: factaq. culparum omnium confessione, abiurata haeresi, Catholicorum cetui adiuncta est.

LV-

LVBLINI ab haeresi ad gremium Ecclesiae traducti sexdecim. in his matrona nobilis, quae sororem, & vicinam item nobilem, ad fidem Catholicam adduxit: & est spes, illius exẽplum plures in illa vicinitate sequuturos. Schismatici ad Romanae Ecclesiae obedientiam venere sex. Scythica mulier in carcere cum duobus liberis ad baptismum adducta; ac paullo post mortis periculo erepta. Aliqui à concubinis abstracti; meretrices septem à turpi vita reuocatae. Neque est piorum amicorum in nos desiderata liberalitas, praecipue Lublinensis Capitanei, Regni Thesaurarii. Is ad ea, quae superiore anno data sunt, qua est erga nos beneuolentia, hoc anno mille florenos etiam adiecit.

COLLEGIVM.
Calissiense.

CALISSII duodecim haeresim eiurarunt, in quibus vir nobilis non modicae authoritatis, quinquaginta in haeresi versatus annos, tanto animi ardore Catholicam fidem est amplexus vt filium natu maximum Ecclesiae cultui addixerit. Alii, & quidem viri eruditi, cum viderent ex iisdem locis, quibus ipsi sua paralogismata petebant, vera contra se, firmaq. elici argumenta, hoc tantum profecerunt, vt de

sua

sua doctrina dubitarent. Adhuc sustinuit Gymnasium scholas sex. hoc anno postulatu Illustrissimi, ac Reuerendiss. fundatoris septima de philosophia adiecta est. Auditorum numerus est septingentis auctior, si illos adnumeres, qui ab externis Magistris duobus, lege fundationis eodem in gymnasio instituuntur. E Partheniis tres in Societatem sunt admissi. Ad Collegii fabricam proferendam ea hoc anno contigit felicitas, quae aut nunquam, aut non sine immensis sumptibus sperari poterat. est quidem aedificium amplum alioqui & splendidum, quod attinet ad aedes: impluuium vero, quoniam in Vrbis murum incurrit, & compressum, & obscurum. & murum quidem submouere, diplomate à Rege impetrato, non ita arduum fuisset: flumen vero quod murum alluit, cui ad Vrbis vsum molae sunt impositae, alio auertere, tanto cum Ciuitatis detrimento, maioris omnino fuit operis. Ita quod optare quidem poteramus, sperare vero nullo modo, occasio nobis pronum fecit. Ipsa Ciuitas aliis de causis fluminis alueum aggere certum ad tempus obstruere necesse habuit. Hic Illustrissimus fundator, occasione vsus, egit cum iis, penes quos est potestas; vt cum fluuius reduceretur, alio corriuaretur. ita reductus est, vt & ex alia parte alluat Collegium. & spatium laxando im-

pluuio

pluuio reliquerit, vrbis pomerio prolato. Nec cessat idem munificus Antistes, maiora in dies suae in nos beneuolentiae, ac beneficentiae signa dare. Quo die primum philosophiae scholae initium est factum, Calissium venit: illius primordijs interfuit, exceptusq. est à scholis tum viua voce, tum scripto omni gratulationum genere. quod ille tanta gratia excepit, vt amplissimis & verbis, & rebus discipulorum officia lõge superarit. Decem enim florenorum millia Collegio representauit; quibus domestico aucto vectigali, maior sociorum numerum alatur. Librorum numerum impensa quadringentorum florenorum auxit. ad sacram vestem augendam telam ex auro, pretio item quadringentorum florenorum dedit. Domos aliquot partim coemit, partim vt coemerentur, pecuniam deposuit: quibus detectis, tam quae extra Collegium sunt, quam quae intra futurae sunt, areae proferentur. Litigia nonnulla, quae Collegio molestiam exhibebant, composuit. &, vt nunquam Collegio huic nobilium deesset numerus adolescentium, qui & vrbi, gymnasioq. ornamento, & patriae adiumento futuri sint; contubernium instituit, instructa domo, & redditibus attributis, quibus sexaginta iuuenes alantur. nec cessat illius animus noua semper excogitare; quibus & Religio Catholica constituatur, & nouis

su-

subinde ornamentis patria augeatur. Nempe hoc est digne, & cum laude Christi Ecclesiae praeesse. Optanda generoso Principi, ad Ecclesiae vtilitatem, diuturna incolumitas.

COLLEGIVM Polociense.

STERILIS *est ager Polociensis, & haeresum spinis valde obsitus. quem expurgare negotium magnum est. sed in tanta soli malignitate tanto colonorum industria illustrior. Praecipuum bellum est cum Graeci schismatis hominibus. idq. eo maius hoc tempore, quod illorum Episcopi cum Ecclesia Catholica se coniunxere: Romaq. proxime negotijs ex sententia confectis, rediere. Sed tum nobilium, tum multitudinis valde ab ea coniunctione animi abhorrent; à suisq. Antistitibus dissentiunt. & cum ad coniunctionem inuitantur, tam acres in suos cooriuntur sacerdotes, vt hostiles animos gerere non vereantur. hoc tantum illorum, nostraq. opera perfectum est; vt minus iam iniquo animo sermones de reconciliatione ad aures admittant, cum ante hoc negotium Romae confectum, ne vocem quidem de reconciliatione ferre possent. Nobilium etiam quorundam animi ita comparati, vt recte iam de tota re & sentiant, & loquan-*

loquantur. neque documenta desunt luce clariora; quibus, qui cordatiores sunt, moueantur. Siquidem Catholicos videre est, & eos qui Catholicis adiuncti sunt, saepius anno. minimum solemnioribus diebus Christo Domino, B. Virgini, Sanctisq Apostolis sacris, magna significatione pietatis, ad Sacrosancta Ecclesiae accedere mysteria; cum illi vix semel anno quoque eam obeant religionem. Maximum quoque illis calcar est admotum Illustr. Andreas Sapieha, vir incredibili pietate, & ardore Catholicae religionis propagandae; qui Polociae Caluiniano Palatino demortuo succcesit. Hic sua auctoritate, multis aduersantibus silentium indixit. Et quo die summo apparatu, publica cerimonia Palatinatus possessionem intuit, antequam subiret arcem, diuertit in nostrum templum: ibiq. diuinae rei digna reuerentia interfuit. Inde venit in arcem. erant ex antiqua consuetudine cerimoniae certae, certiq. ritus in templo Ruthenorum, quod est in arce, exsequendae; & crux ad osculum ex eodem templo ad ipsum afferenda. illa omnia intra suas aedes obire. crucemq e nostro templo ad se afferri voluit; veritus contagium schismaticorum, coniunctione cum Catholicis nondum constituta. Quotidie cum coniuge, ac liberis Missae interest sacrificio. diebus vero sanctioribus etiam templum cum tota familia

milia frequentat. frequens etiam in Sacramentorum vſu eſt. ita hoc vitae genere & illuſtrioribus in dies Catholicae pietatis documentis omnium in ſe oculos conuertit; & ſanioribus cogitationem inijcit Catholicam coniunctionem amplectendi. Scholas quidem habemus infrequentes. ita enim fert natura loci. ſed in hac paucitate multum boni. Sunt nonnulli nobiles, aliqui haereticis orti parentibus, contempto patrum imperio, haereſibus multum aduerſarij. Excurſione quadam, praeter vtilitates confeſſionum auditarum, haeretici multi ad Eccleſiam adiuncti ſunt. ſchiſmatici reconciliati plus ſeptuaginta. in ijs vnus e nobilibus, qui tres alios militares viros ſecum traxit. Hic, cum ſacerdotem noſtrum, nobilium domos obeuntē, & contra haereſes, & Graecorum ſchiſmata copioſe diſputantem audiuiſſet, rogatus à familiaribus Catholicis, quid de diſputantis doctrina iudicaret. Video, inquit, nos exarmatos ſtare non poſſe contra veritatem, quae in ſola Catholica Eccleſia reperitur. Denique tam diu noſtrum Sacerdotem ſequutus eſt, donec, abiurato ſchiſmate in domo viri nobilis Catholici (nam templum Catholicorum in eo tractu nullum eſt) ad diuina percipienda myſteria admiſſus eſt. Neque deſtitit noſter per ea loca peregrinari, donec tandem ratio initi

eſt,

est, qua sumptu Catholicorum, nobilium praesertim, templum ibi Catholicis extrueretur.

COLLEGIVM.
Rigense.

MALIGNIORE adhuc prouentu, quam Polociensis, Rigensis cultura compensatur. Ciuitas est omnis à nobis penitus auersa. ministri Lutherani multis conuicijs, etiam e suggestu nos quotidie proscindunt. Senatus, lege lata, ciues omnes vetuit nostra templa frequentare; patres familias liberos suos ad scholas mittere; aduenas, qui scholarum nostrarum caußa huc veniunt, ciuium excipi hospitio. sed incommodo huic, vt superioris anni litteris est cognitum, Reuerendiß. Episcopi liberalitate obuiam est itum. quippe amplam domum coemit, quae aduenas discipulos excipiat. Neque tamen est solitudo circa nos. Germani, & Lotaui Catholici Collegium frequentant. Sunt autem Lotaui antiqui Liuones agrestes; qui, occupata olim hac ora à Germanis, infusaq. Germanorum lingua in Liuoniam ipsi in agris agentes, vna cum antiqua consuetudine, victuq. etiam linguam Liuonicam retinuere. Conueniunt etiam tum ex Vrbe, tum e vicino haeretici ad nostrum templum: concionem

modeste audiunt: sacro tenentur apparatu: sacras preces sacrasq. cerimonias libenter spectant: concentu musico delectantur. Proxime natalicijs Christi ferijs nocturnas psalmodias, solēnesq. precationes magna ipsorum frequentia celebrauimus. siquidem, audito per noctis conticinium aeris campani sonitu, incredibili multitudine viri, feminaeq. conuenerunt. Quod exemplū & ipsi imitati, cū iam nobis eßet tertius dies ante Idus Ianuarias, ipsis ex antiquo Calendario, octauus ante Calendas, laetitiam Christi nascentis, nouo, & inusitato ipsis more, buccinarum, & tibiarum cantu & ipsi intempesta nocte exceperunt. Pari religione, apparatuq. & resurgentis Christi paschales, & corporis Christi solemnes ferias celebrauimus. & quidem Paschae die festo centum triginta ad caelestem mensam accesserunt. cum per ieiunij tempus homines alij ad septuaginta eam adijssent. ex quo quanta fundi huius sit sterilitas, & quantum laboris, sudorisq. operis in hac vinea laborantibus supersit, adhuc intelligi possit. Sed dabit aliquando Deus, vt huius quoque vineae prouentu vbere laetemur. Pompam vero, qua illius die festo sacrosanctum Christi corpus e templo elatum circumfertur, magna religione, ac nullo metu traduximus; prosequente Catholicorum virorum, feminarumq. magno numero; qui

e vi-

e vicinis arcibus, vicisq. illius rei caussa conuenerant; haereticis sese ad spectandum effundentibus, & cum voluptate grauitatem, decentiamq. nostrorum rituum probantibus.

Scholae non plures sexaginta instituunt adolescentes. nam ceteri metu legis prohibentur. multi tamen subinde veniunt ad nos, de pietate sermones vt audiant, consiliaq. exquirant ad animi salutem. Lutheri ineptias irridentur: suumq studium praeseferunt scholas nostras, & templum frequentandi. Tres ex ijs cum Ecclesia reconciliati, ad Sacramenta sunt admissi: reliqui vota differunt, dum libertatem aßequãtur. Pauci tamen illi, quos docemus, admirationi Ciuitati sunt; cum in tantula aetate luculenta fundant lumina ingenij: sciti sunt, & elegantes: mira promptitudine latine loquuntur; declamant; magna etiam venustate, cum datur aliquid, agunt in scena. cum filios suos videant ciues, maiore adhuc aetate, tardiores, & hebetiores. Offendit tantae laudis fulgor Ciuitatem. itaque misit Senatus, Patrem Rectorem, qui rogaret, magistris praeciperet ciuium liberos ad scholas nostras inuitare, vt desistant. Episcopum Vendensem, virum insigni pietate, doctrinaq, & nostri ordinis amantissimum, Rigam cum venisset, gratulatoria oratione exceperunt, quorum ille ingenio delectatus, & co-

ram fausta omnia precatus est; &, cum ad hospites se recepisset, dixit multis audientibus: Vtinam orationi hodiernae nobilissimi quique interfuissent huius Ciuitatis. profecto vidissent, quam sancta apud Catholicos est puerilis educatio; & quanta reuerentia aduersus illos, qui sacra administrant. cum apud haereticos ministris, & pseudosacerdotibus nullus honos habeatur; deq illis male & sentiant, & loquantur. Id nuper ex comparatione cognitum est. Crumena gemmarum, aliarumq. rerum plena pretio ad sexaginta florenorum nostro ab opsonatore inuenta est: scripto pro foribus proponitur: rem amißam haberi in Collegio: posse eum qui amisit, signis editis, suum recuperare. Cum admiratione nouum morem haeretici laudarunt. paulo post, trium virorum comitatu venit mulier; enumeratis rebus singulis, crumenam suam, etiam praemio sibi remisso, summa laetitia recepit. neque dubitauit nostrorum integritatem laudare; ministrorum ex aduerso nequitiam vituperare: quorum si in alicuius manus, crumena (inquit) illa peruenisset, nulla religione illa omnia ad vxoris suae ornatum conuertisset.

TIRONES, qui in probationis domo cum Collegio coniuncta exercentur, tum perpetua, & accurata disciplina ardenter in pietatis stadio

ad

ad currendum incitat; tum miserandus casus in suscepto consilio confirmauit. Neque enim est inutile, ad aliorum eruditionem miserandos interdum exitus referre eorum, qui ab optimis cõsilijs descisciunt. Ex eorum numero vnus appensus in statera, & inuentus minus habens, cum neque monitis, neque lenitate animaduersionum quidquam melior fieret, emissus alios sapere suo docuit interitu. quincto enim mense in sylua, dum vna cum alijs caedendis arboribus intereßet, annosae arboris ruina ita contritus est; vt, corporis trunco lacerato, diffracto cranio, cerebrum à familiaribus ad sepulturam sudario exciperetur.

Hinc quoque excursum est in Samogetiam. tres omnino diuersis anni temporibus ad eas gentes fuere missiones: quarta Rosetam, quae arx Moschorum ditioni finitima est. vbique magna omnium laetitia nostri excepti sacerdotes: vt à multis milliarijs, praesertim circa maritimam oram, ad nostros audiendos, ad sacramenta percipienda, cum vel in priuata aliqua domo, vel deserto in templo, ac ruinoso, vel etiam sub dio, concionem haberent, & sacra facerent, rudes homines concurrent: magnaq. constantia protestarentur; multam quamlibet ante à Dynastis, etiam verbera se perpessuros, quam vt à Catholica religione abducantur. fructus, & si

genere à missionibus aliis non differt, quoniam tamen e gente à nostro cultu remota perceptus est, non sit molestum summatim saltem indicare. Confessionum excepta multa millia. quarum vitae totius trecentae prope septuaginta fuere. Haeretici multi ad fidem reuocati. Nobilis vnus ita conuictus, vt errorem fateretur; reconciliatione tamen cum Ecclesia in praesens supersedit. Sacro baptismo abluti trecenti viginti tres: & in iis adulti nonnulli. Ecclesiastico matrimonio coniuncta paria quatuor, & sexaginta. In Rosetanam arcem Luterano mortuo effectum est, ne nouus minister admitteretur; & haereticorum conuenticula tollerentur. Ad vicinas item arces solito cum fructu excursum est.

CRACOVIA, ET NIESVIENSE Collegium.

CRACOVIAE luctuosum fecit obitu suo annum hunc vir aeque singulari doctrina, atque admirandis animi dotibus, cum suauissima humanitate coniunctis insignis P. Iacobus Vieecius, iampridem quatuor votorum professor. qui cum fere aliorum regimine occuparetur, à concionis munere nunquam cessauit. cum interim ad patriam haeresibus expurgandam,

dam, Polonico idiomate, quo plurimum excelluit, tam multa scripserit, vt si toto vitae tempore nihil aliud egisset. Laudantur in primis eius geminae, quas inscripsit concionum postillas, Maior, & Minor; ad postillas haereticorum euertendas. eas ferunt, vt Mosis virga in serpentem versa serpentes magorum Aegyptiorum vorauit, sic libros concionum haereticarum ex hoc Regno extrusisse. Venit ad sui stadii metam anno aetatis suae quinquagesimo septimo, maturus cælo, sed multos ad huc annos, si ita libuisset numini, vtilis patriae futurus. ex his duos & triginta in Societate egerat. Eius funus tantis piorum amicorum lacrymis cohonestatum est, vt nostris quoque lacrymae defluerent. A ceteris porro in hominum salute laboratum est, & copiosa cum frugum vbertate. A variis haeresibus hic quoque ad Ecclesiam venere triginta: multoq. plures in fide confirmati. Superioris anni litteris Regis consilium templi nobis exstruendi cognitum est. Peramplа domo nostrorum domicilio, & area aedificando templo magnis sumptibus coempta, primus lapis à Cardinali Radiuilo Cracouiensi Antistite in templi fundamenta iactus est; ingenti hominum concursu, & festa tormentorum displosione; tubarum, variarumq. buccinarum cantu, plausuq. tanto, quantum alias factum

Cracouia non meminit. tam strenue susceptum, ac promotum opus est, vt amplissimi templi, primaria totius Regni Vrbe, & Regia munificẽtia digni, quincto mense fundamenta prope omnia soli altitudini aequauerint.

In Domo Probationis ad S. Stephani in eadem Vrbe Alberto Scargae, adolescenti viginti circiter annorum idem fuit ingressus in religiosae vitae stadium, & prope idem exitus. magna enim animi sui felicitate, vix e carceribus emissus, intacto spatio ad metam euolauit: votoq in diuina caussa multa patiendi multorum certaminum discrimina redemit: Ceterum & paucae, quae hic quoque in hominum salute occupantur, operae non caruere suo fructu. Ab haeresi septendecim abducti in usq. viri duo nobiles: alii à schismate reducti: vacillantes multi in fide confirmati, & erroribus variis liberati. Claustrali disciplinae, & castimoniae violator à vaga, & effrenata licentia viuendi, ad claustrum, & obseruantiam reuocatus. Alius amissa luce oculorum triennio iam maiore adhuc mentis caligine obcaecatus haerebat in sordibus; cognita tandem diuini iudicii animaduersione statuit ad vitam redire meliorem ita, mentis tenebris discussis oculorum quoque caligine liberatus est. Ceterorum ministeriorum fructus egregie stetere. Accessit

sit ad domesticas aedes hoc anno aliarum aedium pars, in qua aegroti ac valetudinarij commode curari possint.

NIESVISIENSE etiam collegium suum caelo reddidit tributum. P. Stanislao Oborscio hic vita functo: Vilnae is quartum iam annum in studio Theologiae versabatur. graui pressus morbo, caeli experiundi caußa, Niesuisium missus, morbi vi se intendente, spem, quã de se, deq suis virtutibus, modestia praesertim, concitarat, praecidit; cum triginta iam uixisset annos; e quibus decem egit in Societate. Ad Ecclesiam haeretici aliquot rediere: & in ijs nobiles aliqui, qui in aulis Principum haereticorum versati erant, quorum vnus multos suo permouit exemplo. Is suae peruersitatis acerrimus semper fuit propugnator; nostrisq. aduersarius infensissimus. graui tandem prostratus morbo diuinam sensit se manum affligentem. & cum sentiret se breui ad diuinum Tribunal sisti oportere, vbi nullus argutiùs locus esset; remissa peruicacia, coepit serio de animi salute cogitare. quam cum in sycophantijs haereticorum se non reperturum esse certo sciret, aduocato vno e nostris Sacerdotibus, cum Ecclesia reconciliatus est. ita hac expiatione mortem, quae breui insequuta est anteuertit. Eius quasi praeiuditium sequuta coniux, familiaq vniuersa

uersa & ipsae in Ecclesiam venere. & nunc student magna diligentia praeteriti temporis damna compensare. Sed cum schismaticis, quorum hic magnus numerus, est opera impensior. Iniquo ferunt animo homines in peruicaci caecitate obdurati, suos Episcopos ad Ecclesiam Romanam confugisse. mirum est, quam multa moliantur, ne discerpta lacinia ad Christi vestem rursum assuatur. Subinde tamen ad saniorem mentem multi reuocantur: E scholis Parthenij tres adolescentes diuersis se religiosorum familijs addixere. Alij ad aulas variorum Principum profecti eundem pietatis cultum, quem e scholis hauserunt, magna retinent constantia. Ex ijs vnus, post aliquot annos in eo vitae genere transactos, cum domum aegrotus repetisset; decedens hoc maestis parentibus solatium reliquit: se ex hac vita emigrare tam integro, illibatoq. flore pudicitiae, quam ex aluo materna secum extulisset. Nec defuere alij qui paratas in eo genere daemonis insidias, vna cum ipsis insidiatoribus, hominibus ad haec flagitia idoneis, praeclara cum sui victoria eluserint. Excursionibus varijs ad arces nobilium totae familiae, persaepe etiam vici integri, opidaq. sacramentis expiata.

COL-

COLLEGIVM Derpatense.

DERPATENSE collegium schola humanitatis nostrorum exercitatione auctum est hoc anno: adolescentes octo ei studio addicti. Quantopere vero haec Liuonica vinea, penuria maxime idoneorum sacerdotum inculta, & multis haeresum sentibus sylvescens, strenuorum colonorum, tum eorum, qui domi resident, tum eorum, qui varias in oras peregrinantur, industria sensim perpurgetur, superioris anni litteris est cognitum. Quae huius propria sunt anni, illa sunt. A variis haeresibus septendecim, a schismate tredecim ad veram Ecclesiam sunt reuocati. Haeretici reliqui non ita se praebent ad nostra dogmata percipienda contumaces; sed est illis graue ab insita iam, & corroborata patriae consuetudine recedere. id duobus maxime signis declarant; quod licet vereantur à suis dissidere, non tamen mordicus suas retinent opiniones: quin etiam vacillant; & perniciosa persuasione negant liquere ex tam multis, quaenam sit omnium religio verissima. Et quod ad auertenda noxia libenter adhibent catholicorum symbola. vt nuper mulier haeretica horrifica spectra, quibus post mariti obitum ter-

terrebatur, herbis sanctificatis ab Ecclesia catholica petitis, abegit. Puer subita quadam agitatione corruptus, ita vt morti proximus haberetur, aqua Ecclesiastica, & precibus adhibitis, pristinae est incolumitati restitutus. Inter catholicos praeterea Ecclesiastico matrimonio coniuncta paria vnum & triginta supra centum. Baptizati domi, peregreq. ad septingentos. Opportune etiam adiuti multi sacramento paenitentiae. qui, quamuis haeretici nõ essent, vtrum tamen essent catholici, susque deque: ita salutaria monita de confessione obeunda, de corrigenda vita aspernabantur. hi suo malo edocti, resipuerunt in tempore. morbi graues, & imminens interitus, eos, quod procrastinabantur, repraesentare coegit. Rutenus adolescens licet catholicis iam adscriptus esset, cum ad salutaria remedia vrgeretur, cunctabatur nihilominus. fecit morbi opportunum incommodum, vt non sine salutari medicina de vita decederet. Multi hac ipsa ratione castigati, cum antea contumatiores se praeberent, in vulgato, qui multos extinxit, morbo, ante obitum sapere didicerunt. In ijs quidam morbi grauitate, & delirio, & formidolosis rerum formis obuersantibus conflictatus prope venerat ad extrema. is aduersus morbi vim connitens, nostrum aduocari iubet sacerdotem. tantumq.

tumq. menti tranquillitatis fuit, dum sacra confessione expiatus, Eucharistiam perciperet. Res mira: sacris mysteriis munitus, & mentis & corporis morbo leuatus est.

SEDES LEOpolitana.

LEOPOLITANAE quoque vineae status, & operosa cultura e superiorum annorum litteris nota sunt. Domi, & peregre septem operae multorum instar sunt collegiorum. Obita praecipue, Episcopi rogatu, Luceoriensis dioecesis, multum & ampla, & inculta. Loca item alia permulta adita, Dynastis flagitantibus. &, quantum pertinaci labore paucorum conniti licet, vastissimae syluae squalor repurgatur. Sed partim in Vrbe, partim alibi, ad Ecclesiam sunt reuocati haeretici ad quinquaginta: schismatici tum Ruteni, tum Armeni triginta. Aliqui, culparum conscientia exstimulante infestis vexabantur intemperiis. hi diuinitus sibi moneri visi sunt; vt ad nostros, confessionis caussa venirent. qua peracta, tranquillati sunt. Veneficae quaedam à tanta impietate reuocatae: veneficia, in ignem coniecta diù inuiolata perstiterunt; donec coniecta in eundem ignem particula agni consecrati,

ab-

absumpta sunt; emicantibus e fedis illis symbolis noui cuiusdam generis scintillis. Eluxit vis sacramentorum in nobili quadam femina, quae grauibus calculi torminibus vexata, frustra remediis omnibus adhibitis, à medicis destituta, à coniuge & liberis, tanquam mortua deplorabatur. haec, vt Sacramentis se muniret, nostrum sacerdotem adhibuit: cum primum confessionem instituit, dolores continuo leuari sensit, postero die sacrosancto Christi corpore percepto, dum orans intentius Deo grates agit; ecce tibi calculus, magnitudine nucis amigdalinae, sua sponte reuulsus, sine vllo doloris sensu excidit; aegraq. continuo ex morbo conualescit.

Ceterum Reuerendissimi Archiepiscopi maiorem quotidie in nos beneuolentiam experimur. is multum opera nostra vtitur; nostraq. saepe consilia exquirit. Ciuitas est etiam bene propensa erga nos. Senatus aulam publicam nostris continentem aedibus, dato diplomate nobis donauit. Speramus, quando fundator vnus deest, tantum tamen à Reuerendissimo Antistite, & à Senatu, aliisq. nobilibus, valde nobis propiciis collatum iri, vt breui tandem collegii fundus aliquis constituatur.

NO-

NOVAE TORVNIENSIS, & Gedanensis Sedes.

TORVNIVM extremo superiore anno e nostris venere tres, nunc Sacerdotes quatuor cum fratre vno degunt. Origo huius Missionis, vel melius Collegii primordia superioris anni litteris perscripta sunt; & simul etiam indicatum, quam auersis ciuium animis, tota paene ciuitate Lutherana labe deprauata, nostri excepti sint, quamq acerba odia Sathanici ministri, suae timentes vindemiae, exercuerint contra nos. hoc anno, aucto nostrorum numero, est illorum malitia maiore adhuc rabie exulcerata. non verbo, non scripto quidquam effrenata maledicentia, ad nos probris omnibus obruendos, reliqui fecit. &, quando alia re non possunt, veneno linguae nos oppugnant, nihil non cassa illorum vesania molitur, vt ex hac vrbe extrudamur. eoq. vsque trãsuersos eos egit amẽtia; vt ad Culmensem Antistitem, collegii fundatorẽ, & patronum, & litteras & nuncios miserint; vt nos homines peregrinos, & factiosos hinc facessere iuberet. expedire id ad publicam quietẽ: aut certe, si tantopere ei placeremus, nos Culmam euocaret. Sed nihil illorum inanibus tumultibus generosus Princeps motus est. quin-

etiam

etiam eas ad Senatum de nobis litteras dedit, quibus maius studium nullum, maior nulla beneuolentia significari potuit. & quo magis improborum vesania exagitamur, eo magis nostra constantia catholicorum studium ad auitam religionem, antiquasque retinendas cerimonias inflammatur. frequenter conueniunt ad concionem, ad Sacramenta frequentanda. neque solum qui in vrbe sunt, sed e suis quoque arcibus vicini nobiles sua praesentia sacra catholica frequentant; tenuioribusq. vrbanis addunt animos. Est nobis data cõcio, vt etiam superiores docuere litterae, in parochiali Eclesia: eiusdẽq. Ecclesiae pars nostris exercẽdis functionibus attributa: ea catholicorum concursu mire celebratur. Inde etiam & Iobelei tempore, & Rogationibus eductas supplicationes catholici magno numero per plateas, per forum prosequuti sunt magno animo haereticorum irrisiones contemnentes. Et licet acerbiores in dies haeretici insurgant contra nos: duodequadraginta tamen, partim domi, partim foris ad Ecclesiam adiunximus. Eorum vnus quadraginta annos in haeresi traduxerat. is, auditis nostrorum concionibus, tanta animi paenitudine anteactam vitam retexuit, vt, cum totius illius temporis confessionem explicaret, in lacrymas totus solueretur. Alius triginta prope annis in conuentibus

uentibus tum publicis, tum priuatis catholicorum irrisor fuit acerrimus. hic non modo cum Ecclesia reconciliatus est; palamq. ad Sacramenta percipienda accessit; sed voluit etiam in concione à dicente suos errores cum detestatione declarari. Coniugem etiam, socero, socruq. haereticis indignantibus, ad eandem fidei professionem adduxit. Matrona item honesta cum duabus filijs haereticorum perosa inconstantiam cum gemitu errorem detestata. Vir nobilis ab vxore catholica moriente rogatus, cum aliquibus e sua familia catholicam item religionem amplexus est. E Regni proceribus vnus, qui studio communis boni, vt ipse dictitabat, nostris initijs acerrime aduersabatur, morbo prostratus, coepit sensim mentem aliam inducere: nostros suspicere, in consilium ad animi salutem adhibere. Ita cum Ecclesia reconciliatus, morbo ingrauescente, sacrosanctis mysterijs per nostros munitus, in fide catholica inter nostrorum manus expirauit. eius exsequias ipsi cohonestauimus: rogatuq. filiorum bis oratione funebri eum collaudauimus; prius Torunij, cum hinc funus efferretur; iterum in magna nobilium corona Clodauiae, quo ad sepulturam cadauer elatum est. Ita cum in hoc Illustri viro, tum in alijs animaduerti potest, nullam rèm haeresim plus fouere, quam ministrorum nequitiam, &

religionis negligentiam. Viuendi licentia, quandiu mortis abest metus, cogit homines haeresim amare: morte imminente, ijdem in catholica religione mori optant. Vxor primarij ministri in extremo constituta Sacerdotem catholicum postulauit sibi adhiberi. ministri alterius operam, marito illi deferente, repudiauit; quod non plus in illo, quam in ipso marito ad culparum absolutionem sciret inesse potestatis. ita, quamuis aduersae tempestates excitentur, stat tamen nostrum nauigium incolume: & ad implendam sagenam aliquid, atque adeo multum semper accedit. Sic qui ventis imperat, tranquillitatem tandem faciet. non fatigentur Apostoli, ne per noctem quidem remigando. Omitto quam multi per negligentiam vacillantes, in fide confirmati sint. Egregie praeterea adiuta sacrarum virginum monasteria duo, Toruniense, & Culmense. Adita praeterea loca alia; &, cum concionibus populi exculti; tum multorum, & praecipue magnatum confessiones exceptae.

GEDANVM, alio nomine Dantiscus, vrbs est Prussiae totius primaria, & emporij frequẽtia, & nauigationum opportunitate in primis nobilis. In ea, si vsquam alibi, florentissima haeresum omnium Academia. non alibi felicius impietas bacchatur. summi infimiq. passim religionis florem existimant à religione exerrare:

caeciq.

caeciq. caecos adhibent, quibus regantur, duces. pauci admodum, tanquam fluuij inter salsas maris vndas, dulcedinem verae retinent religionis. Quàm aduersis fluctibus hic nostri nauigent, quam contenta nauigatione modicus fructus afferatur, cogitare difficile non est. Spargitur tamen diuini verbi semen: & si non totum in terram bonum, id tamen quod est, parum non est. cum etiam haeretici nos libenter audiant, & frequentia tanta, quantum templum est. angustiae loci concionem comprimunt; ac multos etiam excludunt. Septem sunt cum Ecclesia coniuncti. non pauci praeterea, & in ijs viri primarij aliquot, non videntur à nostra religione abhorrere. Duo Poloni Sacerdotes excurrunt ad vicina loca; & cum vicanos, & paganos sacerdote destitutos, tum nobiles aliquot erudiunt. duo reliqui sacerdotes domi catholicis praesto sunt. quorum diebus solemnioribus, praesertim circa Christi resurgentis ferias, non spernendus numerus ad sacramenta concurrit

PROVINCIA AVSTRIA.

NVMERAVIT Austria Prouincia socios trecentos triginta octo, quatuordecim domicilijs, quae deinceps commemorabuntur distributos. e quibus sacerdotes sunt centum triginta duo: octo & septuaginta varijs docendis disciplinis occupati; discendis quadrogintaquinque: domestici operis adiutores septuaginta nouem. Admissi in Societatem viginti quinque: e viuis excessere quindecim.

COLLEGIVM Viennense.

FVNESTVM annum nostri Viennenses experti sunt, septem ex eorum collegio sublatis, plerisq. pestilentia Austriam vastante. Primus decessit P. Michael Rerthamer Earynthus, ad spiritualia munia coadiutor, vir miro animi candore, & integritate, propterea q. toti ciuitati carus: captiuorum, & inopum iuuandorum

tanto

tantopere studiosus, vt eorum benè magnum numerũ eleemosinis, partim conquisitis, plerisque vltro collatis, sustentaret. indefessus exhaustor laborum: vt neque grauitate operis frangeretur, neque vllo contagionis periculo a praestanda morbidis opera retardaretur. Grassabantur ineunte anno contagiosae quaedam febres: ac dum aegrotis iuuandis, de more praesto esset, contracta lue, nostro, ciuitatisq. luctu extinctus est, anno aetatis suae quadragesimo, quam venit ad Societatem vndeuicesimo. Adulta iam aetate naturae concessit Barptolomaeus Molitorius Lusatius annos natus octoginta quatuor. (nisi ambiguae notae fallunt arithmeticae) fuit hic non expers litterarum. & cũ ad Sacerdotium iudicaretur idoneus, maluit humilioris esse ordinis, quà tanto ornatus sacramento, fructu suae priuari humilitatis. Septem & triginta vixit annos in Societate: e quibus quatuordecim transegit pueris grammatica instituendis. reliquos varij domestici laboris ministerijs insumpsit. Tertius decessit Stephanus Cherensterius Austriacus, adolescens viginti quinque natus annos: quorum septem magno exemplo patientiae, coqui, atque infirmarij muneribus Societati inseruiuit. Paene ijsdem diebus Melchior Staindelius Vitembergensis illius est funus subsequutus. & hic sextum & vicesimum iam

annum agens, sex varijs operosis ministerijs in Societate traductis, violento correptus morbo, sexto, quam aegrotare coepit, die, extinctus est. Paucorum dierum interuallo, ne funera intermitterentur, sequutus est praeeuntes Ioannes Britius Viennensis. Adolescens annorum nouem & viginti. quorum in Societate decem exegerat, partim discendo, partim alios docendo, quinquennio enim humanitatis, ac rhetoricae studiis instituit adolescentes. Iam quinque funeribus persolutis, tanto impenso tributo, videri debuimus omni reliquo periculo perfuncti; cum non ita longo interuallo sexto praeterea vulnere ferimur: P. Petrus Phrearius Coloniensis, dum in ergastulis captiuorum saluti, nulli parcens labori, nullo loco deest, ex contagio pestifera infectus lue, triduo conficitur, aetate florentissima, & opera maximè frugifera. trigesimum enim tertium, felici moriendi omine, agebat annum, decimum tertium in Societate. philosophiam; mathematica, & quaestiones de iure conscientiae explicauerat: eratq. praeterea vtilis ad concionem. Non contenta vrbis finibus pestilentia, per vniuersam Austriam effusa, nostros quoque in residentia S. Bernardi inuasit. triduoq. Vitum nobis Archrle coadiutorem ad externa munia formatum ademit. virum cum domesticis, tum externis ob

egre-

egregiam, quam in omni officii genere erga omnes praestitit caritatem, apprime carum: cuius iucundam memoriam etiam cum lacrymis, nostri coloni prosequuntur, eo, quem parentis loco & colebant, & amabant, destituti. annum agebat quadragesimum quinctum, vicesimum secundum in Societate: laborum perpessor indefessus: pietatis valde studiosus, sui contemptor egregius, & illorum ministeriorum, quae cum abiectione propria coniuncta vilescunt, valde studiosus. Hi omnes totius vitae confessione se ad extremum illum agonem compararunt. Sed, crescente in dies lue, schòlas dimittere necesse fuit, circa idus Augustas eas occlusimus. ad quam diem, vt in bellicis tumultibus eas satis frequentes habueramus: ad sexcentos .n. paene discipulorum numerus peruenerat. Ad opem igitur ferendam laboranti ciuitati socii quatuor secreti, & in medium discrimen coniecti sunt, Sacerdotes duo cum fratribus duobus. qui diu, noctuq. continenti opera cum aegris occupati, integri adhuc ab omni contagione perdurabant. Domi vero quandiu per saeuientem luem nostra tuto exercere ministeria potuimus, eas peperit vtilitates opera, quae superiorum annorum vsu nota sunt. sed huius propria narrationis certamina fuerere cum haereticis. In vico extra vrbem concionator haereticus multa nefarie, im-

periteq. contra Missam effutiuerat: & quo maiore ludibrio verendam religionem agitaret, testaceum tripodem e coquinario instrumento ablatum pro suggestu, calicis loco proposuerat. &, quia locus non longe erat extra vrbem, ingens Vrbanorum concursus ad stultam audiendam belluam effluebat. Eius imperitia sapienti nostri Theologi oratione confutata est: vt auditores leuissimi doctoris, quem sapere existimabant, puduerit: publicoq. proposito edicto ciues ad leuissimum audiendum nebulonem exire prohiberentur: audax ille proclamator, metu solum vertere cogeretur. Concionibus praeterea eiusdem nostri sacerdotis, praeter auctam frequentiam ad Sacramenta accurrentium, multi, quorum numerus initus non est, à variis sectis tantum abalienati; alii ad veram fidem amplectendam adducti. Aliorum praeterea sociorum opera, praeter multos in fide confirmatos, ad Ecclesiam catholicam adiuncti ducēti sex; in iisq. multi nobiles, aliiq. viri eruditi; quorum opera multum putatur aliis profutura. Tres ex iis ex Agriensi clade elapsi, adolescentes Dynastarum filii, magno rei catholicae adiumento sperantur futuri. cum parentibus haereticis demortuis in dominatū ipsi successerint. Matrona nobilis, non ita pridem ad Ecclesiam adiuncta decumbebat aegrota. haec confessionis

caussa

caussa nostrum accersi iubet sacerdotem. Interuenit eadem hora & medicus praecipuus totius ciuitatis: aegrotam inueniunt, omni sensu destitutam in ipso mortis confinio versari: omniũq. iudicio omni medicae opis spe deiectam. Procumbit in genua sacerdos, preces expiranti animae iuuandae cum ceteris pronunciat. mirares, vix absoluto carmine, moribunda mulier respirat; &, quasi lethargo excitata sensim resipiscit: paucisq. diebus magna cum suorum admiratione, ac laetitia conualescit. reparataq. valetudine vitam sibi Ecclesiae precibus redditam professa, seq. familiamq. totam ad templum, & sacram homologesim, Eucharistiamq. percipiendam perduxit. Sunt & à bello, & militibus nonnulli fructus percepti. Dynasta nobilis quatuor peditum millia ducebat in expeditionem contra Turcam, hic antea diebus aliquot domi nostrae se collegit; vniuersaeq. vitae confessione explicata, cum copijs ad bellum est profectus. Et cum diuersis temporibus multa militum agmina ad bellum proficiscentium, extra moenia iusta suburbanum nostrum, ex itinere castra metarentur; cum ex alijs tum nobilium, tum reliquorum ciuium villis, hortisq. sepes, virgulta, lignamina, & quidquid excitando igni, tugurijsq. exstruendis materiam suppeditat, diriperent; nostri, & conui-

ctorum

ctorum horti ab ea iniuria integri perstiterunt: paena à Ducibus indicta, si quis nostra violasset; haud dubie religionis reuerentia, & nostrorum vtilitate, in opera militibus praestanda perspecta: Accessere ad rem familiarem, & sacrum instrumentum, tum alia tum praecipue vineae duae nobis legatae eiusdem testamento.

COLLEGIVM Graecienſe.

GRAECII e viuis excessere P. Sigismundus Eunhofferus, vir prope ab ineunte aetate multis laboribus in Societate exercitus; operis assiduitate, & caecae obedientiae studio exempli non vulgaris. E Polonia medicorum suasu proximae redierat: vbi annis aliquot Reginae fuerat a confessionibus: & Abrahamus Venigius, qui in domestico opere multa diligentia, mansuetudineq. nulla vnquam emissa querimonia, Societati inseruierat.

Scholae auctae sunt hoc anno Serenissimis duobus Austriacis adolescentulis, Maximiliano, & Leopoldo. qui, & si tenera adhuc aetate, maturi tamen ad studia, vna cum honorarijs aliquot adolescentulis in album studiosorum relati, gymnasiũ coeperunt, quotidianasq. excitationes frequentare. fuit & illud gymnasio vniuerso ad

glo-

gloriam insigne, & publica memoria non indignum. Quo die Archidux Ferdinandus ad ciuitatis regimen est inauguratus, tanta vis emblematum, epigrammatum, argumentorumq. aliorum Hebraico, Graeco, Latino, alijsq. idiomatis à nostrae disciplinae alumnis explicata est; vt platea ante gymnasium conuestiretur, spectantes admiratione obruerentur. Adiuit Principem suum gratulationis ergo Academia vniuersa, professores & officia, cũ suis cuiusque officij insignibus; faustum illi Principatum comprecantes. excepti sunt ea, quae tanto Principe digna fuit humanitate: benigneq. ijs ipsius Principis ore responsum: & Doctoribus Iureolegis, poilosophisq beneuolentiae indicium humaniter dextera porrecta. Nequa praetereunda est generosissimi Principis priuata in nos munificentia. aeris enim alieni nobis ad duo millia dissoluit: & noua quaedam aedificia, nostris vsibus peropportuna, suo sumptu curauit exstruenda. Nec minus praedicandum ardens illius in catholicam religionem studium. qui cum in panagio iureiurando à suis exigendo, vicissim & ipse iureiurando se obstringeret, constantissime denunciouit, se prius vitam amissurum. quam in ijs, quae ad religionem pertinent, quidquam sectarijs concessurum. Qua in re studium, institutumq. matris viduae retinuit,

se

feminae vere per omnes aetates memorabilis. Quae dum pro filijs pupillis rem adminiſtraret, illud profeſſa eſt: malle ſe cum liberis mendicato vitam trahere, quam haereticorum poſtulatis aſſentire. Sed licet in eius ditione haereſis aſſurgere non poſſit; non licet tamen noſtris arma ponere. & eſt in perpetua ſtatione excubandum: bellum aſſidue gerendum; fidesq. catholica impigre ſtrenueq. propugnanda. Multi hic in fide vacillantes confirmati; à calicis improbato vſu reuocati alij; nonaginta à varijs haereſibus ad fidem catholicam traducti. & in his viri aliquot illuſtres. & eſt operae pretium paucorum hiſtoriam referre. Dynaſtae nobilis filius, opibus & potentia inter ſuos facile Principis, Archiduci erat & ſua nobilitate, & fideli opera, quam illi in intimis cubiculi miniſterijs praeſtabat, apprime carus: ſed, vt in familia natus haeretica, alte concepta haereſi, non facile bonis conſilijs obtemperantem ſe praebebat. & vero labores multi in eo deſudandi fuere. Sed quanto durior in exuendo errore fuit ante, tanto poſtea conuictus in perſpecta veritate retinenda conſtantior. Dici non poteſt, quae praelia à primatibus, à propinquis ſuſtinuerit. pater ita grauiter illi ſuccenſuit, vt aliquot diebus illius congreſſu abſtinuerit; & fuerit ab ipſa Archiducisſa matre conuenien-

dus,

dus, & rogandus etiam, vt filij consilium probaret; eumq. in pristinam beneuolentiam reciperet. ipsum nullius suasu, sua sponte, scientem, & volentem agnitae veritati adhaesisse. Mater, sororesq. illius animum quotidie miseris lacrymis sollicitabant. tam alte errorum effusa caligo stultorum mentibus insedit. Magnates quoque suae sectae timentes, ne cum in possessionem Dynastiae venerit, omnes suae ditionis homines ad fidem catholicam adducat; suis machinis hominem oppugnare adorti sunt. illustre factum vituperare; reditum ad communem insipientiam, & libidinosam religionem suadere; &, vt totam rem in inuidiam adducerent; rumores spargere, ipsum honorum ampliorum, & ambitiosi matrimonij spe ad Papistas defecisse. Sed nihil tam fuit ridiculum quam minuta plebecula, & seueri tumultus ministrorum. hi deminutionem sui praedioli non ferentes, zelum zelati nouae legis, malitiosis & ipsi, argutulisq. calumnijs vulgi obstrepere auribus non dubitarunt: cretatoq. pietate paradigmate, vulgare & insciium scomma in adolescentem gloriose coniecere: ipsum Petri exemplum retulisse. qui, quandiu Pontificis palatio abstinuit, bonus fuit: ingressus palatium desciuit. sic hunc in palatio cum nigricantibus illis Pontificis ministris (Iesuitas intelligunt)

illis

illis factum eſſe nigriorem. neque eſſe, cur eum doleant amiſſum. ſiquidem pomum erat, vermen alens in viſceribus. Sane non eſt inficianda ingenij maledicentia, praeſertim ſtimulante metu famis. Sed audite alium ſeueriorem. Apoſtolica enim, vt ſibi videbatur, libertate auſus eſt homo ventoſiſſimus etiam parentes palam conuiciis perſtringere. patrem primum; qui cum videret ſacerdotes à filio in honore haberi, & de religione in vtramq. partem diſputari, malo mature obuiam non iuit. Matrem vero, quod marito nitatur ſuadere aequo ferre animo religionis labem tantam. Haec ingentia piacula illorum fruges corrumpentia vaniſſimi homines orthodoxae obiiciunt Eccleſiae. Qui quotidie inter ſe de ſectarum nouitate pertinaci altercantur iracundia, veritatis indagandae ſtudioſos vetant in vtramq. partem de religione diſputare. Quid ſi, Mahometis inſtituto, gladiis liceat ſuos tueri Alcoranos? ſed impurus procacis linguae proclamator non diu poenas diſtulit; ex vrbe pulſus. Verum tantum adoleſcens ille abfuit, vt hiſce caſſis conatibus moueretur, vt antiquae nobilitatis adoleſcentem alterum, ſodalem ſuum ad veritatem intuendam amplectendamq. adduxerit. e quo haud ita multo minores turbae ſunt obortae. Erat hic viduae matri vnicus ſuperſtes. tres ipſa liberos ediderat.

rat. primus dum Viennae litterarum studiis occuparetur; templumq. Dominicanorum studiosius, quam haereticum par est adolescentem frequentaret, sensim loci reuerentia, & pietatis cultu captus, & catholicam, & claustralem illam religionem adamauit. Alter in bello captus à Turcis pro mortuo habetur. huius tertii ab haeresi defectione mater suae prauitati peruicacissimè addicta, ita furere coepit; vt eum diris omnibus deuouerit. perstat ille nihilominus in sententia. Tertius his adiungi potest, si non pari nobilitate, non minoris certe momenti, ad sectarum existimationem eleuandam: & qui suo ad Ecclesiam accessu non minus, quam superiores, ministrorum nationem conturbarit. Berolini vrbe alia triennio hic ministrum egerat: conscientiaeq. stimulis excitus, veritatis explicandae caussa Graecium contendit. actum est cum illo accurate: &, vt exuerat peruicaciam, facilem se praebuit intuendae veritati. Verum cum ad nos confessionis obeundae caussa accedere pararet, tantus ei torpor membra occupauit omnia; vt commouere se non posset. accersito igitur e nostro collegio sacerdote, factaq. vitae totius confessione, ingenti animi sensu, eleganti oratione Diuino numini gratias egit; seq. tantis cruciatibus, ob sua scelera iusto Dei iudicio puniri, protestatus est.

bre-

breuiq. recuperata valetudine, in magna Principum virorum, tum catholicorum, tum haereticorum frequentia copioſe diſſeruit; quibus rationibus, abiurata haereſi, ad veram Eccleſiam acceſſerit. factaq. coram Nuncio Apoſtolico ex forma Tridentinae Synodi fidei profeſſione, Euchariſtiae ſacramentum percepit. Hic Synagoga malignantium ad nota ſibi arma confugiunt: mendacia texunt, falſa crimina commiſcuntur; ſi credulae, vt alia, multitudini eapoſſent obtrudere. hunc ob flagitia ex patria fugiſſe. quia vnde viueret, non haberet: noua ſibi arte victum quaeſitum huc veniſſe. Sed quia conſtabat, modeſte, honeſteq. illum in patria verſatum eſſe, euanuere illa omnia, & commenticia exiſtimata ſunt. Quartus acrius adhuc ventoſam praedicantium turbam irritauit. Sed tantae hic exiſtimationis fuit, ac famae integerrimae, vt in eum mendaciorum tela omnia hebeſcerent. Erat hic omnium ſententia dignus iudicatus, qui miniſtri officio fungeretur. iam cum iis viuebat, cum iis vna cibum capiebat; communibus libris vtebatur; paribusq. cum iis priuilegiis fruebatur. eratq. in dies e ſuperiore loco ſuae doctrinae periculum facturus; cum magna Sathanicae ſectae perturbatione, mutata mente, ſe velle Romanam ſequi fidem profeſſus, ad nos, vt catholica doctrina inſtrueretur, contendit.

tendit. instructusq. & expiatus Ecclesiae adiunctus est. Est praeterea in hospitali domo ciuitatis oeconomia vniuersa, & domestica disciplina reformata. Duo blateranies, non enim praedicantes, qui eo concionaturi venerant ita disputatione conuicti, & conturbati discesserunt; vt amplius redire non sint ausi. curatumq. est, ne dehinc talia hominum portenta huc espirent. Non est omittendum diuinum dicam testimonium in declaranda sacri agni vi. Grauissime pater familias quidam aegrotabat; qui, artis medicae ope desperata, ad exsecrandas maleficae anus artes se conuerterat. resciuit id e nostris vnus; vxoriq. persuasit, vt, saga nefaria omißa, agni imaginem e sacra cera e viri ceruicibus appenderet. paret monitis sedula coniux: & contra spem omnem vir pristinae redditur incolumitati.

COLLEGIVM Pragense,

PRAGAE ex hac vita emigrarunt duo, P. Vrbanus Thuffelius, magno relicto patientiae exemplo qui biennio toto, qui fuit illi vitae finis, ita grauiter difficultate respirandi laborauit, vt in horas singulas anima illum defectura aideretur. quadraginta vixit annis in Societa-

te, ad labores & munia strenuus, & indefessus. & P. Andreas Pringnederus, sua in omnes caritate, religiosa simplicitate, & sincero animi candore carus omnibus, ac de hoc collegio optime meritus: annum agebat alterum & quinquagesimum; cum sex & triginta his ornatus virtutibus vixisset in Societate.

Vtiliter cum haereticis est & hic opera posita, & concionibus, & concertationibus, & priuatis colloquutionibus. Sed concertationes non paucae susceptae multo cum fructu. nam aut conuicti aduersarij veritati adhaeserunt; aut cum dedecore in sua haerentes peruicacia discesserunt. Accidit, vt viri catholici suasu e nostris vnus in haereticorum veniret conuenticulum, vbi concionator erat audiendus. Inijcit familiari sermone de religione disputationem: auditur attente. iniquiore accipit animo qui concionem erat habiturus; nostrumq. sacrarum litterarum testimonijs adoritur: magna voce iubet ad sacra testimonia respondere. respondetur: verus & germanus eorum locorum sensus explicatur. pergit homo amens, & veri sensus scripturarum ignarus, suam vrgere quaestionem; sed, vt infirma est insciitia, & vacillat nixa mendacijs doctrina, quo maiore contentione caussam suam tueri nitebatur, eo euertebat magis. ita omnium iudicio vera stetit sacrorum in-

terpre-

terpretatio locorum. Tum ille furens, cum quid aßereret, quid negaret, nesciret: vt ille Curio, qui veneficijs, in iudicio, & cantionibus ademptam sibi memoriam questus est; ita hic suis laqueis irretitus (o nequam hominem & contemnendum) omnem iracundiam euomuit repente in vxorem; quasi illius nequitia mens in eo certamine sibi effugisset. Denique is rei totius fuit exitus; vt, qui ei disputationi interfuerant haeretici, velle se amplius doceri pronunciarint, eiusq. rei caussa se ad collegium venturos esse dicerent. Praeter multos, qui in fide vel nutabant, vel de rebus multis dubitabant, in recto dogmate, omni abstersa dubitatione confirmatos, supra centum & viginti ab haeresi ad catholicam se religionem recepere, In his insignis quorundam fuit studiosorum constantia; adolescentuli praesertim sexdecim circiter annorum. Erat hic Lutherano patre natus, matre Hussita, proles vtique stirpe vtroque melior, & filius vnicus. Conspirat vterque parens aduersus filium, vt illum à fide reuocent catholica. preces, promissa, minae admouentur; vt vel ad Lutherum, vel ad Hussium accedat. persistit ille in sententia. post multas multorum dierum altercationes, rogant saltem ad caenam Lutheranam, vel Hussiticam percipiendam se conferat. Docet ille multis, varijsq. ar-

gumentis Lutheranos in sua caena sacri nihil, nisi purum panem tenere. hic ira percitus pater pugnis, calcibusq. barbarum in morem in filium desaeuit. postmodum arrepto pugione, irruit in eum, vt confodiat. proripit se inde adolescens, certus domo potius, haereditateq. quam de fide catholica decedere. Sed matris interuentu reuocatus in pristinam gratiam patris restituitur. Sed non diu stetit quies. rursus eadem importunitate & saeuitia pater filium adoritur, orthodoxam fidem vt relinquat. Mater, dum filij caussam tuetur, patrisq. crudelitati eum subtrahere conatur, ipsa quoque verberibus male accipitur. Ergo vterque mater & filius à patre familias receduntur. Latent aliquandiu. res ad iudicium defertur. Mater viro crudelitatem in filium; pater filio contumaciam in genitorem, & imperij detrectationem obijcit: quippe qui in religionis caussa patris sequi vestigia recuset. Tum filius se in rebus omnibus patri obtemperaturum profitetur; si modo nihil contra Deum, diuinamq. eius praecipiatur legem. Quod si crimen est, à patris religione discedere, multo in eo genere grauius patrem suum deliquisse; qui à patris sui, aui, proaui, maiorumq. suorum fide defecisset: qui omnes in religione catholica vixere. Hic victus pater obiicuit. Iudices adolescentis ingenium, & loquendi ad-

mirati

mirati promptitudinem, secundum ipsius caussam pronunciarunt: Non debere quenqnam in sua religione ipsi esse molestum. ex eo tempore felici cursu in litteris, & pietate progreditur.

Quod ad reliqua pertinet, augeri Pragae pietatem, tum alia multa indicant, tum praecipue numerus sacramenta obeuntium. siquidem superiore anno toto qui ad sacram mensam nostra in aede tantum accesserunt, sexies mille numerati sunt; cum hoc anno ad octo millia plus minus numerus ascenderit. In multis est agnita confessionis virtus. pellices alij, à quibus ante auelli non poterant, ea soluti phraenesi, praeterritam detestari prauitatem non desistunt. Ab ipsa paenitentia & conscientiae explicatione alij abhorrebant. qui victo pernicioso pudore, mirantur nunc remedij facilitatem simul & dulcedinem. Varijs intemperijs alij agitabantur; vt vel ignoto morbo laborarent, vel delirarent, vel obsessi a daemone iudicarentur. omnes hoc remedio, & percepta Eucharistia, tranquillitati mentis restituti

Est apud nos, vna cum aliis, Italorum etiam sodalitas, quae cum paucis ante annis, ob nonnullas rerum varietates aliquid remisisset, hoc anno ad pristina rediit pietatis studia. Sodales numerantur sexaginta, in suis exercitationibus, & pietatis cultu admodum frequentes. Sed in

primis floret Parthenia conuictorum congregatio. ad quam diebus festis ex externis non solum studiosi, sed Barones etiam, aliique viri nobiles magno pietatis studio conueniunt. Ac praeter eam, quae celeberrima est die festo Christi corporis, quater etiam singulis annis festis praecipuis Virginis Matris supplicationes magno traducunt apparatu. Quae magna catholici populi, eorumdemq. procerum frequentia, insuper & Apostolici Nuncii praesentia celebrãtur.

COLLEGIVM Olomucienſe.

OLOMVCIVM P. Richardum Xanterum misit ex hac vita inopinato, ac prope subito lethargo extinctum. nam illo ipso die mane sacris operatus erat. & sane videtur Diuina Bonitas illius animum inscientis ad mortem tuto excipiendam comparasse. Siquidem vltimis hisce eius vitae annis (erat enim & matura iam aetate, & multorum laborum perpessione paene enectus) totum se ad Christi Domini vitam attentius intuendam, in suaq. vita effingendam contulerat. Est praeterea in nostro templo sepultura data Morauiae Subcamerario, viro spectate virtutis, iustitiae & integritatis Nicolao Nredec. qui insignis & fautor,

fautor, & promotor fuit tum Collegii Olomuciēsis, tum probationis domus Brunensis. eius funus scholarum alumni multis carminibus, variisq. ingenii fetibus; viri principes, legati Ciuitatum, Morauiaeq. nobilitas sua praesentia illustrarunt. Non cessauit interim Sociorum industria cum haereticis. Septuaginta ad Ecclesiam venere. ex iis femina Olomuciensis tanto studio post reconciliationem flagrauit, vt maritum etiam cum familia tota à Luthero ad Romanam Ecclesiam traduxerit. Et vt intelligatur, quam non suae fidant religioni sectarii: mulier haeretica in profundam aquam delapsa, cum ei spes nulla superesset emergendi, omissa sectariorum confidentia, ad opem B. Virginis implorandam se conuertit. votoq. nuncupato peccata confitendi, Romanaeq. religionis suscipiendae, paulatim sensit se ad litus propelli. votiq. compos promissi fidem liberauit. Ab Eucharistiae vsurpatione sub vtraque specie reuocati octo supra sexaginta. frequens porro anno toto fuit sacramentorum distributio in nostro templo, magnus quoque ex vicinis locis etiam haereticis concursus ad aram Sancti Valentini in nostro templo, valetudinis variorum morborum impetrandae: multiq. vitae totius confessione peracta, se voti compotes factos protestantur. Non est omittenda Reuerendiss. Episcopi

liberalitas, & propenſa erga nos voluntas. Patres enim, qui ad Prouincialem conuentum Olomucium venerunt, quandiu manſerunt, ipſe aluit. abeuntes omnes in ſuam arcem inuitauit: triduoq. amice retentos, larga in viaticum eleemoſina donatos dimiſit. Idem, Senatoribus omnibus adhibitis, gymnaſticam actionem, qua ſexdecim adoleſcentes artium Magiſtri renunciati ſunt, ſua praeſentia illuſtrauit: ipſosq. laureatos, vna cum Senatoribus conuiuio excepit.

DOMVS PROBATIONIS Brunenſis.

BRVNAE e veteranis duodeuiginti fuere: e quibus ſunt ſeptem ſacerdotes: nouicii ſeptem & quadraginta: & ſi perſaepe aliquanto pauciores. Periculoſa hic quoque graſſata lues eſt; ita vt ſcholas occludere neceſſe fuerit. nullum tamen, Diuina nos Prouidentia tuente, e tam numeroſa familia ne tentauit quidem. credimus id meritis B. Rocchi, & precibus ad eam calamitatem auertendam inſtitutis datum. Nam & eius anniuerſarium diem religioſa memoria, & operis ceſſatione celebrare ſolemne eſt huic familiae. Additum ad preces, vt praeter octiduanam ſacramentorum vſurpationem,

quincta

quinta cuiusque hebdomadis feria sacra mensa frequentaretur. nec defuit interim ad contagionem vitandam humana diligentia. Sparsere quidam improbi, quibus festuca in oculis haeremus, ad sui similium laetitiam, septendecim e nostro numero, quasi vltione caelitus immissa, pestilentia absumptos esse. cum illi hoc inani rumore laetarentur: nos de nostra omnium incolumitate bonorum omnium datori Deo grates ageremus. Neque tamen defuit nostrorum opera hominum saluti. Triginta plus minus à variis haeresibus ad catholicam fidem rediere: sexaginta ab vsurpatione calicis reuocati; & in iis viri primarii tres. Confessionum porro pacificationum, aliorumq. ministeriorum vtilitates nec pauciores, nec minores, quam in locis aliis constitere. Multis opportunum latum auxilium. Mulier, quae primo, alteroq. partu fetum exanimem ediderat, tertio iam concepto fetu, ad numen sibi propiciandum magno studio conuersa, nostros consulit. eorum suasu studiosius pietatis cultum suscipit. multis & ipsa precibus caelestem implorat opem; & concionis etiam flagitat precationes; eiusque rei caussa confessione peccatorum purgat animum, caelesti pane pascit, sacro die Virgini Matri dicato. his piaculis, vt filium ederet incolumem, à Deo impetrauit. Alia e nobili Baronum familia

Germa-

Germaniae superioris, magnae indolis, magnaeq. prudentiae femina, in coenobio haereticarum virginum ab ineunte aetate educata, adulta tam & tricenaria, siue ob familiae nobilitatem, siue ob egregiam indolem virginibus alijs praeposita erat. hanc postmodum maleuoli iniusto odio perpetuum ad carcerem deposcebant. illa inopinato casu perculsa, cum animi non minus, quam corporis interitum timeret, statuit se periculo subducere, votoq. se obstringit catholicae religionis indagandae. ergo rem cum fidelibus amicis, communicat. suadent illi fugam; &, quamuis haeretici, vt conceptum de religione consilium maturet. ad id valde opportunos ipsi fore Iesuitas. Sunt, inquiunt, viri pietatis, & humanitatis laude praestantes. hic ipsi ancoram, hic portum futurum. Hinc satis apparet haeresim a plerisque electione magis, quam iudicio retineri. obtemperat illa consilijs: multisq. Germaniae Vrbibus peragratis, cum Iesuitas nusquam inuenißet, Austriam tandem ingressa, Brunam venit. Quae sit, quaeq. sibi euenerint in patria, quid sibi quaerat, exponit: opem petit: nullam sibi nisi à Diuina ope salutem superesse. Subleuata in praesens nostri sacerdotis sermone, edocetur fidei catholicae veritatem, factaq confessione, cum Ecclesia reconciliatur. mox, conquisitis

per

per nostros eleemosinis, in sacrarum Virginum coenobio collocatur. Est etiam multis incommodis obuiam itum. Conspirauerant religionis hostes, ad solitudinem faciendam circa Christi corporis solemnia, populi frequentiam auertere. Debebant more, institutoq. maiorum singula opificum sodalicia eo die per Vrbis plateas sua vexilla praeferre. id impedire impij molibantur. quod cum rescißent nostri, catholiciq. alij nonnulli, à Caesare edictum impetrarunt, quo nefarij illorum conatus in cassum reciderunt. Itaque non eo die solum, sed postmodum etiam, cum edito Pontificio Iobeleo eadem supplicatio indicta esset, solenni apparatu frequentes conuenere. Brunam venerat concionator aliunde, facundia praeditus plusquam sapientia. fama concionum illius multos ad copiosam dulciloquentiam excitarat. lingua ad spargendum haeresis venenum, & imperitorum animos infatuandos erat aptissima. &, vt consuetudo illorum cognoscatur, concioni sibi locum deligit in aedibus Baronis cuiusdam. tempus indicit nostrae campanae signum. erat, si nihil aliud, ad auertendam saltem à nobis concionem res non inepte excogitata. Dicebat ille e fenestra: populus orationem excipiebat ex impluuio. ita mortifera esca miseri saginabantur. Adijciebat ad ceteras impietates praeco impurus etiam in

ipsa

ipsa haeresi corruptelas. Secundum concionem, ad commune spirituale gaudium percipiendum, populum ad fractionem Lutheranici panis inuitabat. pro puro pane panem condimentis medicatum, qualem ad acuendam sitim praebent caupones, distribuebat. ita beluo impurus vno ludibrio & Christi Domini, & Lutheranorum instituta risum faciebat. ita qui hostis venerat catholicis, apud vtrumque ordinem offendit. Nostri, vt pestifera illa lingua excinderetur, egere de re tota cum Senatu. non difficile fuit in inuidiam adducere id, quod sua sponte erat odiosum. ita & concio illa ignominia notata, & sceleratus proclamator actus in exsilium. ac, nisi amicorum opera periculo clam subductus esset, carceris etiam squalorem ignominiose subiisset. His alijsq. rebus permotus Senatus, Societatem reuereri solito magis coepit. itaque neminem haeresi infectum legere hoc anno in Senatum voluerunt.

Sed vt aliquid de nouicijs dicamus: perspecta est in nonnullis eorum, qui hoc anno ad Societatem venerunt Diuinae cura prouidentiae. Cunctabatur vnus susceptum suae vocationis exsequi consilium. ac, dum per Oceanum nauigat in patriam, graui oborta tempestate, in vitae discrimen incurrit. hic, voto sanctissimae matri nuncupato, omni periculo perfunctus, diuinam

sequi

sequi voluntatem maturauit. Alter amore patriae profectus ad suos, immissam sibi caelitus mentem sensim exuebat. & hic graui febri oppressus, diuinam agnouit in se animaduersionem. qui eodem voti se obstringens vinculo sanatus, ad optatum vitae genus primo quoque tempore se contulit. Alium mater parturiens sacrae alicui familiae se dicaturam promiserat, si pareret incolumis. is postea, matura iam aetate, matris promissa ita rata non habuit, vt alia omnia cogitaret. Lectione epistolarum S. Bernardi, quibus praecipue religionis carpit desertores, sensit se ad amorem eius vitae excitari. eoq. vsque progressus est in eo sensu, vt omni contentione in Societatem admitti postularit. Idem studium in pectore alebat alius. eius consilium mater odorata, blande primum, mox etiam aspere ad insaniam vsque adolescentem conatur ab ea mente auocare. muliebrem furorem auxit patruus coenobita; qui eum suo sibi praedestinarat monasterio; vt etiam illum custodia coercerent. Sed omni illorum asperitate superata, longo terra, mariq. itinere huc ad nos contendit. Visum est hoc loco addere, quod ad Pragense pertinet collegium; & potest ad exemplum alijs prodesse. nam & in pia caussa Diuinae prouidentiae tutela, & quanta in religiosa modestia, compositoq. oris, & animi

ha-

habitu sit virtus inde apparuit. Baro Pragensis est, alioqui beneuolus Societati. accidit, vt ex eius ditione adolescens, ipso inscio, in Societatem cooptaretur. eam rem ita indigne tulit; vt non modo cum stomacho expostularit; sed magna etiam contentione reddi suum sibi vassallum flagitarit. quare ad maiorem vitandam tempestatem, fuit ille Bruna Pragam accersendus: quem vt toto corporis habitu, cultuq. piam ad modestiam composito adspexit; ita intus animo commotus est, vt omnis ille spiritus concideret; & minax iracundia mollesceret. adolescentis factum collaudauit, & ad constantiam in suscepto consilio cohortatus est: pristinum demum in Societatem animum resumpsit. Non erit inutile, ad aliorum eruditionem etiam parum prudentium lapsus enarrare. E pura sinceraq. hac familia vnus malo suo docet nunc alios esse sapientes; qui perturbatione actus conscientiae superiore anno à sua vocatione se subduxit. Is nunc acrioribus conscientiae morsibus exstimulatus, quanto se priuarit bono miser animaduertit. & magno sensu paenitudinis ad amissam denuo coepit paradisum adspirare. Litteras dedit, quibus male actae vitae culpam, & tantae diuinae in se animaduersionis caußam illam esse profitetur: quod nunquam integre suam conscientiam, intimaq. vitia spiritali patri sit

ausus

ausus delegere; cum se de rebus tantum leuibus accusaret. se igitur digne à diuina iustitia puniri; nec posse maeroris grauitudini resistere. Orat summis precibus, se denuo in cetum illum recipi lectissimum. se prae huius vnius beneficij magnitudine, opulentum, & amplum patrimonium, quo fruitur contemnere: paratumq. praebet ad quamcumque satisfactionem: etiam si totum annum pane & aqua sustentandus sit: Sancteq. pollicetur; se, Deo bene iuuante, religiosae vitae cunctis exemplum futurum.

CRVNLOVIENSE Collegium.

CRVNLOVII aduersus Lutherani concionatoris clamores in catholicis pietas retenta, & etiam aucta in non paucis est, qui accuratiorem sui animi cultum susceperunt. Tres & viginti à Luthero; octo ab Hussio quos ab ineunte aetate coluerant, ad catholicam Ecclesiam accessere: calicis vsum, quem tenaciter diu retinuerant, vnus & quadraginta omiserunt. Discipulorum numerus, qui scholas frequentant altiores, auctus est: sed imminutus eorum, qui humilioribus instituuntur, schola in Vrbe Lutherana excitata. ad quam ciues haeretici suos à nostra institutione liberos transtulerunt.

runt. & si, magistri Lutherani perspecta tardi-tate, aliqui cum suos liberos parum tali magistro proficere intelligerent, scholis nostris reddidere. Nonnullos alios, praeter ciues, ex impura illa schola nostrum ad gymnasium attraximus. Quinque e nostris auditoribus ad varias religiosorum familias se contulere. Non est id, pro loci natura exiguum emolumentum.

COLLEGIVM Commotouiense.

COMMOTOVII scholae probitate duntaxat adolescentium florent, numero vero vt inter homines nostris institutis, nostraq. religione maxime auersos. Duo tamen ex lecta iuuentute in nostram Societatem sunt allecti. Viginti nouem e ciuibus ab haeresi ad catholicam Ecclesiam traducti. In his, (vt malum haeresis intelligatur) vnus Luiberi prius assecla, post anabaptistas tredecim sectatus annos, cum in neutra secta securitatem reperisset, contemptis tamen monitis nostrorum, animum induxit nunquam, vt ad orthodoxos se conferret. decem igitur ipsos annos suis se ipse subinde enascentibus rexit opinionibus. Captus tandem à Turcis, in seruitute melior illi mens accesit. Statuitq si ad libertatem rediret, nostro-

rum

rum monita, quae posthabuerat, accipere. Ergo fuga elapsus, factus voti compos, ad nos se contulit; repudiataq. toties consilia amplexus, Ecclesiae catholicae est aggregatus. Matrona quoque sterilis, catholicae fidei adiuncta veri fecunditatem impetrauit. id quod illa Diuinae beneficentiae acceptum refert. Mira paucitas est catholicorum in hisce finibus. Miseri tamen, cum datur facultas etiam e remotis locis longo itinere veniunt ad nos, vt ad religionem informentur. In his Misniensis ciuis huc sedem transtulit; vt cum coniuge, & liberis in catholica viueret religione; quam a parente, & auo acceptam constanter retinuerat. Illustriss. Thuringiae Princeps, germanus frater eius, qui Misniam administrat; quem nobis & infensum, & infestum venturum homines parum propitij arbitrabantur; irasq. in nos eius exacuerant: hac cum magno comitatu iter faciens, perhumaniter tamen nos inuisit. exceptus est perhonorifice carminibus, & musico concentu. quod ille tanta gratia excepit, vt nobis etiam gratias ageret. Domum etiam pauperum discipulorum larga eleemosina donauit. Itaque contumaces illi spiritus maleuolorum conciderunt. Collegij aedificatio magna cepit incrementa, triclinio, culina, locisq. alijs non ad amplitudinem tantum; sed & ad amenitatem, & salubritatem absolutis.

NOVODOMENSE Collegium.

NOVODOMENSIS collegij initia super priores nouae calamitates exceperunt. Res tum scholastica, tum spiritualis fauore maxime Illustriss. fundatricis belle procedebant: inuidia haereticorum superabatur: scholae insigni iuuentute frequentabantur: spiritalia munia, vt in vrbe corruptissima haeresibus impigre exercebantur. funus Illustriss. fundatoris magno apparatu, sacra cerimonia, & carminum, aliorumq. argumentorum ostentatione celebrauimus. Collegij aedificatio crescebat: Illustrissima fundatrix maiora quotidie suae pietatis, & vere plane maternae erga nos beneuolentiae documenta dabat; cum subitus turbo secundum rerum cursum interrupit. Scholae primae incommodum senserunt. quae sacerdote vno prius, mox etiam Magistro altero morbo exstinctis, perturbari coeperunt; discipulorumq. numerus, imminui. Sacerdos ille audiendarum confessionum, magister docendi opera ex contagio discipulorum, gliscentis pestis venenum hauserunt. Sed extincto postmodum sacerdote tertio, & crescente in vrbe indies lue; alijsq. morbis saeuientibus, scholas dimittere, gymnasium

sium occludere necesse fuit. fratres patresq. ne lue inficerentur, dimissi in alia societatis loca se recepere. Impetrauit tamen Illustrissima fundatrix à P. Prouinciali, vt sibi suisq. hic relinqueretur, qui diebus festis, & aures confitentibus daret, & concionem haberet. Nec fuit inutile consilium. siquidem per id tempus Baro nobilis, qui à prima aetate in Picarditarum haeresi versatus, eius semper acer propugnator fuerat, tandem diuino beneficio, veritatis lumen intuitus ad Ecclesiam adiunctus est. Eius rei fama statim per Bohemiam, Morauiamq. dissipata, magnas à proceribus haereticorum excitauit tempestates. quas ille omnes animi constantia elusit. fatebatur ille, se cum primum ad Sacram Eucharistiam admissus est, tanta diuini sensus dulcedine repletum esse; vt quantanlibet maximarum opum amplitudinem cum illa comparare non auderet. siquidem apparet in eius animum diuinorum charismatum copiam infusam esse. & nunc id operam dat; vt & scribendo, & monendo, & disceptando, quantum in ipso est, alios ad eandem lucem, eundemq. diuinarum rerum sensum attrahat. Spes est, multis magno futurum adiumento. Praeter hunc, tres & triginta alij, partim variis ab haeresibus, partim à temerario calicis vsu reuocati. Et, vt dicatur aliquid de opere, excitata

est pusilli huius gregis catholicorum pietas, tum Quadragesimae concionibus, tum extremis diebus sanctioribus, nouo, & in hac vrbe insolenti spectaculo sepulchri sacro Christi corpori condendo, augusta specie, & splendido apparatu in nostro sacello exstructi. appositoq. carmine dramatico res tota illustrata: magno spiritali solatio harum paucularum Christi ouium: vt multi ingenti sensu pietatis commouerentur. Itaque magnum fuit, in tanta piorum raritate, quadringentos ad Sacramenta accessisse. Sed exemplo fuit in primis ciuitati Illustrissimae fundatricis pietas. Est in vrbe ptochotrophium: in eo inopes multi sustentantur. est illius iussu omnibus denunciatum; vt vel catholico ritu, catholicam religionem protestati, sacramenta perciperent; vel intra certam diem ex hospitali domo, quaecumque eos maneat fortuna, decederent. Ipsa dicta die cum liberis ad sacram synaxim cunctis antèiuit: inopesque cibo caelesti refectos, lauto epulo excepit: ipsaq. Marthae more ad mensam ijs magna pietate ministrauit. Eadem ipso die caenae Domini, vt imaginem referret Christi, turbas in solitudine pascentis, post caelestem cum liberis cibum sumptum, antiqua à maioribus consuetudine accepta, magnum inuitauit egenorum numerum in suum suburbanum ad conuiuium, potestate facta cui-

libet

libet accedendi: ac, nequid ad integram similitudinem deesset, dum pascendis corporibus parata cibaria distribuerentur, P. Rectorem, & Sacerdotem eum, qui erat à concionibus adhibendum curauit, qui confluenti turbae diuini verbi pabula subministrarent. Quatuor millia circiter, & quingenti conuenere. Quo minus plura scribi potuerint, sacua subsequuta lues, infestiq. morbi impedimento fuere.

THVROCIENSE Collegium in Vngaria. & Sellienſis Sedes.

TRES & viginti e Societate operae Vngaricum agrum coluerunt; in collegio Thurociensi duodeuiginti, Sacerdotes decem, cum magistris quinque; quatuor in sede Sellienſi, & sacerdos vnus in Pruscensi missione (de qua dicendum est seorsim) commorantes. In Societatem vnus cooptatus: desideratus est nullus. Publica calamitas, rebus omnibus bello perturbatis, impedimento fuisse videtur, quo minus de scholis scribi aliquid potuerit. Sed non defuit opera colonis. nempe haeresis omnia deuastans, tantam fecit sacerdotum paucitatem, vt & intra, & extra vrbem necesse sit nostris sacerdotibus vices explere parochorum. Duobus tamen

in noſtris pagis diuerſa in regione diei vnius itinere ab vrbe diſſitis, parochos conſtituimus alumnos noſtrae diſciplinae, meditationibus B. N. P. Ignatij ante excultos. vtrobique magna excepti gratulatione, ſuo munere egregiae funguntur; in rebus difficilioribus reguntur conſilio noſtrorum; ad quos ſaepe commeant Thurocium. Sed in vrbe, praeter matrimonia cum haereticis impedita, quadraginta ſex ab haereſi ad fidem catholicam traducti. in quibus admirabilis, & multi ſermonis fuit virginis conuerſio, nobili loco natae. quae in haereſi ab infantia inſtituta, graui afflicta morbo, à matrona catholica admonita noſtrum ſacerdotem accerſiit: edoctaq. & facta vitae totius confeſſione, tanto ardore pietatis incenſa eſt; vt non poſſet a diuinis laudibus, & gratijs numini agendis deſiſtere; admirata nimirum diuinae lucis claritudinem. tantoq. diuinae Euchariſtiae percipiendae feruebat amore, vt dilationem ferre non valeret. facta voti compos, e magna diuinorum chariſmatum dulcedine ad eam lucem exceſſit intuendam, cuius ſenſum ante extremum vitae limen praeguſtarat. Et vt appareat haereſim nulla certa ſtare ratione, ſed praua plerunque animi inductione; multi in errore perſeuerant, non quod ita eſſe credant; ſed quod vulgi rumoribus obſiſtere non audeant.

Ad

Ad perniciosam hanc consuetudinem accedit ingens malum, ministrorum auaritia. qui nisi suis fallacijs luci tenebras offunderent, ingenti praeda priuarentur. Persaepe accidit, vt quamuis alioqui suae prauitatis retinentes, auitam tamen religionem penitus dediscere non possint. Et cum in eo articulo res est, vt animi salus versetur in discrimine, suo diffisi dogmati, ab orthodoxis auxilia exquirant. Eius generis tenui fortuna opifex haeresim ita tuebatur, vt popularium sermonibus, quo minus ad veritatis lucem intuendam oculos aduerteret, teneretur. idem tamen, quamuis vulgi opinionibus addictus, & suae sectae cultor non indiligens, ex antiqua religione solennioribus diebus cereos in templo, collegio sui opificij addicto accendendi consuetudinem nunquam intermisit. ita non verebatur in re aperta suo dogmati aduersari, vt intimis verae religionis sensibus obtemperaret. Videtur hic verae religionis ignicu-lus retentus homini via fuisse ad salutem. In morbo enim ipse quoque se respexit; &, contemptis voculis imperitorum, magno animo se piorum cetui adiunxit. Alius octo ipsos annos in famulatu hominis catholici versatus erat, neque vnquam animum induxerat, à Luthero vt recederet. victus tandem Sacerdotis nostri

concionibus, affirmauit, se conscientiae stimulis diutius obsistere non posse: opeq. ab ipso Sacerdote implorata, se cum Ecclesia coniunxit. femina inter haereticos graui pressa morbo nihil sibi aeque graue esse sentiebat, atque ex hac vita catholici sacerdotis ope destitutam decedere. proinde contentis precibus à Deo flagitabat, vitam vt tantisper sibi prorogaret, dum copia fieret sacerdotis orthodoxi. facta est voti compos. forte per id tempus Sacerdos noster illac iter faciens, eius confessionem excepit; animamq. monitis, & solenni precatione ad agonem illum extremum communiuit: vt magna cum laetitia ex hac vita emigrarit. Diuina porro prouidentia, & sodalis eius meritis factum existimo; vt homini alteri pari ratione eodem extremo in periculo subuentum sit. Sed est operae pretium in altero prius diuinae intueri signa bonitatis. Adolescens duodeuiginti nanatus annos pastoriciam vitam in montibus, & syluis traducebat. hic quoque extremo in morbo catholicum Sacerdotem, cui conscientiam detegeret, desiderauit. Parentes eius voto satisfacere volebant: sed nullus erat in propinquo, qui in tempore accurreret. Rogarunt, an vellet Lutherano praedicanti confiteri. negauit ille serio, constanterq.

tum

tum omnes eius vici incolas ad se acciuit: ab ijs omnibus, si quem offendisset, veniam petijt: eosq. ad pietatem, concordiam, caritatem, eleemosinasq. pro captu adhortatus est. atque inter loquendum, magna laetitia perfusus: En, inquit ad Deum proficiscor: digitumq. intendens, tres angelos, qui se deducturi essent, ipsumq. Christum Dominum, ad caelestes inuitantem nuptias indicabat. Cumq. multi pio affectu lacrymarent; non esse in suo funere plorandum monuit: siquidem ad aeterna gaudia hinc emigraret; atque inter haec plena laetitiae visa animam Deo reddidit. Neque ea inania fuisse argumento fuit, quod adolescenti altero, aequali, & sodali suo, vti dixeram, & valenti, & robusto eodem in sermone praedixit fore, vt non multo post se sequeretur. qui sub idem tempus in morbum lapsus, cum catholicus adesset nullus, cui confiteretur, non aeque prudens, ac sodalis, persuaderi sibi passus est, vt Lutherano lupo conscientiam noxis expiandam aperiret. sed praesto fuit, vti dicere exorsus eram, eodem nostri Sacerdotis interuentu Diuinae Bonitatis auxilium: nam re cognita, accurrit noster; eiusq. monitu adolescens factum damnans, repetita confessione, catholico ritu culparum, & vitae vinculis absoluitur. Con-

tendunt

tenduntur haeretici Dynastae rusticos, qui suae ditionis sunt, à nostrorum consuetudine auocare, multa florenorum duodecim indicta, si quis vel ad concionem, vel ad confessionem accesserit ad nos. Veniunt nihilominus multi. quin etiam ex ijs vnus, cum in itinere aduersum ministrum quendam nostrum nomen praesenti animo defenderet: verbi minister ad explendam verborum imbecillitatem, ferrum expedijt; graueq. vulnus in caput rustico inflixit. illo argumento fortis Euangelistes rusticum prostrauit. Et nunc solet antiquae ingenuitatis homo vulneris cicatricem non sine gloria à se propugnatae veritatis ostentare. Est etiam obuiam itum veneficijs. Quatuor à nocturnis spectris, maleficis artibus vexati, vsu sacri agni cerei, & sacramentorum liberati. Anus centenaria, saga maleficentissima, exsecrandas religiones diu exercuerat. & est operae pretium fallacias detegere. Haec, vt ab eo, in quo degebat, vico tempestates annuas repelleret, diebus Christo nascenti, & à sepulchro existenti sacris, edito conscenso monte, recentem placentam ventis, ac nubibus libabat; & vt comederent, concepta verborum forma, inuitabat. Eadem milites, ne in vici fines ingressum inuenirent, excaecabat, ob quae beneficia

ficia apud vicanos erat magna gratia: &, tam alta est inscitia, vt ob sanctitatis vmbram, quae inesse verbis videbatur, summam se religionem exercere existimaret. Haec errorem dedocta damnatas artes execrata est.

SELLIAE &si scholae adhuc nullae sunt; Societas tamen, Dominij iure, iuuentutis & in litteris, & in fide instituendae curam suscepit. Instituuntur à magistro vno omnes; & e nostris vnus ijs semper inuigilat: nostrorum praescripto mensibus singulis ad sacram confessionem; quique idonei iudicantur, ad communionem admittuntur; quotidieq. Missae sacrificio interesunt. ex his duo iam Societatem nostram cogitant. Prolixa admodum in hanc sedem, omneq. nostrum nomen fuit Reuerendissimi Nitriensis Episcopi benignitas. mirum nostros omnes quãti faciat: quae beneuolentiae & existimationis signa det. Nam, vt quotidiana eius in nos omittantur beneficia, collegio Thurociensi argenteam pyxidem inauratam sacro Christi corpori asseruando dono dedit. Et cum paullo angustius habitaremus, & ad laxandas aedes, aedificiola quaedam adijcienda essent, ingentem laterum numerum nobis donauit; quo beneficio magnopere impensa leuati sumus. Idem etiam, si Selliae collegium aedificetur: pollicitus est tantum & laterum, & calcis se daturum, quantum

tum ad omnem aedificij ſtructuram opus ſit. Contigit autem, vt inter fodienda fundamenta aedificij, quod aedibus adſtruebamus, teſta cum numis argenteis reperiretur, non quidem multis, quos fabri diuiſerunt inter ſe: ſed fuit antiquitas pecuniae notanda praeſertim opportuno tempore repertae. Erat enim Belae Regis, & cruce duplici ſignata, antiquo Regni Vngarici inſigne. Admirationi fuit, & pudori religionis nouatoribus, vt catholicis laetitiae crucis ſignum, in moneta tam antiqua expreſſum; certum ac perſpicuum antiquae religionis argumentum.

MISSIO
Pruſcenſis.

PRVSCVM parochia eſt in Trachinienſi comitatu, cui decem alij vici ſunt adiuncti. Haec triginta ipſos annos in Lutheranorum poteſtate fuit. Hoc demum anno Dynaſtae olim Viennenſis Collegij alumni, in catholica fide inſtituti, parentibus demortuis haereditario iure adepti dominatum, ad chatholica iura reuocarunt. Huc miſſus Sacerdos ſacra Societatis arma confeſtim expedijt. Doctrina Chriſtiana primum rudes erudire, confeſſiones audire,

alia

alia sacramenta ministrare instituit. Mirum excitatum est in rustica plebe antiquae studium religionis. vndecim vici paene toti iam ad Ecclesiam adiuncti. baptisma infantibus ritu catholico collatum: matrimonij sacramento coniuges copulati: Extremae inductus vsus Vnctionis: paenitentiae, & Eucharistiae misterijs expiati permulti. Adiuti etiam qui carcere attinebantur; & vt mitius tractentur impetratum: mortis periculo, qui in Dominum famosa carmina decantabat, ereptus, nostri Sacerdotis precibus donatus. Restituta religione, visa est melior caelo quoque facies restitui; grata clementiore aeris temperie, vberiorem frugum copiam fundente terra: cum ante in Lutheranismo quotannis incommodi aliquid semper accideret, aut à caeli inclementia, aut à sterilitate terrae: vt seges raro ad agricolae vota responderet. Hoc anno, cum primum sacri Ecclesiae ritus celebrari coepti sunt, tempestatum lenitas, & pluuiarum opportunitas, quasi vim sacrarum precum sentientes, colonorum votis obsecundarunt. Ipso die festo S. Marci, cum Litaniae maiores in agros educerẽtur; sata proculcata, postero die ita reuiruerunt, seq. in suos culmos erexerunt, atque integrorum virori se aequarunt, vt si nullam ante iniuriam sensissent. Neque id rustici tantum

admi-

admirati; sed ipsi etiam nobiles egressi rem suis oculis spectarunt. Neque in erudiendis tantum rusticis impensa opera est; sed coram multis etiam nobilibus catholica fides illustrata. Est Ioannes Artopacus magni nominis minister. hic cum sacerdote nostro disputans audacter, magnaq. confidentia asseuerabat, Christianum hominem diuina gratia ornatum, nullo suo benefacto, ne per diuina quidem Christi merita, diuinumq. sanguinem effusum, vllum ius habere ad gloriam caelestem. qui cum copiose à nostro confutatus esset, vir nobilis, qui suam salutem, seq. totum ventoso homini commiserat, eo contempto nostri sententiae caepit adhaerere. & vt erat solicitae, & bene temperatae mentis, quaesiuit de patre, an vellet suam mutatae religionis ad diuinum tribunal caussam suscipere? (& haec quoque monstra incudibus haereticorum extunduntur, ad retinendos in errore homines: quasi piaculum sit e tenebris emergere in lucem) constanter annuente patre, magnũ ad animum firmandum catholicorum librorũ numerum coemit. Idem Artopacus coram viro nobili Stephano Petrocio negabat in sacro crucis signo, ne in ipso quidem, quo Christus Dominus suffixus est ligno, virtutem esse vllam. contra disputante patre, & sacrarum litterarum, sanctorumq. patrum testimonijs, multorum

expe-

experientia euentorum diuinam inesse virtutem ostendente; homo acutus videri voluit euangelia Peripateticorum volutasse. instat igitur. Vnde ea virtus ligno ingenerata? num alteratione, an rarefactione? an quo alio motu in ligno excitato (Vide scopas dissolutas; & plumbeam nebulonis philosophi subtilitatem: rarefactione mentis ista disputas, opportunus merito irrisor respondisset.) Docente patre, id nulla physica ratione, sed diuina fieri virtute, contactu diuini Christi corporis: quemadmodum etiam cõtactu fimbriae femina sanata est; & virtute ab ipso exeunte, sanabantur qui ipsum cõtingebant: animales homines, quae Dei sunt non perceperunt, sed risum iocumq. doctrinam euangelicam fecerunt. Sed non abijt impunis blasphema disputatio, & sacrosanctae crucis impia derisio. Nondum ab eo congressu tertia hebdomas completa erat; cum prid. non. Septemb. hora quincta post meridiem coorta tempestate, ignis de caelo lapsus quatuor viri nobilis horrea incendit; ac quidquid frugum aestate tota congesserat, absumpsit: vt nulla hominum industria, ne densissimis quidem imbribus cadentibus, potuerit incendium restingui. Clara alia nobilium catholicorum exempla vitandae nimietati omittuntur: quibus catholica fides in his locis sensim reuirescit.

TRAN-

TRANSYLVANIA.

NON possunt iam sine maerore Transyluanicae res commemorari: cum tam laeta rerum initia tanti motus postea sequuti sint, nec quem adhuc exitum res habitura sit, satis appareat. Non est tamen optimi Principis Battorei tanta in nos beneuolentia silentio praetereunda. & est quacumque ratione in praesens aduersarum rerum molestia voranda, & coquenda tristitia. Nostrorum igitur Transyluanicam vineam colentium numerus ad viginti sex peruenit; Vni & viginti, qui hic fuerunt adhuc, quinque alijs hoc anno additis. e quibus in collegio Claudiopolitano viginti, Albae Iuliae reliqui morantur. Hi egregiam dant operam, vt vastam hanc immanium haeresum sylvam perpurgent. Quam ad rem cum ipse serenissimus Princeps, tum alij nonnulli strenue incumbunt. Demetrius Napregius Antistes in primis. Is cum dioecesim cognoscendi, & corrigendi caussa obiret, licet haereticorum factio sit validissima; e quinque tamen opidis totius regionis & nobilissimis, & amplissimis nefarios depraua tores verbi Dei feliciter exegit. quinque catholicis sacerdotibus in eorum locum subrogatis. Huius studium imitatus Stephanus

phanus Fosica, Regni Cancellarius, tres alios pari scelere contaminatos ex ijsdem opidis exturbauit. Serenissima quoque Archidux scelestissimum Lutheranum, qui audaci temeritate, bonis, improbisq. inuitis Ecclesiae gubernacula occupauerat, submouit. Et quamuis in impudenti monstro expellendo, plus, quam oporteret, operae ponendum fuerit; maior tamen adhibita contentio in refractario homine domãdo victoriam reddidit illustriorem. Spes erat maiores rem progressus habituram. & habuisset profecto, si tempora minus turbulenta sequerentur. Sed omnium superasse studia videtur Sereniss. Principis ingens animus tum in rem catholicam vniuersam, tum in nostram quoque priuatam, & familiarem singulari beneuolentia tuendam. Est Varadinum in Transyluania ciuitas in primis nobilis, & Ladislai Regis olim Sanctissimi sepulchro celeberrima. In ea multi adhuc sunt catholici; qui nulla vnquam temporum iniquitate ab ea, quam acceperunt à maioribus religione, desciuerunt. Iis graue erat, in ea Vrbe, in qua religio quondam sedem, ac domicilium habuisset, nunc ne vnum quidem superesse templum, quo pij ad suos conuentus celebrandos, preces Deo faciendas, & diuinum propiciandum numen conuenire possent. Missis igitur legatis, de ea re Princi-

pem compellarunt. Princeps, datis litteris, Vrbis Praefecto mandat, vt illorum postulatis satisfaciat. Praefectus, qui non melius erga religionem, quam cetera haereticorum turba affectus eßet, inuitus Senatum cogit, mandata Principis exponit, litteras recitat. fremere omnes Patres conscripti: indignum facinus clamare: quae templa iam purissimis legibus, ac nouis ritibus, nouoq. Euangelio duae sanctissimae sectae Caluinistae, & Arriani consecrassent, ea nunc vetere Papistarum idololatria iterum contaminari. De consilij igitur sententia oratores quatuor iniuriam religionis expostulatum ad Principem mittuntur. Princeps, illorum contumacia offensus, qui ea quae ipse praeciperet, in deliberationem vocarent, aspere primum ab se abire iussit; post etiam male acceptos, cum ignominia dimisit: suaq. iussa rata esse voluit. Et cum in Regni Comitijs Albae Iuliae habitis vir nobilis, qui octo ante annos in nobis hinc eijciendis fuerat teterrimus, bonorum quorundam peteret possessionē; quoq. ei durior res fieret in dies, eo maiore contentione Principem lacesseret. Princeps praeteritae memor contumaciæ, graui hominem oratione increpuit. Debere ipsum meminisse suae in Patres (sic enim nos appellat) in comitijs Mediensibus acerbitatis: quanq. temere, & impie

pie in eos debacchatus sit; cum primus omnium petulantissime exclamarit: Non esse amplius in Regno ferendos Iesuitas. proinde, si suae caussae prona velit omnia, retexat, quod in eos impie exorsus contexuerat. Hoc responso perculsus, instar lymphati per mediam vrbem exclamauit: Restituantur Iesuitae. Sed machinae post bellum. ad declarandam tamen humanissimi Principis in nos propensionem, argumentum certe maius esse nullum potuit. Idem alium opibus, ac potestate inter primos, bona quaedam Collegij Claudiopolitani, per vim auertere conantem, literis, & graui comminatione ab ea iniuria deterruit. Coloni praediorum Collegij Claudiopolitani, nostris non modo inconsultis, sed etiam inscijs, siue perfidia, siue ambitione speciosioris vitae, certe, vt apparet, conspiratione facta, relictis agris, in vrbem secesserant. cumq. à Praetore vrbis more, iureq. repeterentur. Praetor, re ad Senatum relata, respondet de Senatus sententia eos non redditurum. Aduersus totius ciuitatis consensionem ius suum obtinere facile non erat. defertur res ad Principem. is damnata colonorum contumacia, qui se manumittente nemine vindicassent, eos iussit in suos quosque vicos redire. Ita benignissimus Princeps occasionem nullam praetermittit, non modo nostra iura

tuendi; sed etiam studijs omnibus res nostras promouendi.

Porro de Claudiopolitanis scholis scriptum est superiore anno: eae maiora in dies incremẽta caperent, ni tota haec prouincia, quanta quanta est, belli tumultibus quateretur. Est nihilominus discipulorum numerus non infrequens: & viget in ijs studium doctrinae, pietatisq. Triginta ex ijs e prima nobilitate adolescentes, quos alijs item magno adiumento futuros esse speramus, partim ab Arrianismo, partim à Lutheranismo ad catholicam Ecclesiam se recepere. alte impressum esse in ijs verae religionis sensum, adolescens e vicina Saxonia documento fuit. Miserat eum pater Bistricio, vrbe Saxoniae huc studiorum caussa; & in conuictorum contubernio collocarat. Hunc cum à Luthero ad Romanam fidem se contulisse pater cognouisset, Claudiopolim aduolat (distat enim Claudiopoli Bistricium non longius itinere diei) ad conuictorum collegium se confert: dissimulatoq. consilio, quaerit de filio, qui valeat. Interim dum filius accersitur, excipitur ea, qua par est humanitate: in collegium inuitatur: scholae, contuberniaq illi ostenduntur. magna rerum omnium probatione se delectari pulchre simulat. Interim filius, patris cognito aduentu, eius iracundiam veritus, se abdiderat. cum inter aequa-

qualium greges pater filium apparere non videret, se contemptum ratus omnem, quam compresserat, repente iracundiam euomuit. minaciq. oratione se circumuentum, filium sibi per dolum ereptum vociferans, aduocatis baiulis, eius libros, omneq. instrumentum iubet asportari. cumq. truculentius semper excandesceret, conquisitus filius tandem e latebris educitur. quem cum vidißet, confestim abreptum Bistricium repente asportauit; miseroq. cuidam Lutherano magistro instituendum tradidit. Tãta tamen fuit in puero constantia; vt, spreta magistri leuitate, contemptis matris lacrymis, paternaq expugnata iracundia, Claudiopolim ad priorem institutionem se retulerit. Conciones habẽtur & in vrbe, & in pagis: sed vrbanae binae caelebrantur magna ciuium, externorũq. Vngarorum, & Saxonum frequentia. Quadraginta quinque à Luthero, Caluino, alũsq. monstris ad Ecclesiam catholicam; multi à flagitiosa ad emendatam viuendi rationem rediere. Magno praeterea cum fructu in tanta catholicorum paucitate cetera Societatis nostrae ministeria ad hominum vtilitatem adhibita. vberes e confessionibus percepti fructus: reconciliati dissidentes: adiuti aegroti, quorum multi sacramentorum Ecclesiae, & consecratae immaculati agni cerae beneficia sensere. Lustrati

excursionibus pagi; magnusq. paganorum numerus ad Sacramenta, & vitae emendationem conuocatus. Sed insigni catholicae religionis gloria energumenus est in vrbe vexatione mali daemonis liberatus. Erat hic natione Saxo, religione Arrianus, tenue opificium Claudiopoli exercebat. Hunc clam prius adortus est malus, post etiam aperte. hic interdum, cum ad opus faciendum aggrederetur, arreptis artis suae instrumentis, quanuis & valens, & robustus, tanto tamen occupabatur languore; vt viribus destitutum vita defectura videretur. adhaec tanta cogitationum perturbatio menti obijciebatur, vt ad se in profluentem demergendum propemodum adigeretur. neque hic terminus malorum, coepit insuper horrendis spectris exterreri, quibus cum se die quadam videret circumuentum, fuga domum repetit: sed hanc quoque horrendis monstris videt occupatã: quae, quasi signo dato, in se vnum impetu cernit irruentia. pauore perculsus in furorem agitur: & quasi assultu hostium circumuallatus, discurrere, eniti, effugere, adoriri, iactare brachia, aduesarium petere, pulsare. Accurrunt vicini: hominem constringunt: ex intemperijs mali daemonis fallacias agnoscunt. & religionis socij sacrum aliquem mystem adhibendum censent. quem, vt e sanctiore choro, tanquam

ex

ex adyto euocatum, eligerent; Arrianorum adducunt coryphaeum. magna muliercularum, minutaeq. plebeculae animi suspensione. a lectissimo diuinorum antistite gloriosum aliquod miraculum expectatur. Accessit homo talis pugnae insolens; & cum bis, terue gloriose sibi barbam demulsisset, pauca quaedam, quae ne ipse quidem sciret, proloquutus, tanquam comicus testis Phania, discessit. Accedit alter bebetior priore, & maioris etiam audaciae, vultuq. ac totius oris habitu ad seueritatem conformato, hominem salutat: bonum animum habere iubet: magnificentia sermonis prolixe multa pollicetur; quorum ne vnum quidem praestitit. Et hic quoque maiore, quam prior, cum dedecore discessit. Incerti, ac perplexi, cum quo se uerterent, non haberent; statuunt vim Papistarum experiri, ergo ad Iesuitarum opem implorandam se conuertunt. Adit noster Sacerdos, aegrotum iubet spem omnem in vno Deo collocare, penes quem est rerum omniũ potestas, & seuerum in feda haec monstra omnia imperium. hortatur, vt verba illa. Iesu fili Dauid misere mei: toto animi affectu pronunciet. Iubet Dominicam orationem subinde iterare. Mira res: verba omnia expedite, volubiliterq. pronunciabat: cum ad extrema veniebat; quibus à malo liberari postulamus, ita

lingua haerebat, vt ad illa pronuncianda eam nullo modo posset expedire. Admouet consecrati agni ceram. dixisses nuda corporis ignitum carbonem contigisse: tam miris coepit ille modis agitari; toruis oculis adspicere; distorquere se: corpus totum agitare: nihil non mouere, sacram ceram vt excuteret. Addit Sacerdos crebram consecratae aspersionem aquae, preces ingeminat: iubet alios fide, rituq. catholico item orare: neque ante desistit, quam post longam mali reluctationem aeger à daemonis tyranniide liberatus est. Videtur ad ipsius, aliorumq. salutem hanc homini calamitatem Diuina prouidentia permisisse; vt perspecta prauorum dogmatum inanitate, catholicaeq. Ecclesiae virtute, ad vota meliora se conuerterent.

ALBAE IVLIAE Sacerdotes duo duabus classibus distributos centum viginti erudiunt adolescentes. cum tamen interim ceterorum ministeriorum vtilitas magis magisq. quotidie appareat. Sed pauca haec commemorantur tantum. Confessionis sacramentum diuersarum nationum multi adiuere. Quinquaginta partim ab erroribus, partim à peccandi consuetudine abducti. femina hic quoque à mala vexatione liberata, quae tanta oneris grauitate corpore haerebat; vt non nisi iunctis equis trahi ad Ecclesiam potuerit. In praecipuo collegij pago

Cal-

Caluinianum cõcionatorem iussimus silere, qui non modo obtemperauit, sed etiam iam catholicam religionem meditatur.

NOVVM LABACENSE Collegium.

E TRANSYLVANIA in citeriora redeundum est. Labacus est vrbs Carniolae Prouinciae, haeresibus maxime corruptae. In eam vrbem diu boni omnes peroptarunt Societatem inducere ad pestem haeresum sensim expurgandam; in idq. diu multumq. laborauit Sereniss. Carolus Austriacus. Hoc anno tandem eius filius Ferdinandus, quod diu tractum erat, perfecit: annuũq. constituit vectigal trium millium aureorum. Locus in vrbe collegio percommodus assignatus, cum sacra aede diuo Iacobo dicata. Missi initio e Societate tres sacerdotes duo cum laico fratre. his adiuncti circa festum Paschae, magistri duo, cum coadiutoribus totidem initium collegio, & nostris ministeriis fecere. fauitq. auspicijs Diuina bonitas, tum caeli benignitate, tum hominum fauore. Nam cum in morbidum annum incidissent, passimq. ciues prostrati iacerent, nulla vt paene familia decumbentibus careret, nostrorum neminem lues attigit. Ciues porro, qui

vt in haeretica vrbe necesse fuit, à nostro nomine ita abhorrebant; vt ferociter de nobis & cogitarent, & loquerentur; perspecta nostrorum innocentia, & cognita industria in reconciliandis dissidentibus, aegrotis in hospitali domo subleuandis, adiuuandis carcere detentis; coeperunt admirari, quos antea impense oderant. Nihil enim tale ante in ciuitate animaduerterant. Sed in primis puerilis institutio fuit admirationi. Doctrina igitur Christiana Carniolana lingua tradi coepta est. Ad scholas liberos mittere coeperunt etiam haeretici, repugnantibus quãuis raucis vocibus ministrorum. testantur enim parentes, pueros suos plus vno mense in nostra proficere institutione, quam apud vrbanos magistros anno toto. Et sane mirum fuit adolescentulos, qui primis grammaticae imbuuntur elementis, tantum nostra exercitatione proficere, vt quincto mense Drama de S. Ioanne Damasceno omni elegantia, ac venustate exhibuerint. Quo tempore, magna sexus vtriusque frequentia spectante, praemia etiam discipulis sunt distributa. quae res magnam apud ciues Societati opinionem compararunt. Sed nimirum infamis doctrinae concionatores inuidia exussit. acriter enim in ciues, & matronas sunt inuecti; quod abominationes Iesuiticas (sic enim nocturni lemures loquuntur) tanto

fauore

fauore prosequuti sint. Quare magna iam facta mutatio animorum est. vt, cum antea metus esset, ne, qua sunt hi ciues ferocia, per noctem claustris effractis vim aliquam nobis inermibus inferrent; neque ad facinus inferni ministrorum afflatus desiderarentur: nihil adhuc asperi experti simus, nisi rabidas voces rabularum: quin etiam per vrbem nullo haereticorum ne hiscente quidem, sacrosanctum Christi corpus ad aegrotos magna tranquillitate deferimus Nostrorum in primis opera in paucis catholicorum reliquijs tuendis extitit egregia. qui nostrorum concionibus, hortationibus, colloquutionibus ita iam animos erexerunt, ita haereticis frontem opponere non dubitant; vt aduersarij multum de contumacia remiserint; catholicorumq. alacritatem nostrorum aduentu ad sua tuenda excitatam ipsi protestentur. Porro proclamatores verbi de suggestibus cum in nostrum nomen inuehuntur, a nobis pacem inimicam quaerere videntur. Serio enim suos monent, ne vel nostras conciones adeant, neue collegium, colloquiaq. nostra, sermonesq. frèquentent. homines doctos esse Iesuitas, ingenio promptos, & acutos, in primisq. ad decipiendos imprudentes comparatos: & facile quenuis in Papisticos laqueos inducere. Hanc laudem veritas extorsit ab inuitis. sed non item facile verum potest

oppu-

oppugnari, si modo vindicis vox exaudiatur. Tres viri nobiles, acerrimi ante haeresis defensores, ea nunc abiurata, ita catholicam propugnant veritatem; vt à Iesuitis veneficio aliquo à mente existimentur abalienati. Alij multi rationibus conuicti veritati assenserunt: sed ad catholicam fidem profitendam dicunt expectare opportunitatem. Sed licet hi cunctentur, est tamen haeresi hoc primo anno magna facta labes; & multum Ecclesiae catholicae vineola adiuta. Dynasta in hac prouincia in primis potens, Lutheri valde studiosus, Lutheranismi seminarium ad exsecrãdam segetem disseminandam suo aere in hac vrbe fundare cogitarat. nostrorũ aduentus impium consilium disiecit. Est & illud per nostros aduersus haereses curatum: vt, cum Ecclesiarum aera Campana tam in funere haereticorum, quam catholicorum pulsarentur, nefaria illa consuetudo tolleretur. Manauit harum primiciarum fructus etiam ad exteros. Huius Prouinciae Praetor, quem Capitaneum vocant, & summus Croaticae militiae Prefectus, Sacerdote nostro ad se accito, cum multis suae familiae nobilibus totius vitae confessionem magno cum pietatis sensu explicauit. perq. eam occasionem multi in eius aula, qui in fide nutabant, confirmati sunt. Alijs haeresi occupatis is est scrupulus iniectus, vt in incerta, quam ante a-

sen-

sententiam obfirmarant, iam fluctuent; & aliqua perspiciendae veritatis cura moueantur. Praua iurandi consuetudo ex eorum sermonibus sublata; & vsus Deo quotidie supplicandi in hominibus militiae assuetis inductus. imperiti sacerdotes vtilibus monitis instructi: haeretici libri e manibus hominum excussi: tota denique tum aulicorum familia, tum multitudo militum ad modestiam, Christianamq. pietatem reformata. Excurrit inde Sacerdos idem Carolostadium, extremum Croatiae propugnaculum. rem catholicam, haereticorum petulantia oppressam erexit, multum haereticorum audacia repressa. Catholici omnes pijs sermonibus, paenitentiaeq. & Eucharistiae Sacramentis recreati. Tres, qui à fide defecerant, ad Ecclesiam rediere. carnium vsus e catholicorum mensis, diebus Sabbathis sublatus. Suscepta publica, nobilibus viris, ac primioribus praesentibus, cũ eorum primario impietatis magistro disputatio, & loquacis hominis, ac mendacis ita stoliditas confutata; vt, quem antea arcam sapientiae existimarent, neglectum inde, ac despectum exsecrarentur; eiusq. interesse concionibus dedignarentur. Vnus ex eis, praecipuus antea haeresis defensor, Labacum ea tantum caussa se cõtulit ad nostros, vt plene praecipuis doctrinae capitibus instructus, falsorum dogmatum posset

inter

inter ipsos inanitatem redarguere. Itaque spes est catholicam fidem magnos in eo praesidio processus habituram. Et quoniam nouae familiae initia, antequã res tota domestica, sacraq. plene instruatur, in multa incurrat incommoda necesse est, Serenissima Archiducissa, cognita templi praesertim inopia, magnum numerum pretiosarum rerum, ad sacram vestem, sacrumq. totum instrumentum augendum transmisit: ita vt non iam noui, sed bene constituti collegij templũ esse videatur. Nec desiderata est Reuerendiss. Antistitis liberalitas. Is calicem statim pretio centum florenorum, & pretiosam casulam templo dono dedit, pecuniam non modicam ad emẽdos libros, ad ruinas quasdam aedificij reparandas suppeditauit: domos duas cum hortis ad collegij fabricam perutiles, suo aere coemptas, collegio attribuit. quae spatio annuo breuiore, copiosa satis benignitas habenda est. Plura, & maiora molientem, patronum nostri beneuolentissimum mors nobis eripuit. mille tamen taleros ad futuram collegij fabricam nobis testamento reliquit. Illius imitati studium Antistites alij minores, Abbatesq. certatim, pro sua quisque facultate ad nostram subleuandam inopiam multa contulerunt. Ita, vt se dant initia, spes est meliorum subinde ad hominum salutem euentorum.

PRO-

PROVINCIA GERMANIA SVPERIOR.

NVMERVS eorum, qui in Prouincia Germania Superiore fuere, vt ex singulis familijs colligitur trecentorum fuit & quadraginta septem Sociorum: qui collegijs decem, vna probationis domo, & residentiis duabus distributi degerunt. Septem prouincia tota vitam cum morte commutarunt: viginti quinque ad Societatem accesserunt.

COLLEGIVM Ingolstadiense.

INGOLSTADII septuaginta circiter fuere. Vnus desideratus est Vdalricus Frembdius, adolescens multis virtutibus, naturaeq. muneribus instructus; fortiq. patientia in longo, molestoq. morbo probatus. ea vitae fuit innocen-

nocentia; vt vitia potius nescisse, quam emendasse iudicari possit. De scholis quae scribi possent, à superiorum annorum nihil dissident felicitate, illud vnum additum: Quartum Theologicorum commentariorum volumen à P. Gregorio de Valentia editum. De Sodalitatibus B. Virginis, deq. nobilitatis flore in eas adscripto, & feruore pietatis copiose satis anno superiore scriptum est. Illud huius anni proprium. Octo se ad varias religiones contulerunt: tres ad nostrum ordinem, e quibus vnus vtriusque iuris doctor admirationi fuit vniuersae ciuitati; multosq. suo exemplo commouit, ad tutioris vitae genus cogitandum. Alter philosophiae studia decurrerat: tertius cum per idem properaret stadium, mutato cursu, ad religionis metam festinauit. His alii tres sese adiunxere ad opera domestica destinati. Piis commentationibus viginti quatuor exercitati sunt. Illustris quidam Baro, viriq. primarii Ecclesiastici aliquot, & monachi duodecim: quorum concepta pietas ad multorum vtilitatem promanatura speratur. Vnus certe morum mutatione, & religiosae modestiae splendore ita suae familiae alterum permouit, vt precario etiam cum lacrymis ad easdem exercitationes impetrarit aditum. Conciones quoque, quae binae statis temporibus habentur, tulere fructus suos. duos

& tri-

& triginta ab haeresi ad veram Ecclesiam traduxere: & in ijs duo ministrorum filij patres, patrumq. amentiam reliquere. Multi à magis, & veneficijs abducti: multorum maleficae chartae, codicesq. & diabolica symbola exusta. Sed confessionum numerum referre superuacuum. illud vnum tangam. duo nocturno viso territi, vitae totius confessionem relegere.

In Biburgensi sede non sunt illa iteranda quae superiore anno scripta sunt. Religio ad Templum S. Leonardi nobis commissum, superiore anno excitata, indies augetur: crescitq. numerus voto damnatorum. quod item bonum ad alia templa duo nobis commissa se porrexit. sed miracula referre nisi e plana, certaq. narratione consilii non est; ne quo per vmbram vagantes impingamus.

COLLEGIVM Dilinganum.

EXCESSERE ferè tricenarium numerum Dilingani Socij, qui in collegio fuerunt, praeter septem, qui in conuictorum viuunt contubernio. Admissi sunt in Societatem quinque, philosophiae magister vnus, Theologiae per id tempus studiosus. duo praeterea e rhetorum classe, & parochi duo; Theologiae licentiatus

alter, alter in philosophia Magistri laurea donatus. Scholae eundem, quem superioribus annis cursum tenent. Monachorum etiam, qui in ijs studia colunt doctrinarum, auctus est numerus; & studium tum ad doctrinam, tum ad maiorem pietatem capessendam magis inflammatum. Neque his tantum, qui in scholis, sed alijs quoque, qui suis in coenobijs versantur, vtilis nostrorum fuit opera. siquidem multis consulentibus multa ad constituendam disciplinam, & vtilia consilia data. In monasterio quodam longior facta commoratio: sermones de religiosa disciplina habiti: monasterij instituta, legesq. religiosae obseruantiae, qua ratione recte intelligenda sint, & ad eam normam consilia, factaq. referenda disputationibus multis demonstratum: quotidieq. de rebus ijsdem quasi pomeridianae scholae institutae. quas, post discessum nostrorum, monachus ex ijs bene doctus suscepit continuandas. De Sodalicijs B. Virgini dicatis, deq. sodalium studio ad pietatem, & earum exercitationibus copiose scriptum est superiore anno, & prioribus. Hoc anno, vt progressio notetur, ad supplicationem in parasceue sub noctem traductam illud additum: Christi vt ad Caluaria euntis agmen totum speciem referret: adolescentibus multis vario ornatu, dolorum ipsius speciosa ostentatione argumenta

refe-

referentibus: & haec omnia sodalibus faciferis distincta. Commouit multis lacrymas tam ad viuum expressa luctuosae historiae imago; & pium adolescentium studium, vt dignum fuit, laudem tulit. Viget in sodalibus non suae cuiusque tantum, sed aliorum etiam salutis studium, tum priuatim, tum communiter. Et, vt nouum aliquid addamus, abierat in patriam vnus e sodalibus. & vt conceptum religionis studium ad aliorum ederet vtilitatem, pueros, puellasq. in locum vnum coactos Christianam doctrinam instituit docere. id pater eius indignum ratus, conuiciis, plagisq. adolescentem ab honesta actione deterrere contendit: sed vicit illius patientia patris iracundiam perstitiq. in incepto, rursusq. cum maturum fuit, à patre impetrauit, Dilangam vt ad sua prosequenda studia rediret. Alius haereticis duobus seriam iniecit de catholica religione amplectenda cogitationem. Idem odore virtutum; & sermonis sanctimonia duos alios ad tantum virtutum amorem, pieq. viuendi studium adduxit; vt de suscipiendo religiosae vitae instituto consilium ceperint. Occursum est praeterea nostrorum opera non tenui malo. Perniciosa consuetudo in mores pene omnium nobilium in his locis inoleuit; vt Dynastae ipsi in pareciis suae ditionis animarum curae praeficiant, non

quos Episcopus suo iudicio probarit: sed quos ipsi suo arbitrio elegerint. huius vitii malum cum quantum esset, nobili Dynastae demonstratum esset; excusauit ille suam iuris eius ignorantiam: parochos omnes, quotquot erant in sua Dynastia, & duodecim erant. Constantiam misit ad Episcopum, cuius dioecesis sunt, ad potestatem sui muneris exercendi à iusto Antistite accipiendam. Concionibus haeretici viginti sex ad Ecclesiam sunt reuocati: multi, qui nutabant, ne ruerent retenti: aliis, qui in locis haereticorum famulabantur, persuasum, vt ad catholicorum consuetudinem se referrent: exemptae non paucis, neque infimis hominibus superstitiones variae: nonnullis etiã scripta magica excussa. Confessionis sacramento multa vitia sublata, multis incommodis obuiam itum. horrificis spectris, adhibitis praeterea agno, sacro & lustralis aquae potu, quidam liberatus. Ex opido Lauingano serui, seruaeq. ad quadraginta, clam suis heris, confessionis, & communionis caussa ad nos venere circa festum Paschae. Sed quoniam aquae benedictae facta mentio est, addam quod superiore anno omissum, huius anni reddidere litterae. Haeretici filiolus pertinaci, & ardenti febre grauabatur. medici eum iam suo auxilio destituerant. Audierat è catholicis pater magnam inesse vim in eius aquae sanctificatione. Venit ad nostrum

templum:

templum: haurit e sacra concha quantum satis est: eam ingerit in pultem, quae adolescenti parabatur: qua epota adolescens ita melius habere coepit, vt paucis diebus conualuerit. quod beneficium vni nostrae aquae consecratae acceptum referens pater depraedicare non desistit. Ad doctrinam Christianã quæ & in vrbe, & in pagis explicatur, illud accessit hoc anno, vt inter munuscula, quibus pueri donantur, pagellae interserantur, quibus ratio quotidie recognoscendae conscientiae, familiae bene regendae; rei diuinae assistendi: rite, & cum fructu confessionem, aliaq. Christiani hominis officia obeundi breui descripta continetur. quae tanto fauore sunt exceptae, vt ab vsque Spira, & Moguntia expeterentur. Vnus Bambergensis Episcopus sexaginta florenos in id genus exemplaria insumpsit. nullum est opidum, nullus viculus Sueuia tota, Almangauia, Heluetia, & Tyrolis magna parte, quo non domus catholicorum his chartis adornentur. Potest & illud in hoc genere adscribi. In vicis suburbanis, seruos, & ancillas ad scholas, exercitationesq. quibus habentur diebus, conuenisse; flagitasseq. vt à se, quemadmodum à pueris, puellisq. pensa exigerentur: reddidisseq. summa fide, diligentiaq;. Quin etiam domi inter lanificium, operaq. alia mutuo aliae alias sese

docent. Multi haereticorum filii, qui suas operas catholicis locarunt, in templum cum aliis conueniunt; studioseq. flagitant doceri: omniaq. magna animi propensione obeunt, quae ceteri; & magna etiam laetitia & ipsi munuscula excipiunt. ac, nisi parentum metu, magistratuum offensione, & poena amittendi patrimonii prohiberentur, catholicam religionem profiteri non vererentur. ita multa hostis animorum saluti obiicit impedimenta.

Repetitae sunt superioris anni Missiones, eademq. munia exercita. Eluangam itum saepius. confitentium ingens numerus: vt Sacerdos vnus non pauciores audierit sexcentis: haeretici duodecim cum Ecclesia reconciliati, & in ijs eximius quidam medicinae Doctor, natus, & altus in Lutheri prauitate. qui, praeter praestantiam artis, multis versatus in Academijs, saepe cum Caluinistis de religione disputarat: neque vnquam audiuit, quid sibi satisfaceret, nisi cum disputationem nostro cum Sacerdote suscepit. tum se demum veris, validisq. sensit armis oppugnari. & nunc pro eius, quam agnouit veram esse, fidei defensione, extrema quaelibet se passurum profitetur, priusquam ab ea recessurum.

Campiduni quoque aliqui ab haeresi abducti. conciones habitae sex & quadraginta: saepius

in

in ijs de vanitate haeresum disputatum; fidesq. catholica disserte confirmata. ad eas haeretici magno numero confluxere: estq. ijs ita perspicue lux veritatis exposita, vt assensus extorquerentur ab inuitis: faterenturq. multi viri graues, ac nobiles, multos redituros ad Ecclesiam, si sine fraude, & nota leuitatis id possent. Adiuti etiam parochi. & idoneis praeceptis ad digne suum munus obeundum instructi.

In pago Almangauia, Augustani Episcopi rogatu, profectus sacerdos, mollitam superioris anni cultura humum, subactam inuenit. Duo & septuaginta vici hoc pago continentur, praeter familias extra vicos in agro dissipatas. ex omnibus locis ad eum audiendum concursus fiebant: vt nulla concio paucioribus, quam duobus millibus conficeretur. Hic praeter concionum, cathechismi, & confessionum fructus, primores inter se dissidentes reconciliauit. nec defuit qui à Lutbero, qui à concubina abstraheretur. Ludi magistro norma praescripta iuuentutis litteris, ac pietate instituendae. dati eidem pij libri, rosaria, imagines, & id genus alia distribuenda ad pietatem excitandam.

In arce, & opido Vallesternensi esset operaepretium concionum, & confessionum fructus referre, nisi haec vsu nota essent. Illud illic

nouum: consuetudo Christianae doctrinae explicandae, quae adhuc nulla fuerat, inducta. Simultates omnes, quotquot in opido fuere, etiam quae reconciliari nulla ratione posse credebantur, penitus sublatae. Praeter opidanos auditi confessionis sacramento multi, qui aliunde eius rei tantum caussa venerunt. & non pauci ex iis pane tantum & aqua per id tempus ieiunia finientes. qui & nostro ingentes gratias egerunt, & domum repetentes beneficium praedicauerunt. A Lutbero ad Ecclesiam tredecim adiuncti. curatum ne catholicorum liberi haereticis magistris, opificibusue instituendi tradantur. euulsae ex hominum animis opiniones multae, sincerae religioni aduersantes; quas callide haeretici disseminauerant; & in nonnullis radices altas iecerant. Abusus multi & graues sublati, circa venerationem S. Crucis, in baptismi, paenitentiae & Eucharistiae sacramento. Haereticorum libri, & magiam docentes inflammati; & pecunia iniusto parta lucro, cui debebatur restituta.

Oetingae eaedem vtilitates praestitae: paroecho de vita decedēti, ne sine catholico sacerdote moreretur, subuentum est in tempore. Ad fidem catholicam, praeter virum nobilem Caluini sectatorem, reuocati duodecim. Excursum

iisdem

iisdem peregrinationibus ad loca alia; & vbique Christiana res iisdem ministeriis mirifice promota:

COLLEGIVM Monachiense.

De eorum, qui in Monachiensi collegio maxima anni parte versati sunt, deq. scholarum & magistrorum numero, nihil diuersus à superioribus annis scribendum est. Circa finem anni auctus est & capitum & scholarum numerus. Duo Theologiae professores, & auditores duodecim nouo Theologico seminario, liberalitate Sereniss. Bauariae Ducis in hoc collegio constituto, initium fecere. ita ad sex & quinquaginta nostrorum numerus excreuit. In horum numerum referuntur, qui conuictorum praeerant collegio, missis P. Visitatoris decreto conuictoribus. Visa est aliquantum propterea minui scholarum frequentia illis detractis: sed breui ad suam peruenit plenitudinē, ita vt nullum detrimentum sentiatur: scholaeq. solita felicitate tenent cursum suum. Discipulorum pietas multis argumentis declarata est. E minorum Sodalitate tres Franciscanorum ordini Obseruantiae, vnus familiae Capuccinorum, Benedictinorum duo, alij alijs ordinibus

nomen

nomen dederunt. fuereq. ex ijs, qui octiduo toto cilicia nudo corpori adpresserint: & qui mensibus singulis coronam B. Virginis dispassis brachijs percurrerint. Ex alijs puer grammaticus haereticum hominem ad fidem catholicam, & vitae vniuersae confessionem explicandam adduxit. Alius item puer ad concilium Lutheranorum adductus, mirisq. modis pertentatus à vera dimoueri religione non potuit. Alius parentum imperio hinc auocatus, atque ad Lutheranorum scholas missus, maluit hic pauper inter pauperes censeri, quam inter sectarios patrijs bonis abundare. Notata est adolescentuli vnius negligentia non tam diuina animaduersione, quam diuinae animaduersionis terrore. hic paullo liberior, ac pietatis negligentior, inter ludendum cum aequalibus, sacri agni ceram, decenter de more obuoluram, & e ceruice suspensam quoquo casu amisit: neque iacturam magnifecit. sensit hic non multo post nocte intempesta, dormiens in ipso se lecto ignota manu tangi, à somno excitari, agitari, mox etiam trahi. exclamat trepidus. excita mater, perturbationis caussam exquirit. respondit, se, quod sacrum agnum amisisset, eoq. careret munimento, à malo daemone vexari. sedatus vt cumque, cum primum diluxit, confessarium adijt, factaq. confessione, alioq. sacro eiusdem ceraemu-

munere donatus, omni prorsus terrore liberatus est. Sed vt hoc incitamento omnibus ad pietatem, ita illud officiosis, & modestis, ne à pietatis studio deficiant, terrori fuit. Adolescens & corporis forma, & naturae dotibus instructus, quandiu tulit aetas, in nostra fuit disciplina. cum ex ephebis iam excederet, à patre, viro locuplete, reuocatus est à studijs, à nostrorum consuetudine abductus, & in eo flexu aetatis Syrenum blandicijs illectus, quem vnum diuitiarum fructum caeca iuuentus arbitratur, sensim fraena cupiditatibus laxare coepit; seq. paullatim in mulierum consuetudinem demittere. tandem magno suo cum malo in amorem impudicae vnius misere exarsit: quam vna ipse cum gregalibus, eiusdem lanae pecore, conuiuio adhibuere. & vt inter talia sacra fieri solet, cum maxime lasciuientem laetitiam cierent, plenus cupidinis caecus papilio in flammam impellit se procacius. hic illa meretriciae artis peritissima, iuuenem auersata, repente se e conuiuio proripuit, fugaq. alio discessit. Amens ille subito cooritur; seq. turpiter spretum indignatus, insanis editis clamoribus, cultros conuiuales, telaq. quibus succinctus erat, ni à sodalibus prohiberetur, in se ipse vertisset. Domo furenter egressus, instar lymphati per vrbem bacchatur. incidit in vnum de sodalibus B. Virginis sibi no-

tum

tum: sentit ille intemperias: rogat, quo tanta properet celeritate? ad Isaram, inquit, flumen, quo me demergam. tum sodalis furori tantisper obsequendum ratus, dum modica interiecta mora cupiditas respiraret, & medicinae aliquid animus admitteret: Ego te, inquit, ducam, & itineris compendia monstrabo. addit se illi comitem; gressusq. celeritati moderatur; sensimq. leni sermone aggreditur excitatum animo incendium temperare, donec per longas viarum circuitiones, hominem nec opinantem ad collegium ad vnum e nostris sacerdotibus adduxit. qui cum illum apud se retinuisset die toto, non ante dimisit, quam suae integritati reddita mens est; & turbulentus aestus ille penitus sedatus. Is nunc & Patri, & sodali acceptam vitam refert. Haec de scholis.

Cetera Societatis ministeria non suo fructu caruere. & vt numerum praeteream sacramẽta obeuntium, ab haeresi, facta vitae totius exhomologesi, reuocati sunt viginti septem. & in ijs adolescens viginti circiter annorum, Lutherani praedicantis filius. Multi è remotis locis Monachium venerunt, vnius confessionis obeundae caussa: in quibus aliqui nocturno viso admoniti ex ijs vnus tã laeto animo discessit, vt plures alios se polliceretur adducturũ. Alius, quoties interulã indueret, flammas ex ipsa emicare

& ipse,

& ipse, & alij cernebant. is confessione peccatorum eo monstro liberatus est. multa illegitima disiuncta contubernia. Virgines tres, nostra vsae institutione sacris coenobijs se addixerunt. ex ijs sorores duae, ampli admodum haeredes patrimonij, multa, honestaq. delata connubia, cognatis reclamantibus, forti animo repudiarunt. ducentos prius florenos distribui egentibus iusserunt. decem millia inopi, quo se inclusere monasterio addixerunt. Senatus ciuitatis & alias, & hoc anno fuit in nos insigniter beneficus. hortos enim & amplos, & amenos cum suburbano nostro continentes nobis attribuit, villae nostrae finibus prolatis. De Eberspergensi monasterio scriptum est superiore anno. ea nunc nostra facta sedes est; duoq. in ea sacerdotes cum todidem fratribus ibi degentes, rem tum familiarem, tum Christianam administrant. &, vt se dant initia, spes bonae segetis apparet. Mons sanctus magnae religionis locus est, & peregrinantium concursu celeber. De eo scriptum est etiam superiore anno. eo semel & iterum aduentantium confessionibus excipiendis nostri venerunt. & constitit operae pretium. siquidem nostrorum consilijs, monitisq. peregrini mirifice recreabantur; passimq. vtilitatem alijs depraedicabant. & hic quoque concubinae à non paucis abstractae; castaq.

, steq. integreq. viuendi via commonstrata. haeretici etiam nonnulli in viam ab errore reuocati. Excursum item à duobus sacerdotibus, quorum alter ex Oetingana sede venerat, in fines Bauariae extremos, ad radices Alpium; vt catholicos quosdam in ditione haeretici Dynastae in fide confirmarent; & monitis salutaribus, & sacramentis expiarent. Cum popularibus est vtiliter opera collata: à Dynasta vero sunt quidem humaniter excepti, atque habiti liberaliter: sed nihil ei placuit de religione quidquam immutare.

Nunc ad splendidissimam Sereniss. Ducis in nos liberalitatem veniamus. de qua cum alias semper multa, nũquam tamen satis scripta sunt; tum hoc anno illa sunt scribenda; quae omnem superiorum temporum benignitatem superarunt. sed est acerba prius rei laetissimae, sed breuissimae felicitatis memoria pertractanda: & cũ mærore incerta rerum in inconstanti prosperitate aestimanda. eoq. magis, quod laeta initia tanto post tempore litteris damus, quae sexennio prope iam ante conciderunt. Quantum enim damnum in Philippi Bauari interitu factum sit; quantaeq. futuri boni spes collapsae interierint, ingenij magnitudo, alta eius indolis doctrina suberescens, & clara pietatis lux, patrio genere dignissima, cum maxime florerent, declararunt.

runt. At ne hic quidem iterum tristium est euentorum molestia anteuertenda: sed annus huic maerori destinatus exspectandus. Verum, ne praeteriti damni recordatio in rerum laetarum expositione obductas cicatrices exacerbet, fuit ad publicae, eiusdemq. fugacis laetitiae narrationem cum aliqua animi prouisione accedendum. Ante diem iv. non. Februar. die Purificationi Virginis sacro, in nostro templo inter sacra habita concio est, de veneranda Romanorum Cardinalium dignitate, Serenissimo Duce, filiisq. praesentibus, & tanta omnium ordinum frequentia, quantam veteris templi laxitudo aegre continere potuit. Sub concionem Serenissimus Princeps Philippus Bauarus, Ducis filius idemq. Episcopus Ratisbonensis, iam ante a summo Pontifice in purpuratorum ordinem relatus, ab Illustrissimo, & Reuerendiss. Apostolico legato sacris summi ordinis insignibus ornatus est; sacraq. purpura indutus. qua peracta cerimonia, ad aram principem deductus est. tum sacer Ambrosii, & Augustini in gratiarum actionem hymnus decantatus. Gratibus Deo rite actis, omnibus laetitiae signis, festaq. gratulatione magna stipatus caterua, tota plaudente, & fausta omnia precante ciuitate, ad regiam reductus. Postero die vna cum Illustriss. & Reuerendiss. Legato, & Alberto fratre, multisq.

tisq. e prima nobilitate collegium repetiit. exceptus est breui dialogo, ad rem accommodato. parietes emblemate, & vario carminum genere conuestiti; tanta varietate, ac specie; vt Illustrissimus Legatus ea gratiae caußa petierit Romam secum asportanda. Saepius praeterea, Patris exemplum sequutus, nobiscum vna cibum sumpsit in collegio. Idem, votiua peregrinatione suscepta, nostrum Sacerdotem comitem habere voluit. Non minore erga nos beneuolentia, & ad fidem catholicam tuendam ardore est Serenissimus Maximilianus eius frater natu maximus: eadem & ipse nobiscum familiaritate versatur. &, cum ad Oètinganam Virginis aedem peregrinationem suscepißet, pedes illud iter confecit; Sacerdotemq. nostrum sibi adiunxit in itinere. & cum valetudinis caussa thermas longe remotas, atque in terris haereticorum sitas adiißet, ducto secum sacerdote nostro, palam & catholicam fidem profiteri, & catholicorum templo studiose adire; sacramenta ritu catholico percipere, multis illustribus viris, & ingenti spectante multitudine, non dubitauit. Sed omnium studia, benignitatemq. is, qui totius in nos beneuolentiae, & in Deum pietatis fons est, & origo Serenissimus vtriusque parens Dux longe, lateq. superauit. Hoc demum enim anno augustum illud templũ,

vere

vere opus Regium, ante annos plus minus quindecim ad Monachiense collegium exstrui coeptum, immenso sumptu absoluit. Quod cum dignitate, maiestate, ornatu cum magnificentissimo quoque comparandum sit; tum vero sacrarum rerum apparatu, copia, elegantiq. instrumenti totius dispositione, si omnibus dixerim anteponendum, non longe videar à fide aberarre. Eius summatim descriptionem proponam: plenam, absolutamq. nec breuitas patitur epistolae; &, cum quotidie multa perpoliantur adhuc, (est enim prope operis immensi; & inexplebile Sereniss. Ducis, noui aliquid semper excogitandi, addendi, ornandi studium non cessat) expectanda videntur illa tempora, quibus non extrema vna, sed supremae multae accesserint manus. Templum ipsum est Archangelo Michaeli dicatum. augusta facies, & ornatu magnifico visenda. binae praecelsae valuae bifariam admittunt adeuntes, nobili marmore constructae. in medio ingens Archangeli, diabolum subiicientis, aenea statua locata est: infra quam Boioariae familiae insignia ex eodem aere dependent, quae demissus aurei velleris torques circumit. Marmorea signa alia Boiorum Principum in quibus & Sereniß. Guilielmi fundatoris effigies, aptissima descriptione collocata, rem totam faciunt

augustiorem. Intus tanta species, tantus ornatus, vt rapiat in admirationem subeuntes. Cella vnica est, septuaginta pedum latitudinae, ea scilicet forma, quam B. P. N. Ignatius maxime probauit: ne alarum spatia post columnas ambulantibus locum praebeant, ad fidelium mentes à pietate auertendas. Terna vtrinque stant sacella. in summo dignitatis plenum est, ac totius templi maiestati consentiens tribunal. quod supra sacella ad ipsum vsque Tribunal spatij interiacet, in crucem gemina brachia expandit. Sacellis, antequam ad tectum ascendant, occi impositi, vnde qui se à vulgo semouent, & concionantem audire, & sacras spectare cerimonias commode possint. pauimentum vari marmore constratum: tectum ornata concameratione sustinetur. Altaria nouem omnino sunt, venerando numero ordinum angelorum sed variis coelitibus dicata. eorum primarium, medio in Tribunali parieti applicitum, Archangelo Michaeli dicatum est: ad quod per gradus ascēditur. Medijs in gradibus ex ampla, speciosaq; basi praegrandis crux ex ebeno exsurgit, cum Christi suffixi, Magdalenaeq. ad pedes abiectae aeneis signis, ex vsque Italia baiulorum humeris aduectis. totum autem tribunal odeum ambit, magnifice ornatum. praestantes symphoniaci, vectigali à serenissimo constituto,

ad

ad sacrorum cantum iusto numero attributi. Extra tribunal, sed cum templi aedificio coniunctae, hinc S. Crucis cappella, anno ante cõsecrata, hinc vestiarium ad sacrorum custodiam constitutum. In vtroque autem crucis brachio ad dexteram sanctissimae Triadi, ad laeuam nomini IESV arae dicatae mutuo se spectãt. Cellae porro mediae vtrumque latus marmoreis caelituum statuis, duplici versu excurrentibus ornatur, ea elegantia, ac specie; vt in iis efformandis praestantissimorum artificum peritia certaße liquido appareat. Haec summa totius templi dispositio. De illius porro, singularumq. partium ornatu, cum in dies augeatur, non faciam, vt ante totius absolutionem operis quidquam addam. Porro sacer apparatus is est, vt totius rei maiestatem longe lateq. superare iudicetur. Sacrae sanctorum reliquiae e sanctissimis quibusque orbis terrae partibus à religiosissimo Principe conquisitae tanto numero, vt omnem prope excedant aestimationem. octo integra Sanctorum corpora: capita item integra vndeuiginti: reliquarum corporis partium tanta copia; vt, cum ex singulis nominatim bene longae Litaniae editae sint, multorum tamen nomina scriptorem effugerint. omnia argenteis, crystallinis, ebeneisue thecis inclusa, miro artificio elaboratis. quas aurum gemmaeq. pre-

tiosissimae exornant. Haec in sacello S. Crucis, suis quaeque loculamentis collocata, nobiliq. ac pellucida crystallo ad reuerentiam, facilemq. adspectum obiecta, & ferreis inauratisq. clathris, serisq. firmissimis munita, tuta custodia asseruantur. Sacra vestis, sacraq. suppellex tam copiosa vtraq; vt, siue membrorum multitudinem, siue materiae pretium, siue opificii spectes elegantiam, quam cum hac conferre possis copiam, non alibi facile reperias. Suus cuique sacello proprius vtriusque rei apparatus. cruces, candelabra, calices, gutti, diuorum statuae minores, diebus festis arae imponenda, ex argento omnia, multa etiam inaurata. ipsa quoque tintinnabula propria cuiqu arae. Iam vero de Sacerdotalibus vestibus, alijsq. sacris indumentis superuacuum est dicere: cum ea copia vnicuique sit sacello, vt templum quodlibet, quamuis opulentum, ea ditatum, & numero, & rerum aestimatione, operisq. artificio possit abundare. Ita generosissimus Princeps non solum immensas in diuinum cultum facultates effudit, quod est copiarum; sed etiam, quod excelsi illius animi, elegantisq. iudicij est, noua quadam ratione, nouoq. inuento, regium tantae munificentiae splẽdorem, maiore adhuc tam ingeniosae distributionis industria illustrauit. vt neque ex vnius

ad

ad alterius sacelli vsum quidquam misceatur; & tamen singulis instrumentum apparatissimum supersit.

Rebus ita comparatis prid. non. Iulias, die Dominico, ad templi consecrationem ventum est. Sacram illam, operosamq. cerimoniam Reuerendissimus D. Suffraganeus peregit, praesentibus Bauariae, Austriae, alijsq. Germaniae Principibus, virisq. primarijs, & infinita prope multitudine. Peracta cerimonia, solenne Missae sacrificium ab eodem Episcopo Suffraganeo peractum est. Sacra carmina admiranda symphonia vocũ, organorumq. variorum, quaternis, quinis etiam interdum choris decantata. Inter Missae sacrificium, magna populi frequentia, plausuq. à nouo Cardinali concio est habita: De templis Deo O. M. dicandis, ijsq. quam magnificentissimo sumptu exornandis. quae omnia cum sacrarum litterarum, ac Sanctorum Patrum testimonijs; tum Salomonis, Constantini, aliorumq. exemplis hora vna perorasset, sacra inde Missarum exsequutio ad finem perducta est. Prandium à Serenissimo Duce intra collegium magno Principum numero seorsim; communiq. triclinio ingenti Sacrorum Antistitum, Comitum, Baronum, ac primariorum virorum multitudini datum est. ij, nostris adiunctis, ducentorum numerum expleuerunt.

Extra collegium mille & quingenti ab eodem Principe conuiuio excepti. tum Monachis Monialibusq. ad sua quibusque monasteria, aegrotisq. in hospitalibus domibus decumbentibus cum larga eleemosina cibaria in prandium, caenamq. transmissa. Ad Principes inter conuiuium Latinam habuit orationem sacerdos is, qui in aula est à concionibus: ad conuiuas ceteros Socij quatuor Hebraice vnus, alter Graece, Latine tertius, quartus carmen dixere. Cum inter haec loca omnia mira carminum copia argumentorumq. aliorum varietate renideret: quibus admiranda inuentionum abundantia praestantissima ingenia ad luxuriam vsque se effudere. Ea omnia typis excusa, ac tribus voluminibus digesta, honorarij muneris loco Principibus viris distributa, admirationem haubere. Prandium, communiaq. à mensa colloquia sequutae Vespertinae preces, eadem Principum virorum frequentia, ceremoniaq. & apparatu symphoniaco decantatae diei laetitiam clausere. Postero die Tragicomoedia expectabatur; quae ob pluuiam tempestatem in diem quinctum dilata, admirando, & pari prorsus antiquorum apparatu, in amplissima platea, tamquam in publico theatro data est. Multae caelitum, Principumq. virorum, Imperatorum, Regumq. personae, cum suo quaeque

equitum,

equitum, peditumq. comitatu, ornatu, cultuq. plane Regio in scenam prodiere; ac per theatrum magna ostentatione ambularunt; qui magna specie suae in exercendis, agitandisq. equis artis documenta praebuere, fabulae fuit argumentum, Michaelis de dracone inferno victoria, multiplici, speciosaq. actionum, episodiorumq. varietate. Non minorem habuit admirationem artificiosorum ignium eiaculatio; qui ex horrendo draconis ore, & immani inferorum hiatu, varia miracula referentes, in sublime emittebantur: vt rebus alijs aequasse; hac arte certe antiquorum ingenia & opes nostra aetas superasse dici possit. Ac, ne qua in tanta hominum confusione, turba aliqua existeret; mille omnino armati milites opportunis locis dispositi, custodiae fuere. Tenuit actio tota in horas decem: omniaq. Deo propicio, ad votum euenere.

COLLEGIVM Oenipontanum.

SOCIOS sexdecim habet collegium Oenipontanum: Sacerdotes nouem, scholas quinque. E numero excessit coadiutor vnus, natione Gallus, sub finem tirocinij magno suo bono morte subtractus. Concionibus à blasphe-

miae scelere multi reuocati; qui, audito ea de re nostro seuere disputante, confessionem adiere, & inolitum vitium correxere. Ab haeresi decem reuocati, nec potuit se malus daemon continere, quin sibi eorum salutem dolori esse declararet; & bona eorum consilia turbaret; varia eorum nonnullis ludibria obijciens. sed profuit tum ipsorum, tum eorum, qui de illorum salute solliciti erant, constantia, sedulitasq;. Eorum porro, qui aedem nostram confessionis caussa frequentarunt, numerus hoc anno maior fuit, quam vnquam antea: ita maius etiam fuit lucrum animorum. De doctrinae Christianae explicatione, exercitationibusq. superiore anno scriptum est. Accessit hoc anno schola vna in suburbijs trans Oenum, magno bono eius populi. siquidem rerum egestate multi, valetudine alij, plerique caeli asperitate in vrbem se conferre; sacrarum rerum caussa parochia, templaue alia adire prohibentur: ita qui diebus festis omni ante spiritali solatio destituebantur, nunc, hoc saltem leuamento suam solantur solitudinem. In vrbe porro ad eos, quos ante ipsi cogebamus, accessere vrbanae scholae quinque puerorum, puellarumq;. Qui vero suburbanas rustici frequentant, fatentur hebdomadae totius operas bene sibi quotidie succedere, si die Dominico ante catechisticam scholam studiose

fre-

frequentarunt. Qui quam alte animo religionem imbibant, declarant saepe numero euenta. Oues aliquot amissas alterum iam diem rusticus quaerebat. praesto fuere, qui illi suaderent, malefici operam vt adhiberet. id ille religioni sibi ducens, nostros consuluit: suasere vt certas B.Virgini preces offerret. accepto consilio syluosum collem repetijt; obuiasq. quas quaerebat, oues habuit. Alterius pecora annis aliquot malus daemon spectris nocturnis agitabat, pecorisq. fetus disperdebat. ita miser fructu sui gregis frustrabatur. questus calamitatem apud nostros, sacram agni plagulam accepit; & infesta mali agitatio cessauit. Praeter catechisticas scholas, adhibita in vrbe est etiam diligentia hoc anno diebus festis, vt opificum famuli corrogati, pie viuendi rationem doceantur; diurna quotidie facta sub noctem recensere; pie rosarium percurrere; cum fructu rei diuinae interesse; & quid inter opus cogitare, quid ad laxandum animum canere, quaeque peccata demum maiore cum diligentia vitare debeant. Scholae, qualecumque sit illorum aedificium, numero tamen, splendore generis, & ingeniorum bonitate florent. eas nobiles quamplurimi frequentant: in ijs Barones nouem, Comes vnus, & demortui Moldauiae Valachiaeq. Principis filius. Quo splendore,

& op-

& optimae fama disciplinae, multi viri, feminaeq. larga beneficaq. natura, valde se praebent liberales, tum in nos, tum etiam in discipulos nostros pauperes, qui coacti in hospitali domo S. Nicolai degunt. Matrona generosa vnum ex ijs graui morbo preßum inuisit perhumaniter; alimentaq. e domo sua misit perbenigne: aliaeq. subinde ijs coenam apparatiorem submisere, quam illorum conditioni conueniret. Non minus fuit etiam in nostros liberalis ciuitas. multi enim pro sua quisque facultate, nobis benigne fecerunt. centum florenos dedit vnus; quatuor & viginti alius. In discessu ab hac vrbe alius templo nostro quinquaginta, scholasticis pauperibus triginta eleemosina donauit. Auctum sacrum instrumentum casula Attalica, duabus item tabulis magni pretij; plurimis sanctorum reliquijs elegantibus thecis inclusis.

Quo studio pietatis duo B. Virgini dicata Sodalicia progrediãtur, quantoq. exemplo ad ciuitatem omnẽ sacra templa tum intra vrbẽ supplicatione, tũ extra peregrinatione obeant, superioris anni litteris est cognitum. Hoc item anno qui in maiore sodalicio sunt, supplicationẽ ad Seefeldense templum, tribus milliariis Oeniponto dissitum, peregrinantium habitu, quemadmodum superiore anno scholastici suscepere. fuere viri iam grandi natu, & magnae inter suos auctoritatis,

spe-

ſpectaculi nouitate, exemplo ciuitati. Eorum cum Praefectus, vir canicie, opibus, virtuteq. ſpectabilis, lena indutus, roſarium circa collum, & viaticum baculum manu tenens, domo prodiret, admiratiq. familiares per iocum; Quo cum armis illis tenderet? rogaſſent: opportuniore ille ioco, Ad abigendum diabolum, reſpondit. Ex ijs, qui in minore ſunt ſodalicio, Capuccinorum familiae ſe adiunxere duo. eodem ſuſcepto conſilio tertius patriam repetijt, à parentibus vt facultatem impetraret. quamrem eo ſibi faciliorem promittebat, quod quadriennio ante fratri ſuo noſtram Societatem inire cupienti, cum aſſentiri nunquam voluiſſent, breui poſtea extinctum luxerunt: ſuoq. malo doctos ſuae duritiae paenituit. Sunt praeterea non de ſua tantum, ſed de aliorum quoque vtilitate ſolliciti. docent aequales rationem roſarij recitandi; bene, & cum fructu ſacramenta obeundi; procaciter loquentes corrigunt; Deum pro ijs, quos corrigere non poſſunt, orant. Eorum vnus feminam, virum alter Lutheri veneno imbutos ad Eccleſiam adduxit. fuitq. qui Bacchanalibus, quo tempore alij lautioribus menſis delectantur, menſae domi ſuae inopes adhibuit.

COL-

COLLEGIVM
Augustanum.

AVGVSTANVM collegium Socij triginta circiter incoluere, Sacerdotes octo, magistri grammatices, & humanitatis quinque, reliqui partim rhetoricae studijs, partim domesticis laboribus occupati. Quanta sit Societatis in his locis existimatio, tum superiorum annorum litteris est cognitum, tum frequens eorum declarat aduentus, qui & ex vrbe, & locis alijs remotis de rebus grauibus nos consulunt, quibus abunde satis fit. Neque hi solum, sed alij quoque tenui fortuna homines in suis aduersis rebus nostrorum consilijs leuantur; pacatiq. & fiduciae pleni dimittuntur. itaque afflicti, miseriq. in suis calamitatibus certum habent in nostrorum lenitate confugium. Mirum quanta à nobis precum contentione sacri agni imagines flagitent; quod multos sciant eius consecrationis praesidio aut nocturnis spectris, aut veneficijs, aut etiam inimicorum insidiis liberatos. Rustica mulier septem filios maleficio laesos, nostrorum consilio, aqua lustrali, & singulis sacra plagula appensa, eo malo liberauit. Puerperis multis difficultate laborantibus eodem beneficio auxilium allatum. Est cum haereticis

non

non semel de religione suscepta concertatio: sed quo maior eorum est in hac vrbe multitudo, eo & maior est inscitia, & pertinacia proterutor: plus tamen triginta veritati assensere, & cum Ecclesia reconciliati sunt. quo minus plures manus dederint, viuendi licentia, & peruersus humanorum iudiciorum pudor impedimento fuere. Peruicax adolescens in hæresi, & natus, & educatus, in familia catholica famulabatur. is annum ipsum à nostro sacerdote, & à reliquis domesticis saepe de fide compellatus, ne verbum quidem vnum ad animum admisit. frustra fatigatis omnibus, nemine amplius interpellante, vltro ipse sacerdotem nostrum adiit; petiit recta fidei dogmata doceri: vitaeq totius confessione explicata, ad piorum cetum se adiunxit. Alius praedicantis filius de praesentia Christi in sacrosancta Eucharistia ante sumptionem cum ambigeret, confessionis Augustanae mystem consuluit. ab homine hebete dignum ipsius sapientia responsum tulit: Christum ipsum interroget, si certus esse velit. Quaerit rursus adolescens, quid ei faciendum sit, qui vini potum non ferens, sacramentum sub vtraque specie percipere non possit? an altera tantum contentus esse debeat? Respondet Lycurgeus doctor; vtraque illi esse abstinendum, ne Christi violet praeceptum. &

talem

talem hominem esse excusandum; quemadmodum & paruulos, qui sine baptismo moriuntur. En profundissimae Theologiae reconditi recessus. magno hic arbitrio bombylius inanis stultam doctrinam falso paradigmate infirmauit. His monstris discipulus offensus, despecta leuissimi hominis insciria, ad nostros se contulit. à quibus edoctus veritatem, fidem catholicam professus est. Hum est obuiam perniciosae admodum consuetudini, quae in fraudem catholicae religionis iam inuetterauerat. Augustam, vt fit ad magnas ciuitates, e pagis, opidisq. circumiectis multi iuuenes opificii alicuius addiscendi caussa conueniunt: in iis, qui pistoriam apud haereticos magistros exercebant, cum iam artis peritiam adepti, adoleuissent, haereticas magistrorum filias ab haereticis parentibus vxores accipiebant, catholica fide abiurata. neque alia ratione ius ciuitatis adipisci poterāt. resq. ita inoluerat, vt vim legis prope obtineret; multiq. ne fidem desererent; magno suo damno cogebantur vrbe cedere; cum suam ibi exercere artem ipsis non liceret; nec tanto cum emolumento possent in minoribus vrbibus versari. Ita sensim factum est, vt ex omni pistorum numero, qui centenarium excedit, aegre catholicus vnus superesset. Admonitus hac de re à

catho-

catholicis noster sancerdos, ad Senatum per certos homines rem detulit; postulauitq. vt iniqua consuetudo tolleretur. Acriter haeretici pistores obstitere: inueteratum, & multis iam annis corroboratum ius cõuelli non debere: contra ius, fasq. premi aequitatem: nouis rebus caussas quaeri ciuilium dissidiorum. nihil denique intentatum reliquerunt, quo iniquum ius suum obtinerent. sed vicit melior caussa: decreuitq. Senatus, licere aduenis pistoribus certa pecunia ciuitatem adipisci; liberaq. cuilibet matrimonia relinqui. Hoc beneficio catholici pistores, nostri sacerdotis monitu, antiquum pistorum sodalicium, cuius nullum vestigium extabat; sed tenuis quasi per vmbram memoria supererat, restituerunt. antiquũ altare S. Annae dicatum in cathedrali Ecclesia adornarunt: & statas veteris lege sodalicii pensiones, etiam ab haereticis pistoribus, ad diuina sacrificia reliquumq. cultum exigere instituerunt. quas pecunias ante, sodalicio abolito, in commune collatas, inter se hilariter compotationibus pergraecationibusq. insumere solebant. Ita in optima caussa tandem Dei beneficio triumphatum est. Mitto concubinas partim ablatas, partim legitimo connubio cum viris copulatas. Paenitentium frequentia, & pietatis ardor, indicto praesertim Iubileo, tanta fuit, quantam

nun

nunquam antea meminit Augusta. Peregrinatio ad Montem sanctum hic quoque hoc anno repetita: sed maiore feruore pietatis, & exemplo luculentiore: cum magna pluuia, aduersa tempestate, maiore nihilominus numero quã ante (quingenti circiter peregrinorum habitu numerati) & musico, reliquoq. apparatu instructiore profecti sunt. Redeũtes aliquot catholicorum millia intra vrbem, mirantibus, & silentibus haereticis, illis sese adiunxerunt.

Ad rei domesticae commodum aes alienum accessit mille florenorum, nobis beneuole creditoris pia liberalitate remissum: ad sacram supellectilem argentea lampas pretio centum aureorum, & donaria minora non contemnenda.

MISSIO ABVSIACENSIS siue Fuessenensis.

ABVSIACVM Sueuiae opidum est, Alpibus finitimum, Fuessene vulgo nominatum. Huc non ita multis annis ante, siue pastorum negligentia, siue simplicium hominum facilitate infusa hæresis, sensim latius serpere, & sinceros, hominum animos magna rei catholicae iactura inficere coepit. Rogatu Augustani Episcopi Quadragesiam Sacerdotes duo missi sunt; qui concionibus, catechesibus, sacramentorumq. administ-

ministratione, ceterisq. Societatis ministeriis, quæ impia dogmata infecerāt, sanarent. Non aequis animis initio eos incolae exceperunt; suspicati missos ab Episcopo rebus explorandis; & noui aliquid, cum ipsorum grauamine instituēdi caussa: sed, cognito postmodum consilio, & nostrorum perspecta probitate, studioq. proximos iuuandi, suspicionem in beneuolentiam verterunt: ipsiq. magno studio, precibusq. nostros obsecrabant, vt contentione omni antiquam religionem in pristinam integritatem restituerent: se illorum praeceptis omnibus obtemperaturos. Concionibus incredibili studio intererant. quo breui factum est, vt languens iam, ac paene collapsa, in virorem suum pietas restitueretur. Ita breui Dei beneficio opidum totum reformatum. quiq. falsa persuasione à nostro nomine erant alieni, auditis nostrorum sermonibus, omni eos reuerentia prosequebantur. Confessionum, aliorumq. ministeriorum vtilitates referre non est operae. in discessu publice magna honoris significatione illis actae gratiae, & magno totius opidi maerore dimissi. Dum hic morantur, obseruata opportunitate, Sacerdos alter in vicina pareciam excurrit. Exceptus est omnium hominum studijs; cunctiq. ad eum audiendum magna alacritate confluxerunt. nunquam enim hominem Iesuitam eorum plerique viderant. auditus est

magna omnium attentione, ac beneuolentia: cunctiq. se fore illius dicto obsequentes professi sunt. Cathechismi explicatio est inducta; ratio explicata confessionem rite obeundi: inueterata iurandi consuetudo sublata, ac ne repullulet certa remedia adhibita. fuit & alia excursio ex eodem collegio in pagum alterum per Quadragesimam pari cum fructu.

RATISBONENSE Collegium.

TRES & viginti Ratisbonense collegium incoluerunt: Sacerdotes duodecim: e quibus duo cum fratribus quatuor, instituenda scholis iuuentute occupantur; reliqui domesticarum rerum administri. Data est opera sedulo, & non paenitendo cum fructu, vt veraeq pietatis cultus reuirescat. Et quidem sacramenta frequentantium numerus ita auctus est, vt ad superioris anni numerum bis mille quadringenti septuaginta accesserint. Confutatus e suggestu maledicus concionator; qui procaci licentia clamandi multa impie effuderat in psalterium à S. Bonauentura in B. Virginis laudem conuersum. tamq. multis testimonijs, & momentis rationum in templo maximo maxima frequentia pium opus propugnatum, vt puta-

mus

mus nugacissimi hominis repressam insolentiam. Sed multo ille fructus maximus perceptus; cum in doctrinae Christianae exercitatione Lutheri, Caluiniq. catechismi ita inconstantia explosa; ita turpissima mendacia, & probitatis honestatisq. totius corruptrix doctrina ex ipsis ipsorum libris detecta, vt ipsos eorum asseclas puderet, nec facile sibi persuadere possent; eos, quos prophetarum, & Apostolorum loco habent, tam stulte sceleratos, tamq. perfricta fronte fuisse; vt tam pudenda portenta hominibus pro Euangelio obtrudere non dubitarint. multiq. spurcitiem Lutheri aspernati, iam dudum ab impuro grege ad salutaria pascua se transtulissent, ni fortunarum iacturam pertimescerent. Quadraginta tamen hoc anno impia castra deseruere. Editus est etiam liber aduersus haereticos, cui est ironicum inditum nomen: Lutherus Christianus: Lutherum videlicet arguens, non Christiani, sed antichristiani nomine fuisse dignum.

Scholae ita calent suis exercitationibus, vt principem Caluiniani dogmatis magistrum, & apud lucifugas eruditionis opinione in primis clarum magna cum ipsius voluptate in admirationem rapuerint; statueritq. filium suum in nostram tradere disciplinam. Vir venerandus Ambrosius Straussius canonicus Ecclesiae San-

cti Ioannis centum & octoginta florenos collegio adnumerauit; vt ex eorum fructibus praemia ornandae adolescentium industriae quotannis compararentur. Sodalitas B. Virginis duobus claris Antistitibus aucta est hoc anno. quorum alter, quo die in vrbis templo maximo Abbas consecratus est, eodem die voluit ad alumnorum numerum B. Virginis adscribi. Alter Praepositus Monasterij S. Magni non ipse modo se Parthenio cetui addixit: sed illius exemplum sequuti etiam coenobitae reliqui eandem religionem susceperunt. Sodales porro ad supplicationes, de quibus superiore anno fuse scriptum est, hebdomade Sancta, cum ad Christi sepulchrum in aede nostra excitatum ordine prodijssent, flagellationem adiecerunt; piae religionis nouitatem magna significatione pietatis admirante, & probante ciuitate. ita vt vel ipsi haeretici admiratione victi, risu, iocisq. abstinerent. Transiit inde in priuatas quoque aedes vsus flagellorum: cilicia quoque, ac ieiunia edomando corpori, sensuiq. supprimendo boni sodales priuatim quisque magno pietatis studio adhibuerunt. Longum esset, quibus quisque artibus in suum multi corpus saeuierunt, persequi; est enim ad alia properandum. Circa Domini natalia in pagum, multis millibus passuum Ratisbona dissitum Sacerdos e nostris missus, vt

ibi

ibi parochi loco populum spiritali pabulo recrearet; omnibus Societatis muneribus magno cum incolarum bono Christianam rem administrauit. Auditus est incredibili omnium studio. sermone, quem de peccatis confitendis habuit ad concionem, ita illorum animos permouit; vt postero die multi & illud, & Eucharistiae sacrosanctum sacramentum, nouo omnino in ijs locis exemplo, obiuerint. Dissidia nonnulla sustulit, discordes praecipue duos, reconciliauit; quos ab infenso odio, exercendisq. inimicitijs ne legum quidem metus auocabat. Quae res magnam homini & plebis vniuersae, & Baronis, cuius in ditione locus est, beneuolentiam conciliauit. Reditum quadragenario ieiunio, & circa Pentecostes ferias in eum terrae tractum, cui sylua nomen est, de quo etiam superioribus annis scriptum est: & eadem cultura, ijsdemq. laboribus sylueſtris illa vinea exculta. mille centum & septuaginta homines confessionis sacramentum obiuere: e quibus ducenti vitae totius noxas expiarunt. ex ijsq. vnus se admonitum per quietem esse dixit; vt eius rei caussa nostrum adiret Sacerdotem; praeceptumq. multis cum lacrymis exhausit. Alij, qui palam se nunquam sua crimina sacerdoti enunciaturos dictitarant, ad confessionem tamen adducti. Ad Ecclesiam hic quindecim adiuncti sunt: quorum

sex, nouo exemplo, ante altare, nixi genibus, magna spectante multitudine, fidei professionem emisere: alij se quoque ad eandem religionem redituros, spem non dubiam fecerunt. Superstitiones sublatae, blasphemaeq. voces in diuinum Numen coercitae. Reconciliati duo nobiles; quorum ita animi exarserant; vt in templo, inter ipsa sacra, minae vicissim iactarentur, caediq. proxima res erat. nostrorum tamen opera nascens incendium ita compressum, & vtriusque partis animi demitigati; vt idem auctor fieret concordiae, qui fuerat discordiae. Hailinga quoque, quod opidum septem milliarijs abest Ratisbona, circa sacrum Paschae diem, & Pentecostem, aliaq. opida ijsdem expiationibus, & catechesibus lustrata.

Quod ad rem familiarem attinet, hoc anno tandem studio Sereniß. Cardinalis Bauari, Ratisbonensis Archiepiscopi, & Canonicorum impetratum est, vt publicis litteris collegij fundatio confirmaretur. quod perdifficile negotium antea fuerat. Ipse sereniß. Antistes mille septingentos florenos, quos ei in rationibus expensi debebamus, collegio remisit. Idem Cardinalatus insignibus ornatus, Monachio, vbi sacram purpuram induerat, Ratisbonam repetens, vrbem magna pompa iniuit: posteroq. & alio die semel & iterum ad collegium se contulit: mensam

ſam nobiſcum familiariter communicauit. exceptus eſt gratulatoria oratione, appoſito dramate, & vario, multipliciq. carmine. Neque hoc tempore ſolum; ſed etiam alias ſaepius eodem familiaritatis genere ſuam in nos propenſam voluntatem declarauit.

FRIBVRGENSE Collegium.

FRIBVRGI Sociorum numerus imminutus, duobus ſacerdotibus in Galliam remiſſis, alijs viuendi munere perfunctis. fuere enim non plus ſexdecim; octo ſacerdotes, cum fratribus totidem. quorum quatuor ſcholis regendis, domeſticis muneribus occupantur quatuor. Duos ex hac vrbe rhetoricae ſtudioſos ad noſtrae Societatis tirocinium admiſimus. E viuis exceſſere tres. quorum primus P. Richardus fuit Euſtathius Hibernus natione, generis nobilitate clarus; ſed multo illuſtrior virtute, & cultu pietatis; patientia praeſertim, & animi demiſſione, in imbecilla, affiictaq. valetudine, quadiu conflictatus eſt, exemplo ſingulari: cuius moleſtias eo libentiore animo excipiebat, quo maiore virtute intus animo augebatur: Is tandem octiduana febri vi. Cal. Mar. exſtinctus, omni moleſtia exemptus eſt. Sequuti fratres

duo Gaspar Bullingius Sueuus iv. Cal. Septem. & Thomas Huiter Zelandus xviij. Cal. Octobr. sed Bullingius, scholae humanitatis magister, dum nulli parcit labori in commissa sibi erudienda iuuentute, in pestilentem febrem incidit, qua quatriduo consumptus est, multis editis fortitudinis, & pietatis documentis, cum sancte annos aliquot in Societate exegisset. Huiter vero ad domestica munia formatus coadiutor, viginti nouem annos in Societate, probando obedientiae, & caritatis, exemplo transegerat. Et cum ad vrbem pestilentia infectam e sacerdotibus vnus in periculum se demisisset; suamq. operam iuuandis morbidis addixisset; hic prompta voluntate se illi in eo periculo socium adiunxit: vnaq. cum illo vetus collegij domicilium aliquot hebdomadis incoluit. contactus tandem & ipse saeua lue, in sede beatorum, vt speramus sacramentis omnibus munitus, morbi finem inuenit & laborum. Tertio inde die sacerdos & ipse eodem morbo corripitur: sacrisq. misterijs munitus, cum se ad vitae reddendam rationem comparasset, placuit Diuinae bonitati iudicium illud in tempus differre, hominemq. praesenti discrimine exemptum ad alias vitae huius aerumnas reseruare. Ceterorum porro, qui in hac vinea laborarunt, fuisse operam frugiferam, multa, & luculenta multorum, & quidem

dem primariorum virorum magnae pietatis exempla declararunt. quae, quoniam singulorum sunt hominum, ne inter festinandum in rebus tritis immoremur, praetereunda esse duximus. Illud vniuerse dixerim; maiorem hoc anno, quam vnquam antea, numerum fuisse eorum, qui se ad verum pietatis iter ineundum contulerunt. quod & confessionum numerus, & consultationes, qua ratione Christiano viro digna traducenda vita sit; & faciles hominum voluntates ad accipienda monita, vitamq. ad praescriptam normam conformandam non obscure protestantur. Nam, vt omittam iniustae pecuniae restitutiones, vir primarius, magnaeq. in ciuitate auctoritatis, omnes collocatae à se pecuniae rationes, contractusq. nostro Sacerdoti litteris edidit, ad ipsius arbitrium corrigendos. Indicta Ecclesiae ieiunia, aliaq. domando corpori adiumenta passim inter viros, matronasq. iam inoleuerunt. quae in ciuitate Martiali, & cuius vnicum prope, ac summũ studium est bellicis laudibus excellere, magna sunt: eoq. maiora, quod ij praesertim, qui ea militari laude ceteris excellunt, duces se praebent ceteris ad pietatem. Vir in eo genere in primis clarus, cum Sodalitati B. Virginis Praefectus lectus esset, ad munus illud cum fructu obeundum, nostris septus parietibus, diebus aliquot se pijs meditationibus

tionibus exercuit. Non minore studio ad sodalitatis leges integre seruandas calcaria sodalibus admouit vir primarius, & militari gloria in primis clarus, cum eodem Praefecti munere fungeretur, D. Razius. qui nostro nomini addictissimus, nostrorumq. commodorum procurator studiosissimus, multis nominibus de collegio hoc optime meritus; vt in militaribus artibus praestans, ita in studio pietatis ardens, digno tantis laudibus fine hoc anno vitam conclusit. Senatorij ordinis alius, vir & nota pietate, & honesta canicie verendus, cum Parasceues die sub vesperam sodalium supplicatio ad Christi sepulcra traducenda institueretur, patientis Christi, ac crucem ferentis persona indutus, ad eius dolores cogitandos, & suam quemque crucem ferendam, apposita actione, gestuq. pietatis pleno, spectaculo commouit. Toto deinde agmine spectaculum Christi ad Caluaria tendentis, singulorum eius dolorum argumēta praeferentes, magno apparatu, magnaq. dignitate reliqui sodales exhibuerunt. Agmen prosequebantur tum religiosi alij, tum canonici. Peracta supplicatio est omnium ordinum, & sexus vtriusque concursu tanto, vt templa multitudine conferta, ægre acclinandis in genua corporibus spatia praeberent. Vtilem praeterea in hac ciuitate Societatis operam fuisse declarauit Petri Schi-

neuini

neuini Vicarij generalis extremus dies, digna tanti Antistitis pietate obitus. Is Societatis nostrae apprime studiosus, primus, secundum Deum, auctor fuit constituēdae Societatis in hac vrbe. Idem extremo in morbo nostrorum opera adiutus, sacramentis munitus, ea edidit documenta pietatis, quae multis exemplo esse possent. Sacrosanctum ad aeternam vitam viaticum de nostri Sacerdotis manu sumpturus, e lecto prosilijt; positisq. genibus, magno pietatis sensu, & verbis intimam animi motionem indicantibus, haereses omnes exsecratus, magna suae salutis fiducia diuinum epulum percepit. Et vt aliud ex alio: Vir illustris graui morbo aegrotabat; neque vllum cuiuspiam de aeternae salutis cura sermonem admittebat. Sacerdos e nostris arte vtendum censuit. domus ipsius Magistrum alloquitur: solere nostros sacerdotes, cum adeunt aegrotos, non solum monita salutis dare, sed etiam de ipsorum incolumitate Deo preces offerre. posse nostros, si velit, Deum orandi caussa aegrotum Dominum adire. His per familiae Magistrum aegrotus acceptis, annuit. Adit Pater: orat: sub orationem surgit, aegroto, Vale, dicturus. aegrotus manum porrigit, retinetq. peramanter. noster prudenter, pieq. aegrotum alloquutus, spiritali gaudio perfudit: suiq. commoto desiderio modeste peti-

to commeatu, discedit. Hac ratione adiuncta sibi aegroti voluntate, ingrauescente morbo, saepius accitus, ad extremum vsque spiritum illi assistens, ad mortem forti, Christianoq. animo excipiendam confirmauit. Haeretici praeterea, & in vrbe, & peregre, aut cum Ecclesia coniuncti, aut in odium haereseon adducti. Personati Bacchanalibus prope submoti, ac tantum personis non exuti.

Peregrinationes in circumiecta loca ad disseminandum Dei verbum multae susceptae: vtilitas quotidiano vsu nota. Adiuti parochi, monitaq. tradita ad suum rite munus obeundum: multis sigillatim singularia ad pietatem documenta tradita, quae longum esset recensere. Vnum tamen non omittam, quod & si fructu vacuum praeterijt, ad cognitionem tamen, & piorum confirmationem inutile non erit. Sacerdos ex ijs, qui diuini verbi semine loca varia obibant, in feminam incidit haereticam, quam comites quatuor item haeretici rheda ducebant. rogat, quo laboret morbo? obsessam a daemone respondent: se eam ad Sacerdotem in expellendis spiritibus notae virtutis adducere. Cur non ad vestros adducitis ministros, subijcit noster: vt praeclaro aliquo huius generis facinore sui illustrent euangelij auctoritatem? Nos malo, inquiunt, remedium inde petimus, vbi experiē-

tia

tia docet esse praesentissimum. Inde capta occasione vanitatem noster arguit noua praedicātium; & veram Christi virtutem, ipsorum testimonio, apud recta docentes residere. illi silentio, ijs, quae dicebantur, probatis, suum iter tenuere.

Auctum est collegium hoc anno piorum liberalitate rebus pretij permagni. Senatus Salodorensis P. Canisii gratia libros omnes S. Hieronymi, & Ambrosii eleganter compactos collegio dederunt. Eiusdem vrbis vterque Magistratus sacras S. Vrsi Martyris, aliorumq. e legione Thebaeorum reliquias, perpetuum suae in nos beneuolentiae testimonium, nobis dono dederunt. Aliorum vero ciuium collatione sacelli nostri ara sacra tabula, & visendo pegmate cum argentea pyxide, ad sacrosanctam condendam Eucharistiam, ornata est. ad pyxidem porro ornandam, virgo nobilis margaritarum, ac gemmarum sertum ante mortem addidit: Matrona nobilis argenteum calicem cum ampullis argenteis, peripetasma altaris pretiosum, aliaq. dono dedit. Casulae praeterea tres, aliaq. munuscula minora ab alijs sacrum instrumentum multum auxerunt.

COLLEGIVM
Lucernense.

FVERE in Lucernensi collegio anno ineunte Socij sexdecim: sed, gliscente in dies pestilentia, quae superiore anno vrbem inuasit, numerus est magnopere imminutus; alijs vita functis; alijs, vt periculo subducerentur, hinc dimissis. Vita functi sunt Sacerdotes duo, ingentes duae huius collegij columnae; pestilentia vterque sublatus: P. Martinus Leuenstainus, collegij Rector, viginti ante annos vota quatuor professus, quartum & sexagesimum agebat annum; quadragesimum in Societate: obijt extremo superiore anno. Hunc sequutus est P. Euerardus Cremerius, septem ante annos in ordinē coadiutorum spiritualium relatus. vir florenti adhuc aetate; & qui ob studium in animarum salute laborandi, longiore vita dignus esset. exeunte Augusto mense, sexto, quam pestifero correptus est morbo, die extinctus est: anno quam venit ad Societatem vndeuicesimo; aetatis suae quadragesimo quincto. Sed quamuis Sacerdotum numerus, & horum duorum leto, & discessu aliorum, multum decreuerit: non tamen, ne pestilentia quidem saeuiente, decreuit numerus sacramenta obeuntium. quin etiam eo fa-

ctus

ctus est auctior, quo salus animae periculo pro prior fieret in dies; quatuor tantum sacerdotibus vniuersae multitudini satisfacientibus. Sed, vt totius anni cursum prosequamur, haeretici vndeuiginti sunt ad Ecclesiam traducti: superstitiones multae sublatae: libri, siue perniciosi exusti; siue dubiae lectionis, nostrorum iudicio, censuraeq. subiecti. Augebatur vtique tota ciuitate cultus pietatis, concionibusq. permoti multi seueram sibi sancte viuendi legem indixerant. ieiunia, cilicia, flagella, aliaeq. corporis asperitates apud vtrumque sexum multo iam in vsu erant. Scholae & disciplina, & fructu litterarum maxime florebant: cum pestilenti saeuiente morbo, multis prostratis, nostri integri ita assidui essent in officio, vt ne vnus quidem vno die desideraretur. Tandem victa malo ciuitas, & permoti magistratus strage tot adolescentium, scholas occludendas esse censuerunt. Ac, ne nostri quoque interirent, si forte saeua lues nostram familiam attingeret, litteras publice ad circumiecta monasteria nostris dederunt, quibus monachos, ac praecipue coenobiarchas rogabant, nostros benigno excipere hospitio ne grauarentur; eosq. tantisper apud se habere, dum praesens malum deferuesceret. Et iam quidem ante Sacerdotes duo omnem eius periculi aleam in caput suum verterant, tota

iuuandi morbidos prouincia in se recepta, saluis alijs. Sed aucta demum morbi vi, fuere remedia maiora adhibenda. In tria igitur Monasteria bini distributi nostri non otiosi tempus traduxerunt: sed partim concionibus populum erudierunt, partim confessionibus audiendis, quaestionibus de peccatis, & Latinis litteris explicandis, prodesse studuerunt. Vnus inter eos coadiutor, cum re alia non posset, monachorum vestibus resarciendis, purgandis, componendis, id genus muneribus gratiam studuit pro facultate compensare. Sex in collegio afflictae ciuitati solatio retenti: Sacerdotes tres, cum fratribus totidem Quartus Sacerdos cum fratre in suburbanos hortos missus, qui in agro degentibus adiumento esset. Nec, quae Dei bonitas fuit, ad calendas vsque Decembres, quo die inde litterae datae sunt, eorum quenquam lues attentauerat quin etiam diebus festis nunquam aut conciones, aut stati sodalium B. Virginis conuentus intermissi. Nec defuere, quandiu licuit per morbum, ad externa loca excursiones; aditi vici, opidaq. etiam remotiora; Societatisq. munera, magna vbique diligentia administrata. Reuerendiss. Nuncius Apostolicus per Quadragesimam nostri Sacerdotis opera multum est vsus, ad sanctiorem in Monasterijs quibusdam restituendam disciplinam. Idem cum ad

Here-

Heremum se contulisset (locus est insigni religione celeber) eundem Patrem ad se acciuit. quem dum aduenientem praestolatur, interim coenobitas, qui circa sunt, ad noua concipienda vota, ac disciplinae melioris normam ineundam, in aduentum eius Patris excitauit; atque vt se totos eius institutionibus refingendos traderent, comparauit. potestatemq. eis fecit peccata eidem confitendi; iurisdictioneq ordinariorum iudicum, in praesens duntaxat, dum animum expiarent, liberauit. censuras, vinculaq. alia Ecclesiastica laxandi, illius arbitrium esse voluit. Eodem Sacerdotes duo Septembri mense reuerterunt. quo tempore hebdomadis duabus, quae festum Dedicationis S. Michaelis antecedunt, ingens eo solet aduenarum esse concursus: & concionibus, audiendisq. confessionibus diurna, nocturnaq. opera admirabiles hominum animis fructus peperere. Alii duo Sacerdotes a die festo Ascensionis Christi montes, opidaq. circa posita adierunt, sacram Iobeleam expiationem circumferentes. Ac ne in tanta temporum iniquitate est ciuitatis liberalitas desiderata. Coclidem fistulam aeneam, ad aquam in sublime hauriendam in culinae vsum, impensa non modica; torcular item bene magnum in suburbanis hortis ciuitas nobis procurauit. Alii pecuniam, pro sua quisque facultate, ad biblio-

thecam augendam, alii ad opportunitates alias comparandas contulerunt. Matrona nobilis tabulas nobis dedit, quibus censualem quadringentorum florenorum fructum perciperemus. & poculum dedit argenteum, ad sacrum calicem faciendum: vt alia interim minora taceantur.

COLLEGIA HALENSE, & Bruntrutanum.

HALAE quindecim, Bruntruti tredecim versati sunt. Sed Halae ad superioris anni exercitationes illud additum: Doctrina Christiana, vt explicetur extra vrbem ad vitrorum officinam. ibi magnus numerus opificum fornaci succendendae occupantur. neque inde ad discendum abscedere est iis liberum. Excuti eadem institutione vici alii ab vrbe dissiti, magno bono incolarum. Diuinam in vrbe tutelam periculoso in incendio experti sumus. Mense Iunio, intempesta nocte nostrum templum, nobis nihil sentientibus, fulmine percussum conflagrabat. Exciti ciues accurere magno numero: viriq. primarii permulti. magnoq. impetu moliti valuas ad ferendam opem in templum irruperunt. Ad eum tumultum nostri quoque exciti, raptim magna trepidatione conuenere.

Nam,

Nam, praeter templi periculum, sacriq. apparatus amittendi, conuictorum domus erat proxima periculo; & grauiora praeterea damna timebantur. Sed metum omnem virorum primariorum cura, diligentiaq. discussit. ipsi enim totius extinguendi incendij curam susceperunt: & intra horae spatium, non magno accepto damno, totum periculum sublatum.

BRVNTRVTI fame laboratum est. Nostriq. Sacerdotis monitu ingens egenorum numerus liberalitate Basileensis Antistitis, nostri fundatoris, sustentatus; eiusdemq. Sacerdotis opera Christianae doctrinae rudimentis ipsi instituti. nec cuiquam eleemosina dabatur, qui nõ ante catechismi pensum memoriter eidem patri reddidisset.

Collegij aedificatio suscepta ijs initijs, ac processu; vt quinquennio speremus nos & templum, & domicilium satis commodum habituros. Ad. xvi. calen. Decembr. primum lapidem solenni cerimonia, & apparatu in fundamenta iecit Reuerendissimus Fundator. Quo die sermonem habuit ad populum de suo erga catholicam religionem studio. nihil sibi esse antiquius, quam totã Basileensem dioecesim, haeresibus expurgatam, ad antiqua Romanae Ecclesiae iura reuocare; populosq. sibi commissos ad rectum salutis iter ineundum perpellere. Huius vnius rei caus-

sa se hoc collegium instituisse. hoc vnum ab ipsis pro pecunia, quam in templorum dedicatione maiorum instituto à populis corrogare Episcopis solenne est, se postulare. Quae quo minus artis habuit oratio, eo fuit ad hominum animos intimo sensu pietatis perfundendos efficacior.

Excursum est iterum & saepius ad loca alia, tum ad S. Vrsicinum, in montem Burgundicum opidaq. alia: iobeleumq. cum incolis communicatum, magno cum strenuarum operarum labore; incredibili hominum numero ad eam expiationem confluente. fuitq. vbi tanta cum reuerentia nostri exciperentur; vt ad ipsos, per vrbem ambulantes, paruos liberos ad benedictionis percipiendam gratiam passim adducerent.

DOMVS PROBATIONIS Landspergensis.

NVMERVS eorum, qui in Landspergensi Probationis Domo versati sunt, varius anno toto, vt solet, fuit: multis subinde accedentibus, & recedentibus: nunquam tamen non tricenario maior: summum ad quadraginta quatuor venerunt. ex ijs sacerdotes quinque veterani cum totidem rei domesticae

adiu-

adiutoribus: reliqui nouicij: quibus tertiani duo adnumerati sunt. Emissi ex hoc numero in alia collegia vndeuiginti, partim docendis, discendisue litteris, partim domesticis ministerijs exercendis. Admissi ad probationem viginti quinque. In his Sacerdotes tres, Theologi omnes, vnusq. Theologiae Licentiatus, & quartus vtriusque iuris Doctor. Nouicij inter ponenda militiae nostrae rudimenta, duabus maxime rebus exercendae virtutis materiam habuerunt, peregrinationibus, & doctrinae Christianae explicatione. Et peregrinationibus quidem salutares paupertatis fructus abunde degustarunt: nonnunquam etiam Diuinae prouidentiae sensere beneficia. Missi in diuersas oras terni: aliqui peregrinatione tota nullum cubile habuerunt, nisi quod scamna, fenum, saepe etiam ipsa humus praebuisset. ad victum vix panis suppetebat, non facile dentibus domabilis, aegreq: erat quod ad panem adhiberent: & maligne erant à pecunia instructi. Accidit, vt, cum in caupona semotum à turba locum quaererent, in angulum hypocausti fornaci proximum se abijcere iuberentur. sed lance altera Deus aliquo leuamine incommoda compensauit. forte enim qui in idem se hospitium ex itinere receperant, abiectos peregrinos miserati, comiter ijs de sua mensa suppeditarunt. ita stra-

ti duritiem opportunitas ciborum aliquo modo mitigauit. Alij cum fessi, ac madidi ad fores claustralis familiae venissent, diuq. ianitori praestolati essent, ab alio quopiam ingredi iubentur. interim ianitor aduenit; nonisq. hospitibus iniussu suo intro ausis pedem inferre, conuicio succenset: maleq. verbis acceptos cum ignominia iubet foribus excedere; spectante, & miserorum contumeliam conuicijs vrgente turba circumfusa. exclusi tecto aliquid saltem eleemosinae per Deum petunt: rogantur quinam sint: se Iesuitas nouicios esse profitentur. ad Societatis nomen inclementius accipiuntur. forti tamen patientia, mitiq. contentione ianitorem aegre perpulerunt, aliquid vt se promitteret allaturum. cum paullo post hospitaliter intromissi, benigneq. habiti, ex itineris incommodis, & pluuiae molestia recreantur. neque interim aut in itinere, aut in vrbibus, aut in hospitijs, cum se offerret, occasionem neglexere bonis consilijs sanctisq. monitis alios iuuandi. Ad explicanda porro rudibus populis Christianae doctrinae rudimenta dimissi per Aduentũ & Quadragesimam, varios tum Sueuiae, tum Bauariae pagos obiere. & praeter Christianae religionis documenta imperitorum animis infusa; multas quoque e multis locis superstitiones exciderunt.

In vrbe quoque decumbentibus in nosocomijs

miis sedulam operam praestiterunt. Sed nos iam sensim ad trita & communia delabimur. De nouiciis hactenus.

Veteranorum vtilitates eo fuere maiores hoc anno, quo maior, quam antea fuit ad nos venientium concursus; tum varijs de caussis ad animi vtilitatem pertinentibus, tum praecipue confessionis obeundae, & tranquillandae conscientiae. Femina animi sollicitudini remedium quaerens, cum Landspergam contenderet, multas in itinere inferni hostis magno suo cum angore, & labore infestationes superauit: saepe horrendi fragores exauditi: saepe vestes illi à corpore detractae; moraeq. & impedimenta alia difficilia obiecta. aduersum quae fuit diu, acriterq. obluctandum. confessa igitur omni infestatione liberata est. Sed ex ea, quam in itinere lucta perpessa est, ingens sequuta lassitudo virium, grauem corporis etiam adduxit morbum; quo etiam Dei beneficio sanata est, sacro oleo, vt in extremis morbis mos est, rite adhibito. Virgo, vt fama erat, alterius feminae dolo à daemone agitabatur, ita vt tribus noctibus, vt ipsa referebat, periculosis admodum monstris terreretur. creuit inde infestatio; neque adhibita remedia, cum tentata multa essent, opis quidquam attulerunt. Haec supremi Magistratus decreto ad nos missa, paenitentiae sacramento mala

infestatione liberata est. Eodem paenitentiae remedio opifex vitae solutioris, & frequenti ebrietate vrbi notus ad frugaliorem vitam se recepit. Alius confessione diu abstinuerat; donec nocte quadam ita singula peccata ei sese obiecerunt ea perspicuitate, eoq. animi morsu; vt si à seuero aliquo monitore carperetur. inde tantus menti pauor, tamq. anxia sollicitudo, vt in gemitus, & plenas horroris voces se effunderet: propeq. esset, vt de sua salute desperaret. Sed ope Virginis Matris implorata, veniam poscit; melioremq. in posterum vitae rationem pollicetur. ita, sedato mentis aestu, facta vitae totius exhomologesi, reddita sua est animo tranquillitas. Eadem Virginis Matris ope, ab vtroque & animi, & corporis interitu seruatus alter. (vt quam sit graue Ecclesiasticas violare sanctiones intelligatur) hic siue gulae vitio, siue contemptu legum, carnes die Sabbatho comedere est ausus. ei inter comedendum primus in mediis faucibus ita bolus adhaesit, vt neque eum deglutire, neque posset eiicere. grauibus interim vrgebatur doloribus, vt loquendi etiam facultas praecluderetur. tribus igitur horis ita vexatus, vt nulla remedia prodessent, ad Matrem clementiae aduocandam se conuertit. certoq. voto illi se obstringens, chirurgum adhibuit: qui non sine ingenti eius cruciatu, & faucium

exul.

exulceratione, filo ferreo in os inserto escam illegitimam in ventrem impulit.

E variis praeterea locis, quo nostri variis anni temporibus excurrerunt, multa in horreum Domini congesta messis est. Opidum est in Sueuia Mindelhaim. huc rogatu supremi Magistratus nostri semel & iterum profecti, summo frequentissimae concionis studio auditi sunt. Disputatum est quatuor diebus de Indulgentiis, (nam per id tempus erat indictum Iobeleum) deq. ratione eas consequendi. In catechesi praeterea ratio rite confitendi ita plane explicata est: vt adolescentes iusta, ac senes dicta omnia animo infixerint; ingensq. per eos dies fuerit ad sacramenta concursus. Xenodochium scholasq. nostri inuiserunt; multaq. vtrobique, ad commune animorum bonũ vtiliter admonuerũt, ita vt abeuntes multi cum lacrymis prosequerentur. Accessere ad rem familiarem hoc anno floreni mille ex vnius e nostris haereditate, & cum inde, vbi erat haereditas, huc transferretur, centum ciuili iure Augustano Episcopo pendendi essent, eos nostri amantissimus Antistes liberalissime nobis remisit. Vidua nobilis ducentos nobis dedit. Illustriss. Comes ..... eam, quam ante hac in frumento nobis dando liberalitatem praestat. Serenis. Bauariae Dux cum ingentem aquae ductum in Ducalem arcem

cem induxisset, ex eo in domesticum nostrum hortum magnis impensis tubum deriuauit. Accessere & ad sacrum instrumentum Lypsanothecae sacris Thebaeorum ossibus condendis insigniter ornatae.

SEDES OETINgensis.

CRESCIT in dies ad Oetingam spiritualium ministeriorum fructus: strenueq. Sacerdotes quatuor, qui ibi resident, rei diuinae nauant operam: pia instituta, quae pro malis temporum paene obsoluerant, ieiunia, festorum dierum Sanctitas, vsus sacrorum, Dei beneficio iam reuocantur; & magis magisq. cultus augetur. Sacra B. Virginis aedes maiore semper peregrinantium concursu celebratur, aut voto damnatorum, aut sese obstringentium: sanctissimaeq. matris gloria luculentis suae potentiae signis in oculis illam impugnantium illustratur. Non enim trita, & quotidiana sunt, quae hominibus à potentissima Matre beneficia praestantur. sed claudi ingressum, caeci lumen, & quod omnium maximum est, vt de suo Vindex hominum Christus aduentu dixit, mortui vitam recipiunt. quarum rerum, quia libri sunt editi, narratio praeteritur. nam de

spera-

ſperatam morbidis multis reſtitutam referre valetudinem, vſitatum iam, & quotidianum eſt. Harum rerum fama infinitam quotidie piorum multitudinem e ſuis ſedibus excitam huc adducit. neque ſinguli ſolum, aut manipuli; ſed vici toti, totaq. opida tanto numero, tamq. compoſito agmine concurrunt; vt prouinciae ſpeciem referre dixeris. Noſtrorum opera, praeter confeſſiones, quarum eſt fructus vberrimus; in eo praecipue verſatur, vt in ceius paſſim colloquia miſcentium, ſe inſerant; atque e re nata de pijs rebus inijciant ſermones. quorum ſermonum fructus maiore cura, diligentiaq. confeſſiones explicatae proteſtantur. Cum indigenis quoque eo vtilius opera ponitur, quo magis aſſidui, & illorum opportunitatibus eſt auxilium praeſentius. Nam vt illa, quae ſupra commemorata ſunt, omittam; vt ſacramentorum iam frequentiam inductam praeteream, haeretici aliqui e tenebris extracti, & cum Eccleſia Sancta reconciliati. libri aut haereſim, aut ſuperſtitiones, aut impias artes docentes, igni traditi; in eorumq. locum vtiles, pijq. ſuffecti. Scholarum pueri Chriſtiana inſtitutione, ſacrorum vſu, pijſq. vitae praeceptis eruditi. Inopes & in carcere, & in hoſpitali domo noſtris, alienisq. per noſtros procuratis eleemoſinis, nonnulli etiam intra ſuos lares ſuſtentati. Daturq.

prae-

praeterea summa vigilantia, nequa clandestinis insidijs nouae prauitatis doctrina pestilens subrepat. Scholae catechisticae nobilitantur quam maxime, & in honorem adducuntur, tum Oetingae, ac Neotingae; tum in agro varijs in vicis, populisq., fauore maxime patrum familias, qui suis liberis ad discendi studium duces se praebent; magistratuum, qui omni officiorum genere rem promouent; omnium ordinum ciuiũ, qui multa gratulatione praemijs affectos prosequuntur: saepeq. cum ijs viri docti descendunt in certamẽ: qui cum magno vniuersi cetus plausu, & puerorum gloriola se victos profiteri nõ recusant. Et quoniam scholae multae sunt, & catechistae pauci, mutantur subinde conuentus, vt loca omnia ex aequo eandem percipiant vtilitatem.

Excursionum fructus item vberrimi fuere. sed in agro praecipue Chyemensi qui locus in Bauari est ditione, aliqui ab auita desciuerant religione, qui nostrorum opera sunt ad pristina religionis officia reuocati.

Nec minus fuit piorum virorum in nos beneuolentia illustris. Sereniss. Bauarus, praeter domum nobis ample aedificatam, aliaq. nobis commoda suppeditata, cognito, nostros familiam hoc anno auxisse, commeatum nobis in totam hiemẽ, & florenos quadringentos, aliaq. pro sua munificen-

scentia nobis donauit. Vnus ex eius Consiliarijs annuum quinquagenum florenorum censum perpetuum nobis assignauit: quem hoc anno percipere coepimus. Abbas ex ordine Cisterciensium vinum, & salem; parochus magnum frumenti numerum nobis dedit. Auctum quoque multum est sacrum instrumentum. Serenissima Archiducissa Graeciensis, cum iter in Bauariam haberet, casulam cum altaris frontale ex argentea tela templo donauit. Vestes alij sericas, Damascenas, Attalicas, vela, vasa, tapetes, argentum factum alij addiderunt. quæ omnia & magni pretij censentur, & multa opificis arte commendantur.

RESIDENTIA
Constantiensis.

EADEM, *quae Oetingae, Constantiae quoque antiquae religionis instituta reuocantur: crescitq. in dies cultus pietatis, & numerus eorum, qui sacra celebritate delectantur. in ijsq. canonici aliqui ceteris praelucent exemplo pietatis. quae res multum accendit ardorem aliorum. ita vt externus parochus suos ad studium pietatis adhortetur exemplo ciuium Constantiensium. Numerus eorum, qui de Societate hic versantur, & si varius fuit hoc anno,*

no: maior tamen semper fuit, quam Oetingae. modo enim sex, modo septem, nouem etiam nonnunquam, & eo plures numerati sunt. Hi & diligēti, assiduaq. cultura, & soli bonitate, Deo benigne aspirante, non exiguas meßes in horreū Domini congessere. ingenia enim facilia, & ad omnem propensa probitatem nacti, diuini verbi satus nō infrugiferae terrae commiserunt. Nam & Natalicijs Domini, & Paschae festo, & circa B. Virginis Assumptionem, in quam diem indicta erat Iobelea expiatio; eorum numerus qui in vrbe apud nos confessionis obiuere sacramentum, semper millenarium excessit. Iobeleo vero tempore ad mille & sexcentos quinquaginta peruenit. in agro porro septingenti numerati sunt. Ab haeresi ad catholicam fidem tres & quadraginta rediere.

Nec minus vtilitatis alijs anni temporibus ad externos ex nostrorum opera peruenit. Obitae octo ciuitates, totidemq. pagi; multorum item arces nobilium, & monasteria multa tum virorum, tum mulierum. vbique nostrorum aduentus magna gratia excepti. vt persaepe contenderent ciues inter se, quis eorum potissimus nostros hospitio exciperet. Iobelei vbique promulgatio, & assidua audiendarum confessionum opera, quantas attulerint vtilitates commemorare non est operae. Restituta est in celebri quo-

dam

dam monasterio religiosae paupertatis obseruatio: Abbatisq. decreto constitutum, vt omnes ex praescripto Euangelij illam debinc profitean tur. Alterius Monasterii idem & Abbas, & Princeps e nostris vnum ad se accersiit, vt e Monachis vnum, qui abesse à Monasterio non poterat, sacris meditationibus erudiret. Neque hic solum, sed & Monachi reliqui, non huius tantum, sed quatuor aliorum Monasteriorum sacrae Virginis peccata sacramento paenitentiæ nostro Sacerdoti detexerunt. Princeps quoque Eluacensis Stetingã e nostris vnum Iobelei caussa ad se accersiit. quod magno apparatu celebrari iussit. Magna quoque per id tempus religione quadraginta horarum supplicationem habéri voluit. nec minore pietate rem totam procurari, traducto etiam supplicantium agmine, quam si extrema Quadragesima memoria Christi patientis ageretur. multum rem totam promouente, & piorum animos ad illa obeunda accendente suis concionibus, & colloquiis nostro Sacerdote.

PRO-

PROVINCIA RHENANA.

HABET Rhenana Prouincia vndecim collegia, vnam probationis domum, cum residētiis duabus, e quibus collegium Coloniense capita numerauit quadraginta duo, Treuirense viginti vnum, Moguntinum quinquaginta tria, Herbipolitanum triginta sex, Spirense vndeuiginti, vigintinouem Fuldense, quatuordecim Heilingenstadiense, totidem Paderbornense, duo supra viginti Molsbemiense, Confluentinum quindecim, sexdecim Monasteriense. Domus probationis Treuirensis sex supra triginta, Residentia Embricensis decem, octo Hildesiensis. Ex his omnium summa colligitur trecentorum quadraginta quinque. e quibus Sacerdotes sunt centum sexaginta quinque. magistri nondum sacris initiati quadraginta tres, discipuli quadraginta duo, coadiutores nonaginta tres.

Annus

Annus pestilentia infestus totam prouinciam afflixit; vt duobus collegijs exceptis, ceterorum scholae aut omnino conticuerint, aut aliquandiu intermiserint. duodecim nobis socios ademit: addidit ex omni lectos numero viginti.

COLLEGIVM Coloniense.

IN collegio Coloniensi diem suum obiere P. Petrus Rampem, & P. Guilielmus Pouellus: prior natus annos vnum & sexaginta, e Leodiensi dioecesi, philosophiam tum profitebatur. Vir modestia religiosa insignis. hic extremo spiritu optabat eorum, qui domi erant (& nominatim singulorum merita commemorabat) pedes osculari. Alter tertium & tricesimum agebat annum, natione Anglus. domi Ministrum agebat. qui vt affectam sensit valetudinem, duo à Patre Rectore supplex petijt. offensarum veniam, & feliciter in Domino moriendi facultatem. ex quo & quanta erga obedientiam reuerentia teneretur, & quam non improuisus illi esset obitus, intelligi potuit. Porro ciuium pietatem auxit & sacra Iobelea expiatio, & mors quotidie in oculis, saeuiente pestilentia. Duo e nostris emissi e collegio, qui saeua lue tactis praesto essent: cum multi tamen

ad infimas vsque se preces demisissent; vt vitam sibi liceret in illud miserationis officium prodigere. Nec defuere ijs, qui domi erant, officij illius suae cuique partes; cum templum nostrũ confessionis caussa, quoquo modo possent, morbidi adirent. ita vt & ad ipsa paenitentiae tribunalia, & ad sacram aram moribundi saepe conciderent. Quare Diuinae Prouidentiae tribuendum est, tanta quotidie pestilentium hominum contagione confessarios omnes periculum euasisse. Gymnasium cum frequenti, & lecta floreret iuuentute, occludendum tamen fuit; & discipuli in quinctum mensem ablegandi. Praeter pestilentiam non suo fructu vacua fuit reliqua cultura. Quatuor & viginti labe haereseos purgati sunt. In ijs praeclarus Iureconsultus, qui iuredicundo praeest, nefariam Caluini sectam diu multum & ipse coluerat, & praecipue eius prouinciae Domino persuaserat. Is nunc edoctus veritatem, vt multos ante irretierat, sic vicissim emittitur eos e laqueis errorum expedire. & id praecipue operam dat, vt prouinciae quoque Domino veritatis catholicae lumen affundat. Vrbs hinc non longe dissita licentia belli diuturna ad eam deuenerat religionis negligentiam; vt catholica ne esset, an haeretica, susque deque. sacras aras ciues demoliti erant: ea ratione, dictitantes, daemonibus

bus in illis habitantibus viam ad emigrandum aperiri. Persuasum item illis erat inter diabolos, & Iesuitas aut nullum, aut perexiguum discrimen esse. Sacerdos apud ipsos diu concubinae assuetus, ne multiplicem, quam ex ea susceperat, prolem spuriam relinqueret; eo, quod illi sui ciues praescribebant, iure, matrimonium cum illa cogitabat. Missus eo Sacerdos noster; & quantum à diabolo distaret Iesuita, firmitate doctrinae, & exemplo vitae declarauit; & religioni, templisq. suum honorem reuerentiamq. restituit. Duo vero illi turpi consuetudine male copulati, dirempti domicilio, cum lacrymis scelus vterque suum detestati, ac paenitentiae sacramento expiati, Christiano, & orthodoxo viro dignam vitam instituere.

COLLEGIVM Treuirense, cum adiuncta Probationis Domo.

AVT liberum, aut, si non non omnino liberum, minus tamen, quam reliqua, Treuirense collegium infestum habuit feda contagio: non tamen vacuus funeribus annus praeterijt. Duo enim Sacerdotes lenta vterque ta-

be confecti sunt. P. Franciscus Edigerius e Treuirensi dioecesi, homo iam sexagenarius, & ad spiritualia formatus coadiutor, & P. Martinus Brenchius Paderbornensis, sex & triginta natus annos. cuius magna in diuturna paralisi patientia enituit. Scholae inter tot bellorum, & saeuientis pestilentiae pericula, nunquam interrupta opera, suum cursum tenuerunt. Eae varijs Religionibus adolescentes sexdecim dedere; omnes B. Virginis adscriptos sodalicio; & plerosque Societatis meditationibus exercitatos. Neque scholarum tantum alumni ijsdem exercitationibus exculti sunt; sed & ciues alij praeterea, & Sacerdotes, & religiosorum ordinum permulti: vt paucae omnino hebdomades anno toto vacuae ab aliquo eorum, qui se ea religione exerceret, praeterierint. multis incommodis obiuam est itum; vitiaq. & periculosa, & enormia sublata. Virginum raptus prohibiti; innocentia falsis oppressa criminibus vindicata: sacrilegae sacrorum virorum nuptiae diremptae: haeretici ad fidem reuocati: superstitiones compressae: libri haeresibus referti aboliti: à meretricio quaestu nonnullae abductae, que singula exponere, & tenue, & taedij plenum sis negotium. In caritate annonaè, & pestilentis morbi infestatione persuasum opulentioribus, vt pecunia, rebusq. alijs inopes, morbidosq.

bidosq; sublcuarent. fuereq; multi, qui eos domi suae mensae adhiberent: & ijsdem, tamquam famuli dominis ministrarent. quo in genere ita matrona quaedam excelluit; vt passim pauperum mater diceretur. quam vita functam inopes multis cum lacrymis prosequuti sunt.

Diuino plane beneficio factũ est, vt Treuirensi adiuncta collegio PROBATIONIS DOMVS, caelo insalubri, corruptoq; & proxima periculo; nullum tamen, aut prope nullum saeuientis morbi senserit incommodum. Diuertere ex itinere huc duo contagiosa iam infecti lue, eadẽq; haud ita multo post extincti, tota reliqua incolumi familia. alter adolescens Henricus Greuterus Losfeldiensis e Monasteriensi dioecesi, & e Monasteriensi schola allectus in Societatem. hic altero, quam venit die, e pestifero vlcere in domo suburbana e vita emigrauit. Alter P. Petrus Emalianus Leodiensis, annum agens quartum & tricesimum, ad tertium probationis Annum destinatus. quem in ipso ingressu dysenteria sustulit magno maerore omnium, qui eius excellentem doctrinam, eximiasq. virtutes adamarunt. admirationi fuit omnibus eius in acerbissimo, molestissimoq. morbo patientia: vt sui oblitus incommodi, aliorum sibi ministrãtium molestiam doleret. pari maerore afficiebatur

tur, si quando pretiosiora sibi adhiberentur medicamina: paleis dictitans suum corpus fuisse sustentandum. Moriendi ita fuit cupidus, vt de proroganda vita sermones iniquo ferret animo; idq; P. Rectori cum lacrymis testatus est. neque se parem esse habendae Diuinae bonitati gratiae, quod in Societate moreretur. Repertae post illius mortem scedae sunt; quibus, quid sibi quoque mense, quaqueue hebdomadae die agendum esset, & quae sibi adhibenda adiumenta; ad illas praecipue virtutes comparandas humilitatem, & caritatem, diligenti cura adnotauerat. Ex ijs porro, qui in tertio probationis anno versati sunt, Sacerdotes sex per Aduentum & Quadragesimam dimissi, diuersa loca magno cum incolarum bono peragrarunt: Vbi, praeter itinerum incommoda, imbribus, aquisq; restagnantibus interruptorum, aspera etiam multis in locis incolarum ingenia experti sunt, & Christianae culturae aduersantia. Christi tamen caritas, & laboris pertinacia omnia vicere. Infinitus prope confitentium numerus: grauia, periculosaq; dissidia composita permulta. In vico quodam agrestes suarum culparum confessionem Iesuitae homini, vt rebantur, vltra mensuram austero, committere non audebant. sed vnius testimonio, qui primus rem tentare ausus, se pro lupo agnum reperisse

pro-

protestatus est, ceteri facti sunt audentiores. Haeretici nonnulli ad Ecclesiae gremium adducti. Vici aliqui integri, qui haereticis erant finitimi, in catholico dogmate confirmati; gratiaeq; nostro sacerdoti à pastoribus actae, quod locos sibi ostendisset, quibus aduersariorum argumenta confutarent.

E nouicijs insignis fuit vnius, praeter ceteros vocatio. hic septem ab hinc annis à philosophiae ad cursum humanarum curarum, atque actionum se transtulerat. Interim frater eius natu minor, philosophiae, Theologiaeq; studijs decursis in Societatem admissus erat. Enimuero iniquo animo rem ferre tum propinqui ceteri; tum hic maxime tantam impensam in aliorum commodum factam stomachari: impium facinus clamitare; parentes sperato filij subsidio fraudari. stetit aduersus eos motus adolescentis animus inuictus: ac non modo e suo loco motus non est; sed ausus est etiam oppugnantem adoriri, ita vt continuata inter fratres consuetudinae, contumax spiritus mitesceret. sensimq; in se probaret, quod ante damnauerat in fratre. concepto igitur Diuini Spiritus afflatu, coepit & ipse iisdem studiis teneri. factus tandem voti cõpos, magna constantia congressum, certamenq; & matris lacrymas suam orbitatem, & patris inualetudinem deplorantis superauit. grauiq;

oratione matrem monuit, domesticam crucem aequo animo vt ferret: nec suam diuinae anteferret voluntati. vt quanuis maesta in praesens a filiis discederet; non tamen illi monita deessent, quibus animo voluendis, eius maeror leuaretur.

COLLEGIVM Moguntinum.

ET hoc quoque Diuinae acceptum Prouidentiae referendum; quod etiam Moguntini socij inter quotidianas ad se adeuntium opis petendae caussa morbidorum cateruas, incolumes seruati sunt; cum ab opera ciuibus praestanda, ne in summo quidem saeuientis morbi aestu; vnquam destiterint. Neque solum ij, qui pestifera affecti tabe ad nostrum templum veniebant, sed etiam, qui in suis aedibus iacebant, nostris aduocatis, sacramentis, & salutaribus monitis ad pie extremum illum agonem obeundum communiti. Quin etiam multi passim humi strati sub dio decumbentes, nostrorum opera intra tecta recepti; &, vt rerum status ferebat, adiuti. Nec nulli sunt interim ad fidem catholicam traducti. Scholae tantum intermissae: magistriq. per omnes circa vicos ad opem morbidis ferendam, qua in vrbe, qua

extra

extra vrbem dimissi. E Parthenijs tamen sodalibus aliqui nequaquam pericula veriti in studio pietatis perstiterunt. quatuor ex ijs ingenij praestantia, & opinione probitatis inter suos primi in Societatem sunt admissi. Et tum hoc, tum Illustrissimi Archiepiscopi in nos beneuolentia inter tot incommoda nobis solatio fuit. Illius enim beneficio nostri aedificij fabrica eo perducta est, vt speremus aestate insequente inhabitari posse. Haec in vrbe, foris multo fuit nostrorum opera illustrior. aditi vici extra vrbem ingenti cum vtilitate morbidorum. Vicini pagi parochus vir impiger, & in suo munere apprime vtilis, graui afflictus lue in domum nostram translatus, & ipse Dei beneficio reualuit; & interim parecia nostrorum opera administrata est. quo tempore tum ille populus, tum vicinum opidum, piorum studiorum valde insolens, concionibus, & sermonibus nostrorum multum ad verum pietatis cultum excitatum. tenera aetas praecipue catechismo erudita, mirum quantum illo temporis spatio profecerit. Ringauia terrae tractus est, Germanicae Rheni ripae adiacens. huc vocati nostri vicos multos obiuere. In eorum vno, quanto loci Dynastam ad pietatem & beneuolentiam in nos prontiorem, tanto incolas alieniores à nostro nomine, & aduersus pietatem contumaciores inuenerunt.

Dy-

Dynasta & suae familiae, & popularibus ad pietatem & sacrorum cultum ducem se praebebat. qua reuerentia sacra obeunda essent, suo exemplo praelucebat. nam non modo ipse sacra mysteria decenti reuerentia percepit, sed suis etiam familiaribus percipientibus mappam subtendebat; Missae sacro, ignoto illic exemplo ministrabat; omnibus denique humanitatis officijs nostros est amplexus. Populares contra; quod curione ad eam diem in fide parum sano vsi essent, nostros aspernari; illorum congressus deuitare, neque ijs se credere. Nostri interim templum, & sacra a squalore, & situ repurgare, donec maturum visum est incolarum animos tentare. Aduocata igitur concione, tanta subito animorum facta mutatio est; vt adesse appareret dexteram excelsi. certatim primo multi; post omnes suas nostris sacerdotibus animas patefacere, tanto cum animi fructu; vt magna cum honoris significatione publice illis gratiae agerentur. Vicus alius est eiusdem vicinitatis bene frequens, Chidericus, nouem millibus passuum Moguntiaco distans: incolae ingenij simplicitate, & religionis integritate, vicinis ceteris anteponendi. Locum hunc à parocho desertum, & saeua lue grauiter affectum nostri excolendum susceperunt. Duo Sacerdotes per Quadragesimam illuc profecti,

cti, concionibus, & catechesibus rudes incolarum animos expoliuerunt. eodem subinde varijs excursionibus alij venere. ita non modo Vicani vniuersi saepius sacramentis expiati, sed e finitimis locis etiam multi fama nostrorum excitisinguli, paene vitae totius confessionem explicarunt. Tantam denique sui admirationem, tantum omnium ordinum studium erga Societatem per ea loca nostri excitarunt; vt ipsi locorum Magistratus Moguntiam crebro veniant rogatum, nostri vt ad opus redeant quam saepissime.

COLLEGIVM Herbipolitanum.

MINVS quidem quam vicinae ciuitates à pestilentia vexata est Herbipolis: non tamen expers damni fuit. quae res ciuium animos magis ad pietatem excitauit: vt concio quam antea frequentior, & maior paenitentium numerus confluxerit. Quare cum de quatuor postremis rebus hominum generi propositis, tempori congruentes haberentur conciones, iis audiendis meretrix ita conscientiae stimulis agitari coepit; vt ad Sacerdotem nostrum accurrerit; paratamq. se praebuerit, ad quantumuis atrocissimas poenas, etiam ipsam mortem su-

beun

beundam, dummodo cum Deo in gratiam restituatur. ita post viginti annos impudice actos sacramentis expiata, & salutaribus monitis commmunita, castam vitam ducere instituit. Reuocati ad catholicam fidem vnus & triginta. in iis vir nobilis quinquagenario maior, post aliquot dierum consuetudinem cum Sacerdote nostro: ad extremum tandem facta vitae totius exhomologesi, quamuis aduersantibus propinquis nobilibus, tamen falsa dogmata deseruit. Alius post congressum de religione habitum, certissimam spem fecit, Caluino relicto, se breui cum duobus aliis nobilibus venturum ad catholicos.

Scholae octingentos, & eo plures discipulos recensuerunt. Parthenium Sodalicium quatuor diuersis religionibus adolescentes, duos nostrae Societati dedit. Ceteri quantum in pietatis studio proficiant, testatur ipsorum assiduitas in precibus piisq. exercitationibus. eorum vnus ipso die caenae Domini duodecim pauperes & conuiuio, & eleemosina adiuuit. Alter longam diei vnius peregrinationem ieiunus saepius obiuit. Neque eorum, qui extra cum cetum sunt, pietatis feruor desideratus est. Puer diebus vetitis nunquam adduci potuit, vt cibis contra legem vesceretur; neque vt parentem libros haereticos familiae toti con-

cionis

cionis loco praelegẽtem audiret. quod iis multo meliora se ex magistro discere asseueraret. Alius Norimbergae à duobus coniugibus filii loco alebatur. huc missus, edoctus veritatem, statuit inter catholicos quanuis asperam pati fortunam, quam Norimbergae quantauis rerum copia educari. Deplorat alius consuetudinem suam; qui missus iam grandior ad nobilis cuiusdam filios instituendos, cui suam animam concredat, similem iis, quos hic habebat, nullum habeat. malleq. se scribit quauis condicione nobiscum esse, quam illic abundare. Compensauit Diuina prouidentia hanc nostram operam principum virorum non vulgari in nos beneficentia. Generosus Comes ab Helffenstein pergit absens eadem nos prosequi liberalitate, qua cum Praefectum aulae supremum ageret, prosequebatur. quotannis enim strenae loco bene largam nobis eleemosinam submittit. Verum Illustrissimus & Reuerendissimus Antistes nullas beneuolentissimi, & liberalissimi Principis in nos partes omisit. Sacerdotem nostrum morbo implicitum semel, & iterum humaniter inuisit: eaq; quae ad leuandum morbum opus essent, e sua domo subministrari mandauit. Quo die qui digni iudicati sunt, publice in nostro gymnasio Doctoris laurea donati sunt, & sua praesentia rem fecit clariorem, & viris clarissimis adhibitis,

bitis, laureatos, & cum iis nostram familiam omnem conuiuio excepit. Neque his beneuolentiae signis contentus, non largum se praebuit in dando. nam & vini numero non modico, & venatu nos saepe munerauit, ceruos, aprosq. submittens; & pecunia non modica ad libros coemendos adiuuit, ad vsum etiam P. Prouincialis equum commodum dono dedit.

COLLEGIVM Spirense

SPIRAE fructus operae maxime constitit e sacris meditationibus. viginti sex omnino in ea exercitatione versati sunt: magnam partem viri clarissimi. Episcopus vnus Imperii Princeps, qui ea de caussa nostrum ad se Sacerdotem accersiuit. eum putamus magno futurum adiumento collapsae religioni erigendae. Alii viri primarii quinque variorum Principum Praefecti. qui quam ipsi pietatem conceperunt, in alios etiam transfundere contendunt: Commissarius quidam Imperatoris, cum in aula Principis, in qua aliquando vixerat, non eandem priorum temporum licentiam deprehendisset; quin omnia ad modestiam, pietatemq. composita agnouisset; eius mutationis caussam spiritales meditationes fuisse cognouit.

tanto

tanto illius animum eius religionis studium incessit; vt non ante sibi satisfecerit, quam, postpositis curis grauissimis, se totum quietissimae illi animi tranquillitati dedidit. quod tempus ita ab omni interpellatione vacuum trãsegit; vt ne litteras quidem Caesaris releuerit. Doluitq. discedens, non satis sibi datum temporis, vt auidissimam animi sui sitim posset explere. Quidam in clero nobili facile Princeps harum commentationum beneficio est ita immutatus, vt reliquis nunc ad exemplum proponatur, si quando à recto quis exorbitet. idemq. nuptiarum in celebri conuiuio singulari exemplo temperantiae, & sermonis pietate aliorum in se oculos conuertit, animosq;. In cilicina veste duo nobiles, dum exercentur, tantam sensisse dulcedinem testati sunt, quantam in pretiosis vestibus antea nunquam. fuit qui aegre admodum, nec sine lacrymis ab ea dulcedine auelli potuit. Duo quoque militares Capitanei huius nouae militiae rudimenta posuere. Denique incredibile quo laetitiae perfusi sensu, quãtaq. animi tranquillitate confirmati omnes abscesserint: nec cessant rei vtilitatem omni genere laudum cumulare; dolentq. sua ignoratione factum, vt tanto rei fructu caruerint tandiu. Quinetiam Societatis Patres insimulant, quod Euangelicum hunc thesaurum domi abditum contineant, eumq.

tam parce promant, & communicent. Huius rei fama commotus haereticus, nobilitate generis, & doctrina insignis, professus est, se hanc degustaturum fuisse vtilitatem, si talis philosophandi ratio in sua religione probaretur. Neque cessauit interim aliorum ministeriorum cum opera vtilitas: sed ea vsu nota iam sunt. Illud his litteris non indignum: opifices magno nobis esse adiumento ad alios sui ordinis homines ad pie viuendum adducendos: neque vlla fere praeterit hebdomada sine aliquo sagenae lucro Euangelicae. Et in eo studio etiam ipsi Lutherani, & à fide alieni nobis nonnunquam suffragantur. vt tum contigit, cum abiecti pudoris mulierculam quidam prope vinariam tabernam, per speciem compotationis propinandae, ad mentem vitae in melius mutandae conuertit. & non ipse solus, sed haeretici etiam, qui aderant, ad nos vitae praeceptis imbuendã vt deducereiur, suaserunt. ita ex tenuissimo principio ingentia saepe bona oriuntur. Paruit illa consilij; factaq. culparum omnium confessione, melioris vitae cursum, quem etiam nunc tenet, instituit. piacq. matronae, cui commendata est, exemplo, monitisq. & sacrorum mysteriorum frequentatione quotidie spem facit meliorem. Praeter haec Iudaea mulier Christianam mulierem à conuenticulis haereticorum,

rum, ad nostra audienda consilia pellexit: eandemq. ipsa, vt erudiretur, ad nostrum collegium adduxit. Haec de nostrorum integritate, Christo laus, opinio.

Excursionibus loca plurima, opida, vici obiti, non huius modo dioeceseos, sed vicinarum quoque trium, quatuorue prouinciarum. A Caluini, Lutheri, Anabaptistarumq. impietate ad Ecclisiae sinum plus centum viginti rediere. In his Matronae duae nobiles, & optimates: quarum alterius quo difficilior fuit expugnatio, eo nunc est in alijs iuuandis sincera fides operosior. fuit haec misericordiae in egenos, & liberalitatis semper studiosa: sed in sua haeresi ita pertinax; vt saepius de ea deserenda lacessita, magno cum praeclarae familiae maerore in sua semper duritia firmior haereret; nostrorumq. nomen odio incredibili auersaretur. Placuit tamen Diuinae bonitati vnius e nostris sermone illam suo lumine perfundere; diuinamq. illi veritatem aperire. Non tamen a suis artibus recessit malus; quin dolore angi se, quod diciturna possessione pelleretur, declararet. Nam cum vna cum filia e sacro codice professionem fidei de more recitaret, sensit se à mente abalienari; catholicum codicem de manu eripi; sibiq. in sublime tolli visa est: attonitaeq. similis haesit aliquandiu. donec nostri sacerdo-

tis sermone reuocata est. Et nunc, quo se praebuit ante in amplectenda veritate duriorem, eo est in fouenda pietate studiosior. Haereticos vndequaque ad se in arcem allicit; vt libera sit cum ijs tuto agendi nostro Sacerdoti facultas. Sacellum sibi domesticum exornauit; quotidieq. cum Litania recitanda, tum alijs pietatis officijs frequentat. quas etiam exercitationes in multas alias familias induxit. saepaeq. aut nostros ad se vocat, aut ipsa ad nostrum templum itinere bene longo sese confert. Praeter hos alij viginti quatuor ad catholicum, studiosumq. suscipiendum cultum sunt traducti: qui quam religionem colerent, ne ipsi quidem satis explicarent. Duobus item alijs persuasum, vt ex haeretica in catholicam ciuitatem se transferrent. Sed confessionum exceptarum tantus numerus, vt miri non potuerit. Auctum est collegij vectigal modijs aliquot frumenti. Sacer noster Princeps insigni magnae pecuniae eleemosina nos adiuuit. aucta cum sacro instrumento etiam bibliotheca. & cum alijs eleemosinis, piorum liberalitate, tum vini plaustris aliquot adiuti sumus.

COL-

COLLEGIVM Fuldense.

FVLDAE vndecim sunt ad Ecclesiam traducti: sex in catholica fide confirmati. Hominem locupletem superiore anno scriptum est, post multam eluctationem ad catholicos se recepisse. Is nunc matre, liberis, familia vniuersa ex errorum tenebris eductis, domi suae quasi pietatis scholam constituit: ad eumq viri primarij, Senatorij, aliorumq. ordinum multi quotidie conueniunt hauriendi caussa monita ad pietatem, & catholicae religionis documenta: eoq. interprete vtuntur, ad illa à nobis impetranda, quae ipsi petere non audent. Ceterum strenue Christiana res administratur: neque exiguus solemnium ministeriorum exstitit fructus. Exercitationum quoque spiritalium illa praeter ceteras extitit vtilitas. Sacerdos externus, ijs excultus, in vicino opido pestilentia simul, & Lutherana labe deformato, suis concionibus, & ardenti studio religionis, veteres Ecclesiae ritus, & publicas solenni pompa supplicationes restituit. feliciter denique spiritalia munia progrediebantur, cum huc quoque appulsa pestilentia felicem rerum cursum intercidit. Scholae primum cum conuictorum

ctorum contubernijs in vicinam arcem translatae, beneuolentia sacri Principis nobis commodatam. qua etiam viginti ante annos tali in tempore vsi eramus. Deinde socij in varias oras excursionum nomine dimissi, Sacerdote vno cum fratre adiutore morbidorum auxilio e collegio emissis. qui tam libenti animo eam prouinciam excepit; vt, cum vis morbi remittere coepisset, aegre ferret, se ad collegium reuocari: malueritq. in eo munere versari, quandiu vel vnus superesset, qui suo indigeret auxilio. ita tam diu in suscepto perstitit negotio, donec ipse quoque saeua afflatus lue extrema passus est. Primus illi datus comes Thomas Dusbergius Coloniensis ex assidua cum morbidis contagione eodem & ipse affectus morbo extinguitur, duos & quinquaginta natus annos: quorum triginta in Societate operosis ministerijs transegerat. Successit illi, vt pari caritate, ita in piae miserationis opere, & felici mortis genere Ioannes Nicolaus Lotharingus, annum & hic agens quinquagesimum. Vix dici potest, quanta cum humilitate, ac feruore vterque hanc obedientiam susceperit; quantoq. maiore pietate mortem in eo summae caritatis officio obeundam exceperit. Dicebat Ioannes, cupere se, si Deo ita visum esset, diutius adhuc in ijs laboribus versari: sed sibi tamen esse gratius

e vita

e vita emigrare; vt quotidianarum culparum occasiones praeciderentur. Ad extremum, cessante iam vi morbi, Sacerdos ipse P. Franciscus Fabricius duorum praegressorum funera suo ipse funere cumulauit. cum labori vnquam nulli, quacumque hora vocaretur, aegrotorum iuuandorum caussa pepercisset. vt etiam inter dira tabe corruptorum cadauera confessiones excipere non dubitaret. Domo fuit Louaniensis, formatus spiritualis coadiutor. sexto & quadragesimo aetatis anno consumptus est. Qui e collegio emissi regiones varias excurrere, eos omnes, quos strenuae solent operae, fructus reuexere. pauca de multis summatim attingentur. Integrae familiae, & parochiae ad vitae sanctioris rationem reuocatae. Monacho apostatae, relicta, quam procrearat familia, monasterium vt repeteret, persuasum. Vir primarius Lutheri assecla adductus, vt, contempto rumore vulgi, à quo ante retardabatur, fidem catholicam professus, palam sacra mysteria perciperet. Vnius de tota vita confessio alios plures, & illi alios adduxere, donec ad septuaginta numerus peruenit. Admonitus alius pauperem vitam agere praeoptauit, potiusquam in opulenta domo agere, vbi commodeadmodum alebatur; ne exiguam operam, quam vnam debebat, praestaret; vt diebus fe-

ſtis ex haereticorũ ſermonibus familiae aliquid praelegeret.

COLLEGIVM Heilingenſtadienſe.

HEILINGENSTADII annonae caritatem ſequuta maius malum peſtilitas eſt, quae eo magis ciuium pietatem ad ſtudium propiciandi numinis excitauit. Et quanuis morbi noſtras aedes circumſteterint; nulla tamen contagio, Chriſto laus, ad nos pertinuit. Noſtrorum ſuaſu Senatus vterque ad auertendum malum, preces publicas indixit. qua occaſione noſtri Sacerdotes ad ſuas quiſque conciones cum dicerent, nil fere niſi paenitentiam inculcarunt. neque fruſtra. Nunquam enim à primis initijs collegij tanto numero ad nos confeſſionis cauſſa accurrerunt. Multi multorum annorum inueterata odia poſuerunt. libri haeretica infecti labe confeſſarijs comburendi traditi: impia cum daemone federa reſciſſa multa: ſacrae menſae in noſtro templo frequentatio tanta, vt Dominici dies, Paſchales fuiſſe feriae viderentur. quam ad pietatem noſtrae alumni diſciplinae ciuibus ſe duces praebuere. Eſt antiquae religionis mons, cui ab Adiutorio eſt nomen. eo è Lutheranis tenebris emergentes quotan-

tannis ad auitam religionem vsurpandam multi commeant. eam ob rem nostri adnituntur, vt ad antiquam consuetudinem, & decentem nitorem composita sint omnia, Paenitentiae Tribunalia, Apostolica ad exsoluendas animas instructa facultate altaria, sacra mensa, cunctusq. sacer apparatus. Huc placandae irae numinis frequentes catholici, magno pietatis documento religiosam suscipiunt profectionem. Videre est multos nudis pedibus, alios asperato panno instar cilicij indutos montis ardua scandentes, templumq. intrantes varijs onustos anathematis, quae donaria templo offerantur. nec quisquam est, qui non leuata conscientia peccatorum confessione inde abeat. Dissita religionis fama e remotis etiam partibus homines huc voti soluendi caussa solet excire. Corrosit haereticorum animos peregrinorum frequentia tanta. vnusq. inter ceteros versutior, statuit eam suae religionis pestem aut arte abolere; aut, si id minus posset, impedimento aliquo iniecto imminuere. is se peregrinantis more peregrinantium cetui ignotus inserit; & longa confabulatione, & verborum ambagibus coepit rusticorum animos partes in varias versare. Iam summum montis iugum superauerant, cum Diuina prouidentia factum est, vt nostrae aliquot alumni disciplinae superuenerint. hi lupi

ex ouina missum pelle sensere vlulatum. hominem Latinis lacessunt argumentis. negat ille esse se Latinum, sed Germanum mystem profitetur. tum illi Germanico sermone ita perspicuis vrgent argumentis; vt, nisi, fallacia detecta, inde fuga se proripuisset, à furore rusticorum incolumis aegre euasisset. & nunc, vt verbis eius vtar, inde elapsus, infames vitat scopulos Acroceraunia: vnde non Iupiter, sed Iesuitica progenies Latinis argumentis, & rustici homines hastis fulmina contorquent. Sed, vt ad reliqua vrbana ministeria redeamus, ab haeresi reuocati sunt quadraginta septem. & sane magnum fuit familiam vnam bene numerosam, Lutheranae impietatis perpetuo retinentissimam, ex errore eduxisse. Senex erat pater familias in pago, quo nostri catechistae saepe adeunt, annos natus duos supra nonaginta, cum aeque longaeua coniuge, & sobole copiosa. hic nascentem Lutheranismum intimis visceribus exceptum in omnem sobolem ita transfudit, vt nullus à nefaria secta vnquam desciuerit. Tentarunt saepe nostri illorum duritiam ad veritatem agnoscendam inflectere, sed irrito conatu. hoc tandem anno nostrorum consilijs acquieuere. Restabat e filiis vnus cum coniuge, homo vt militaris, ita etiam praeferocis ingenii, & refractarius. monita omnia militari contumacia, & fe-

rocia

rocia sermonis repellebat. vxor Lutherano prædicante nata, nullam aliam, quam Lutheranicam didicerat religionem; vterque vero Lutheranicis sacris penitus addicti nullum de antiqua religione sermonem admittebant. Longa tamen catechisticae explicationis auditione emollita mulier lucem adspexit; virumq. ad eandem intuendam pertrahere conata, nullũ non lapidem mouebat, vt illius obfirmatam peruicaciam inflecteret. Sed fuit ad diu quassatum propugnaculum deiiciendum, vltimus tormenti maximi ictus exspectandus. ita quod neque aliorum exemplum, neque preces coniugis, nec nostrorum admonitiones potuere, peruicit tandem terror pestilentiae. qua prostratus vltro venit ad collegium, ac de religione commutanda, nos alloquitur. Detinuimus hominem diebus aliquot nobiscum; variisq. curis aestuantem sacramentis, aliisq. vsitatis adiumentis tranquillauimus. Edoctus igitur, & cum Ecclesia reconciliatus rediit ad suos magno concepto animi ardore suam fidem palam protestandi. palam igitur sacra percepta Eucharistia, faces vicanis praetulit ad mysteria eadem pie obeunda. Neque hoc contentus, cum donario ipse quoque ad montem Adiutorii se contulit, mirante multitudine, manus sclopis & armis tra-

ctan-

ctandis assuetas, precatoriis nunc globulis, & piis muneribus implicitas.

MISSIO
Erfurdiensis.

QVAM in angusto res nobis sita sit Erfurdiensis, superiorum annorum litterae docuerunt. Duo ibi versantur sacerdotes sine scholis, sine templo, sine proprio domicilio, sedeue vlla. altare tantum ijs assignatum in Canonicorum templo, vbi sacra faciunt, & sacram praebent Eucharistiam pauculis iis, qui e vetere religione supersunt. In vico tamen extra vrbem pro parocho confessiones audiuere; in vrbe porro Monasteria sacrarum Virginum sacramento paenitentiae opportunisq. monitis muniuerunt. Ad fidem catholicam reduxere duodecim. Nec vero defuere, qui, vt superioribus annis, e vicinis Academiis sacramentorum caussa ad nos venerunt; vt his armis & optimis monitis instructi inter catholicae fidei hostes integri versentur. Pergunt nostri supplicationem prosequi Paschali tempore ad antiquum templum extra vrbem; ibiq. ad eum quantulumcumque gregem habere concionem. Et vt intelligatur, nos insidiis à dex-

tris

tris, & à sinistris peti rogatus est noster Sacerdos, vt de ratione Rosarium percurrendi vna earum concionum disputaret. Erat suspicio non leuis, eo postulato id agi; vt nostrae conciones, tanquam de rebus leuibus, & à diuini verbi explicatione remotae, haereticis ludibrio essent; & vt anilibus deliramentis similes superstitionis suggillatione notarentur. Est nihilominus petitioni satisfactum: sed humile argumentum tanta dignitate, & doctrina pertractatum; vt non ruralis, aut suburbana, sed digna frequentissima ciuitate, & sapientium auditorum corona concio iudicaretur. Itaque non mulierum tantum, sed virorum etiam animi incredibiliter ad eam religionem excitati: vt fatereantur omnes; nunquam se tam alte de eo precationis genere sensisse. ita simplici mansuetudine superata vafra calliditas est. sub concionem magnus coronarum numerus distributus, dici non potest, quanto studio ab omnium ordinum hominibus exciperentur. Hinc nostris animi additi, ad vrbanas tentandas conciones, quibus his annis octo ijs erat interdictum. Initium factum in parochijs rogatu porochorum. inde gradus factus in aedem praecipuam. vt etiam dicerent ex cathedra, vnde minaci edicto exclusi erant. Nec defuit ex clero, qui Deo palam grates ageret, cum ex eo loco nostros vidit

verba

verba facere. Sunt & alia à nostris in commune bonum profecta non pauca, quae taedij vitandi caußa sunt omittenda. Si proprium locum, in quo pedem saltem ponere possemus, haberemus: neque qui nostram instrueret inopiam, neque copiosa messis desideraretur.

COLLEGIVM Molsbemiense.

MAGNA vbique damna pestilentiae: etiam quibus in locis minus inclementer grassari visa est. Molsbemij egregium nobis abstulit adolescentem, religiosa pietate, senili grauitate, modestia, comitate insignem, Ioannem Cunonem Meiensem natione; qui ludi magistrum in eo collegio agebat. & cum ob amabiles mores, tum ob studium de omnibus bene merendi omnibus adprime carum. annum agebat quinctum & vicesimum. ipso Visitationis Virginis sacro die extinctus est; cum id semper antea in votis habuisset, viuendi finem aliquo die festo S. Matris sibi contingere. Cum efferretur ab eius feretro scholarum alumni, eius praesertim auditores, ne periculo quidem contagiosae luis, auelli poterant. idemq. pium officium etiam viri primarij & honesti illi praestiterunt. Et, quoniam obseruata erat, cum vel in templo

orabat,

orabat, vel sacram mensam inibat, ipsius pietas, & virginea modestia, quae toto ex ore, habituq. corporis emicabat; matres, virginesq. nobiles iniectis floribus, & sertis eius funus decorarunt. Impari omnino momento, sed tamen aliquo modo damnum compensatum est adolescẽtis alterius accessione ad domestica ministeria valde idonei. Gratum sane fuit ciuitati, cum iam grassante pestilẽtia operam nostram pro concione ciuitati detulimus. neque eam passi sumus neque in vrbe, neque in agro, à quopiam desiderari. eluxitq. in nos insigniter Diuina Bonitas. Nam, cum, quocumque vocarentur, nostri ad opem ferendam praesto essent, si vnum illud funus excipias, eorum nullus pestifera lue affectus est. quin etiam antidota, seu amuleta aduersus mali venenum à nostris indicata, quibus plerique vt conualuere, ad nostrum templum agendis Deo gratibus, & animum sacris mysterijs confirmandum rediere. Scholae tamen, quod non ita in eas sacuire lues videretur, nunquam intermissae. duo tantum e discipulorum numero sublati sunt. Et iam ante ciuitatis pietas multum excitata erat Pontificio indicto Iobeleo. Tam frequenti agmine supplicationem, cum procederet, ciuitas vniuersa prosequuta est; vt per eos dies nihil paene aliud versaretur in hominum sermone. tan-

tus

tus porro ad sacram expiationem, sacraq. mysteria concursus, vt noua omnino res, omnium iudicio, & inusitata haberetur. Missi praeterea hinc Sacerdotes duas ad ciuitates rogatu parochorum ad eandem religionem populos docendos. Catechismus in pagos duos longe dissitos prolatus, magno longi itineris labore, sed maiore obeuntium alacritate, fructu laborem compensante. In altero eorum, qui Caesareae ditionis est, publica lege multa irrogata tum pueris, tum patribus familias, qui segnes fuerint in suo in eo genere officio praestando: quo fit vt frequentissimi conuentus sint. Alter cum sit Lotharingiae finitimus, & ab vtraque gente incolatur, duo catechistae, partiti concionem, vterque partem suam proprio informat idiomate. In vrbe praeterea nonnulli ab haeresi reuocati. sed admirationi ciuitati fuit, reus ob maleficia morti addictus. Hic non modo ex haeresi nostrorum opera emersit, sed tantam etiam culparum suarum concepit paenitudinem; vt qui eum vel audirent, vel viderent, intimo sensu pietatis afficerentur. Supplicijs Christi Domini cogitandis ita erat intentus; vt, cum ad supplicium ducendus esset, calceos sibi detrahere conaretur; & hieme gelida postremum illud iter bene longum nudis pedibus conficere, vt illo duntaxat labore Christi patientis dolores

acriore

acriore sensu animo infigeret. Eum denique de se omnium animis impressum sensum reliquit, vt, dempta ignominia, beatam illius mortem praedicarent.

Quod ad rem familiarem attinet. Illustr. Comes Euerardus à Manderscheide, frustra obstantibus quibusdam Vicariatum, qui vnus integrae fundationi deerat, collegio attribuit: & quod Reuerendiss. Episcopus ipsius frater decedens inchoatum reliquerat, multa cum laude absoluit. R. Franciscus Frengerius S. Petri Iunioris Argentinae Praepositus Collegio florenos centum; pauperibus vero, qui Molsbemij in scholis sustentantur, quinquaginta moriens legauit. Venerabilis vero senex Valentinus Agricola Ecclesiae eiusdem Canonicus, de cuius erga nos beneficentia nostrae litterae nullae silere debent, videtur à Deo diuturnam impetrasse senectutem; vt quotidie noui aliquid moliatur ad rem catholicam, & pietatis cultum in ciuitate promouendum. is annuum florenorum quinquaginta vectigal iam ante cõstituerat ad studiosos pauperes alendos: idem hoc anno alterum adiecit idoneum ad studiosum vnum in studio Theologiae moralis & controuersiarum sustentandum. Diuina bonitas illam immortalitate dignam senectutem diu praestet incolumem.

COL.

COLLEGIVM
Confluentinum,

SAEVIIT aliquanto grauius Confluentijs pestilitas, in gregem nostrum praesertim. multos enim e nostris abstulit discipulis, reliquos dissipauit; cum ante & numero, & studio scholae florerent vt cum maxime. Eorum aliqui iam concepto morbo, in patria intra domesticos lares tanta significatione pietatis obiere, vt eorum parentes nobis gratias agerent. Qui integri in patriam haeresi infectam rediere, admirationi suis ciuibus fuere; quod tam tenaciter eam, quam in nostra institutione religionem imbibissent, retinerent, ea penitus euulsa, quam cum lacte pueri exsuxerant. neque enim adduci vlla ratione potuere, vt vel cibis vetitis vterentur, vel illorum nefarios cetus celebrarent. Qui in Sodalitate Virginis adscripti sunt, cum rebus ceteris pietate praeluxere; tum eos, quos in famulatu haberent haeresi infectos hortationibus rationibusq. ad fidem catholicam, & catholica sacramenta adduxerunt. quod idē & multi alij ciues effecerunt. In magna porro decumbentium, ac morientium multitudine nulli nostrorum opera non praesto fuit. nemo vocatus nō cum magna alacritate, tanquam ad martyrii

tyrij palmam aduolauit. saepeq. accidit, vt vno in lecto terni, quaterniq. decumberent, & singulorum confessiones audirentur. neque his cursim, ac perfunctorie tantum satisfactum, sed magno cum eorum animi solatio ea illis peramanter monita adhibita, quae tempus postularet: idq. non cum morbidorum tantum, sed etiam adstantium vtilitate: qui nostros cum lacrymis orabant; ne se paribus caritatis officijs, talibusq. praesidijs destitui paterentur, si contingeret, vt in eam necessitatem deuenirent. Neque solum ea moribundis monita proposita, quae extremum illud tempus postularet: sed admoniti etiam quibus copia suppeteret, vt inopibus aliquid legarent: id enim & viuentibus vsui, & ipsorum animis maiori fructui futurum: summa quinque millium florenorum collecta est: magna vtilitas multorum inopiae leuandae. Aduocati nostri ad opidum tribus milliarijs dissitum, parentibus nostrorum fratrum tabe affectis, & eiusdem opidi alijs solatio fuere. Edigia pagus nobilis est ad Mosellam. ibi parochus, & Sacerdos alter, quem Sacellanum vocant, peste sublati erant: neque aliunde accersendi Sacerdotes copia supererat. Missus eo Sacerdos e nostris per Pentecostes ferias omnium tum morbidorum, tum validorum confessiones excepit; eosq. Sacrosancta Eucha-

ristia refecit. integri in templo, tabe affecti in coemeterio, morti proximi in suis aedibus audiebantur. Conciones praeterea tempori accommodatas habuit. Monuit, vt quo essent in periculo viderent: vigilarent, aduentum Domini praestolantes: peccata eluerent: vitia, prauasq. consuetudines corrigerent: choreas, saltationes, tripudiaq. missa facerent. paruere monitis pagani. sacra, sacramentaq. magis, quam vnquam antea frequentata: traductae supplicationes, preces in templis institutae: choreae saltationesq. etiam e nuptiis sublatae. Sponsae duae ad salutaria monita se praebuere contumaces. quarum altera breui sua, sponsi, morte; altera postero à nuptiis die graui morbo punita est. quo tamen perfuncta didicit aduersus pietatem non esse peruicacem. In tanta, tamq. assidua nostrorum opera morbidis impensa, non potuere socii communis mali expertes esse. P. Petrum Monhemium Coloniensem nobis saeua pestilitas ademit, coadiutorem ad spiritualia munia formatum; virum ob insignem facultatem erudiendae catechismo iuuentutis, omnibus carum. quem ne matura quidem aetate viri attente audire grauarentur. ad Societatis exercenda munia impigrum, ac strenuũ. Pueri, puellaeq. memoria tam frugiferae virtutis diebus aliquot multis precibus illius se-

pulchrum

pulchrum frequentarunt. obijt natus annos sex & quadraginta. Est praeterea longa tabe consumptus Petrus Huntemus Treuirensis, annum agens septimum & quinquagesimum, formatus temporalis coadiutor. vir semper aut in opere, aut in oratione assiduus. In eius locum adiutor vnus est admissus. Auctum est & templum, & res domestica non modicis emolumentis. Templo primum sacra casula holoserica, calix, & christallina crux, donariaq. alia accessere. tum florenos centum matrona ad perpetuum ante Sacram Eucharistiam alendum lumen legauit. Sacerdos ad vinum in sacrificia comparandum, totidem adiecit. Domestica deinde aucta supellex R. Ioannis Gilhefeldij testamento. qui summa olim nobiscum beneuolentia coniunctus, nostros peregrinatum euntes comiter excipere, omniq. humanitatis genere apud se habere; aegrotos etiam & morientes beneuolentissime fouere solitus; nunc moriens Christum in pauperibus haeredem scribens, accessione aliqua domesticum nostrum auxit instrumentum. Insignem bibliothecam R. D. Matthias Chellerus,, quondam collegij Germanici alumnus collegio reliquit. Sed omnium beneficentiam superauit Illustriss. ac Reuerendiss. Archiepiscopus fundator is & valens florenos mille ad aes alienum dissoluendum nobis dedit;

& cum longo, molestoq. morbo sub mortem conflictaretur, plus duobus mensibus nostrum ad se accitum Sacerdotem apud se habere voluit: cuius opera ad animi salutem vteretur; & quotidie ipso spectante in ipsius cubiculo, Missae sacrificium offerret. ad extremum moriens trecentis florenis ad nomina dissoluenda donatum ab se dimisit.

COLLEGIVM Paderbornense.

NON *caruit aliqua calamitate Paderbornense collegium. nam & pestilentia hic sata se diffundens, tres rei domesticae administros fratres corripuit: sed Dei beneficio conualuere omnes: & nonnullorum odia in nos accensa persensimus. Postulauerat vicinum opidum ab Archidiacono calicis vsum. cum negaretur, opidani occasioni praestolantes, rem iterum maiore contentione adoriuntur; rati posse se Archiepiscopum, Principem suum ad suas adigere conditiones. opposuit sese fortissimè vir primarius, nostrorum opera antea à Luthero ad Ecclesiam adiunctus. & Reuerendiss. Princeps ea, qua par est animi magnitudine illorum fregit contumaciam. Opidani suis consilijs frustrati,*

ſtrati, odio in nos conuerſo, duo moliti contra nos ſunt: & nos in inuidiam apud Principem adducere; & collegij aedificationem impedire. Id qua via ſint aggreſſi, non apparet: ſed vtrumque ijs ceſſit infeliciter. nam & maiore, quam ante apud Principē gratia ſumus: & fabricae maior operarum numerus acceſſit. ac, niſi peſtis violentia omnia interturbaſſet, ad tectum opus totum iam perductum eſſet. Noſtrorum opera, prompte, aſſidueq. languentibus exhibita, inuidorum nobis etiam animos adiunxit. Scholarum diſcipuli ſtudia ſua cum alijs Principibus probauere; tum praecipue Reuerendiſs. noſtro, tabula illi oblata, qua ingenioſe omnia illius opera eleganti pictura deſcripta erant, & multis ipſorum verſibus ornata. Pietatis praeterea ſpecimen dedere ſacris ſuſceptis ſupplicationibus, alijsq. pijs exercitationibus; quibus non ipſi modo ſuam praeſtitere pietatem, ſed alios etiam ad eandem pietatem permouerunt. eorum multi acres parentum contentiones ſuſtinuere; vt ad vetitos cibos pellerentur. tandem parentibus ipſis probantibus victores euaſere. Vnus de vna tantum ſacramenti ſpecie ad matrem diſputando, peruicit, vt haereticorum caenas exſecrata, illis anno toto abſtinuerit. Ex ijs qui Partheniae ſodalitati ſunt adſcripti, duos admiſimus in Societa-

tem; quibus tertius accessit coadiutor.

De opere, praeter vsitata, quae tacentur; & praeter operam morbidis impensam, illud saltem ad cognitionem nouum esto. Multi magiae damnati, & flammis vltricibus addicti, in carcere adiuti sunt. ex eaq. infelici turba praecipuus vnus fuit, furtis, caedibus, & triginta annorum exsecranda arte infamis. hunc, praeter ceteros, hostis tartareus suis cumulare sacris visus est. Misero mandauerat vt virginem interficeret: eius caput in coemeterio ad trium pedum altitudinem defoderet: tres fabas certo modo in os exanimis capitis insereret: certoq. tempore nouas inde enatas tres colligeret. quarum si primam sibi in os inijceret: fieret, vt à nemine conspici posset: altera cuiusuis animantis imaginem indueret: tertia inanimis cuiusuis rei speciem assumeret. Erat multorum opinio, nullam de hoc hominum genere, qui Deum volentes, & consulto reliquissent, spem salutis superesse. non tamen ne hos quidem tam misere profligatos nostri deserendos censuerunt. & hic quoque vna cum alijs e tartari faucibus ereptus, & per sacramenta cum Deo reconciliatus: omnesq. ad extremum vsque spiritum in summa supplicij atrocitate, monitis, & sanctis precibus confirmati. Extra vrbem curatum, vt ex opido quodam is, qui pro pastore lupus

mul-

multos annos fuerat, exigeretur: & in eius locum catholicus sacerdos constitueretur.

COLLEGIVM Monasteriense.

ET priuatim, & publice; & in paruis, magnisq. rebus vtilis opera Societatis fuit Monasteriensibus. Priuatim primum solitis muneribus pia ciuium studia, quae hoc anno, solito fuere maiora, Socij aluerunt: multisq. e remotis locis nos consulendi caussa Monasterium venientibus satisfecerunt. Tum haeretici non pauci haeresim sunt detestati. Et sane non leuis nostrae operae fructus fuit; Virginem nobilem ad fidem catholicam vocasse. haec vt primum verae doctrinae lucem hausit, tanto succensa est ardore pietatis; vt iucundissima ei voluptas esset, sacramentis animum purgare: breuiq. eo progressa est, vt perpetuam Virginitatem destinaret animo. eiusq. rei caussa quam saepissime caena abstineret. sacellum desertum, & incultum, aere priuato restitutum perpurgauit, ornauitq. quo se ad quotidianas preces, & Missae sacrificium reciperet. tum, vt quo ipsa intus igne vrebatur, in aliorum animis succenderet, cognationem primum; amicas

deinde familiares coepit ad amorem pietatis inflammare. argentea rosaria illis distribuere, quo facilius eas in cultu & veneratione S. Matris retineret. Erat ei religiosorum proximum coenobium: templum squalidum, & ruinosum; sacra vestis lacera, & sordida: ante sacram Eucharistiam Lychnus nullus; pecuniam ad perpetuum alendum lumen attribuit: tecta reparanda curauit: vestem ipsa suis, aliarumq. virginum manibus purgauit, resarsitq. nouamq. etiam adiecit; vt subitae templi mundiciae, nitorq. essent admirationi. Denique sacrarum virginum coenobium ingressa, rigida obseruatione disciplinae clarum, ad seueritatem ordinis prorsus se attemperauit. Virgines idoneo magistro destitutas rationem rite confitendi, communicandiq. ipsa docuit. Sextoq. ab ingressu mense Antistitam septem cum alijs sanctimonialibus Monasterium ad nostros adduxit, ad curarum, sollicitudinumq. sedationem inueniendam; accuratioraq. religiosae vitae praecepta haurienda. In itinere etiam rhedarios ad fidem catholicam conuertit; &, vt ante quam redirent, se confessionis, & confirmationis sacramentis munirent, persuasit. Hunc ad multorum, vt se dant initia, & magnam vtilitatem, nobilem fructum nostrorum opera produxit. Coloni praeterea cuiusdam filia, magnis

gnis agitata intemperijs, vt quiescere non posset, opis caussa adducta est ad nostros, suasere nostri confessionis sacramentum. quo expiatis, & sacri agni cera e cēruicibus appensa, pristinae reddita est tranquillitati. eodem remedio & altera ipsius soror eodem morbo laborās persanata est. Haec priuatim. Publice deinde curatum est; vt de clandestinis coniugijs abrogandis Tridentinae Synodi decretum dioecesi tota in parecijs singulis ediceretur. Et quia ob bellicos tumultus, & temporum superiorum turbulentiam multa deprauata erant; coenobia deformata. pareciae abusu multiplici contaminatae; ludiq. litterarij à magistris haereticis corrupti; visum est faciendam esse quasi publicam lustrationem. coenobia primum reformata; religiosiq. ad claustra; claustralemq. obseruantiam reducti: ministri errones e pareciarum cathedris eiecti & nefarii scholarum corruptores exturbati. Data est opera praeterea, vt recens Senatus consultum scriberetur, ne cui procuratori, consiliarioue, aut tabellioni liceat esse, qui non ante fidei professionem ex Tridentina Synodo ediderit. Erat enim periculum, ne perniciosa dissimulatione incommodi aliquid accideret: quod appareret multos id genus homines minus esse integros in fide. His praesidiis catholica res multum muniri visa est. Nostri

stri discipuli se præbēt in suscepta religione constantes. Ex iis vnus egregia indole adolescens in Societatem admissus, cum Treuiros ad Probationis Domum proficisceretur, in itinere a lue correptus exstinctus est. perlatus de illius obitu nuncius alterum exciuit pari indole, & melioribus dotibus instructum ad eiusdem rei votum. Et quamuis multis vndique difficultatibus premamur, bellicis tumultibus, Hollandis in confinibus castra metantibus, anni sterilitate, rei familiaris angustiis, & malorum omnium teterrima pestilentia: piorum tamen liberalitas non modo ad necessarios vitae vsus, sed etiam ad templi fabricam abunde suppeditauit insumptum. Templum summa dignitate & specie perfectum admirationi est toti Vestphaliae: nemoq. neque vir magnus, neque tenuis ad hanc vrbem venit, qui non tractus fama tam nobilis aedificii, ad id magno studio visendum se conferat. pro miraculo habetur tanta temporum iniquitate, tam augustam molem tā breui tempore ab hominibus in tenui fortuna constitutis ad fastigium adduci potuisse. Iuuere nos in primis Dux Luneburgensium, nobilis quidam Praelatus, qui saepius eandem liberalitatem iterauit. sed ante omnes Prouinciae Gubernatores cum Cathedralis Ecclesiae collegio.

Su-

Susceptae excursiones nonnullae; vna ad oppidum Alense Lutheranismo deprauatum; sed vnde publica potestate haeretici ministri exactiorant. Magna hic circa templa, sacrasq. cerimonias solitudo: vt prodire in supplicationē, qua sacra hostia circumfertur; solitaq. obire ministeria auderet nemo, metu irrisionum ab haereticis. frequentes tantum ad concionem conuenere; studio ne, an explorandi caussa? sed nihil vltra probationem adhuc expreßum, & studium saepius eandem audiendi. Altera fuit in interiorem Saxoniam, virorum primariorum accitu; in primis vero viri nobilis Godschalci à Ledebur, Osnaburgensis Ecclesiae Praepositi. cuius, vt superioris anni litteris scriptum est, secundum Episcopum prima potestas est. Exceptus est noster Sacerdos magna omnium catholicorum, qui tamen pauci sunt, voluptate. praecipue nobilium Canonicorum; qui vna cum Praeposito sacra mensa recreati sunt. Suscepta rursus permissu P. N. Generalis maiore cura ea Missio est, contentione maxiime Praepositi eiusdem; qui nostrum per varia eius dioecesis loca circumduxit. siquidem sperat Praesul summa laude dignus, hac diligentia eos, qui inopia sibi vera praedicantium in tenebris adhuc versantur, saniore pabulo doctrinae ad Christi gregem perducendos. Et simul

mul illud profuit ad illorum animos ad veritatem intuendam comparandos, nostrorum & humanitatem, & peritiam agnoscere: erroremq. ex eorum animis detergere; Iesuitas, non homines, sed feras horrendas, & tetra monstra esse. Et vero Deus optima consilia adiuuit. siquidem nostrorum sermonibus auditis ita capti sunt; vt suorum exinde nequitiam, imperitiamq. aspernarentur. Vnius e rabularum numero concionem totam ita confutauit; vt nullum misero effugium pateret. Alterius inter mensam, praesentibus nobilibus, deliationes ita confutatae sunt, vt suo ipse iudicio damnaretur. Iniecerat e conuiuis vnus de Purgatorio carcere mentionem: quaesiuitq. de patre; ecquo sacrarum litterarum testimonio probaretur? Ex ipsis Lutheri biblijs probari posse noster aßeuerat: locumq. profert ex historia Machabaeorum: sententia nota est. tum conuiua litem integram vicino Praedicanti discutiendam delegat. Homo prouidus, arcem ratus se occupasse quaestionis, non animaduertit ignominiosum se quaesisse diuerticulum. Negat satis esse ad eam probandam quaestionem, vnum sacrarum litterarum testimonium, nisi sententiae plures in eandem rem consentientes congerantur. Hic vero vaniloqui hominis stultam impudentiam stomachari omnes, irridere leuitatem. fre-

mens

mens finitimi Principis secretarius: Atqui, inquit Magister, si ita se res habet, periit nobis: periit, inquam funditus Dei verbum. moxq. clementior factus, adiecit, se, quanuis Lutheri propugnator esset, praeoptare tamen talium patrum amicitiam, colloquiaq. quorum degustare coepisset sapientiam. Nobilis alius ita conturbatus, ancepsq. discessit; vt, quid statueret, non expediret. Erant in eo opido ministri verbi tres, quos exturbare maioris erat potestatis. Quod tantum potuit in praesens Praepositus seuere ijs edixit, vt contumelijs abstinerent in catholicos. nam antea immoderate nimium ea licentia abutebantur: & quantum potuit, pristinam antiquae religioni dignitatem restituere contendit. Eius rei caussa nobiles inuitauit, qui nostrum concionantem audirent; & rem diuinam facienti intereßent: cui Praepositus ipse ad arã ministrauit; & magna corporis, animiq. demissione sacram percepit Eucharistiam. quo spectaculo vel ipsi haeretici mire delectati sunt.

Est in Leuerene nobilium virginum collegium, quae se eiusdem Praepositi curae subiecerunt. de quibus etiam proximis litteris est scriptum. eae praedicantem Lutheranum habuerunt, & ipsae Lutheri dogmati addictae. eum Praepositus ob impiam vocem à munere submouerat. Veritae virgines ne ad catholicam fidem

adi-

adigerentur, propinquos nobiles submiserunt, in quibus vnus doctissimus illius vicinitatis habebatur; qui per speciem restituendi praedicantis, si quid eius rei subolfacerent, Praepositi, & Smindensis Episcopi, quem cum Praeposito consentire inaudierant, consilijs se opponerent. Venit cum ijs & qui eiectus erat praedicans. commissi nostro cum Sacerdote, de Sanctorum inuocatione disputarunt, eo euentu, vt eiectus ille verborum disseminator nostri Sacerdotis discipulum se profiteretur; imparemq. illius esse doctrinae; neque idoneum qui aduersus eum disputando stare possit. Eruditus certe ille nobilis, qui disputationi interfuit, omnia se in nostro probare sacerdote protestatus est. praeter religionem. omniaq. ei detulit humanitatis officia. Inter haec Praepositi rhedarius, Luiberi adhuc sectator, grauem incidit in morbum, itaut confessarium sibi adhiberi postularit. rogatus, quem confessarium sibi vellet aduocari: respondit, se neque sapientiorem esse, neque meliorem domino suo: proinde non alium optare se, quam quo dominus suus vteretur. edoctus igitur à nostro, & cum Ecclesia reconciliatus, peccatis confessione explicatis, absolutus est. & cum sacra ad eum Eucharistia deferenda esset, voluit Praepositus quam maxima dignitate, spectantibus hospitibus illis nobilibus, ipso,

cano-

canonicisq. alijs, & nobili turba prosequentibus id fieri. In hoc rerum cardine huius Missionis negotium vertebatur. quae deinceps sequuta sint, insequentis anni litterae perscribere debebunt.

RESIDENTIA Embricensis.

SEDEM Embricensem hoc primum anno P. Prouincialis inuisit. iter habuit per insesta praedonibus, & haereticis loca, feliciter omni periculo perfunctus. eius aduentu ciuitas laetata; ad eum salutandum, magna beneuolentiae, atque honoris significatione, magnus, & quidem primariorum virorum concursus est factus. Sed non pari felicitate P. Rector à prouinciali conuentu rediens pericula postea effugit. Lapsus enim in latrones, pecuniaq. spoliatus aegre incolumis euasit. Augetur in dies pietatis studium non Embricensium modo, sed ex circumiectis etiam locis ad nos sacramentorum, & consiliorum caussa ventitantium. Ter mille prope, ac sexcenti nostro angusto in sacello sacram Eucharistiam perceperunt. ita quotannis crescit numerus. quique assidui sunt in sacramentorum frequentia, multum ad pietatem proficiunt: ciliciaq. & ieiunia,

aspe-

asperitatesq. ceteras edomando corpori vsurpare incipiunt. E nostro discipulorum numero lecti adolescentes, qui studio & probitate ceteris praestare iudicati sunt, in Partheniam sodalitatem primi sunt conscripti. hi, praeter maiorem assumptum ardorem pietatis, magisq. assiduam sacramentorum vsurpationem, ipsa, qua primum instituta est Quadragesima tota, se in accurata dolorum Christi meditatione exercuerunt. Neque sua tantum pietate continentur: sed alios etiam ad studia eadem compellunt. Eorum vnus familiam totam, multis monitis ante diligenter instructam, ad confessionem ad nos adduxit. matrem, & sorores ex opido haeretico alter. Alius quinquennium in nostra versatus disciplina, praeclaris dotibus instructus, contemptis maternis complorationibus, blandicijsq. se nostrae addixit Societati: quem alter ad labores, & munia domestica idoneus sequutus est. Ex alijs porro discipulis tres ad alias se religiosorum familias contulere.

RESIDENTIA Hildesiensis.

HILDESIENSES tumultus, superiore anno excitati, non omnino statim consedere. Magistratus enim, & si nihil aperte contra

tra nos tentarunt, Caesareorum edictorum reuerentia: occulte tamen nostrum exsilium moliri nunquam desiterunt. ex quo non semel in graui popularis seditionis periculo versati sumus. Violentus Heshusius nostros, nostrasq. oppugnat conciones. nos mendaces, nos seduductores proclamare: voce & scripto indigna omnia mentiri contra nos. eoq. impudentiae homo ventosissimus progressus est; vt vinum adustum (cuius vulgaris est vsus in his locis) ad Sacrum Missae sacrificium nos adhibere credulae multitudini obtruserit. In tanta tamen temporum iniquitate nostri nunquam diuinam caussam deseruerunt. quinetiam audentius aduersus vim tempestatis contenderunt. Ternas Dominicis diebus anno toto habuere conciones; vnam in principi templo; quae tum catholicorum, tum haereticorum frequentia celebratur: in arce altera non procul ab vrbe; quo, grassante pestilentia, qui Principi sunt à consilijs, se recepere. tertiam in suburbana parochia Sacerdos is, qui absentis parochi explet vicem habuit; quae idem à magna populi multitudine frequentatur. Explicata Christianae doctrinae elementa. ad quae percipienda imbecilla, & robusta aetas magno studio conueniunt. Confessionum audiendarum munus strenue susceptum. itaut ad sacram mensam accedentium numerus supe-

riora excesserit. mille enim & centum octoginta sex hoc anno numerati sunt. Vnus etiam, quod nouum fuit in hac vrbe, ad domestica munia adiutor in Societatem est adscitus. Ad Ecclesiam catholicam tres supra viginti, quot nunquam antea, venere. quorum egregiae indolis adolescens, qui eo pertinacius Lutheri dogma defendebat, quod ex eius prosapia vel descenderet, vel eam arcta necessitudine attingeret; multis cum lacrymis errorem suum detestatus, magna constantia suorum vel promissa, vel conuicia contemnit. tantumq. abest, vt illorum moueatur iurgijs, ac contumelijs; vt inopiam potius, & famem tolerare malit, quam aut susceptam religionem relinquere, aut à nostra diuelli disciplina. Scholas habemus tantum duas: sed eae incredibile est, quantum sua luce vrant tenebriones istos; qui, cum bonis non possint, malis artibus nobis aduersantur, haeretici ludi magistri, conflictis criminationibus, calumnijsq., alijsq. illecebris discipulos à nobis auertere conantur. & sane nonnullos in fraudem pellexerunt; sed non sine sua ipsorum nota. nam torpore scholarum, & desidia deprehensa, partim ad nos reditum impetrarunt, partim alio hinc se contulerunt. alij non ita ingenio probi, corruptis magistrorum moribus deteriores facti; vsque eo improbitatis processere, vt magi-

stris

stris expedierit illos à suo grege ablegare. Et, cum omnes adhibeant conatus, assequi tamen nullo modo possunt; vt vel luci nostrae officiant, vel suam possint, e scholarum nostrarum comparatione, inertiam velare. itaq. iam incipiunt vel suorum discipulorum carminibus notari. Nostri vero discipuli sua gloriola triumphant. Drama dederunt in repetitione studiorum magna non catholicorum modo, sed etiam Lutheranorum probatione. Praemijs etiam publice diligentissimi quique de more ornati, vt nouum, ita toti gratum ciuitati spectaculum dedere. fauent studijs adolescentium tum alij catholici, tum praecipue Canonici. qui cum saepius exercitationibus, & eorum concertationibus interfint, addunt eorum animis alacritatem. Eorum vnus non modica impensa tabulas, quibus scholastici magistratus, victoriae & honorum insignia notantur, ornandas curauit. quae res acrioribus adhuc stimulis contenta puerorum studia incitauit. Nec minore ardore animi ad pietatem accenduntur. nam, vt frequentiam praeteream sacramentorũ, quinque ex ijs varijs sese religionibus addixere. Alij, quos possunt, ex haereticorum scholis ad veram religionem, atque ad nostrorum conciones conantur adducere: Et quanuis ignaui verborum venditores adolescentes a nostra concione, nostrorumq. ar-

ceant consuetudine; ne mellitis, vt ipsi dicunt, verborum globulis prima quaque concione capiantur: venitant nihilo minus; & seueras rigidorum magistrorum minas risum iocumq. faciunt. Est etiam eorum leuitas in puero non decimo quarto anno grandiore illustrata: quem à scholis nostris abductum, à religionis tamen constantia amouere non potuerunt. Quaesiuit ex eo Rector Hesbusius; an se adhuc seductum esse sentiat? Ambiguo responso puer & gratiam sibi à vespertilionibus conciliauit, & fidem suam sartam tectam seruauit: se nondum ad eam aetatem peruenisse, vt verum à falso diiudicare possit. percupere tamen se doceri. Hic vero infelix turba magistorum incessit omnibus laetitiis: rector vero Hesbusius, quasi magnus arbiter diuini luminis & proxeneta; Pape exclamat: diuinitus illustratum adolescentem: tam beatam sortem omnino paucis contingere. Ita nugaces isti diuinum lumen, tanquam ex suo penu prolatum, cui volunt conciliant, distribuuntq. Mater interim pueri, nostrorum operatam ante ad Ecclesiam adiuncta, periculo filii permotatum institit reposcere: sed nihil impetrat. Venit tandem frater natu maior: qui non ante puerum recepit, quam certis probasset testimoniis, se esse Lutheranum; promisisseq. curaturum, vt ad sanctam Lutheri disciplinam

puerum

puerum reduceret. Paucis post diebus ad arcem, in qua hic fratris sponsor degebat, conueniunt superintendens cum tribus, quatuorue praedicantibus; rusticos vt de religionis integritate examinarent. est enim id sanctis Lutheri Apostolis solenne munus. Sistitur iis puer idem. rogatur praeter cetera à superintendente, quo sacrarum litterarum testimonio sanctorum caelitum defendatur inuocatio. Respondit puer: didicisse se sacra volumina nusquam dissertis verbis id asserere: Ecclesiam tamen id docere, Spiritus sancti lumine illustratam. non posse autem hanc errare, Christi ad Apostolos promissa affirmare. quibus cum se missurum paracletum diceret, promisit etiam, ipsũ eos docturum omnem veritatem. Si ergo stat promissio, stabit etiam promissi fides. Obiicit ille: Paullum Petri erratum arguisse. Ad rem parum apte, vt puer: ad ineptientem tamen magistrum confutandum apte satis respondit: Petrum, & Paullum, vt homines membra fuisse Ecclesiae, non ipsam singulos Ecclesiam. Atqui subiiciunt inepti: In veteri lege Ecclesia saepius errauit (quasi a nouis hisce fuliginosis videntibus corrigenda sit) Non mirum inquit, non enim Synagoga tot tamq amplis diuinis promissis quot nouae legis Ecclesia firmata est neque tantis charismatis illustrata. in qua exi-

mia sanctitate viri floruere; (& sanctos Hieronimum, ac Chrysostomum, vt illi memoria subiecit, nominabat). & in qua maiores nostri salutem inuenere sempiternam: meq. in ea eandem consequuturum non confido solum, sed etiam certo scio; si modo ad eius normam meae vitae rationes omnes, actionesq. accommodauero. Pluribus aliis interrogationibus fatigatus scite, pro aetate satisfecit quin etiam audaciam aßumens, coepit ipsos vanae Theologiae magistros & ipse suis interrogationibus lacessere; atque ita vrgere, vt aegre se ea aetate viri, & sapientia, quam profitebantur, e pueri laqueis expedirent. Quam cito ex animo pueri euanuit diuinum Hesbusii lumen? Is denique fructus illius certaminis fuit: vt puer in fide constantior excederet; eius frater Luthero addictissimus nutare coeperit: praedicantes sua spe deluderentur: & maior nostrae disciplinae accederet auctoritas, & existimatio. Haec aliaq. huius generis his aliisq. litteris narrantur fusius tum ob rerum ipsarum momenta, tum vt quanta cura Germanicae scholae Dominicam excolant segetem intelligatur. Adolescens alius hoc paullo grandior, cum parentum violentia à nostris ad haereticorum scholas pelleretur; maluit à suis destitutus emendicata stipe in nostra disciplina viuere, quam opimis condicionibus parentum acquiescere.

scere. Alius affectus pestilentia in patriam redierat. ad eum iam animam agentem e ministris vnus adit: ingerit nouam Lutherani lucem Euangelii: vrget, vt ad Sancta remedia adspiciat. ille manu, voceq. intermortuis verbis hominem abire iubet; & omnem de se ponere sollicitudinem: Me enim, inquit, alteri cõmendaui, qui me nunquam deseret: & haec ingeminans verba expirauit. His, atque aliis id genus vicli certaminibus ministri dictitant; adolescentes à nobis ita magicis carminibus à mẽte abalienari; vt ad lucem intuendam non possint vlla ratione reuocari. Quantam lucis copiam obesae istae talpae sibi vindicant? sed hactenus licuit furibundo Hesbuisio debacchari contra nos. Summus enim arbiter ab eo iam vitae ipsius repoposcit rationem. Pestilentia enim & si aliquot nobis abstulit adolescentes; sustulit etiam multos, & graues nobis, & catholicae rei aduersarios; praedicantes nonnullos, ludi magistros, ciues primarios, qui in catholicũ nomen coniurarant; ciuitatis Syndicum, nostrae Societatis & catholicorum omnium hostem infensissimum, & ipsũ malorũ omnium fontem, & auctorem Hesbusiũ synagogae superbientium superintendentem, & scholae Hildesiensis Rectorem. Speramus hac eluuione agrum Dominicum mundiorem, & segetem laetiorem, vberioremq. surrecturam.

PROVINCIA BELGIVM.

VNVS & quinquaginta supra quadringentos in Belgio, tredecim collegiis, residentijs quatuor, vno Anglorum Seminario, & duabus Missionibus censi sunt hoc anno è vita excesserunt quinque: viginti quatuor in Societatem sunt admissi.

COLLEGIVM Louaniense.

PRINCEPS huius Prouinciae Seminarium Louaniense collegium Socios duos aluit & quinquaginta. quorũ septendecim sunt Sacerdotes, Theologiae studiosi non Sacerdotes viginti duo; tredecim coadiutores, quorum duo nouicii sunt. Duodecim in locis, vt proximis litteris est scriptum, catechismus explicatur. tertiadecima accessit hoc anno celebris parochia. Aditae praeterea scholae pueriles obscurioris nominis, quae sunt à collegiis seiun-

ctae; curatumq. est, vt ipsi magistri ad catechismum promouendum promptiores sint. Haeretici quinque sunt ad Ecclesiam adiuncti. Ad pias preces. B. P. N. Ignatij meditationibus eruditi sunt quamplurimi. ita vt vnus plus sexaginta exercuerit: canonici multi, Licentiatiq. plerique Theologiae, ac iurisprudentiae studiosi, & e prima nobilitate non pauci. Ex omni numero duodeuiginti varias se ad religiones contulere. Excursum extra vrbem ad vicinos pagos, quantum per hostiles licuit incursiones. Sed extrema Quadragesima duo sacerdotes in peramplo vico, concionibus, catechesibus, & confessionibus audiendis quindecim ipsos dies tam continenti opera traduxerunt; vt vix diuinis horis persoluendis ijs spatium daretur. fructus quantus fuerit, parochus ipse eos cum lacrymis dimittens, & litteris ad P. Rectorem datis testatus est.

COLLEGIVM Tornacense, & Probationis Domus.

TORNACI duabus in familijs collegio, & Probationis Domo, vno, eodemq. domicilio coniunctis, capita omnino sexaginta censa sunt. Sacerdotes sexdecim, quorum vnus

tertium

tertium peragit probationis annum: veterani duodecim, cum magistris quinque, coadiutoribus item veteranis septem, reliqui tirones. Virgines sex, quae in Sacello nostro Sacramenta frequentarant, varijs se monasterijs, spretis humanis illecebris Deo dedicarunt. Ab haeresi hic quoque rediere quinque ad Ecclesiam. Adiutus est etiam Turca adolescens, qui seruitutem seruiens, & Christianam religionem cogitans, varijs spectris, terriculamentisq. à daemone reuocabatur. sed constanti nostri Sacerdotis sermone, monitisq. & signo crucis, aqua lustrali, & sacra agni cera adhibita, constantior in proposito euasit,

AVDOMARENSE Collegium.

VNVS & trigintā Audomarense collegium tenuerunt. tredecim Sacerdotes, e quibus duo magistri sunt, alij magistri quatuor non Sacerdotes, casuum conscientiae studiosi sex, coadiutores octo. Grassata est hic pestilentia vt cum maximè. iuuandis morbidis, ijsq sacramentis, & pijs monitis firmandis datus P. Nicolaus . . . . . strenua & digna Societatis Sacerdote opera omnibus praesto fuit. volumen esset singula,

quae

quae illi contigerunt, recenſere. ſed pauca, vt quidque obuium fuit, referentur. In feneratoria menſa, vſurariſq; rationibus operam pro Magiſtro dabat quiſpiam. hunc peſtilentia grauiſſime laborantem iam morti proximum eſſe pater audierat. Adit hominem: periculi imminentis admonet: dum tempus eſt, reſipiſcat: ipſum iam iam partis bonis omnibus, & vita ſpoliatum iri; praeuertat illis ſe ſponte abdicare, quae mox eſt relicturus etiam inuitus; ob eaq. in mortem lapſurus ſempiternam. Durus homini ſermo durioribus auribus excipitur. Cum monitis nil proficeretur; minae, terroresq. inferni multa ſeueritate proponuntur. mortem praeſentem eſſe: efflata, quae iam aegre retinetur, anima; momento ipſum in horrendas aeterni iudicis manus deuenturum ſolum, inopem, nudum, nullo adiutore, defenſore nullo, nullo deprecatore; omni ſpe prorſus, praeſidioq. deſtitutum. neque integrum eſſe inde remeare; aut, quae facta nolis, irritare: nullum eſſe locum paenitentiae; neque culpae cognitionem amplius prodeſſe; ſed diriſſimae deſperationis plena omnia. Non abfuit conatui diuina lux. homo diuturna iniuſti lucri conſuetudine in ſua ante obduratus auaritia, praeſentis mortis neceſſitate perculſus, tandem fortunarum omnium iniuſta poſſeſſione cedit: ſacramentisq.

cum

cum Deo reconciliatus, diuina fretus miseratione, spei plenus e vita emigrauit. Eadem arte paullo post adortus Pater est & ipsum mancipem feneratorem, eadem in necessitate constitutum; & diuina adiutus ope, omnium iniuste quaesitorum abdicatione cum Deo reconciliauit. Multis alijs aegrotis, & in summa egestate constitutis, non animis solum; sed corporibus etiam iuuandis opem tulit. Aegrotas duas abiectissimo in loco, omni ope destitutas, indagando reperit, acerba lue, & inedia consumptas. miserae ad eius adspectum, resumpto spiritu, multis cum lacrymis, quasi de caelo missum intuentur. Eas ipse eo qui in re praesenti parabilis fuit, cibo recreauit: & pijs monitis, sacraq. confessione expiauit: operamq. dedit idonea curatione ne destituerentur. Alia in domo matrem cum quatuor liberis pestiferis vlceribus affectos, atque omni leuamine destitutos inuenit. prima cura fuit animarum: singulorum confessione excepta, mox ad corpora curanda se conuertit: cibos illis sua manu apparat, praebetque; post etiã vlcera deterget, medicamentaq. quorum erat non ignarus, adhibet. ita desertam familiolam, quantum dabant tempora, refocillauit. Alio tempore eadem in re, & alterius animae, & alterius tum animae, tum corpori subuenit. Aegrota mulier

in

in conducta habitabat domo. morbus pestilentiae suspicionem fecit. iussu eius, cuius domus erat, foras proiicitur. misera sub dio, caelo pluuio, & in luto volutabatur. forte Pater cum digno comitatu sacram aegrotis ferens Eucharistiam, illac transiit. tam miserandae adspectu reimotus, posita decenter sacra pyxide, suis manibus fratre socio adiuuante, sublatam e luto reportat sub tectum. Erat domus dominus homo militaris, iracundo ingenio, ac praeferocis per id tempus superuenit: atque in miseram aegrotam, Patremq. furenter irascitur: omniq. verborum acerbitate iubet illam exportari confestim. cunctanti arrepto ferro mortem minitatur. Pater fiduciae plenus nudat veste collum, ensi locum praebet; paratusq. ictum magno animo praestolatur: potius, quam impium facinus admittat. hic homini irato faces ardentius admotae: neque contumelijs in homines contentus; in impias in Deum voces, sacrilegasq. excedit exsecrationes. Placido illa omnia excepit Pater animo: diuinoq. crediderim instinctu rem periculosam esse ausum. Vt olim S. Bernardus aduersus Ducem Aquitaniae, sacrosanctum Christi profert corpus: Agnosce, inquit, inter manus meas conditorem tuum; eundemq. redemptorem, iudicemq. supplex pronus venerare: tuaeq. impietatis, & in miseram hospi-

ta m

tam crudelitatis ab hoc veniam precare. Ad adspectum venerandae Eucharistiae procubuere supplices qui aderant, ipse miles pauore subito perculsus abiicit se humi: tremensq. & à Deo, & à circumfusa multitudine sui furoris magna animi demissione veniam petiit. totusq. in virum alium mutatus, & miserae hospitae molestus esse desiit, & nostrum Sacerdotem ingenti complexus est amore. ex eo tempore sacrosanctum Eucharistiae sacramentum mira pietate coepit prosequi. His, aliisq. id genus quotidie frugiferis laboribus septem transegit menses. quibus transactis pestifera & ipse lue sublatus est. Vir magnae in primis caritatis, mansuetudinisq;. obedientiae vero laude, & sui contemptionis insignis. Semel, & iterum sub mortem animum vniuersa confessione expiauit. Multis eam prouinciam magna contentione flagitantibus, successor illi datus, qui studio diuinae rei promouendae illi par, facultate dicendi etiam praeditus maiore. cuius non modo, qui in vrbe claudebantur, sed etiam qui in vicis aegroti habitabant, fructum operae senserunt. Et, ne ciuitas afflicta malo, verbi diuini solatio destitueretur, dominicis, festisq. diebus, seorsim integris, morbidisq. audientibus, ad frequentem multitudinem in foro concionem habuit. Tactus est & ipse & Socius laboris illi datus

pe-

pestilenti carbone: sed vterque diuina ope periculum euasit.

DVACENSE & reliqua Collegia.

TRIGINTA quatuor Duaci versati sunt; Sacerdotes quatuordecim, in quibus vnus Theologiae, Philosophiae professores duo, magistri non Sacerdotes octo; tres discipuli, nouem coadiutores. Ex omni numero pestilentia duos absumpsit P. Ingelbertum de Lattoe, virum in tractandis hominum animis apprime industrium; & erga aegrotos caritatis indefessae; quae res homini luem pestiferam conciliauit: & coadiutorem alterum Iudam Poalinum, mirae simplicitatis, & caritatis hominem, hic vltro suam operam ad morbidum curandum sacerdotem cum detulisset, contracto ex contagione morbo, ad aeterna & ipse praemia vocatus est. Scholarum frequentiam minuit quidem pestilentia, non tamen omnino dissipauit. Constantes enim perstiterunt ad quingentos; praeter Theologos, qui numerum centenarium excesserunt. proinde neque Theologicae, neque Philosophicae statae exercitationes intermissae. quas nonnunquam magna sua cum voluptate Illustriß. Cameracensis sua praesentia cohonesta.

stauit. E tota Academia Tornacum ad Probationis Domum sex missi sunt, in quibus Theologiae licentiatus, matura vir aetate, & praeclaris naturae muneribus instructus, nuemratur.

SEX SVPRA VIGINTI in collegio ANTVERPIENSI numerati sunt: Sacerdotes duodecim, scholarum magistri sex, vnus aut alter studiosus, reliqui coadiutores. Scholae floruerunt vt cum maxime: ex ijs decem varios se ad religiosorum ordines contulerunt. Triginta sunt ab haeresi abducti. In ijs latrones duo multorum immanitate scelerum, & inaudita caedium crudelitate Belgio tota famosi. Qui tandum magistratuum diligentia comprehensi, ita se ad omnia salubria monita praebuere contumaces, vt omnium iudicio deplorata eorum esset salus. Nostrorum tamen assiduitate, plenisq. vero sensu pietatis sermonibus emolliti, in tantam suorum scelerum detestationem venerunt; vt, haeresi abiurata, & cum Ecclesia reconciliati, cum vniuersam suorum peccatorum confessionem explicarent, sermonem, prae dolore saepius abrumperent. nec quidquam, quandiu carcere asseruati sunt, illis fuit familiarius, quam gemitu, suspiriis, & lacrymis male actam vitam penitus dolere. Missae sacrificio humi procumbentes, perpetuoq.

tuoq. lacrymantes intererant. Percepto sacrosancto Christi corpore, vehementer animati, forti, generosaq. patientia dirissimi supplicij acerbitatem pertulere. Picato induti linteo, cathenis ferreis constricti, in ardentem rogum tracti sunt; incendioq. concepto retroacti: iterumq. & saepius eodem reuocati, reductiq. donec sexto tandem incendio cremati; horrendum circumfusae multitudini spectaculum fuere. quo in atroci supplicio nullae eorum auditae voces, nisi crebrae, contentaeq. sacrosanctorum nominum IESV, & Mariae inuocationes. cum interim nostri in tam atroci luctamine pia opera miseris adessent. Secundum hos, latrones alij septem partim laqueo, partim gladio vitam finiuerunt. qui nostrorum opera & ad fidem reuocati sunt, & ad mortem pie, sancteq. obeundam confirmati.

TRIGINTA QVINQVE numerauit Collegium LEODIENSE. e quibus septendecim sunt Sacerdotes, reliqui partim magistri, studijsq. addicti, partim coadiutores. Scholae septingentos ferme numerarunt auditores. exercitationes magno studio viguerunt. Senatus ijs aulam peramplam ornandam, classes primarias duas exstruendas, & parietem, qui gymnasium à templo diuidat, excitandum curauit. Auctum praeterea templum, ornatumq.

insigniter est liberalitate Caroli Billei, viri illustris, & cum apud Principem Electorem gratia, & auctoritate primi; tum multis nominibus de Societate optime meriti. B. Virginis Sacellum, quod toti aedis longitudini obtenditur, quadrato lapide consternendum, opereq. concamerato tegendum curauit. Exstruxit praeterea ad ingressum templi chorum pensilem, multorum hominum capacem. Adiecta est templi faciem porticus exspatians: quae praestanti opere, pulchroq. lapide, signisq. multis ornata, tum templo, tum collegio dignitatem addit.

Praetor Ducatus Lucemburgici, de quo proximis litteris est scriptum, pergebat in concepta sacris meditationibus superiore anno pietate, eiusq. exemplo, disciplinaq. non ipsius modo familia, sed ipsi quoque praesidiarij religiosorum virorum familiam referebant. sed graui oppressus morbo, cum reualuisse videretur; P. Rectoris suasu, cuius prudentiae, ac monitis se totum in morbo commiserat, vt Deo de recepta valetudine grates ageret, ingentem egenorum numerum sexus vtriusque in arcem inuitatos; & ipsos etiam praesidiarios ad sacram diuini agni prius, post etiam epularem mensam adhibuit; adiecta quoque nostri Sacerdotis concione. Conuiuio peracto inopes larga eleemosina donatos, reumq. vnum morti adiudicatum

tum vinculis, & carcere exemptum liberum dimisit. Paucis vero ab hac laetitia diebus, recrudescente morbo, artisq. remedia superante, digno tanta pietate exitu vitam finiuit. Sepulchrum, recisa funeris pompa, in nostro sibi templo delegit.

Namurcum clara Belgij ciuitas est, & caput Comitatus, qui ab ea nominatur, continetq. vnam e septendecim Belgij prouinciis. huc Vicarii rogatu, & Cathedralis Ecclesiae canonicorum profecti Sacerdotes duo per Aduentum, alter quotidianis concionibus, vterque vero audiendarum confessionum opera, & accurata catechesi mirum in ciuitate studium diuini cultus excitarunt. frequens ad eos per omne illud tempus confessionum caussa fuit omnium ordinum concursus: vt cum, exactis Christi nataliciis, P. Prouincialis eos reuocaret, canonici, primariiq. viri, atque adeo Reuerendissimus ipse Electus summa contentione impetrarint, vt illorum commoratio in totum quadragesimae tempus proferretur. Quo expleto tempore, magno Societatis collegii iis relicto desiderio, rediere. Missi denuo circa festum corporis Christi, Hicianum opidum in Leodiensi dioecesi, Mosae flumini impositum, & nobilis arcis praesidio munitum diebus quindecim ingentem confessionum numerum exceperunt; quarum pleraeq.

raeq. generales fuere. cuius rei nomen ante ibi erat inauditum. inductus frequentior sacramentorum vsus; ratioq. sacerdotibus demonstrata, qua & sacrae Synaxes, & tradendae Christianae doctrinae pueris consuetudo in posterum nostris absentibus continuetur. Aditi praesidiarij in arcem, & sacramentis expiati, prauaeq. consuetudines multae emendatae.

IN TRAIECTENSI COLLEGIO vnus, & viginti numerati sunt: Sacerdotes decem e quibus magister vnus, magistri alij non sacerdotes quinque, sex ad domestica munia coadiutores. Vnus hic ab haeresi ad catholicam fidem reuocatus. militibus duobus persuasum, vt quas adhuc concubinas habuissent legitimo sibi matrimonio coniungerent. Bream Campiniae opidum per Quadragesimam Sacerdos missus, incredibili humanitate exceptus, concionibus, & catechesibus omnium sibi animos deuinxit. Eam populares de ipsius aequitate, fideq. opinionem conceperunt; vt ipsi magistratus lites, controuersiasq. paullo difficiliores ad eius arbitrium deferrent. Instituit vt in catechesi puellae à pueris seorsim, sutrique schola docerentur: datis in eam rem legibus omnium iudicio probatis. Abeuntem tandem lacrymis prosequuti sunt.

DVODEVIGINTI GANDAVENSE col-

collegium incoluerunt: Sacerdotes septem, e quibus magister est vnus, magistri non Sacerdotes quinque, sex coadiutores. Et hic concubinatus aliqui in matrimonia commutati. Prouectae senex aetatis ita obfirmato animo Caluinismum ab ineunte aetate conceptum tuebatur; vt malle se diceret discerpi, quam ad catholicorum dogma inclinare. Diuina tamen ope tertio cum Sacerdote nostro congressu, adspexit tandem veritatem; eamq. amplexatus magno sensu pietatis apud nos diuina mysteria frequentat. fuit sane formidabilis leuiusculae mulieris euentus. quae, quod lasciuiore cultu corporis delectaretur, quam piam & probam deceret, monita est à Sacerdote nostro, missas faceret ineptias lasciuiamq.; animaeq. curam tandem aliquam susciperet. praesagire enim sibi animum; breuem illi fore vitae diem. Illa eo monitu perculsa vitae corrigendae consilium concepit. cuius rei caussa triginta aeterno Patri propiciatorias hostias curauit offerendas. biduo, quam tricesima oblata est, mulier, ipso melioris vitae cursu inito, moritur repentino. Tempestiua igitur illi fuit opportuni monitoris reprehensio.

BRVGIS septendecim versati sunt: Sacerdotes octo, quorum sunt magistri duo, non Sacerdotes quatuor magistri, coadiutores reliqui:

strenuam operam magno cum bono ciuitatis, cõsuetis Societatis muneribus in hominum auxilium impenderunt.

IPRIS *duodeuiginti numerati sunt: Sacerdotes octo, magistri sex, quatuor coadiutores. familiae aliquot ab haeresi ad Ecclesiam traductae: & adulta vniuscuiusque proles, baptismi expers, sacro fonti admota. Ballioli opido tribus hinc milliarijs dissito Sacerdos e nostris Quadragesima & reliquo anni tempore concionibus & catechesibus Christianam rẽ valde promouit. scholas tradendi Christianam doctrinam Dominicis diebus inopibus instituit.*

VALENCENAE *vndeuiginti e nostris aluerunt: Sacerdotes duodecim, magistros sex, quorum quatuor Sacerdotum numero censentur, reliqui coadiutores. Grassata pestilentia ad multarum familiarum interitum, & sedula sociorum opera vna cum pietate numerum etiam auxit paenitentium. Neque tamen de quotidianis scholarum exercitationibus est quidquam deminutum. Ad placandum tamen numen quadraginta horarum supplicatio magno apparatu per nostros instituta. piorum concursus, & fructus pietatis, qui vel ipsis oculis notari possent, supra quam credi posset maiores fuere. Magistratus ciuitatis, cum omnibus officijs, apparitoribus, publicoq. comitatu eam-*

stu-

studiose frequentarunt.

INSVLENSE collegium viginti quatuor numerauit: Sacerdotes quindecim, magistros sex, quorum vnus Sacerdotum numero censetur: reliqui tum scholares, tum coadiutores. Diem suum hic obijt P. Henricus Paludanus, cum decimum tertium annum in Societate religiose exegisset. Eius loco duo hinc ad tirocinium transmissi: ab haeresi ad catholicam Ecclesiam adiuncti septem.

CORTRACI Sacerdotes septem, totidemq. magistri, coadiutores quinque, vnusq. nouicius, qui subinde Tornaco submittitur, reuocaturq. vicenarium numerum expleuerunt. Excessit e vita frater vnus, pietatis plenus Ioannes Menhuetus. Est hic publica lege catechistica ratio constituta. Pueri, puellaeq. separatim suis quique locis instituuntur, honestiores, & scholas frequentare soliti sexta quaque feria; tenuiores & opifices Dominicis diebus: agmina cogunt viri, matronaeq. multae dignitatis, suis cuique vicis assignatis. Hi suo quenque vocant nomine: absentes notant: notatos alijs denunciant, qui parentibus multam dicunt: quae, cognita caussa, exigitur à magistratu. Stipendium est etiam ijs constitutum, qui in quamlibet eius functionis partem veniunt. & si plerique Diuini honoris tantum studio totam rem

nituntur promouere, stipendio remisso. Proinde lata lex est; vt qui munere illo catechistico funguntur, alijs ciuilibus oneribus leuentur: ne ad vrbis excubias adigantur, ne milites alere cogantur; aliaq. eiusmodi grauamina ab ijs auertantur. Ita & si nostris auctus est labor: spes tamen fructus copiosioris omnia facit leuiora. Gymnasium scholarum fama indies augetur. floret vt cum maxime. Comitum, Baronum, aliorum nobilium liberi instituuntur paene trecenti. Auctum etiam collegium agro duarum sororum liberalitate attributo, è quo quinquageni annui floreni percipiuntur. Duo autem florenorum millia super annuam pensionem a Magistratu magna beneuolentiae significatione hoc anno accepimus.

IN BRVXELLENSI Residentia, annumeratis ijs, qui ad bellum militem sequuntur, triginta quinque fuerunt: tres & viginti Sacerdotes, reliqui coadiutores. Bruxellis tertio exacto anno tirocinij, cum se ad expeditionem in castra compararet, obijt P. Ludouicus Pontanus. Aliorum opera, qui Bruxellis habitarunt, aliqui ab haeresi sunt reuocati: multi nutantes in fide confirmati. Ordinem S. Francisci accurata, longaq. nostrorum ad perfectae virtutis studium institutione informati subiere duo. Virgo vna S. Clarae, aliae alios religio-

sos

fos ordines suscepere. Qui ad castra profecti sunt, Germanorum militum animos à nostro nomine ante alienos, patientia, & longanimitate, perspectaq. in primis fide, ac probitate valde sibi reconciliarunt: eorumq. multos ex haeresum tenebris eduxerunt.

IN MONTENSI *Residentia septem degunt Sacerdotes, cum sex domesticae operae ministris. E vetere in nouam domum translata est nunc primum habitatio, retenta tamen veteris possessione, obseruata loci opportunitate, quod & loco sita est percommodo; & spes sit, si quando in eam remigremus, eius fines proferendi. Interim ex locatione ducenti quinquaginta floreni annui percipiuntur. Caussa autem inde emigrandi inopia sacelli fuit. non enim, nisi magno incommodo, alieno in templo, & longinquo nostra obire munia poteramus. Noua autem haec, & si non laxum, aliquem tamen sacelli vsum nobis praebet. Haec duodecim nobis stetit florenorum millibus. Quo simul, ac cõmigrauimus magnus tenuiorũ hominum ad nos concursus factus est, nobis vt in expurganda, instruendaq. domo operam praestarent. ita illorum pio studio breui omnia composita. Confestim quoque coeptum instrui sacrarium: argentea candelabra quatuor: lampas item argentea, ad perpetuũ lumen ante Eucharistiam, multaq.*

taq. sacra vestis magni pretij collata. Instructum etiam subsellijs pictisq. tabulis sacellum. cum interim neque ad vitae vsus necessarios, neque ad nouae domus pretium repraesentandum pia beneficorum ciuium nobis liberalitas defuerit.

LVXEMBVRGI quam sit nostrorum opera ad restituendam religionem vtilis, & proximae litterae declararunt, & ipsa docet quotidie experientia. cum fateantur omnes, aliam esse nunc rerum faciem, atque olim, antequam nostri huc pedem intulerunt. Tres ibi cum fratribus tribus Sacerdotes commorantur. Crescit in dies religionis cultus, & pro copia sacello nostro sacer apparatus.

CAMERACI Sacerdotes quatuor cum fratribus tribus duodecim ab haeresi ad Ecclesiam traduxerunt. Germani milites aliquot, superioribus bellis capti, male habiti, & longa confecti seruitute, cum quo se redimerent, non haberent, liberi dimissi, paedore, fame, frigore tabefacti, semineces huc venerunt. Data est opera, ne in ea, qua vixerant ad eam diem, perfidia, neue sine sacramentorum praesidio morerentur. Magna dissidij semina inter viros principes, e quibus grauia damna timebantur, sublata.

ANGLORVM Seminarium AVDOMA-

RI

RI sex regunt Sacerdotes cum fratribus tribus. Pergunt alumni eandem praestare probitatem, magnam de se expectationem concitare. Non sine diuina opo factum est, vt, pestilentia grassante, tam numerosa familia incolumis conseruaretur. Non minore diuinae tutelae beneficio alumni octo, magnis perfuncti periculis, in Hispaniam hinc traiecerunt, Hollandicis nauibus, quae Calitium obsident, omnia tenentibus.

REM HOLLANDICAM promouere pergunt Sacerdotes tres, quantum aduersis ventorum flatibus, & irato mare contra vim tempestatis contendere licet. Haec binis eorum litteris cognita erant. Zelandiam Prouinciam esse difficiliorem, quod acrius vigilent, acerbioresq. sint, qui praesunt: & quod neque matrimonia, neque baptismata extra suas celebrari synagogas patiantur. Hollandiam vero nihil de superiorum annorum remittere difficultatibus. Hactenus vniuerse: illa porro sigillatim scripta erant. Ad fidem catholicam adductos quinquaginta quatuor: nutantes plurimos in fide confirmatos. Legitimo matrimonio, quae male coniuncta erant, paria copulata centum quadraginta tria: baptismo ablutos centum triginta tres. Quendam magni nominis, ex quo multorum pendet salus, aliquot sermoni-

bus

bus permotum, eo adductum esse, vt non procul abesse credatur à Regno Dei. bonam sacrorum librorum suppellectilem spem facere, omnem ipsum animo cunctationem discussurum. familiam praeterea non vulgarem ex anabaptismo emersisse. ex qua pater familias cum tribus adultis filiabus magno sensu pietatis baptisma de manu Sacerdotis nostri susceperunt. earum vnam, patre, sororibusq. gratulantibus, ad baptismalem innocentiam, votum etiam virginitatis adiunxisse. In alia familia omnes (& erant omnino decē) cognita Iobelei virtute, totius vitae confessione se ad illam percipiendam comparasse. quorum studium plurimos alios imitatos esse. Sed, quod omnium plurimi faciendum est, feminae cuiusdam primatis conuersio, & generosa magnitudo animi spem facit non tenuis vtilitatis. Haec prima, cui interfuit, concione, in viri nobilis cuiusdam domo, veritatem ita probauit, vt errores omnes, pertinaciamq. ex animo eiecerit. Ac, ne praeceps videretur in sententia, illo ipso die dubitationes multas proposuit. quibus cum quarto inde die illi esset abunde satisfactum, acquieuit; factaq. vniuersa vitae totius confessione, magno suo cum animi fructu, haeresi abiurata, est cum Ecclesia coniuncta; post etiam magna significatione pietatis ad Sacram Eucharistiam admissa.

ex

ex quo tantum concepit ardorem; vt se catholicam esse, velleq. se catholicam haberi magno animo profiteretur. tantum diuini verbi audiendi studium concepit, nulla vnquam vt eam teneat satietas sermonum de pijs rebus, sacrarumq. concionum, quocumque illarum caussa eundum sit. Obijcienti cuidam, certis indicijs apparere, ipsam cum certo homine (& vnum e nostris nominabat) consilia communicare, qui eam de religione sua demouisset: nihil reuerita, praesenti animo professa est, se fidem Catholicam amplexam esse. & in ea & viuere & mori velle. Eadem initio à prima audita concione, nunquam amplius in haereticorum synagogas pedem intulit, statuta ab Ecclesia ieiunia ciborumq. differentias diebus vetitis, & ipsa seruauit, & vniuersae etiam domui suae seruanda indixit. Quinetiam in conuiuio inuitata, nunquam adduci potuit, vt cibos religione diei vetitos attingeret. Ita magnam bonis omnibus laetitiam vt aduersarijs dolorem peperit tanta, tamq. constanter retenta lectissimae matronae pietas. Incredibile est Hollandia tota catholicorum omnium erga Dei verbum studium; vt necesse sit, eundem sacerdotem bis, terue eodem die de diuinis rebus verba facere. Laborarunt praeterea & in monasterijs religiosarum feminarum, nec sine fructu. sed vepres omnes, & sentes

ex ijs reuellere, non opus est dierum paucorum.

MISSIO Calitiensis.

IN Calitiensi Missione Sacerdotes duo, adiunctis fratribus duobus labore indefesso conciones Gallico, Flandricoq. idiomate, & Christianae doctrinae explicationem continuarunt. Sed in aegrotos pestilentes & praesens, & strenua opera ipsorum fuit. multiq. per eam occasionem, morte imminente ad se redierе. itaq. multi & in nosocomio, & in vrbe, qui nunquam de peccandi consuetudine mutãda cogitarant, praesentis periculi admoniti, e luto emerserunt; supplicesq. se ad veniam sceleribus poscendam conuerterunt; quos omnes praeterea nostri sacramentis expiarunt & ad pie mortem obeundam confirmarunt. Matrona opulenta, & nobilis, eadem formae praestantia sibi placens, & toti nota ciuitati, nil nisi formae cultum, & lasciuiae luxum cogitabat. haec pestilenti vlcere percussa periculi magnitudine permota, tota in paenitentiam versa, Sacerdotem e nostris ad se vocauit. adit ille periculo contempto: eius de tota vita confessionem excipit, quam illa magno sensu paenitudinis, copiosa lacrymarum vi peregit. Sacram-

ei

ei Pater idem Eucharistiam praebuit; (nam pastor magnitudine periculi deterritus eo se conferre non audebat) eamq. ad extremum vsque spiritum confirmauit: quem horis paucis inter diuinas laudes Deo reddidit. Mercator implacabili odio in nos, vxori verbis grauissimis interminatus erat, ne vnquam vlli confiteretur Iesuitae. Idem, vxore pestilentia correpta, & in confinio mortis constituta, supplex ad nos accessit; ne illam tam necessario tempore destitueremus. Non defuere nostri; eiq. ad extremum vsque spiritum, qua par fuit caritate adfuerunt. Vir deinde nobiscum reconciliatus, saepius nostrorum opera ad expiandam conscientiam est vsus. Loca tetra quaedam erant & obscura, & fortaße etiam religiosa, in ea morbidi ab omni humano destituti auxilio prorepserant: qui fortasse ne proïcerentur insepulti, cum sibi suae delegerant locum sepulturae. Dum harum rerum causa vrbem noster Sacerdos perlustraret, siue rem subodoratus, siue sponte suspicatus id quod erat, in tetrum illum se penetrat horrorem, magnumq. ibi virorum, ac mulierum numerum offendit. quibus tandiu aegre anima superfuit, quo ad confessione expiati e vita excesserunt. Idem iter faciens, in antro cognouit pestilentia affectam mulierem, animam agentem

tem iacere, Sacedote cui confiteretur destitutam, cui pari caritate opem tulit. Haec aliaq. id genus multa cum morbidis contigere. Nec defuere praeterea nostri mercatoribus, qui, vel ad portum hunc appellunt, vel inde exeunt. Nemo fere hinc soluit, qui non aduersus nauigationis, belliq. pericula animum muniat: sacris agni plagulis praecipue se instruunt. E classe regia nauis aduersus belli pericula satis, superq. instructa, vi diuturnae tempestatis, omni arte adhibita vincebatur. Desperatis rebus omnibus, vnus e turba nautica, frustum sacrae cerae profert: bono sint omnes animo proclamat; & in sacrae cerae consecrationem, & duorum Sacerdotum preces, qui Calitij pro ipsis Deo supplicant, spem habere bonam iubet: caelestem opem ipsis adfuturam. Vota euentus consequutus. sedata tempestate, portum, quem petebat, nauis tenuit incolumis. Contra Batauorum nauis ex ijs, quae portum obsident, primaria, dum ardentius nauem insequitur e classe regia, in syrtes illisa commouere se non poterat: submissi confestim e portu, qui scolopis maioribus, tormentisq. naualibus illam oppugnent. atrox diu pugna fuit: multosq e suis hostes desiderarunt, in ijsq. supremum rei maritimae ducem quem Viceadmirallium nominant. Impressione

ne demum atque oppugnantium virtute deditionem fecerunt. Accurrere nostri ad opem saucijs ferendam. duo iam agebant animam; quos in ipso mortis articulo ab haeresi reuocatos, cum Ecclesia reconciliarunt, & culpis absolutos spei plenos e vita emiserunt. Erant & alij vulneribus affecti, quos omnes vna cum magno integrorum numero, diebus paucis ad fidem catholicam traduxerunt.

PROVINCIAE FRANCIAE FRAGMENTVM.

COLLEGIVM Mussipontanum.

EX octo, quae florentia habuit olim domicilia Prouincia Francia, duo tantum retineri superiorũ annorum calamitates docuerunt. quorum Mussipontanum collegium Socios habuit octo & octoginta: e quibus triginta sex sũt sacerdotes, magistri tredecim: & ex ijs octo sacerdotum numero censentur: scholastici vnus & viginti; viginti sex coadiutores. Scholae auditores mille circiter recensuerunt. e quibus duo Societatis, Capuccinorum vnus institutum sunt amplexi. Pestilentia laboratum est in Lotharingia, neque eius prorsus expers fuit Mussipontum. Sed tamen quandiu fuit, nullum omnino

attigit

attigit discipulorum. itaque scholae nulla paene perturbatione suum cursum tenuerunt. Ingens fuit, atque adeo maior, quam vnquam antea, concursus hominum ad pias B. P. Ignatij meditationes pertractandas; & fama rei etiam illustrior. ita vt omnium sermone percrebuerit: eum qui bene vitae suae consultum velit; oportere, ad breuem diem, secretum apud Iesuitas recessum sibi quaerere; ac de suo vitae statu secum, & cum Deo cogitare accuratius. Manauit fama ad propinquam ciuitatem, vt de hac secreta animi quiete, tanquam de re frugis vtilissimae in congressibus, in circulis, in conuiuijs sermones haberentur. admirationi enim esse tantam in hominibus consiliorum, sensuum, morum, sermonumq. fieri mutationem: vt cum eosdem homines videas; in iis tamen animos eosdem non agnoscas. Quod pertinet ad opus, non est quod in quotidiano vsu notis rebus immoremur. Illud non omittendum. P. Prouincialis cum in celebri, & opulenta vrbe per Aduentum concionaretur; audireturq. à Duce, & magna nobilium corona, in disputatione de aeternis cruciatibus ita exarsit; vt nobilis aulicus statueret lectissimae religioni se addicere. Et cum alio die multa de vsurae iniustitia disputasset, homines quatuor, dimissa concione, parochum adierunt, magnamq. pro se quisque

vim pecuniae non bona fide conquisitae afferentes ipsius fidei distribuẽdam commiserunt.

COLLEGIVM Viridunense cum Probationis Domo.

PESTILENTIA, quae superiore anno Lotharingia tota, Galliaq. ac Germania grassata, duabus hisce ciuitatibus, quarum tãtum sinu Societas in hoc tractu fouebatur, Mussiponto, ac Viriduno pepercerat; hoc anno Viridunum quoque, ac nostram attigit familiam. Vndeuiginti colllegium incolebamus: quorum Sacerdotes erant vndecim, ex iisq. quatuor cum fratribus duobus scholis praeerant, vnus casuum conscientiae studiis occupabatur, reliqui coadiutores erant; infesta lues fratrem vnum nobis abstulit Guilielmum Cibassinum, domo Andegauensem, sacrae aedis ministeriis additum: hominem humilitatis, obedientiae, deuotionisq. dotibus adprime ornatum; piorum de diuinis rebus colloquiorum amantissimum; Virginis Matris cultui in primis deditum: cui suae vocationis beneficium acceptum referebat. Tanta aequitate fuit animi; vt, cum sexdecim ipsos annos, quibus in Societate fuit, in hoc collegio semper templi ministeriis inseruisset;

nunquam

nunquam tamen vllam animi propensionem alibi viuendi prae se tulerit. Dies illi mortis obtigit octauus ab Assumptione eius, quam pie coluerat, Dei matris, aetatis suae anno septimo & tricesimo: cum paullo antequam moreretur, sumpta sacra Eucharistia, Deum precibus orasset, vt sua vnius poena contentus, incolumes ceteros praestaret. & videtur Diuina bonitas pias preces ratas habuisse. siquidem neque is, qui pias illi operas praestabat Sacerdos, neque frater, qui illi in morbo ministrabat, vllum aduersae valetudinis vitium senserunt. De numero, & frequentia eorum, qui sacrorum caussa nos adirent, scriptum est superiore anno: crescebatq. in dies & pietas, & frequentia adeuntium: sed pestilentia fratre illo sublato, communis praestandae incolumitatis caussa, coacti sumus & domo, & vrbe cedere, & in quadragesimum diem, quantum satis esse ad integram salubritatem probandam iudicatur, vacua relicta domo, à frequentia abesse. Quo tempore suam erga nos beneuolentiam ciuitas multis humanitatis officijs declarauit; nos quotidie inuisendo, & opportunis etiam eleemosinis subleuando. Interim quantopere nostra vtilis ciuitati esset opera, intellectum est cum concionum, confessionum, scholarumq. vtilitatem desiderando sentirent. Religiosus certe vir

grauis e Minimorum familia non dubitauit affirmare, Diuina prouidentia factum esse, vt breue hoc exsilium pateremur; quo cunctis esset exploratum, quantae nostra opera frugis esset ciuitati. Litteras dedit ad P. Rectorem Propraetor: videri sibi post nostrum discessum ciuitatem vastam, ac desertam. Multi tamen tenere se non potuerunt, quin ipsius Propraetoris permissu in suburbanam villam certum e nostris Sacerdotibus confessionis caußa accirent. Exacta ad exsulandum praescripta die, magna omnium expectatione, nostri in vrbem rediere; coactisq. discipulorum reliquijs, stato tempore, postridie diei festi S. Lucae studiorum repetitionem de more celebrarunt. scholarumq. iterum cursu instituto, spes est, diuina ope, reliqua belle processura.

NOVICIORVM familia, ob rei domesticae difficultates, superiore anno iussu R. P. N. Generalis dimissa, hoc anno reuocata, piorum liberalitate sustentatur. Nouicij nouem cum patribus duobus in Probationis domo versantur. Restituta vtcunque hac familia, duo bonae exspectationis adolescentes, qui nostris Lutetiae operam dederant, inscijs parentibus, nihil prius habuerunt, quam vt ad P. Prouincialem se conferrent; ab eoq. impetrarent, vt ad eam probationem admitterentur. Tullensis Cathedra-

thedralis Ecclesiae Canonicus, & insigni praeterea eius Capituli honore praeditus, tantum diuini spiritus e sacris hausit exercitationibus, vt noua vitae reformatione ciuitatem omnem magna in se conuerterit admiratione. canonicos aliquot ad earundem exercitationum vsum impulit. ipse tandem & aetate, & doctrina, prudentiaq. grauis se Societati consecrauit. & nunc magno alijs demissionis exemplo tirocinij institutis se exercet.

* *
*

PROVINCIA AQVITANIA.

QVATVOR supra ducẽtos habuit Aquitania Prouincia, collegijs sex, vna Probationis Domo distributos. Collegio Tolosano sexaginta, Burdegalensi, & S. Macharij Residentia vigintiquatuor, Petrocoriensi viginti quinque: Agennensi, & Ruthenensi vicenos binos, vndeuiginti Auscitano, Probationis Domo triginta, quibus duo sunt addendi, qui in Missione ad vrbem Lemouicos versabantur. Admissi in Societatem sunt duodecim: ex omnium numero decessit vnus.

COLLEGIVM Tolosanum.

TOLOSAE hoc anno praecipue spiritalium exercitationum fructus constitit.

Re-

Religiosus doctrina, & authoritate insignis seriam de seueriore disciplina in suum ordinem restituenda cogitationem suscepit. Earundem beneficio fèminae duae, altera virgo, altera vidua, monasticam vitam sunt amplexae. Duorum coenobiorum moniales pæne omnes sanctioris obseruationis initium fecerunt. Ab haeresi sunt quindecim abducti. Maleficus vnus, idemq. haereticus cum ad supplicium traheretur; ad omnia salutis monita surdum se praebebat: nostri tamen Sacerdotis studiosa contentione pertinaciam inflexit: peccata confessus, haeresim abiurauit. &, vt appareat alte veram pietatem imbibiße, actus in rotam, cum membra illi frangerentur, IESV, & Mariae identidem inuisum haereticis nomen inclamauit. Ministri munere inter Caluinistas adolescens fungebatur. is de religione cum Sacerdote nostro congressus, agnitae veritati aequieuit, & cum Ecclesia reconciliatus: reuersus ad suos, delusus, luto etiam adspersus, & à patre exhaeredatus magno animo omnem eam pertulit calamitatem: maluitq. patrio solo cedere, quam iterum in fidei naufragium incurrere. Alij in fide nutantes confirmati. Haeretici libri & obsceni flammis traditi, tanto numero, vt colligi summa non potuerit. A foenebri quaestu reuocati sexdecim. mulierculae aliquae à

dae

daemonis illusionibus liberatae. Viginti à vita libidinosa ad sanctimoniam traducti. Alij quatuor, veneficijs, & incantationibus famosi, traditis incendio libris, exsecrandum vitae genus detestati. Scholae auctae sunt Theologorum seminario. alumnos e Societate habent quindecim: discipulos externos prope mille, ac ducentos: pluresq. multo habuissent; nisi eos annonae caritas absterruisset. Sed plerique ex ijs Galliae ciuitatibus, vnde nostri eiecti sunt, huc confluxerunt; vt quae nostris doctoribus studia instituerunt, ijsdem ad finem vsque prosequantur. In seminario Ecclesiastico alumni numerantur quadraginta. iis Cardinalis Ioyosaeus aedes coemit, collegio nostro continentes: Est inductum institutum, vt tertio elapso mense, quam in familiam eam sunt admissi, vota nuncupent obedientiae Praesidi huius Ecclesiae: & vt perpetuo se eiusdem Ecclesiae obsequio addicant.

COLLEGIVM Burdegalense.

SVPERIORE anno, vti proximis litteris est scriptum Burdegalense collegium receptum est. In eo adhuc sexdecim versati sunt, octo in Residentia S. Macharii restitere; ibiq.

gram-

grammaticae sustinent scholas duas. Ciuitas tota est in nos propensa: sed tenetur magno scholarum desiderio. Quatuor e nostris Sacerdotibus per quadragesimam diuersis in templis concionem habuerunt, quinctus in Residentia S. Macharii. Cetera Societatis munia vtrobique impigre administrata. Haeretici decem palam in nostro templo abiurarunt haeresim: cum quinquaginta alii à nostris persuasi apud Vicarium, & parochum idem effecerint. Cum ministro Caluiniano vir nobilis dissimulato consilio, vnum e nostris, quem suum procuratorem esse diceret, commisit. Proposita quaestione, minister ratus nostrum esse imperitum, audacter multa disputauit. quibus omnibus confutatis, contrariisq. sententiis valide confirmatis, dolum sensit vafer alioqui circulator: Iesuitaq. ex subtilitate disputandi detecto, quamuis multis retinentibus, fuga inde se cum ignominia eiecit. Magno item haereticorum dolore solennis concio, quae ante Palatium Senatorium die festo haberi solet, audientibus Marscallo maiore, ciuibus Iuratis, & magna nobilium corona, magno fauore ciuitatis nostris data est. Indicto Iobeleo Pontificio, tantus confitentium numerus ad nos confluxit, vt decem Sacerdotes continenti opera occuparentur. totus September mensis, quo tempore facta promulga-

tio

tio est, paschales in nostro templo dies visi sunt. Discordiae compositae: duellaq. impedita, obstinatorum animis à vindicta ad pietatem emollitis, inter vsitata iam, & quotidiana omittuntur.

PETROCORIENSE Collegium.

DIVTVRNO morbo Petrocoriis e nostris exstinctus est vnus. Ad statas totius anni conciones addita hoc anno quotidiana octiduo toto in cathedrali Ecclesia per ipsius solennia de sacro Christi corpore concio alia. Quae res pietatem in ciuitate excitauit ad maiore frequentia, cultuq. diuinum illud mysterium obeundum. Pontificium Iobeleum tam vehementer nostrorum opera commendatum est; tantaq. efficacia vis thesauri caelestis explicata; vt in solo nostro templo mille & nongenti plus minus sacram mensam iniuerint. Haeretici nonnulli in sacrum Ecclesiae gremium recepti. Scholae sexcentos habent auditores; pluresq. haud dubie haberent, nisi, praeter ceteras rerum perturbationes, hic quoque annona flagellaret. sed in illis permulti numerantur nobilitate insignes. multi praeterea haereticorum filii, ex remotis prouinciis huius collegii fama ex-

exciti, huc venerunt. Nonnullae etiam circa ciuitates, collegii huius aemulatione, de Societate accersenda cogitant. Excursum est in vicina opida magno cum fructu: ac concionibus catechesibus, familiaribusq. colloquiis effectum, vt qui ante alieniore animo à nobis erant, iis nunc beneuolis vtamur: & qui ante sana doctrina destituti religionis praecepta e fetidis haereticorum lacunis hauriebant; ii nunc, illis relictis, e liquidis Ecclesiae fontibus puris aquis imbuantur.

COLLEGIVM Agennense.

HAERETICI sexdecim Agennae ad fidem reuocati sunt. in iis scholasticus, qui Montem Albanum missus erat; vt & litteris, & haeresibus in gymnasio eodem instituerentur. est enim Mons Albanus Aquitanica Geneua. Is Agennam veniens diuertit ad scholasticum familiarem suum: à quo se passus est ad nostrum collegium deduci. vbi post aliquot dierum disputationem, veritati tandem praebuit assensum: omissisq. haereticis magistris Montem Albanum cum Agennensi nostro collegio commutauit. Is postea dicere solitus est: multum sibi profuisse ad veritatem amplectendam,

ma-

manifesta Caluini mendacia, blasphemasq: voces agnouisse, quae minus antea perspexisset. Scholae nunquam antea magis florerunt. eas etiam haereticorum filij frequentant, ministris quamuis obstrepentibus. floret etiam Parthenia Sodalitas; totiq. praelucet ciuitati studio diuini cultus. In xenodochijs pauperes inuisunt, multis veste comparata: peregrini, maxime scholastici, adiuti. Horum studium nostri suasu Sacerdotis piae feminae imitatae, & ipsae inter se, partitis vicibus, curam susceperunt pauperes adiuuandi. In vicino opido e nostris vnus per Quadragesimam exstinctas prope religionis faces videtur accendisse. Integram confitendi rationem, numero expresso peccatorum, populum edocuit. Abusum turmatim audiendi confessiones puerorum, qui mortalis culpae iam capaces essent, sustulit. instituit, vt qui ad maturam aetatem peruenissent, ad sacram mensam rite parati accederent. catechisticam docendi rudes induxit rationem: rosariorũ intermissum vsum reuocauit: & vt ad aegrotos maiore comitatu, apparatuq. digniori sacra Eucharistia deferretur, effecit. Cruces praeterea, e publicis monumentis ab haereticis deiectas, restituendas curauit. conscientiae caussas Sacerdotibus explicauit: in schola libros haereticos omnes exussit; & eorum loco

ca-

catholicos restituit. In opido alio magna morum mutatio, vel ipsis oculis agnita est. feminae duae ad catholicam fidem rediere. quarum vnam domum redeuntem (quod non sine risu audias) furiosa mater lapidibus excepit. eadem tamen nostri Sacerdotis oratione facta placatior. In praeuigilio Patroni eius loci, misti viri, feminaeq. in templo pernoctabant, lasciuas cantilenas occinentes. Id totum nostri Sacerdotis opera sublatum.

COLLEGIVM Ruthenense.

SEPTINGENTOS auditores scholae Ruthenenses numerarunt. e quibus quatuor. abiecta haeresi, Ecclesiae catholicae adhaeserunt. & eorum vnus ab haereticis sollicitatus, vt impios cetus frequentaret, magno animo contempsit. Tres liberos pater haereticus ad scholas nostras eo consilio adduxit, vt externa tantum specie stata catholicorum munia obirent; intus haeresim animo impressam retinerent. ratus & inter catholicos catholicum, & inter haereticos haereticum, saluis vtriusque religionis officijs esse licere. Sed docti iuuenes non licere religionem simulare, sed penitus ad intimum animum esse demittendam, laruam tandem

dem posuerunt. Duae praeterea nobiles feminae in Caluinismo educatae, sunt inde ad catholicam fidem reuocatae. Viget Parthenio-rum pietas. multiq. adolescentes deprecatores adhibent parentes, vt in Sodalitatem adscribantur. E sodalibus vnus tranquillissimo exitu vitam illi consentaneam conclusit: cum parentes ad animi aequitatem hortaretur; seq. in Diuinae Matris opem magnam spem habere testaretur. Alius e paterna domo se proripuit, ne lasciuas inire choreas cogeretur. In vicinum opidum Sacerdos profectus, munijs Societatis exercendis, studium Christianae pietatis excitauit. praeter cetera vsus aquae lustralis in domos introductus; rosaria, & consecrata agni cera in honorem adducta: instructi Sacerdotes: libri periculosae doctrinae submoti, & vtiles ac pij substituti.

COLLEGIVM
Auscitanum.

IN magna annonae caritate, metuq. domesticae penuriae Auscitanum collegium beneuoli ciues hoc quoque anno tanta eleemosinarum vbertate sustentarunt, vt superfuerit ad trecentos inopes in menses aliquot alendos. Neque in tanta victus difficultate discipulorum

numerus

numerus est imminutus: quin potius auctus nobilium accessione. Exhilarauit ciuitatem omnem Illustrissimi Archiepiscopi aduētus. eoq. magis quod interuallo annorum quinquaginta haec ciuitas Antistitem suum intra sua menia nunc primum videt. Vir est egregie pius, nostraeq. Societatis amantissimus. Qui, dum Regis orator in Anglia versaretur, auctor fuit, vt P. Crictonius, vinculis exemptus, liber mitteretur. Eum in Archiepiscopali Castello inaugurationi praestolantem P. Rector, cum reliquis Patribus, & scholarum agmine salutarunt: totiusq. ciuitatis nomine carminibus, alijsq. musarum fetibus & ipsi honorem, & ciuitati ipsius patrocinium gratulati sunt: ab eoq. pari comitate, & beneuolentiae significatione excepti sunt; bonaq. spe dimissi futurae perpetuae ipsius in nos beneuolentiae.

PROVINCIA LVGDVNENSIS

PROVINCIA Lugdunensis in septem domicilijs Socios numerauit omnino ducentos quinquaginta: in collegio Auenionensi octoginta, e quibus viginti octo Sacerdotes: in Turnonensi triginta sex, Sacerdotes quatuordecim: in Chamberiensi viginti tres, Sacerdotes decem: in Dolano triginta octo, Sacerdotes vndecim: in Aniciensi triginta, Sacerdotes tredecim: in Bisuntino sexdecim, Sacerdotes sex: in Domo Probationis Auenionensi viginti septem, quorum veterani Sacerdotes tres, tres item coadiutores, reliqui nouicij. Ex his in collegio Auenionensi scholae de Theologia habentur quaternae, ternae de Philosophia: auditores vtrobiq. numerantur quini deni. In Turnonensi schola vna de Theologia, binae de Philosophia, cum quinque auditoribus. In Dolano schola vna de conscientiae quaestiis, cum quinque auditoribus; altera de ratione physica cum auditoribus duobus. In Aniciensi vnus

si vnus quaestiones explicat de conscientia. Admissi in Societatem nouem sunt: excessit vnus e viuorum numero.

COLLEGIVM Auenionense.

MAGNVM cepere fructum suae fortitudinis, qui in Auenionensi collegio versati sunt: tum qui proprij eius collegij erant inquilini, tum qui e Lugdunensi naufragio huc appulerunt: hi ex dura miserrimae fortunae tolerantia; illi ex obuia in miseros caritatis plena voluntate; vtrique è dulcissimis fructibus paupertatis, & ex incommodae angustijs habitationis; cum coarctatis contubernijs, vt etiam superiore anno scriptum est, quod paucorum vix satis esset domicilio, in plurimos, duplicato prope numero, fuerit dispertiendum. Ita & viri Principes, tantae calamitatis spectatores, optimorum Sociorum animos, omni fortunae vi superiores, magno commiserationis sensu admirati sunt: & primores huius prouinciae Patres, qui ad triennalem conuentum confluxerunt, summas Deo immortali gratias egerunt; quod pristinum illum nascentis olim Societatis spiritum in hoc collegio vigere agnouerunt; amorem verae paupertatis, fraternae

communicationem caritatis, infractum in ad uersis rebus animum, immobilemq. ex vniuscuiusque vultu cum constantia hilaritatem. vt intimum interim omittam pietatis studium, perpetuamq. per assiduam precationis curam cum Deo familiaritatem. vt magno redimendam fuisse hanc calamitatem fateantur: siquidem tanto cum animorum fructu, non tam hominum iniuria immissa, quam diuina delapsa manu iudicanda sit. Opus interim iuuandorum animorum strenue procuratum. & quidem dissidia tam multa, tamq. grauia resarta, vt operae pretium anni totius, vel hac sola opera potuerit expleri. Lites diremptae, connubia ad concordiam reuocata: viri principes: familiae totae: distractae etiam in plura capita factiones reconciliatae: excussi gladij e manibus eorum, qui se ad singulare certamen prouocarant. Sed sacramentorum fructus eximij in primis exstitere. Laruatici terrores discussi, conscientiae tranquillatae; sublata nuptiarum veneficia, matrimonia impedientia, & scelestae incuborum ludificationes expulsae. Quo in genere mulieres duae, alta infectae haeresi dira tartarei proci impugnatione, & haeresi liberatae sunt. Pellicere vtramque ad turpem consuetudinem ementitus amator nitebatur: alteram haereticam quidem & inopem, sed pudo-

ris

ris amantissimam in fraudem vnquam impellere non potuit. haec à muliere amica catholica ad nostros transmissa, edocta veritatem, ac sacramentis expiata, horrenda etiam vexatione liberata est. In altera vero plus operae fuit. quae saepius de haeresi abiuranda à nostris admonita, surdis auribus sana consilia excludebat. haec tandem graui morbo vexata, diuino spiritu medicinam faciente, vouit, si illa hebdomada conualescat, se ad fidem catholicam, & confessionem venturam peccatorum votum adepta, postero die confessionem persoluit. ita pari ratione haec quoque vtroque malo liberata. Caluini praeterea venenum duodeuiginti homines eiecerunt. Ex ijs duo non fidem solum catholicam, sed arctioris etiam disciplinae votum in religiosa familia nuncuparunt. Tertius nouo in hac vrbe exemplo, palam in aeda nostra solenni ritu ex Tridentinae Synodi forma fidem professus est, ipso Auenionense Prolegato adigente. Alij in fide nutantes confirmati. Libri aut sincerae fidei, aut morum integritai aduersantes igni traditi. Iudaeus quoque adolescens Christianae religionis studiosus, ad nos doctrinae, & disciplinae caussa se contulit: accurateq. institutus Christo aggregatus est. Monasteria Monialium nostrorum opera adiuta duo. eorumq. vni leges,

& instituta ad viuendi vsum, disciplinamq. explicata. Virgines inopes, Sanctimoniae studio incensae, claustralisq. disciplinae amore captae, corrogatis eleemosinis adiutae, voti tandem, vnde inopia excludebantur, factae compotes, suaue Christi iugum subiuerunt. Neque erit alienum hoc loco illud referre. Virgo inti me pietatis studiosa, dum de statu rerum nostrarum, deq. fluctibus, quibus egitamur sollicita, Deum sub ipsam diuinorum mysteriorum communicationem de nostra incolumitate attentius precatur, vocem sibi e tremenda hostia emitti sensit: Et vero adiuuabo, quos tantopere diligo. *Longum esset, quot hominum generibus subuentum est, referre; ne, fame adigente, & famae, & vna cum fama animae salutis facerent iacturam. Inopes praeterea in summa annonae caritate incredibiliter adiuti. Aluntur publica impensa ciuitatis: praeficiuntur curatores, qui rem totam administrant. Sed hoc anno maior numerus fuit indigentium, quam vt piorum posset benignitate sustentari. vehementer tanta moles nostrorum cura diligentiaq. ne corrueret sustentata. Scholae nouum ciuitati spectaculum dedere. vndecim adolescentes, philosophiae spatijs decursis, baccalaureae insignibus publice ornati sunt: cuius rei splendorem intra suum ambi-*

tum

tum Auenionensis ciuitas non viderat. Inducta est etiam inter Parthenios priuatorum conuentuum ad pertractanda studia consuetudo, quas academias in Italia solent nominare. Ita diebus à schola feriatis, praeter pios cetus, quos frequentant, habent etiam boni sodales ad repetenda communi studio quae didicere, descripta tempora. Et constat, Dei beneficio vtriusque studij operae pretium; nouis quotidie ingenij, diligentiaeq. edendis documentis; & ad vitae sanctioris instituta non paucis subinde sese conferentibus. Decem enim circiter, partim in nostram, partim in alias Religiosorum familias venere. Parthenij ijdem hic quoque maioris hebdomadae feria V. albo induti sacco, nudis pedibus, spineis sertis coronati supplicabundi processere. Quod ad rem priuatam nostram pertinet, sacellum nostro templo pulchre picturis ornatum, & eleganter concameratum adiectum: laxatae tum gymnasii, tum domicilij angustiae, coempta publica impensa nobis domo, quae continens erat nostris aedibus. qua in re ciuitatis in nos propensum studium eluxit. Siquidem cum ad Senatum de impensa illa, nostra caußa relatum esset, singulorum suffragia ita consensere, vt ne vnum quidem variaret. Verum illud omnium maximi faciendum, quod & terrestre & spiritale ornat aedi-

ficium: & ad nos domestica, communiq. totius Societatis nostrae gratulatione, & ad singularem pietatis fructum pertinet: Sacras duorum nostrorum martyrum reliquias P. Iacobi Salesii, eiusq. comitis Guilielmi Saltamonchij recepimus, qui quadriennio ante, vt litteris anni nonagesimi tertij scriptum est, in Heluijs, opido Albenaco Viciariensis dioeceseos, cum ibi in catholica re tuenda versarentur, martyrium forti animo exceperunt. Eas ab haeretico duce nobilis catholicus magno labore impetratas, magna reuerentia, religioneq. habuit apud se, is tandem victus precibus eas nobis concessit, magno huic collegio, ciuitatiq. ornamento, & aliquando praesidio futuras.

COLLEGIVM Turnonense.

MAGNO in discrimine Turnonense collegium versatum est; ac tantum non Turnono ipso exturbatum. Sed attingentur haec alias. nunc quae à nostrorum opera profecta summatim colligamus. Nunquam tantum Caluinistarum numerus ad catholicam transiit Ecclesiam: vt iniri minime potuerit. Vnius, alteriusue exemplum proponetur. Adolescens in haeresi a primis annis educatus, philosophiae discen-

discendae caussa longo itinere Turnonum venerat. petijt, vt sibi gymnasium ea condicione liceret frequentare, vt nemo in illius inquireret religionem: se vicissim neminem de religione interpellaturum. facta est illi potestas in bimestre. Is nostrorum consuetudine, vita, moribusq. perspectis, paucis diebus, quam longe à vero aberraret, animaduertit: sua vetere detestata, nullo monente, nouam sibi, veramq. amplexus est religionem. Rogatus, quid ipsum in eam mentem impulißet: Vni vestri, inquit mores; quos comperi falso, inuidioseq. maledicorum conuicijs proscindi: feciq. mecum ipse de rebus alijs coniecturam. Is nunc ita cum aliis in stadio decurrit, vt multis doctrina praecurrat, & virtute. Alius nocturnis phantasmatibus vexatus, variisq. terroribus exagitatus, ad nos fama sibi tantum notos, remedii caußa confugit: Deoq. propicio omni daemonum illusione liberatus est. Homo iam grandi natu ab auita religione ad Caluini impia dogmata iam ante adolescens desciuerat. à Caluino postmodum in Anabaptistarum prodigiosam insaniam sensim delapsus erat: vtriusque dogmatis, & proprio rum praeterea deliramẽtorum defensor pugnacissimus. hic longo tempore monstris illis assuetus, Deo nimirum mentem mouente, sua mutare omnia animaduertit. nihil in Caluini insipien-

pientia cohaerens; plena vanitatis, sordiumq. arcana omnia Anabaptistarum; facti paenitens, cum vxore, & liberis in patriam, quam spe adumbratae beatitatis deseruerat, reuertit: seq. totum nostrorum doctrinae refingendum tradidit. Multa alia praetereo, vt ad ea, quae foris gesta sunt, accurram. fuit vbi nostri, dum omnis aetatis homines fidei rudimentis informant, minister se conatibus opponeret; & antichristrum aduentasse clamitans, irrito conatu populum à sacro pabulo doctrinae auocare niteretur. Villaenouae catechistem minister impedire contendebat. ventum ad opidi Praefectum, eadem infectum labe. is tamen nostro Sacerdoti caussam adiudicauit: adiecitq. ad ministri ruborem, praestabiliorem ipso videri Sacerdotem nostrum. Albenaci, vbi quadriennio ante, vti supradictum est, duo illustres martyres forte certamen subiuere, fremente quamuis haereticorum coryphaeo, vnus e nostris suam tamen obtinuit concionem. quos ita permouit; vt, licet ibi dominetur haeresis; tamen meliora cogitent, & suorum contemnant leuitatem: eosq. vel clam rideant, vel eorum palam coarguant inanitatem. Gratianopolis est Delphinatus caput. huc Sacerdos concionum caussa cum venisset, haeretici furere coeperunt; machinas omnes admouere; Phlegraeas minas intentare;

nec

nec concionem auertere à nostro illorum tonitrua potuerunt, quo minus ducenta supra mille audientium capita censerentur. in ijsq. haereticae factionis viri principes quindecim lucem adspexere. Ibidem etiam (tanta est licentia) homo atheus, disputando conuictus, Deum se cognoscere professus est, & peccata catholico ritu per confessionem expiauit. Alij duo haereticorum procerès alter disputatione victus, alter ita exterritus, vt vadimonium obire detrectauerit. Alibi haeretici alij ad confessionem adducti, alibi illorum conuenticula discussa. Congregatio B. Virginis abundante numero, in duas diuisa est: cum omnes vna aegre possent contineri: suus vtrique Praefectus, sua officia tributa. Haec ex multis excerpta, quae ad hominum vtilitatem a Turnonensibus Socijs; nunc paucis quae ab alijs in nos profecta sunt. Summa erat annonae caritas: praediorum redditus maligne responderant: & facultas frumenti ex Delphinatu exportandi, lege lata praecisa erat; vt iam non penuria, sed fames, & extrema timeretur; periculum erat, ne victus inopia scholae conticescerent. Huic malo auertendo, & priuatim à nobis, locupletium benignitas, & publice à ciuitate vniuersa, Gratianopolitanae curiae decretum auxilio fuit: quo decreto Turnonum Lege frumentaria

ex-

exceptum fuit: factaq. potestas est omne genus commeatuum Turnonum e toto Delphinatu exportandi.

COLLEGIVM Chamberiense.

CHAMBERII strenue Christiana res domi, forisq. administrata. & quidem in vrbe, praeter vsitata, libri permulti haereticorum exusti, qui e vicina Geneuensi huc alluuione exundauerant: multiq. adiuti adolescentes ad sacra amplectenda instituta tum Capuccinorum, tum heremitarum Augustinianorum, eorum, qui se ad arctiorem tenendam disciplinam reformarunt. sed peregre e missionibus ingentes fructus praecipue collecti. Septem-, octoue maxime frugiferae excursiones fuere: multae, eaeq. implexae, ac perdifficiles multorum tum patrum inter se, tum filiorum cum parentibus, aliorumq. alijs cognationis gradibus coniũctorum inimicitiae sublatae; sancitaq. aequis condicionibus inter vtrosque pax. Sed illa, praeter ceteras suae genti gratissima pacificatio fuit; quae duorum fratrum per triginta ipsos annos distractos animos reconciliauit. quo toto tempore nulla inter eos commercij, cibiue, ne sermonis quidem, aut aspectus com-

mu-

municatio fuit. vt, cum ijsdem paene tectis medio tantum pariete discreti habitarent, alter alterum nisi moneretur non agnosceret. Irarum caussa diuisio haereditatis fuit. Sed aequo nostri Sacerdotis arbitrio tota controuersia composita, magna cum omnium laetitia, fraterna redintegrata gratia, in mutuum amorem consensere. Sed confessionum praecipue admirabiles fructus extitere. ingens earum numerus: vt quocumque nostrum aliquem venisse acciperent, multi longa itinera, bidui saepe, triduiq. susciperent, nostris vt confiterentur. Restitutiones rei alienae momenti permagni factae permultae: sublata fenora, & damna redintegrata. Mercator opulentus, & locuples, qua concionibus, qua monitis à confessario adhibitis permotus, cum lucra omnia fenore quaesita redhibuisset, ex magnis opibus ad tenuem admodum fortunam magno sui cum animi fructu deuenit. Alius debitorem suum, à quo vsuras exegerat, conuenit. subductisq. vna rationibus, cum vsuras iam aequasse sortem comperisset, syngrapham rescidit; sancteq. promisit, se eo nomine nihil in posterum petiturum. Excursum praeterea in fines Geneuensium, auditae multorum confessiones; & pleraeque vitae totius. Instructi milites duo, qui verbis quidem fidem catholicam professi, haereticorum tamen assue-

ti con-

ti concionibus, pestifera hausta doctrina, mirabile monstrum ex pietate, impietateq. intra animum conflauerant. Hi nunc nostri Sacerdotis colloquijs docti vera à falsis secernere, deinc abstinent ab haereticorum concionibus. Magnis ibidem haereticorum querimonijs, nonnulli ad fidem catholicam traducti, seuere vociferantibus ministris: sub ipsis portis, atque in oculis sanctissimae ciuitatis volitare sathanae satellites; atque e grege Euangelico praedas abigere. Sed, vt ad catholicos redeamus, varijs in locis, excursionibus varijs cõcubinatus aliquot vi concionum, suasionumq. aut omnino dissoluti, aut in matrimonia legitima commutati. Idq. in Sabaudiae maxime castris factum. Quo cum Chamberio noster Sacerdos venisset, magnus muliercularum numerus, quae suum quaeque militem sequutae erant, ipsius contentione in virorum manus catholico ritu conuenere. fuit praeterea ad multas res vtilis Allobrogicis copiis eiusdem sacerdotis praesentia. Dies totos castra obibat: aegrotis, ac morti proximis Eucharistiam, aliaq. sacramenta circumferens, ardentes faces praeferentibus e prima dignitate militibus. Idem etiam inter praelia in mediam aciem se inferens, ad morientium excipiendas confessiones studiosae accurrebat; vt multi infractam eius fortitudinem,

& la-

& laborum tolerantiam depraedicarent. Idem, ad auertendam e militum consuetudine vespertinam aleam, desidemq. lasciuiam, induxerat in priuata quaedam contubernia consuetudinem cantandi communi concentu Litanias. Quod cum Serenissimus inaudisset, edixit totis castris, accepto signo faciendum. Morbis quibusdam, & maximo omnium malorum fame laborabatur totis castris. curauit, vt vtrique malo per Ducem, nobilesq. obuiam iretur. ille medicos medicaminaq., illi cibaria aegrotis compararent. Contigit eodem tempore, vt sacris ipso in castris operante, priuatus miles tantis conscientiae stimulis vrgeretur, vt de confessione illi ipsi facienda consilium firmaret: sed calore animi deferuescente, ad alia omnia cogitanda se auertit. corripitur communi lue, conflictaturq. grauissime. repetit iam ante omissum consilium confessionis. peccatis confessione euolutis, vtramque & animi, & corporis recepit valetudinem. Erant in eodem contubernio milites alii duo, grauissime aegrotantes. huius exemplo alter eandem adhibet medicinam. qua & ipse adhibita, sanatur. alter, dum curando corpori intentus, animi contemnit medicinam: neque aeternae salutis remedia adhibuit, & vitam corporis, quam vnam tueri conabatur, amisit. Hac re totis castris euulgata, aegroti

omnes

omnes nihil prius habuere, quam vt ad animi remedia, priusquam ad corporum curationes accurrerent. fuit & ad fidem catholicam illustrandam illius vtilis contentio. Erat inter captos ex hoste miles vulneribus, & haeresi graviter affectus. corpori curando remedia non deerant; & spes salutis suppetebat: animi ni sanaretur vlcus, salus deplorata. hoc sanare malum noster aggressus, rationum momentis, & suasionum efficacitate hominem in eam mentem impulit, haeresim vt eiuraret. quod publice tanto cum animi sensu fecit, & tam claro catholicae veritatis testimonio; vt Dux ipse rem in publica referri monumenta, & typis mandari praeceperit.

COLLEGIVM
Dolanum.

ANNONAE caritas cum Burgundiam paene totam, tum praecipuè Dolanum agrum, vrbemq. vexauit. quae res ingentem egenorum numerum ad vrbem, cibi quaerendi caussa contraxit: tum tenuiorum ciuium multos ad victum sibi emendicandum adegit. quo tempore nostri, pro sua tenuitate inopum aegestatem subleuandam susceperunt: ciuesq. lauiores ad exemplum sequendum perpulerunt:

statuerent

statuerant ex amicis multi, certo sibi quisque symbolo condicto, sua pecunia nostri templi aedificationi fastigium imponere. ea benignitate, nostris auctoribus, ad opem egentibus ferendam interuersa, aedificatio remorata est. Grata fuit Diuinae bonitati caritas: id quod euentus declarauit. Siquidem vir locuples intermissam aedificationem sibi sumpsit absoluendam. & iam de tota re cum architectis decidit. professusq. est, se prius de vita, quam de suscepta voluntate decessurum. optanda illi vita diuturnior. siquidem apparet ipsum maiora cogitare. Perfuncta hoc malo ciuitate, morbi graues insequuti, late grassantes, passim omnes, sed teneram maxime aetatem, & muliebrem sexum afflixere. Ii videntur à penuria commeatus, & caritate originem habuisse. Siquidem fundente vere iam adulto nouas fruges, qui diuturnam famem toleraverant, vt eam explerent, ad superuenientem crudi alimenti copiam omni se auiditate conuertere. inde accedentibus caniculae caloribus, saeua coorta lues, late contagione manante, omnia vastauit. Nostri in tanta temporis acerbitate, rati subueniendum ciuitati, Praesides adiere; singuli operam suam in tanta ciuium calamitate deferentes. Duo tantum lecti, qui suo deuouendo capite, reliquorum pericula redimerent. quorum pro-

pensa studia ciuitas magna gratia excepit. Sed, quod à summo periculo malum abesse videretur, illorum postmodum gratiae remisit. Verum quod a duobus tantum commodi proficisci debuit, id multo copiosius ab omnibus profectum est; cum omnes se obuijs animis in eam caussam penitus demisissent. Sed placuit Diuinae bonitati vim acerbae luis inhibere; citiusq. multo, quam spes erat, optatam ciuitati reddere salubritatem. Scholae ineunte anno in summa quamuis annonae difficultate & numero tamen & probitate iuuenum floruere. eae sex, septemue adolescentes ex optimo huius iuuentutis flore Societati nostrae dedere. Ceteri quam sint integritatis amatores, praesertim qui se Diuinae matris cultui in eius sodalicio addixere, ex vnius exemplo licet intelligere. qui à femina forma meliore, quam mente, in cuius aedibus habitabat, sollicitatus, integerrima constantia, blandicias, muneraq. aspernatus, hospitii tandem mutatione, non sine suo incommodo, periculosa se molestia exemit. Belle itaque Dei beneficio vtraque studia, vt duris temporibus procedebant; cum vno sedato malo, redeunte annonae copia, subito acerbius malum nullis opibus euitabilis inimica, quae dicta est lues inuasit ciuitatem. Ex quo necesse fuit, ad contagionem minuendam, iuuentutem scholarum

rum conuentu prohibere; conuenasq. discipulos, quorum multo maior erat numerus, in suam quemque patriam remittere. Sed Dei tandem beneficio, sedata contagione, circa mensem Septembrem, redeunte iuuentute, scholae restitutae sunt.

Quatuor ex hoc collegio verni ieiunii tempore concionum caussa diuersa in loca profecti, strenue nostrae vocationis munia exercuere & magno cum lucro animarum. Quidquid vacui temporis à concione, concionumq commentatione dabatur, id vero audiendis confessionibus insumebatur: qui cuique comes datus erat, quotidie rudes Christiana doctrina imbuebat. fructus cum rebus aliis, tum maxime alienae rei restitutione constitit. vt aliqui inopem vitam agere, quam opes alieno retinere iure praeoptarint. fuit vbi poculorum à compotationibus inuitationes tollerentur. Erat in Comitis cuiusdam familia adolescens; qui, quibus actus intemperiis, ignoratur, violentia certe mali daemonis prudens, imprudensue agitabatur. Is in genua implicitus velocissime currebat. tum inuerso corpore, pedibus sursum directis, capite humi defixo, nullo manuum adminiculo incredibili celeritate promouebatur. quo spectaculo, horrore qui aderant, afficiebantur. adhibiti Sacerdotes stupore defixi, incerti quid

agrent, sese inde auertebant. Noster confessionem adolescenti suasit: qua peracta, portentosa illa infestatione liberatus est. Alibi alius in eum maerorem, tristitiamq. deuenerat: vt non tam atra bili, quam saeua daemonis tyrannide vitam odisse videretur. lucem vitare, sectari tenebras, defugere hominum aspectum, cibos aspernari, vt ne panem quidem ori admoueri sibi pateretur: nec, nisi sub lecto sese somno traderet. Timone immaniorem esse diceres, qui non homines tantum, sed se quoque esse hominem odißet. Nulla intemperijs remedia inueniebantur. certa erat in oculis pernicies. Aegre tandem illi persuasum, vt ad nostrum templum confessionis caußa se conferret. ac ne id quidem impetratum, nisi multa nocte fieret. Templum ingreßus, cum ad Sacerdotis pedes accidisset, repentino occupatus horrore, de mentis potestate deijcitur. Non deserit hominem sacerdos: & qua precationibus, qua monitis, longa patientia tandem impetrat, vt menti restitutus, noxarum explicet confessionem. quibus absolutus, omni vna mentis vitio, stygijsq. intemperijs solutus est. Ita domum rediens, & communi mensae assidens, vna cum alijs longo interuallo cibum capit; & deinc commune stratum, communem lucem, communemq. conuictum adamauit. Potest & illud,

quod

quod alibi contigit, confessionis quodammodo beneficio adscribi. Rustica mulier confessionis studio incensa nostro Sacerdoti explicandae, die Dominico, bene mane se confert ad templum, vbi nostrum audierat Sacerdotem confitentibus aures dare, puero paullo trimulo grandiore domi solo relicto. hic, custode remota, domo prosilit: cum aequali circa fontē aquae puerili imprudentia colludit. inter ludendum fallente vestigio in fontem labitur. erat aqua profunda, fontis crepido praealta; vt nonnisi caute, & firmo vestigio adulti homines, ac validi possent ad vndas absque periculo accedere; neque erat, qui ad ferendam opem in praesens accurreret: immo fortasse nec qui periculum aduerteret. alter puer, angelo haud dubie vtriusque praeside regente, demittit se ad aquam; & fluitantis pueri lacinia apprehensa, supra vires nisus, aequalem suum ex aqua extractum, non sine miraculo seruauit: ne pia mater, dum studia sectatur pietatis, tam graui vulnere feriretur.

COLLEGIVM Anicienſe.

VNVS hac tota prouincia in collegio Anicienſi e viuis excessit Claudius Ra-

ſtellus, domeſticorum operum adiutor, ſingulari in Deum pietate, & orandi, meditandiq. ſtudio conſpicuus, conſtanti in Societatem fide, & amore; atque in prodendo arcana ſui pectoris praeſidibus mira ſimplicitate, candoreq;. Rarum omnino donum, & theſaurum inaeſtimabilem ſecum vexit in caelum, integrum, illibatumq. pudorem virginitatis. quod eo fuit admirabilius, quo maiore certamine propugnatum. Eſt enim aliquandiu, antequam ſe in portum Religionis reciperet, inter aulicos, aulicaeq. turbulentos tempeſtatis fluctus iactatus. Crediderim ipſum ad moleſtas inſidiantis vitae pugnas redimendas, à caeleſti parente impetraſſe, vt ſibi vitae ſpatia contraherentur. nam cum & medici, & qui illum inuiſebant, conſtantem, certamq. ſpem facerent reparandae valetudinis; ipſe tamen in ſuam ſpem contra ſpem credens, ſemper pro certo affirmauit, ſibi eſſe moriendum: neque eum ſua ſpes, praedictioq. fefellit. In exangui poſtea exſtincti corporis ore, iucundo cum pie intuentium ſenſu integerrimae nitor puritatis elucebat. Conſtitit operarum fructus audiendis maxime confeſſionibus. quarum tantus fuit numerus, generalium praeſertim, vt iniri non potuerit: confluentibus ex omnibus circa opidis, vicisq. etiam remotiſſimis eius rei cauſſa plurimis ad nos.

Multi

Multi quoque Sacerdotes, & pastores animarum, suum edocti rite munus exercere, ad suos redierunt. Vocati nostri ad cognoscendum catholicorum bibliothecas multis impuris libris expurgarunt. In ijs optimus ciuis admiratus est, plenam eiusmodi mercium arcam hominis sibi propinqui relictam testamento. quae, quandiu intra tecta fuit, negauit vxor quieti vnquam se fuisse somni compotem. Haeretici à Caluino ad Ecclesiam traducti sunt nonnulli. In ijs vir nobilis à puero Geneuae educatus, ad nos rectae hauriendae doctrinae caussa se contulit. eiurataq. haeresi, totius vitae crimina multis cum lacrymis confessione detersit. Is postmodum voto se religiosae peregrinationis ad Compostellanam S. Iacobi aedem mendicato peragendae obstrinxit. cum quingentos ante aureos numos pauperibus, peregrinisq. erogasset. Maioris fuit operae Geneuensem hominem inter haereses ab ipso nutricis lacte ad senectam vsque versatum, in viam reuocare. Anicij hic in morbum incidit, qui illi vitae finem attulit. Solliciti de ipsius salute viri pij, hominem de falsa religione exuenda, veraq. amplectenda multis precibus fatigant. Sed, vt eius ciuitatis plerique, quo puriore se religione imbutos, alta errorum caligine eo auersiore animo, sensuq. peregrinae religionis dogmata admit-

tunt: ita homo alioqui commodis moribus, & multa praeditus humanitate, duram in haereſi obſtinationem, firmam in religione conſtantiam eſſe arbitratur. in caſſum igitur tela omnia iaciebantur. Sed ſtatuerat Diuina bonitas eum ad ſe attrahere, vt etiam de medio Babylonis ſpolia eriperet. Vnius e noſtris Sacerdotibus diſſerta, & caritatis plena diſputatione, diſcuſſis tenebris, perſpectam intuitus lucem adamauit: totiusq. vitae peccatis rite expiatis, ſacramentis Eccleſiae munitus, catholica fide extremum ſpiritum Deo commendauit.

Scholae multo quam annis ſuperioribus frequentiores fuere, multis e longinquis etiam prouincijs confluentibus ad nos. Eas vir prudentia, & claritate generis illuſtris cum inuiſeret, frequentia delectatus, ad ſuos conuerſus: Et hoc, inquit, pulcherrimum ſpectaculum contendunt nobis Chriſtianae religionis hoſtes eripere. Alius quoque ſplendore nobilitatis clarus, cum ſuos liberos in noſtram diſciſciplinam adduxiſſet, profeſſus eſt, ſe, quo minus ad Caluiniſtas defeciſſet, doctrina noſtrarum ſcholarum inſtitutione accepta, retentum eſſe. Parthenia quoque Sodalitas, Deo laus, duplo maiore numero, quam annis ſuperiobus aucta eſt. Ex ea Sodalis cum in hominem aetate, inedia, morboq. confectum, in via iacen-

tem

tem incidißet, in humeros sublatum aliquot stadijs in vrbem, mirante ciuitate curationis caußa deportauit.

Accersuntur nostri ad circumiecta etiam remota loca persaepe: sed facultas satisfaciendi omnibus non suppetit. Tres tantum in varia loca dimissi. vbi praeter quotidiana, & vsu nota, Caluiniana pestis pessundata est. In opido quodam duo sanguinis vinculo coniuncti ita implacabili odio dissidebant, vt nullorum neque suasionibus, neq; precibus, ne magnorum quidē virorum auctoritate, conciliari potuerint. rem agreßus noster, & si multis difficultatibus implicitam, diuino tamen beneficio viam ad lites dissoluendas, apposite inibat. sed quo magis difficultates, quae obijciebantur, expediebat: eo pluribus nodis omnia innectere malus daemon nitebatur, noua subinde serens semina discordiarum. peruicit tamen obfirmata caritas, perrupitq. laqueos tartareos Diuina Bonitas; sublatisq. dissidijs omnibus, magna opidanorum laetitia vetusta inter eos coniunctio resarta. Vnus omnino inhumaniter exceptus. expetitus is erat in montanam quandam regionem Aduentus tempore ad conciones. Eo cum venisset, fratre vno comite, qui se hospitio exciperet, inuenit neminem. Eam inhumanitatem apud primarios questus: se nullum suum ob emolumentum,

ipsorum

ipſorum rogatu veniſſe: quando minus gratum aduentum ſuum eſſe ſentiat; non deſore loca alia, vbi ſui labores, ad diuinam gloriam, hominumq. vtilitatem vſui futuri ſint. Ea contestatione permoti opidani, certatim omnes, alij hoſpitium, alij impenſas, alij alia detulerunt. Tantus demum ad illius ſermones animorum ardor factus eſt; vt, peractis ibi natalitijs, eodem idem iterum mittendus fuerit. Tanto etiã eidem confeſſionis explicandae ardore tenebantur; vt cum vnus tanto numero non ſatis eſſet, longo itinere Anicium ad nos contendèrint.

COLLEGIVM Veſontionenſe.

VESONTIONE repetitum ſuperiore anno de collegio conſilium, hoc anno tandem maturuit. Etſi initio, antequam conſtitueretur, ſententiae aliquandiu variarunt; multis rem vrgentibus, alijs cunctantibus, in tempus opportunius alijs differentibus; nonnullis etiam rem totam plane deponentibus. Sed vicit in diuina cauſſa Diuina Prouidentia. Mira Senatus, clericq. conſenſione de tota re conſtitutum eſt. Cenſus non peramplus initio

attri-

attributus. sed spem faciunt fortunae pinguioris & peramplae ciuitatis opes, & ipsorum ciuium in nos propensa studia, & non obscurae amicorum pollicitationes. Credi vix potest, quantae in ipso collegij exordio omnium ordinum gratulationes factae sint: nec Vesuntionēsium tantum, sed omnium circa ciuitatum, opidorumq. quae nos frequenter ad se vocant. &, vt in tanta operarum paucitate, datur opera vt ijs satisfiat. Et quamuis initio nonnulli alieniore animo à nobis fuisse viderentur: ij tamen postmodum, re constituta, in nobis colendis omnium studia superarunt. Egregia inprimis ProEpiscopi, & canonici alterius in nostra bibliotheca augenda liberalitas. Duae sunt in caritate Franciscanorum familiae: fratrum vna, virginū altera. vtraque nostris fauet, nos colit vtraque, & nostra vtraque studiose admodum vtitur opera. ipsiq. Patres, nos vt in ipsorum aede concionem habeamus, sæpe rogant. Sed sacrarum Virginum maiora studia in nos. nostrorum quam saepissime hortationes expetūt: pro nostro collegio communiter in conuentu preces faciunt: quae Virgines ad ipsarum adspirant instituta; eas nostrorum monitis, praeceptisq. pietatis, ac religiosae vitae studiis instituendas curant; optimeq. sibi consuli existimant, si ex hac palestra, quasi ex aliquo tiroci-

nio

nio in monasterium excipiantur. Nostra opera vicissim abunde hominum studiis respondit. Statim enim Societatis munia coepta exerceri. Probata in primis sedulitas in carcere detentis, & moribundis iuuandis. Multis enim vinctis consultum est: & e primoribus aliqui ad mortem Christiano viro dignam obeundam confirmati. Et, cum pestilens morbus grassaretur, sensit vniuersa ciuitas diuinam in nos tutando prouindentiam. qui in tanta strage, quo possent omnibus praesto esse, a feda lue intacti seruati sunt.

Scholae tres primis quinque diebus apertae, post etiam quarta superaddita breui tempore quadringentos auditores collegerunt. quorum multi e vicina Germania catholici, haereticiq. venerunt. Ingenio fere sunt & docili, & ad pietatem incitato itaut tam breui tempore nonnulli de nostro cogitent suscipiendo instituto. Multorum praeterea rogatu, qui alijs in vrbibus Parthenio Sodalicio adscripti erant, iacta fundamenta Sodalitatis instituendae praeclara optimo qui speratur, progressui initia fecere. Sexaginta circiter nomina dederunt, viri nobiles, tenuesq. omnis aetatis, docti, indoctiq. scholastici, alieniq. à litterarum studijs. Vir litteratus, & multa canicie verendus, magna aliorum admiratione, studiose admodum flagitauit,

tauit, vt in numerum adscriberetur. & is nunc finem nullum facit laudandi instituti: magni vtique incitamenti ad vitam melius regendam. Nobilis alter, dum admittitur, ad Praefectiq. pedes aduolutus B. Virginem supplicabundus orat, suis lacrymis aliorum lacrymas expressit. Theologiae alius professor, aeque doctus, ac pius, quo die est admissus, plenam lacrymarum, & singultis interruptam ad sodales habuit hortationem.

DOMVS PROBATIONIS Auenionensis.

DOMVS quoque Probationis Auenione, quemadmodum & collegium in magna annonae caritate inopes pro modulo sustentauit: eos praesertim, queis rubor est victum emendicari, ita fuere, qui familiae suae vitam huic familiae acceptam referrent. Instituta iam, & corroborata probationis disciplina, hoc anno primum piae suscipi coeptae sunt peregrinationes; ternis de more diuersas in oras nouicijs dimissis, Tolosam, in Burgundiam ad S. Claudij; Anicium ad S. Mariae Virginis; in Prouinciam ad S. Mariae Magdalenae aedē. ita omnes qua propius, qua longius pro suis quisque viribus eo humiliationis genere durius, le-

leniusue exercitati. Vnius praecipue in sua vocatione retinenda est multis, difficilibusq. certaminibus spectata constantia. Vnus is fuit ex ijs quinque, quos superiore anno Lutetia venisse scriptum est, duodeuiginti natus annos, domo Diuionensis, sed Lutetiae doctrinarum studia colebat. cuius cum & fugam & consilium rescisset Pater, ad eum abstrahendum se dedit in viam. sed morbo e medio itinere reuocatus, adolescentis auunculum virum militarem mittit, qui eum à suscepto vitae cursu conetur auocare. quem vt vidit, ab insita ferocia, contumaci oratione indignabundus eius leuitate, amentiaq. increpita, ad repetenda pristina parentum consilia, & relictum humanarum rerum cursum coepit adhortari. id cum frustra fieri animaduertit, re infecta discedit. Redit, reparata valetudine pater. vt in conspectum venit filij, continuo paternae lacrymae delapsae: & omnia, quae tali in certamine dolor subministrat, in iuuenem tela contorta. quibus cum moueretur nihil adolescens, petijt, vt sibi apud se in priuata domo detur filius in triduum quo tempore eius voluntatis sibi periculum facere liceret. si certa perstet in sententia, se ei liberum facturum. Eius rei commendaticias litteras à Burgundiae Praefecto, ad nobilem Auenionensem Regium equitum Praefectum

ctum attulerat: quibus iubebatur opem omnem parenti praestare, ad filium recipiendum. Id cum rescißet P. Rector, nobiles aliquot viros, Societatis amantes, in primis vero ipsum Auenionensem Archiepiscopum, qui Aquauiuio, Taurusioq. Cardinalibus inde profectis, Auenione pro legato Pontificio praesidebat, adit: rogat adolescentis periculo adesse velint. Archiepiscopus sacrum in tirocinij sacello facit: nouicijs singulis sacram Eucharistiam praebet. à sacrificio vocatum ad se adolescentem, bono iubet esse animo: eoq. die nihil est tentatum. Postridie comparatis animis conueniunt omnes, Archiepiscopus, eiusq. Vicarius; parens eum Praefecto equitum; P. Rector, Prouincialisq. tum patres alij, & magni duorum procerum comitatus: adhibetur, P. Prouinciali iubente etiam scriba publicus. Consident omnes, aduocatur adolescens. qui cum in eum venisset consessum, obortis lacrymis ad Prolegati pedes abiectus, eius, P. Prouincialis, reliquorumq. Patrum fidem obtestatur; ne se in discrimen abijci permittant. vnam se animam, à suo sibi conditore datam, habere; cuius ne iacturam faciat, in illorum situm manu eße: ad patremq. conuersus, eum diuinae iracundiae, diuiniq: iudicii, à quo non longe per aetatem iam abesset, monuit. Deum vtriusque eße conditorem:

suiq.

suiq. ortus originem, ad Deum magis, quam ad ipsum referri oportere. si se à Christi abstrahat vestigiis sequendis, Deum eundem vindicem futurum. Tandem si vel membratim discerpatur, frustatimq. concisus in disiunctissimas plagas dissipetur, cor tamen ad Iesu Societatem euolaturum. His lacrymis, questibusq. omnium pectora emollita; omnibus item lacrymae expressae. ipse militiae Praefectus, homo natura durus, ac prope immisericors, qui nunquam ante se lacrymas fudisse meminisset, lacrymas eo tempore non tenuit. Iam ipse parens, filii impatienter cupidus contentionem remittebat, cum P. Prouincialis Societatis existimationi, sospitatiq. cauens, rebus posthabitis, Patris dolori concedendum censuit. ita datur illi tertium in diem adolescens: quem in partes omnes, qua precibus, qua minis versatum nobilium etiam feminarum blandiciis, & lasciuorum adolescentium illecebris adhibitis, cum commouere non posset, irrito tandem conatu rediit in patriam: adolescens suae redditur familiae. Sed neque dolor, neque artes constantis pietatis oppugnandae quieuere. Statuit omnes conatus adhibere, vt ipsum non e nostris modo, sed ex ipsius etiam Romani Pontificis, vt loquebatur, manibus si opus sit, eripiat. Bimestre à primo certamine spatium effluxerat,

fluxerat, cum P. Prouincialem Dolam venisse audit. hominem adit: eas ad expugnandum hominem machinas adhibet, vt à P. Prouinciali litteras expreßerit; quibus maioris incommodi redimendi caussa, nouus Christi miles patriā repetere domum iuberetur: ea tamen lege; vt, si mense toto perstet in sententia, liberum ei sit, Auenionem ad tirocinium redire. Maerens a patruo in patriam reducitur. Aduenienti longe extra vrbem obuiam prodit agmen propinquorum. omnium festa laetitia, quasi e desperato naufragio seruatum domum reducitur. confestim illecebrae, confestim blandae Syrenum voces praesto adsunt, propinquorum, amicorumq. ad beata vitae commoda adhortantium suasiones. tentatur eius temperantia conuiuijs: continentia coniugij iucunditate; religio spe magnarum opum. ab ipso parente deducitur ad pilae ludum: ludere iubetur: domi forisq. quotidianae pugnae increbrescunt. Non satis esse videntur ad inuictum expugnandum animum vrbana omnia: per castella, & nobilium arces animi caussa circunducitur. Quicumque eum de religione deserenda interpellat, aut victus abscedit, aut frustra tentatis armis conticescit. Mittitur denique contra datam fidem Lutetiam. pecunia a patre, de industria, ne discessum cogitet, nudatur. Cum sesquimensem sic moratus

eßet, pallio, libris, pauculisq. quas apud se habebat rebus distractis, redacta pecunia, quincto decimo die Auenionem omnibus mirum in modum gratulantibus rediit. Pater, re cognita, P. Prouinciali per litteras satisfecit: errati veniam petijt: dolore paterno adactum limites pietatis excessisse. sed fore se in posterum nostrarum laudum praeconem: nostraeq. caußae, nostriq. reditus apud Regem adiutorem. Ad filium quoque in eandem sententiam litteras dedit, consultius se facturum fuisse, si coniugis suae, matris ipsius, feminae lectissimae, praedefunctae praeiudicium ratum habuisset. quae grauida ipsum nondum natum Deo deuouisset. id totum ipsius in caelo iam degẽtis sanctis precibus deberi.

* * *

PROVINCIA ARAGONIA.

CTO collegia & professorum vnam, alteram Probationis Domum habet Aragonia Prouincia: e quibus Professorum Domus, quae Valentiae est, triginta octo capita recensuit: eiusdem vrbis collegium quadraginta: quatuor plures Caesaraugustanum: triginta tria Gandiense: quindecim Bilbilitanum: vndeuiginti Turiasonense: duo supra triginta Barcinonense: viginti tria Gerundense: quinque & viginti Balearicum: triginta sex Tarraconensis Probationis Domus. Horum omnium trecentorum quinque summa colligitur. Excessere in vitam alteram quinque: accessere ad Societatem viginti duo.

DOMVS PROFESSA Valentina, & Collegium.

VALENTIAE cognitum est hoc anno, vt alijs etiam in locis ante; eos, qui à nobis alieniore animo fuerunt, extremo vitae tempore nostram operam exquirere. Quae res clarum de nobis illustris viri testimonium expressit. Vestram, inquit, patres optimi, suprema die opem implorant omnes, quos nouerunt fidos medicos esse animorum. De nostrorum ministeriorum vtilitate superioris anni litteris satis multa scripta sunt: quaeq; eo anno instituta esse scriptum est, feliciter, Deo bene iuuante, progrediuntur. Sodalitas nobilium S. Spiritui dicata octo & triginta supra trecentos inopes obaeratos etiam hoc anno carcere emisit, pretio repenso. Noui templi aedificatio piorum liberalitate amicorum multum prouecta.

Collegium sex millibus aureorum auctum est haereditate a matrona nostrarum rerum studiosa. E discipulis scholarum quatuor se varijs religiosorum familijs, vnus nostrae adiunxit Societati.

COL-

COLLEGIVM
Gandiense.

GANDIAE vnus e fratribus philosophiae studiosus, magno aequanimitatis, & patientiae exemplo, longa ecticae febris tabe consumptus est. Scholae & si non magno numero (est enim opidum non amplum) discipulorum tamen probitate floruerunt. quatuor enim ad Societatem, octo ad instituta alia adolescentes transmisere. Sacra aedes multo ornatu aucta est. Sacellum additum B. Virginis concameratum: ara princeps, item camera contecta, & S. Sebastiani, templi, opidiq. tutelaris, simulacro adornata. nouae sanctarum reliquiarum thecae, multo auro ornatae; Sanctorum item Euangelistarum, ac Doctorum tabulae, iustis spatijs dispositae, & ad venerationem augustius, & ad adspectum amenius totum templum reddidere. ornata item Sanctorum Doctorum, tum Latinorum, tum Graecorum, imaginibus bibliotheca; quam superiore anno Neapoli allatam esse scripsimus.

COLLEGIVM
Caesaraugustanum.

CAESARAVGVSTAE nobilium sodalitas, & adolescentium, qui humanitatis studijs informantur, hoc anno cum Romana sunt coniunctae. Dies festus à minore magna religione diuinis officijs, symphonia, magnoq; apparatu celebratus. a maiore vero octoginta inopes e carcere emissi. omnes porro in susceptio pietatis cursu strenue procedunt. Sed nec sunt quotannis iteranda eadem: & vbique visitata omittenda. Verum huius recentis Sodalicij fructum, & magistri sentiunt quotidie, & perspecta toti ciuitati pietas declarat. Quantopere vero illorum pia studia Virgini matri cara sint, argumento fuit proxime placida vnius mors e lecto illo numero. qui non maior anno quinctodecimo, semestre in Sodalicio versatus erat, cum opportunis monitis à Sacerdote ad fortem illum agonem subeundum firmaretur praedixit sibi non in praesens, sed aliquot dierum interiectu, certa die sibi esse moriendum. Cum dictis nulla esset fides, quod imminentis iam interitus certa signa tenerentur; id se à Sanctissima Dei matre esse admonitum asseuerauit. Veram praedictionem

nem euentus declarauit. Ad scholam de conscientiae quaestionibus, triennio ante institutam, accessit altera hoc anno: nec frequentia desiderata. Piorum liberalitate & aere alieno collegium leuatum, & templum aliquot auctum ornamentis, lychno praecipue pensili argenteo. Ara princeps sacra tabula, B. Virginis conceptionem, tum sacris eius mysterij symbolis referente, rebusq. alijs ornata.

Fuere ad externa loca perutiles aliquot excursiones; quarum fructum rerum notarum exemplo licet aestimare. Sed praecipue Antistes in lustranda dioecesi duos e nostris Sacerdotibus secum eduxit. Burtinensis Episcopus affirmat, non, nisi spe auxilij à Societate, humeros regendae Ecclesiae supposuisse. Missi igitur qui non vrbem tantum ad nouam concipiendam pietatem excitarunt: sed montana etiam magna cum incolarum vtilitate peragrarunt. Oscensis etiam Episcopus Sacerdotes duos impetrauit; qui duobus mensibus opida nouem obeuntes, non rudes modo populos salutaribus institutionibus, sed ipsos etiã Sacerdotes idonea doctrina instruxerunt. fuit, vbi audita vnius nostri Sacerdotis de periurij malo concione, lex lata est, & multa irrogata, si quis eius sceleris argueretur.

BILBILITANVM
& reliqua Collegia.

BILBILI optimae indolis adolescentes in Societatem admissi sunt duo: spes idem cupientibus alijs ostentata. Restinctum est magnum simultatis incendium: e quo magna mala timebantur. Vir clarus opibus & litteris alteri colasum impegerat: neque impar ad reponendam iniuriam alter erat. & quanuis publico magistratuum edicto cautum esset, ne ad arma veniretur: intus tamen fouebantur odia, & ira, accedente die, subcrescebat. vt neuter, nisi tectus armis domo efferre pedem sibi tutum satis existimaret. In annum ea simultas tracta erat: cum, interuentu nostrorum, demitigatis animis, in nostro templo, viris aliquot grauibus praesentibus, in pacis compositionem consenserint. eoq. ipso die vrbem vna colloquentes diu pererrarunt. Ad laxandas collegij angustias septingenti aurei piorum eleemosinis collati.

THVRIASONENSES quoque scholae tres nobis pepererunt adolescentes, duos alijs familijs; quindecim praeterea erant, qui seuerioris vitae disciplinae vota alerent. Parthenia Sodalitas tum studijs alijs, tum non modice ad pietatem sua capit incrementa, suscepta

rudium

rudium institutione. Res mira contigit, nec sine peculiari diuini Numinis auxilio. Tanta ingenij quidem fuit hebetudine, vt multis annis praecipua religionis nostrae capita, & legitimas precationes nunquam comprehendere memoria potuerit. ea propter cum accederet ad confessionem, à Sacerdotibus repellebatur. aeger animi vni e Parthenijs traditur erudiendus. ad sodalis vocem tanta hebeti menti diuina lux affulsit; vt quae ab alijs non nisi longo tempore percipiuntur, horae quadrante firmiter perceperit. ita se ipsum admirans, festinus ad nostrum accurrit Sacerdotem; magnaq. cum vtriusque laetitia, & admiratione voti tandem compos factus est. In ciuitate porro, praeter vsitata, non leuibus in rebus vtilis fuit Sociorum opera. femina ex ijs, quae nostro in templo pietatis colunt studia, florenti adhuc aetate à locuplete homine pactione tantae pecuniae, quae eius maritum aere alieno liberaret carcere detentum, ad flagitium sollicitata, constantissime respondit, se non modo incommodum illud, sed ne mortem quidem iactura pudicitiae, & Diuini Numinis offensione redempturam. Eius postmodum inopiae nostri Sacerdotis opera, diuina ope aliunde subuentum est. Aliae duae item inopia pressae simili periculo exemptae. Prosit quod

se-

sequitur, ad praesentem in periculis Diuinae Matris opem fiducia magna inuocandam. Puellam solam violentus homo e via in locum abditum per dolum abduxerat. illa impar viribus, omni ope destituta; Per Virginum Mariam te obtestor, inquit, ne me irreparabili integritatis flore despolies. ad sanctissimum Marie nomen omnis repente ardor deferbuit, violentia elanguit: puellaq. innoxia dimissa. Res domestica ornamentis nonnullis aucta est, horologio, bibliotheca, sacra pyxide ad Eucharistiam. Accessere etiam ad aedificium aliqua cubicula.

BARCINONE fructus operae praeter rsitata, in ciuibus & aduenis iuuandis exstitit, qui e varijs nauigationibus huc in portum inuehuntur. Ingens classiariorum numerus, omnino ad mille & quingentos, quos morbus afflixerat, confessione caruissent, nisi nostri peregrinarum linguarum periti ijs praesto fuissent. In ciuitate autem mulieres quinque proiectae pudicitiae ad frugem reuocatae. Alij multis annis confessione intermissa, in summa religionis negligentia, & licentia peccandi viuentes, enormem vitae consuetudinem correxerunt. Duo tresue claustralis professionis desertores, suis familijs, & religiosae disciplinae restituti. E scholis, & Sodalitatibus ad nostrum institutum septem adolescentes lecti sunt: alij in varias familias

trans-

transmissi. Adiuncta ad collegij aedificium proxima domus; & viae publicae pars magno nostrorum commodo aedibus nostris inclusa. Ilerdam vnus e nostris profectus tam frequenti concione auditus est, vt ad templi valuas suggestus statuendus fuerit, quo posset ab ijs quoque exaudiri, quos templum, alioqui satis laxum non reciperet. Eiusdem Ecclesiae Canonicus Doctor Margalefus, idemq. Ilerdensis gymnasij Cancellarius, Societatis apprime studiosus, moriens octo millium nos aureorum scripsit haeredes: vt in ea vrbe aliquando Societati collegium constituatur.

TARRACONE in Domo Probationis duo nostrorum numerum auxerunt, duo item minuerunt. alter scholasticus, non dum sacris initiatus, & virtute, & naturae muneribus instructus; alter Sacerdos dum, confecto studiorũ, ad magnorum laborum cursum pijs repetiti tirocinij exercitationibus se comparat, ad aeternae quietis initium vocatus est. Reliqui strenue viam virtutis decurrere nituntur. Eorum vnus magna victoria sui praeclarum documentũ dedit magnanimitatis. hic dum vas glutinosi plenum puris ferret, quod aegrotus e pectore eiecerat; horroreq. tabifici cruoris nausearet, quod rarum omnino, & non nisi in illustri sanctitate viris legimus; vt hostem spiritalis virtutis

tis humanam molliciem opprimeret, magno animo exsorpsit. Exercentur interim alij excursionibus, & catechesibus. quibus quasi proludijs rudimenta ponant militiae robustioris, ad quam in Societate postmodum exercendam se comparant in praesens.

GERVNDAE diem suum obijt domestici operis adiutor Ildefonsus Maginus, vir modestia, humilitate, patientia, caritate, & obsequendi studio admirandus. prorsus vt vbicumque esset, ad sinceram pietatem calcar adderet. Dei praesentiam vbique semper cogitabat: praecipuo orandi studio incensus; cum praesertim liber ad Sacram Eucharistiam esset adspectus; vnde nunquam, vt in morte fassus est, nisi caelestis laetitiae plenus discessit. B. Matrem non pio cultu solum, sed purissimi etiã candoris imitatione prosequebatur. vt multi, perspecta illius innocentia, puroq. vbique animi candore integrum corporis, animiq. pudorem ab ineunte aetate retinuisse iudicarent. Erat nonnihil peritus chirurgiae. quo factum est, vt morbos aliquos artis remedia superantes, non tam ipsa arte quam precationum, & ardentis caritatis, ac plenae in Deum fiduciae quasi diuino amuleto depulerit, magna medicorum admiratione. Cum igitur vulgata curationum eius fama nimium crebro ad aegrotos

accer-

accerseretur, hoc collegium sibi impetrauit, quasi optatissimum vitae tranquillae recessum. Vixit in Societate annos circiter triginta, nulli vnquam grauis, omnibus insigni exemplo pietatis. Optauit morti proximus, idq. à valetudinarijs fratribus contendit, vt, animam exhalaturus humi sterneretur: ea ratione se hilariorem e corporis custodia euolaturum. Sed neque huius postremi voti, voluntate duntaxat patiendi, praemio frustratus; & multis, praeclarisq. virtutibus ornatus, illustre nobis religiosi studij, & sincerae pietatis exemplum reliquit. Sed, quod ad opus attinet, hic quoque nostrorum opera ad sua claustra, legesq. quas reliquerat, apostata reuocatus. Pertinet huc quoque memoria viri, doctrina, & vitae integritate singularis, Michaelis ab Agullana, Archidiaconi Ampuritani. quem iure optimo huius collegij parentem appellaueris. De cuius laudibus, quoniam tantum illi debemus, multa dicenda essent; sed illud satis sit: semel & iterum Episcopalem honorem recusasse: cum sacrificaret, vbertim ei lacrymas solitas defluere. Morienti P. Rector cum quinque, sexue Patribus adfuere. eius mors consentanea vitae fuit; in morte plus sexcentis aureis in subsidium pauperum erogatus, iter sibi ad aeternam felicitatem expediuit. reliquarum fortunarum,

pro

pro sua in nos beneuolentia, nos scripsit haeredes. Auctum est praeterea collegium aureis ducentis, quos iuris peritus: & plus mille trecentis, quos alterum huius collegij fulcrum bene firmum Iacobus ab Agullana, Michaelis frater nobis attribuit. cum interim nihil sit de quotidiana liberalitate deminutum. Excursum est in Pyreneos montes, populiq. aditi, qui suis in finibus hominem de Societate nunquam viderant. Auditi sunt tanto omnium ordinum concursu, vt in plateis concio erudienda fuerit. tanta vbique beneuolentia excepti: vt abeuntes magistratuum comitatu, magnoq. multorum agmine deducti, etiam cum lacrymis dimitterentur.

IN BALEARICO collegio vita functus P. Ioannes Lupus, annos natus octoginta: quorum sex & triginta egerat in Societate, & cum laude non vulgari. Scholae, & scholasticorum Sodalitas alumnos vigintiquinque ad varias hoc anno religiones misere. Altera nobilium in dies augetur. centum vigintiquinque iam sodales numerat. annuum constituit vectigal quingenorum aureorum; qui in subsidium vrbanorum pauperum, & in hospitali domo decumbentium impenduntur. Cuius maxima pars ab eo, quem collegij nunc habemus fundatorem, qui etiam toti congregationi praeerat,

erat, est attributa. Nonaginta postea legauit moriens vir nobilitate clarus, qui Sodalis erat, & à consilijs Praefecto vrbis. Octoginta tres praeterea e carcere inopes eduxere. Et cum de ipsius Sodalitatis cum Romana coniunctione litterae perlatae essent, eum diem summa religione celebrarunt, solenni Missarum apparatu, Antistitis concione, & epulo in nosocomio decumbentibus dato. quibus pij Sodales, posito pallio, & detecto capite, multa cum reuerentia ministrarunt. Die ipso caelitibus omnibus dicato Prorex ipse est Sodalibus adscriptus. Sacro vero Virginis praesentationi die, frequẽti, si vnquam alias concursu, & gratulatione, nouum collegij fundatorem agnouimus; virum generis nobilitate clarum, & Hierosolimitanorum fratrum S. Ioannis religione insignem Raimundum Verinum. Adfuit cum Canonicorum capitulo summus Antistes, & nobilium magno comitatu Prorex. Verba fecit e superiore loco noster Sacerdos. eoq. die fundator ipse non modico cum propinquorum nobilium numero nobiscum in collegio cibum sumpsit. Addam postremo loco, quod magna cum voluptate nostri audiant. feminam diuturno morbo oculorum laborasse. quem biennio toto medicorum industria nulla potuit arte depellere; itaut videndi vsu omnino priuaretur. Admoto de-

mum

demum oculis B. P. N. Ignatij, ipsius propria manu subscripto ad eius litteras, nomine, & factis precibus, confestim integrum oculorum vsum, cum integra valetudine recepisse: rem in publica monumenta publicis litteris relatam.

* * *

PRO-

PROVINCIA SARDINIA.

HABET Prouincia Sardinia collegia quatuor, cum probationis domo vna, Calari recens instituta. In collegio Sassaritano quadraginta quinque numerati sunt: quadraginta in Calaritano: in Alguarensi decem: Viginti in probationis domo. quoniam quot in Ecclesiensi versentur, scriptum non est, capitum omnium summa iniri non potuit. E viuis excessere duo: admissi in Societatem duodecim: octo ad studia, reliqui ad operas domesticas:

COLLEGIVM Sassaritanum.

SASSARI magno in metu, cum e prouincia litterae darentur, nostri adhuc versabantur; quid oneraria factum esset, quae e Ca-

laritano portu soluerat; cum aduersa tempestate abreptam esse constaret. in ea Socij tres, vt Neapolim traijcerent, vehebantur. P. Philippus de Philippis, egregiae virtutis vir, & eruditionis non vulgaris; P. Petrus Martorelius, cum fratre tertio Iulio Caesare Contio. Sed postea cognitum est alijs litteris, eos naufragio perijsse. Lugenda hominum iactura si humana spe nostra consilia regantur. sed & in Societate, & in exsequendo Praesidum imperio in Domino occubuere. Admissi sunt ex hac vna ciuitate ad nostrum institutum sex, totidem, quot reliqua Prouincia tota. Extitit fructus operae in magni momenti dissidijs conciliandis. falsi criminis quidam, ductus odio, alterius coniugem insimulauerat: eam se de multa nocte cum viro altero vidisse. Credulus maritus, vt est atrox iniuria, & sui odio ad fidem prona, coniugem interficere statuerat. rem subodoratus vnus e B. Virginis Sodalibus, hominem ab eo facinore deducere, vxoris probare innocentiam, mendacem criminatorem ostēdere conatus; cum minus ei res succederet, suasit, vt ad Sacerdotem nostrum se conferret. cui cum pertinaciter primo restitisset: ad extremum diuini iudicij terrore victus, iram posuit; factaq. confessione peccatorum, animum sedauit. sed non omnem prorsus ex animo euulsit iniuriae opinionem.

cuius

cuius haud ita multo post recurrente memoria, & dolore animum exstimulante, nefarium consilium repetijt. Eius rei Pater admonitus; praeuertendum ratus, mali radicem succidendam censuit. falsum conuenit criminatorem: quanto se crimine obstrinxerit; quamque seueras poenas a caelesti vindice ipsum exspectare oporteat, edocet; ni & suae animae, & alterius vitae, existimationisq. consulat integritati. persuadet tandem; vt, ijs praesentibus, ad quos criminationis aura afflauerat, crimen totum reuocet: se odio ductum, id commentum: flagitij veniam precari. ita, diuina ope ingenti malo obuiam est itum. Iuuenes aliqui leuibus de caussis, conspiratione facta, duos alios interficere: statuerant: eaq. de re nauim omni apparatu instructam in salo habebant; vt, patrata caede, solum verterent. admonitus in tempore per vnum e Parthenijs noster Sacerdos, eos ad se accersitos, quamuis aegre initio, ad pacem tandem emollitos, & ad confessionem, frquentemq. exinde sacramentorum vsum adduxit. Incolae vici cuiusdam, duabus distracti factionibus, ita iracundia exarserant; vt sumptis armis, relictis domibus, vtraque factio in montes secesserint. ibi multi vtrinque insidijs excepti, immaniter trucidati erant. neque erat expeditum magistratibus malo remedium adhibere. Diuino

tandē beneficio, P. Prouincialis opera & illi inter se reconciliati; & à Magistratibus impetratum, vt de seueritate legum, multum in poenis exigendis, remitteretur. Susceptae quatuor sunt excursiones ad varia insulae loca, solito cum fructu. in quibus, praeter vsitata, adiuti pauperes sunt, vesteq. lanea instructi. Virgini inopi, ac verecundae ostiatim emendicando conquisita dos, & honesto matrimonio collocata. Dissidia reconciliata. catecheses, & confessionum fructus inter vsitata omittuntur.

ALGVERENSIS collegij aedificium crescit in dies. templum etiam ornatum pegmate ad Sacrosanctae Eucharistiae custodiam. A turpi viuendi consuetudine mulier impudica reuocata. deterrita alia à consilio mariti veneno è medio tollendi.

CALARI insignis fuit annus, & nobis ad existimationem, & ciuibus ad laetitiam, Illustrissimi Archiepiscopi aduentu. Qui & ipso Circuncisionis die festo in nostro, & postea in Cathedralis Ecclesiae templo magna cum Societatis laude concionem habuit: sanctitatisq. & diuinorum Charismatum pleno ore illustre nobis dedit testimonium. sibi nullum inuitamentum maius ad Ecclesiae regendae onus suscipiēdum fuisse; quam quod in sua Metropoli Societatis collegium esse cognouisset. Nec re minus, quam

sermo-

sermone fuit in nostra laude prolixus. nihil enim maiorum, minorumue rerum sine cosilio Societatis gerit. idq. eo magis postquam est ei à Regia Maiestate totius insulae administratio, pro Rege demandata. Qua in re ita subleuandae paupertatis curam suscepit; vt in eius tum laudis, tum meriti partem Societatem venire voluerit. trecentenos enim numos aureos annis singulis nostrorum manibus in eleemosinas distribuendos assignauit. Nulli praeterea insignioris religionis dies praetereunt, quin insigni aliquo munere collegium honoret. Ita ad priorem ciuitatis erga nos beneuolentiam videtur faces addidisse. fuit etiam nouae Sodalitatis adiectione, Annunciationi Virginis dicatae annus felicior. in quam nomina dedere honestissimi cuiusque ordinis viri primarij. Sacellum sibi seorsim exstruxerunt, ornaruntq. quod ipse Archiepiscopus solenni ritu consecrauit. statimq. in nosocomijs decumbentes inuiserunt; eosq. pia opera, benignaq. alloquutione, & cibo recrearunt. ad opem etiam ferendam ijs, qui carcere tenentur, conuertere se: eorum centum vigintiquinque miseris missionem impetrarunt. Et quando de carcere sermo est, data est opera per nostros, vt inde alea, & peccandi licentia extrudatur; & pietatis cultus, tum omnis, tum praecipue in B. Viginem inducatur.

quo factum est, vt confessarijs nostris opera multiplicetur. Nostrorum item opera tantum eleemosinarum corrogatum, vt puellae septem, a re familiari destitutae, honesto matrimonio coniungerentur. Mulierculae multae a peccandi consuetudine reuocatae: aliae periculo amittendae pudicitiae subtractae. eiusq. rei caussa domus constituta; in quam se id genus mulieres aduersus pericula, & paupertatis incommoda recipiant. In vrbe alia frequentes ad populum sermones habiti. quibus praeter alia, curatum; videant ciues quotidie, nequid in nosocomio decumbentibus, carcere detentis, & sanctimonialibus paupertate laborantibus, ad victum necessariaq. desit.

EX ECCLESIENSI collegio hoc anno primum nouiciorum familia in nouam probationis domum, Calari excitatam, translata est, vi. Id. April. qui tertius fuit à sacro Paschae die. quo die magna omnium ordinum, atque ipsius Proregis frequentia encenia celebrauimus. Ecclesia multo ante a Calaritano Episcopo statis cerimonijs, precibusq. consecrata: ab eodem Antistite die eadem de ea re concione habita. viij. deinde idus Mai. ipso apparitionis S. Michaelis die festo, cui Ecclesiam dicauimus, idem & diuino verbo, & sacro epulo populum refecit. eoq.

die nobiscum cibum sumpsit. Sita domus est in suburbijs, edito in loco, & grato maris, montiumq. prospectu perameno. E nouicijs, cum adhuc Ecclesijs morarentur, immatura morte excessit vnus. ex eadem vrbe adolescentes duo eius explent locum. Nouicij reliqui, iam constituta disciplina, suas domi continuarunt exercitationes; forisq. vsitata Societatis rudimenta ponere coeperunt: aegrotis in valetudinario inseruiendo, & Christiana doctrina rudes informando. Sed ad Ecclesienses reuertamur. Rogatu Calaritani Archiepiscopi, dum hanc vrbem de more visitaret, bis quaque hebdomade schola de conscientiae quaestionibus explicari coepta est; & frequentes intersunt auditores. Doctrina Christiana, quae ante in nostro templo tantum tractabatur, hoc anno multo vberiore fructu in compitis etiam explicatur. Idemq. fieri coeptum est pro foribus ad ianuam cum ijs, qui ad Eleemosinam petendam diebus singulis accedunt. quibus nõ ante quidquam datur, quam iusto Catechismi penso persoluto. Nostrorum praeterea concionibus effectum, vt ad ad annonae difficultatem leuandam, qua inopes multum angebantur, frumenti magna vis, quae in spem pretij maioris supprimebatur, qua religione, qua magistratuum decreto, proferretur; & commodiore pretio di-

straberetur, magno bono paupertatis. Non erit alienum hoc referre, magnum aduersus venefi-cia documentum, spem esse in Deo collocandam. Inter duos coniuges impediebatur daemonis ligamine matrimonium. ea re succensus ira è propinquis vnus, aliquorum caede, a quibus malum proficisci suspicio erat, eam iniuriam vlcisci constituerat. Sed a Sacerdote nostro monitus, vt rem totam Diuinae Potentiae committeret; ipsum viam ad salubritatem expediturum; consilio tantisper supersedit. nec vana fiducia Sacerdotis fuit. nam paucis post diebus bimulus eorum coniugum filius praegrandem hominem in parietis foramine se videre indicat. inspiciunt: tartarea veneficij symbola deprehendunt. quibus combustis, vterque coniux impedimento liberatur. Placuit Diuinae Bonitati per sinceram aetatis innocentiam sua beneficia tribuere.

PRO-

PROVINCIA TOLETANA.

QVINGENTA viginti quatuor capita recensuit Prouincia Toletana: quorum quatuor supra ducentos sacerdotes sunt; addicti studijs duo supra centum; domesticis operis ducenti octodecim. Hi omnes vna Toletana Profeßorum Domo, & collegijs quatuordecim continentur: Professorum Domo vnde uiginti Sacerdotes cum coadiutoribus viginti quatuor: Collegio Matridiensi quinque & triginta Sacerdotes, cum triginta octo adiutoribus: Complutensi Sacerdotes viginti tres, scholastici triginta duo, coadiutores quadraginta: sed in ijs adiutores illi numerantur; qui duabus in Residentijs degunt, Iesu de monte, & Nabalcarneri: Murciano viginti duo Sacerdotes, scholastici viginti, cum totidem coadiutoribus: Villaregiensi sexdecim Sacerdotes,

scho-

scholastici viginti quatuor, cum coadiutoribus viginti: quamquam horum numero nouicij triginta recensentur, qui hoc biennio admissi sunt: Placentino Sacerdotes tredecim, duo scholastici, adiutores decem: Oropesano item Sacerdotes tredecim, scholastici septendecim, octo coadiutores: Talabricensi cum coadiutore vno Sacerdotes tantum quatuor: nouem Sacerdotes cum coadiutoribus quinque Toletano: Occaniensi Sacerdotes quatuordecim, coadiutores octo: Conchensi Sacerdotes quatuor, sex coadiutores: Optensi Sacerdotes nouem, cum quinque scholasticis, decemq. coadiutoribus: Carauacensi septem Sacerdotes, coadiutores decem: Belmontensi nouem Sacerdotes, scholastici duo, decem coadiutores: Securitano Sacerdotes octo, cum totidem coadiutoribus.

DOMVS PROFESSA Toletana, & Collegium.

QVAE Toleti ad hominum vtilitatem ij praestiterint, qui in Professorum Domo versati sunt; ea aestimari magis è quotidiano vsu possunt, quam sine taedio commemorari. quare, omissis vsitatis, & longa iam consuetudine notis, quae nouitatem habent aliquam percurremus. Est Toleti Sodali-

tas

tas, quam Amissi pueri Iesu nominant. hi eorum curam susceperunt, qui in ciuitate inopia premuntur. Domum nostram conueniunt frequentes. ad eos ab vno è nostris priuatae habentur conciones: sacra in nostris aedibus obeunt mysteria; ciuitatiq. omni praelucent exẽplo pietatis. Mensibus singulis binos deligunt e suo corpore; qui, partiti inter se vrbis parecias, de inopis cuiusque indigentia cognoscunt; & opportunis auxilijs opitulantur. Et cum Sodalitas ipsa vectigal nullum habeat, corrogatis tamen eleemosinis plus mille pauperum hoc anno egestatem subleuarunt.

IN COLLEGIO TOLETANO & si docentium numerus est imminutus, non tamen facta minor discentium frequentia. quadringentorum enim adolescentium numerus excessit: e quibus nonnulli ad sacra se coenobia contulerunt. Ciues & si consilium imminutae familiae non reprehendunt; moleste tamen ferunt priuari ciuitatem tanto commodo: seq. vna spe sustentant, fore aliquando, vt & nos meliore fortuna, & ipsa maiore nostra liberalitate perfruatur.

MATRIDIANVM
& reliqua Collegia.

MATRIDII dignam sui memoriam, & insigne humiliatis exemplum nobis reliquit P. Aluarus Ledesma. annis quadraginta audiendis confessionibus magna assiduitate, caritateq. transactis. huius, praecipue aetate iam deuexa, tanta fuit humilitas, tantus ad pia humilitatis munia subeunda feruor; vt primam illam innocentiae plenam religionis aetatem iniuisse videretur. Sexto ante obitum mense a P. Visitatore contenderat, vt sibi liceret corpus maiore atterere asperitate, quam aut eius aetas, aut occupationes ferre possent. quae ipsius postulata scheda notata sunt ab eius obitu. Vilissima quaeque, abiectissimaq. munia sibi demandari multa contentione postulabat: quae tanta cum animi alacritate, saepe etiam lacrymis exsequebatur, vt si tunc primum iuuenis, & validus tirocinium iniret. quod cum faceret, adornare se suam ad Deum profectionem dictitabat. Disserte etiam vni e fratribus, mense vno ante mortem, dixit: breui se in puluerem soluendum. Hunc sequutus est P. Ludouicus Perea: qui magna caritate, studioq. fratribus obsequendi, triennio toto Mini-

stri munus domi exercuerat. Scholae numero florent septingentorum auditorum: nec minus studio adolescentium, & probitate. Vigintisex ad varias se religiones contulere: in ijsq. magna cum Praesidum probatione perseuerant. vnus est admißus in Societatem. Scholarum aedificatio surgit in dies; strenueq. piorum eleemosinis promouetur. in quibus Regij consiliarij non postremum locum obtinent. Senatus populusq. ad quatuor millia, quae superiore anno nobis commodauit, mille hoc anno aureos adiectos dono dedit. ita breui speramus optatum finem opus habiturum. Excursiones in Carpentanos montes aliaq. loca tres susceptae: populiq. rudes & inculti ita eruditi sunt, & ad mansuetudinem, pietatemq. traducti; vt iam se mirentur ipsi, & sensim in alios mutatos magno cum animorum fructu gratulentur.

COMPLVTI in Domino quieuere tres, vnus scholasticus, alter antiquus coadiutor, tertius P. Aemilianus Garsias, cum triginta septem annos expleuisset in Societate, varijs ipsius Societatis, sed praecipue concionandi munere insignis. Multa ob excellentiam praedicandi Hispaniae loca peragrarat: vbique omnium iudicio, & admiratione probatus: ac spectatae innocentiae, ac sanctimoniae vir iudicatus. Totius Complutensis Academiae concur-

su

su funus est celebratum. Augetur in dies Sodalicium B. Virgini dicatum, & Sodalium numero, & aestimatione. trecenti enim ferme numerantur: & in ijs Doctoris, Magistriq. laurea donati ad sexaginta nouem. In Societatem è tanta academia quatuor tantum, quo locus esset alijs, qui e diuersis prouinciae locis vocantur, sunt admissi. Quatuor ad externos suscepiae sunt profectiones. duae postulatu Archiepiscopi Toletani; quibus populi remotissimi, inopia, & rerum inscitia doctrinae egentissimi, non solum edocti, sed etiam Praesulis liberalitate largis eleemosinis adiuti. Eadem & erudiendi suos, & inopes iuuandi cura suscepta à Duce Infantato est. nostrorum manibus ipsius iussu opida ipsius obeuntibus magna egentibus pecunia erogata. Quarta rogatu Marchionissae Mondexaranae: ad cuius populum tanta vi diuini Spiritus Sacerdos e nostris concionatus est; vt pater familias, qui toto quinquennio filium, quod, se inuito, matrimonio iunxisset, ad colloquium nunquam admiserat; ei omnem iniuriam remiserit. Alter reum inimicum arctissima custodia vinctum detinebat, audita concione, eum e viculis exemit; cathenasq. ipse & compedes suis manibus detraxit. Quam rem cum laudasset in concione noster, alius homini ad triremes damnato acerbissimam

iniu-

iniuriam cum probro, & ignominia coniunctam condonauit.

MVRCIAE duo ciues ob latrocinia comprehensi, conuictiq. quo maius sibi patrocinium aliquod adoptarent, in quaestione adolescentes aliquot e prima nobilitate criminis socios falso indicio insimulauerant. sed nostrorum monitu, quanto scelere, & quam inexpiabili, nisi retractent, se obstrinxerint edocti, biduo ante diem supplicio dictum, coram testibus indicium reuocarunt: patrocinandi suo sceleri caussa falsum se dixisse: adolescentesq. quos prodidissent, omni culpa vacuos, indignos hac iniuria fuisse, idq. in publicas tabulas relatum est. Idem producti ad patibulum, antequam in eos lege ageretur, ad circunfusam multitudinem testati sunt; eiusq. rei testem vniuersum populum fecerunt ita innocẽtes illi vindicati, ipsi immani scelere, & ciuitas sollicitudine liberata. Data est opera, vt Quadragesima hystriones meritorij; inter quos etiam mulieres viros agebant in scena, vrbe pellerentur, & quamquam multitudo perniciosam illecebram retinere conaretur, idq. à Praetore omni ope contenderent: fuit in eo tamen Praetor sane constans: nam audita vnius e nostris concione, cum domum redijsset, è vestigio edictum de mimis eijciendis conscripsit.

PLA-

PLACENTIAE morbi ciues afflixerunt: nostrorum Sacerdotum opera praesto fuit omnibus. Desiderati sunt e nostris sacerdotes quatuor. in quibus P. Alphonsus Valderus, qui viginti octo annos in Societate cum omnium probatione vixerat: & coadiutor vnus, qui triginta tres.

OROPESAE ita studijs nostri alumni occupantur, vt subinde, cum vacat, ad opida vicina Christiana doctrina informanda excurrant. E schola philosophiae duo adolescentes Societati nomina dederunt, moribus & indole ceteris praestantiores.

TALABRICENSES ciues dolenter admodum tulerunt tantam collegij deminutionem factam. e scholis enim tribus, quibus instituebatur iuuentus, vnam tantum esse reliquam. E tanto nostrorum numero, (cum initio viginti fuerint) sensim decrescente, proxime e quatuordecim, repente quatuor tantum superesse. palamq. male coeperunt suis rebus ominari. Quare e tribus ordinis clero, senatu, & nobilitate singulos viros ad exsequutores Illustrissimi Cardinalis fundatoris allegarunt, qui collegij statum exponerent: vectigalia ad tantam tenuitatem deuenisse, vt iam paene euanuerint: ipsum collegium tantum non omnino subbatum esse: obnixe rogare, vt collegij res redintegrētur:

& tanto

& tanta calamitas vna cum dedecore a sua ciuitate auertatur. Qua in re quam de nobis habeant opinionem, & quanti nostram aestiment consuetudinem; operaeq. nostrae vtilitatem pendant, non obscure declararunt. P. Ferdinandus Hurtadus, vir doctrina, & probitate insignis, qui huic collegio praerat, paullo antequam res laberetur, ne sui ruinam collegij spectaret, morbo exstinctus est, magno cum & nostro, & ciuium dolore. quippe quem vix dum nosse & amare coeperant, eo repente orbati sunt. illius mors consentanea vitae fuit, tanta cum omnium probatione actae. P. Rectoris obitum sequuta est mors P. Didaci Mugnotij, qui collegij Minister erat. vir cum multis alijs virtutibus, tum praecipue vera humilitate, & obedientia ornatus. annum exegerat quinquagesimum, in Societate sextum & trigesimum.

OCANIAE duo Sacerdotes vita functi: duo item ad eorum supplendum locum scholastici admissi. Opidum ciuilibus odijs turbatum datur opera vt ad pacem reducatur. De scholis, de conuictorum collegio, deq. Sodalitatibus Virgini dicatis non faciam vt illa iterem, quae superiore anno scripta sunt.

CARAVACAE Sodalicium caritatis, per

nostros iam ante institutum, ad extremam inopiam deuenerat. sed vrbis Praetore, collegij Rectore, & viris primarijs eleemosinas quaeritantibus, tantum pecuniae collectum est; vt & Sodalicium constitutum, & multis egenorum vsibus prouisum sit.

* * *

PRO-

PROVINCIA CASTELLA.

TRIGINTA supra quingentos Castellam Prouinciam incoluerunt: Sacerdotes ducenti triginta nouem: reliqui partim coadiutores, partim studiosi. quot in quoque domicilio recenseantur, vbi notatum reperero, prodam locis ipsis. E viuis excessere duo & viginti: admissi sunt tres & triginta.

DOMVS PROFESSA Vallisoletana, cum reliquis Collegijs.

IN Vallisoletana professorum domo P. Ioannes Pradanus vitae cursum impleuit, domo Lucroniensis: tres & triginta annos in hac domo confessionibus audiendis operam dedit, & plebi, & nobilitati carus; quod & assiduus esset operi, & aeque vtrique hominũ generi satisfaceret. homo enim septuagenarius primo diluculo in tẽplo

assidebat: & nullo delectu summis, infimisq. patientes aures praebebat. Obyt & Sacerdos alter, & e fratribus vnus: quorum nomina desiderantur. Ad vsitata Societatis munia illud additum hoc anno; vt, nequo die languentes in nosocomijs hominibus, qui se inuisant, & solentur careant; Sacerdotes certo numero in singulos hebdomadae dies distributi sua quique vice munus illud obeant. nemo occupationes praetendit, nemo excusat aetatem. quae res, & quia domus hospitales multae sunt, eaeq. plenae aegrotantium: & quia id munus à nostris vnis sustinetur, magnam apud ciuitatem vniuersam probationem consequitur. Sodalitas superiore anno instituta virorum nobilium hoc quoque anno, circa festum Paschae, vagam, & incertam mendicorum, ac gerulorum multitudinem, qui alioqui confessione caruissent, ad confessionem certa die, certum in templum corrogarunt; aduocato ad eam rem e diuersis familijs magno Sacerdotum numero. Iidem subinde valetudinaria inuisunt; varijsq. munusculis, vt cuiusque afflicta valetudo indigeat, laborantes recreant.

VALLISOLETANVM COLLEGIVM septem & triginta incoluerunt: in quibus Theologiae professores tres. Morbi & si non graues, frequentes tamen, & molesti infestum annum

habue-

habuerunt: vt e numero non ita valde copioso octoni interdum decumberent. tres in quartanam inciderunt. Theologicas gymnasij nostri actiones recens institutus Vallisoletanus Episcopus (nam Vallisoletana Ecclesia, antehac collegiata, postulante Philippo Rege, Romanus Pontifex cathedralem fecit) sua praesentia cohonestauit. cui ab eo, qui disputationem sustinebat, gratiae sunt actae, & collegij patrocinium commendatum. Philosophica schola superiore anno Anglorum caussa suscepta, feliciter Dei beneficio progreditur.

IN ANGLICANO Seminario, quod est Vallisoleti, decem e Societate alumnis quadraginta quinque praesunt. ex ijs diem suum obiere tres: quorum vnus ex itineris incommodis contracto morbo, exstinctus est. is morti proximus cum crebris animae defectibus propementis inopsfactus esset, postulauit, vt se quam acerbissimis cruciatibus a sopore illo excitarent: quo posset integris sensibus Deum laudare, & suum in illius manum abeuntem spiritum commendare. Sed diuina miseratione factus voti compos, tanto sensu pietatis animam suo conditori reddidit; vt omnibus lacrymas expresserit. Ex alijs viginti sese nostris meditationibus exercuere. Vnus Theologiae, alter philosophiae studijs decursis, in magna clarorum, doctorũq.

virorum frequentia suas positiones de more in ipso collegio defenderunt. & Theologicis quidē disputationibus ipse Vallisoletanus primus Episcopus interfuit; cum tunc primum vrbem sacrumq. magistratum iniuisset. vt primam illam prope ex suis aedibus habuerit egressionem. Et cum multi vrbe tota, artibus ingenij clari, ad nouum Antistitem ornandum, varia ingenij documenta edidissent; Ecclesiaq. Vallisoletana varia praemia ingenia proferentibus proposuisset, huius collegij alumni pretiosissimum tulere. Et cum hac ad suam Ecclesiam Franciscus Reynosius, electus Cordubensis Episcopus, iter habaret, biduo huius collegii vsus hospitio, tot variarum linguarum orationibus, carminibus, aliisq. litterarum, & doctrinae fructibus exceptus est; vt quae in Anglos beneficia contulisset, bene locata esse & intelligeret, & fateretur. Quatuor egregij adolescentes, grauissimis periculis erepti, incolumes ex Anglia venere. in ijsq. quem superiore anno scriptum est, reparandae caussa valetudinis in patriam remissum, in carcerem esse coniectum; indeq. ante Angli Sacerdotis e Societate ereptum esse. cuius reditus incredibili laetitia omnium animos affecit. Igitur factus Sacerdos, ad noua subeunda praelia paratus in Angliam renauigauit. quem quinque alij alumni, Sacerdotio orna-

ornati, cum Sacerdote vno è Societate sequuti sunt. Missus sextus cum Hispanica classe in portu Calleciae hiemabat; militumq. confessionibus excipiendis, & aegrotis iuuandis egregiam operam praestabat. Duos alios, qui hinc profecti erant, nunciabatur in vincula coniectos, non vulgaris fortitudinis in fidei professione specimen dedisse. Auctum est collegium annua ducentorum quinquaginta aureorum in vicesimum annum pensione, legato Hispalensis negotiatoris.

METINENSE collegium triginta alit capita. Nostrorum opera duo à coniugum caede reuocati. alter quo iure quaue iniuria, proprio consilio eam interficere constituerat: sed nunc, reconciliata gratia, concordi animo cum illa viuit. Alter suam iudicio persequutus, adulterij conuicerat. damnatam poena sequebatur, vt marito interficienda traderetur. is nostri Sacerdotis suasu & supplicium ei remisit, & omne in illam odium deposuit: seq. eam e carcere exemptam ijs legibus ad conuictum admissurum professus est, quas vtrique vtiles idem dederit Sacerdos. Scholae Latinitatis sex adolescentes varijs religiosis familijs dedere.

SALMANTICAE sex & quinquaginta degunt: Sacerdotes septendecim; Theologiae studiosi non Sacerdotes quindecim, philosophiae

octo, sexdecim coadiutores. E viuis excesse-
re religiosae vitae laude insignes adolescentes
duo, alter Theologiae, dialecticae alter studio-
sus. horum loco octo egregiae indolis, & ma-
gnae exspectationis alios Diuina Bonitas nobis
restituit. in quorum vno magna suspensione
ciuitatis, & ipsius constantia, & sinceritas So-
cietatis spectata est. Erat hic ciuis Salmati-
censis, octo iam menses in tirocinio Villagarsiae
versatus. cum illius propinqui nouam fabulam
comminiscuntur: adolescentem nostrorum cal-
lida suasione pellectum, ab suis abductum, in
Societate inuitum retineri. His mendacijs Nu-
cium Apostolicum aggrediuntur. postulant,
vt Salmanticam adolescens reuocetur; ac certo
in monasterio tantisper collocetur, dum de ipso
libera ipsius sententia exquiratur; velit ne So-
cietatis, an illius esse monasterij. cognitio to-
tius rei iudici Ecclesiastico demandatur. in
eam rem Apostolicas litteras extorquent. Ha-
bita est Apostolicis litteris, ea, quae haberi
debuit, reuerentia. Remittitur Salmanticam
adolescens: interrogatus, constanter respondet,
se in Societate Iesu velle & viuere, & mori,
quam sibi sua sponte, nullius suasu, diuino tan-
tum instinctu delegisset. ergo transacta res erat:
cum ecce tibi propinqui nouas ab Apostolico
Nuncio impetrant litteras; vt inde in mona-
sterium

sterium alterum transferatur. Ibi à fratribus, alijsq. propinquis varie tentatus illorum conficta mendacia, artemq. callide Apostolico Nuncio imponendi magna prudẽtia redarguit. Laeta ciuitati fuit talis Societatis victoria, in qua non modica illius agebatur existimatio: & retusa est aduersariorum insolentia. Sacra concio in templo nostro hoc anno primum instituta, à maxima & ciuitatis, & Academiae nobilitate frequentatur. nam antea loci angustiae concioni locum nullum dabant: eas P. Rector felici initio auspicatus est. Instituta est etiam Parthenia Sodalitas: cuius initia iam duodecim annos ab hinc saepius expetita, ac pertentata, non vltra votum processere, nostrarum aedium angustijs vacua spatia non dantibus. In eam nomen dedere ex ipso nobilitatis flore, & primarijs Academiae professoribus ad triginta. Praefectum legerunt virum non modo claro genere natum, sed prudentiae etiam laude praestantem, & magna apud omnes aestimatione: quiq. semel, & iterum publicae Rector Academiae, id munus magna omnium probatione administrauit. auctus est inde conscriptorum numerus ad octoginta item e selectioribus; in ijsq. Rector ipse huius toto orbe celeberrimi gymnasij, Patris nostri Francisci Borgiae nepos. qui suo generi, auo, maioribus hoc se debere

bere intellexit, vt selectissimum cetum hunc, pio caelestis Matris cultui dicatum, suo splendore illustraret. feruens porro circa pietatem Sodalium studium, & in honesta Christianaq. morum reformatione, & sacrorum mysteriorum frequentatione, & in cura suscipienda decumbentium in nosocomijs nullo loco desideratum est. Neq. haec tantum commoda noui laxitudo tulit aedificij: sed nouum praeterea Theologiae gymnasium studiosorum numerum bene magnum allicit ad nos. nam vtraque schola Theologica, & qua S. Thomae disputationes, & qua sacrae litterae explicãtur à magno auditorum numero celebrantur. Accessere praeterea ad aedificia laxum triclinium cum culina, & cella penaria: olitorij praeterea horti cum viridario, & antlia ad irrigationem virorumque.

IN ABVLENSI COLLEGIO quatuor & viginti versati sunt, Sacerdotes nouem, e quibus Latinarum litterarum magistri tres, quartus quaestionum ad conscientiam pertinentium interpres. Admissi hic in Societatem coadiutores duo. Magna iactura facta est in P. Ludouico Munosio; qui magno cum huius collegij, nec minore totius dioeceseos damno, cum ad prouincialem conuentum Metinam profectus esset, e vita exiuit. Patria fuit Bellimontanus

ianus, votorum quatuor professus, doctrina, & virtute clarus. tres & quadraginta in Societate annos exegerat: in hoc collegio triginta quinque: quatuordecim nostro in gymnasio, magno communi bono & vrbis, & dioeceseos: caussas conscientiae pertractarat: vtilis in primis ad hominum animos pertractandos: nobilissimis quibusque, quorum confessiones audiebat, apprime gratus: commune pauperum perfugium, tum eorum, qui in ciuitate, tum qui in agro degunt: nec minus domesticis, quam externis carus: in suos officiosus, misericors in alienos; domi praeceptorum religiosus obseruator: ad quotidianas, communesq. functiones primus; neque afflictationum corporis, quamuis senex esset, neglector. Elatus est frequentia nobilium Metinensium: diuersorum ordinum religiosi funus illius celebrarunt. Abulae quoque non sine graui maerore ciuitatis illi exsequiae celebratae. Sed, vt ad opus veniamus, induta his proximis annis consuetudo exemplae sanctis historijs e superiore loco enarrandi, augescit, & nobilitatur in dies. his quaque hebdomada per Quadragesimam est vsurpata, tanta virorum, ac mulierum frequentia, quanta templi laxitudo est, quae sane est perampla. Concionibus priuatis non solum adiutae sacrae Virgines, sed etiam ita quaedam ad pietatem

insiam

inflammatae; vt de accessione ad virtutem facienda crebris litteris nos consulant. Spiritalibus exercitationibus, praeter Ecclesiasticos multos, aliosq. huius vrbis coenobitas, quidam praenobilis militiae cruce insignitus, & idem huius Senator ciuitatis, eam vitae fecit, morumq. mutationem, vt praeclare in eo excolendo opera posita iudicetur.

PLACENTIAE binae fuere de philosophia scholae: magistri duo Sacerdotes, fratres studiosi quindecim, reliqui Sacerdotes nouem, & fratres adiutores octo. omnium summa ad quatuor peruenit, & triginta. E scholis altera studiorum cursu peracto, duos e Seminario Ecclesiastico clericos, ingenio & diligentia cum primis quibuslibet comparandos Societati dedit. Ad religionem piumq. nostri omnium parentis B. Ignatij cultum omnem hanc familiam cum alia multa, tum duo illa, quae hic contigere, inflamarunt. In publicas tabulas relatae narrationes erant, quae luculentis testimonijs B. P. N. Ignatij miracula certa testabantur. cum re cognita aegroti aliqui in vrbe desperata valetudine, Sancti Patris nostri ope implorata, supra naturae vim reualuerunt. Haec domi recitata erant. Aegrotabant per id tēpus admodum grauiter fratres duo. alter alterum & vicesimum iam diem vehementi confli-

ctabatur tertiana: bis phlebotomiam, bis pharmachum adhibuerat, nec febris quidquam remittebat, lenta & viscosa corporis temperies, & abundans pituita peruicaci morbo diuturnum erat nutrimentum, febris tertio quoque die recurrens, quaternis alias, alias senis horis horridi algoris spatia anticipabat: quae omnia diuturnum fore morbum minabantur. Vnus è sacerdotibus permotus ijs, quae de Sancto Patre nostro narrabantur, illius imagine accepta, sumptaq. fiducia aegrotum adit. narrat ea, quae tum perlata erant: suadet in communem parentem spem concijciat suam: non defuturum filio, qui alienis praesto fuerit. imaginem supra aegroti caput aptat; recitat super eum S. Marci Euangelium: iubet aegrotum Dominicam orationem, & salutationem angelicam pronunciare; & magnam spem habere. ea nocte solito remissior multo febris accessit. eadem repetita qua nocte sequēs febris erat reditura. adfuit benigna Sancti Patris manus: febris nulla venit; & aegrotus inde persanatus illo ipso mense, quo corporis vinculis optimus parens est solutus. Alter post quinque variantium febrium exactos menses, recrudescente morbo, in tertianas omniū, quas ante passus esset, molestissimas incurrit. coepit idē Pater de hoc quoque eandem, quā de altero, spem habere. Sub ipsum tempus febris

redi-

rediturae adit hominem. indicia iam aduentantis parocismi praecurrebant, vultus in ore mutatio, & arteriae minax agitatio. Consilio tamen dissimulato, ad aegroti caput collocat imaginem: recitat de more Euangelium: tacitusq. secum diuinam, Ignatio deprecatore, implorat opem. & illo ipso die qui se iam adorientis febris prodromos persensisset, omni prorsus febri, & diuturno morbo ipse nihil cogitans alterius sollicitudine, curaq. liberatur. Munia interim impigre Societatis obita in reconciliandis praecipue dissidentibus, à turpi vita impudicis mulierculis reuocandis, eos fructus protulere, qui cum ab vsitatis dissimiles non sint, fessis iam satietate auribus non videntur inculcanda. Ciuitas suam in nos continuat beneficentiam: nam, praeter ea, quibus quotidianae nostrae indigentiae subleuantur, ad templi vsum, & ad aedificationem multa contulit. Obijt praeterea iurisconsultus. qui ad dotationem sacelli in nostro templo triginta aureorum millia legauit, postulauitq. vt iuxta vnius nostri Sacerdotis, qui quinquennio ante obierat; cuiusq. consilio ad animi sui disciplinam vsus erat, suum corpus eodem sacello conderetur. datum est quod petijt: sepulcroq. effosso, repertum est Sacerdotis nostri cadauer, humida obrutum terra, integrum, ac recens, iunctis

adhuc

adhuc manibus, vt si nuper conditum esset.

BVRGIS Sacerdos infimae classis magister diem suum obijt, multis annis eo munere perfunctis. empta vicina nostris aedibus domus locum laxando praebebit aedificio.

DVO & viginti in LEGIONENSI collegio censentur. Discipuli nostrum gymnasium frequentantes plus sexcenti numerantur: omnes fere diebus festis carmine per vrbem catechisticum agmen prosequuntur. eorum multi varias se ad religiones contulere: ad nostram duo magnae exspectationis summo loco nati germani fratres, matri viduae reliqui, in magnis nati opibus, & suae sobolis spes vnica. Prior à Deo vocatus natu minor. quo die ad nostrum cetum est admissus, conuenere cum ciuitatis primoribus magno numero Illustrissimus Episcopus, & e ciuibus minus claris non pauci, partim nostrorum inuitatu, partim rei nouae admiratione; cum & ex ipso esset nobilitatis flore: & nulla tantae rei suspicio ad homines manaßet. P. Rector vt primum nostra indutum veste generosum adolescentem produxit, vt maledicorum voculas anteuerteret, de tota re ad astantes verba fecit. Eius orationem Episcopus excepit; adolescentiq. gratulatus, magna beneuolentiae significatione nostras laudes est prosequutus; vsque eo vt me-

destiam

destiam nostram oneraret. Inde in Antistitis, & singulorum nobilium amplexus datus adolescens, vt postremo illo facto humanarum rerum se vinculis exsolueret, omnibus lacrymas excussit. vnus ipse inter tot vultus laetitia, maeroreq. defixos erectus & alacer. frater natu maior non iam lacrimas, sed effusum fletum cum singultu dabat; vt ne vnum quidem in amplexu verbum potuerit proferre. Quid plura, plenus iucundissimi maeroris, pijq. solatij fuit ille dies. flammam inter haec diuini Spiritus, & studium huius imitandi concipit frater alter. quod cum cura diligentiaq. fouisset, ita exarsit, vt ipse quoque omnibus se humanis vinculis exsoluere decreuerit, & arctissimis cum Christo nexibus constringere. Ad eum Hispanico more haereditas peruenerat ex asse, quae, tanquã feudali iure colligata, distrahi, nec poterat, nec, cedenti ipso permanere in familia: sed ad proximum eiusdem cognationis erat deuoluenda. In eius possessione iam decimum tertium a patris obitu haerebat annum. vectigal annuum praeter fundos duorum millium ipsi & ducentorum aureorum pensitabatur. omnia haec, prae caelesti haereditate egregius contempsit adolescens. sed quia arduum erat ad optatum votum peruenire, inde auxilium petere constituit, vnde maxima timenda impedimenta, & mole-

molestissima fuerunt. Vnicus iam filius matrem viduam sui facit consilij certiorem; ad Societatis Patres allegat; vt illa interprete, ac deprecatrice, sibi liceat, humanis iuribus relictis, se totum diuino famulatui addicere. Mater, quae filios ab ipsis incunabulis per omnes aetatis gradus non minus pijs monitis, & cultu pietatis, quam alimentis corporis ad eam diem educarat, maerore omni, humanoq. sensu superato, strenue rem exsequitur: magnoq. animo pia filij vota suis commodis omnibus, suoq. dolori antepositit. neque se orbari filijs, fortunisq. exturbari solum passa est, sed etiam ipsa tanti suae familiae damni administra, & sequestris esse maluit, quam suis consilijs non diuinam voluntatem anteferre. quare, vt mater illa septem martyrum, laetius sibi duxit suorum viscerum pignora sua consuetudine, & praesentium rerum felicitate, quàm sperata caelestium bonorum haereditate priuari. Egit igitur cum P. P. Visitatore, & Prouinciali tam serio, tantaq. efficacitate, vt obstantes difficultates omnes superarit. Incidit illa interim in morbum: & cum Patres adhuc cunctarentur, misit qui ijs significarent; ni propere in Societatem filium admittant, futurum vt ipsa aegritudine tabescat. Hac denunciatione omnis cunctatio sublata: & filius factus voti compos, &

mater aegritudine, morboq. liberata; vniuersa matris, filiq. animi magnitudinem admirante ciuitate. Extitit & extra vrbem fructus operae. nam excursione quadam, praeter cetera, hospitalis domus aegrotis, & peregrinantibus excipiendis restituta est, nisi si quis dixerit de nouo institutam. Testamento viri locupletis erat designata: sed hominum negligentia, lapsu temporis res omnis antiquata; nostrorum tameno pera hac excursione in lucem & cognitionem reuocata. ac dum Legionensis Episcopi iussu rationes tot annorum cognoscuntur; pecuniaq. pro opibus exigitur, nostri, comitante Magistratu, opidi familias singulas obeuntes, tantum supellectilium corrogarunt, ac pecuniae, vt commodo apparatu hospitium instrueretur, & officiosa in egentes caritas exerceretur.

ACCREVIT VILLAGARSIAE numerus nostrorum. ad capita enim quinquaginta peruenerunt. quorum vndecim sunt Sacerdote, nouicij viginti tres, sexdecim coadiutores. Morbis multorum est tentata valetudo: duobus tantum tironibus erepta vita. quorum alter Sacerdos, & diuinis litteris instructus fuit. Admissi hic ad nostrum institutum quinque: tres studijs, duo laboribus domesticis destinati. Scholae humanitatis quadringentorum audi-

torum

torum numero celebrantur. Caesaraugustanus Archiepiscopus suos consanguineos his in scholis erudiri voluit. idem fecerunt Zamorensis Episcopus, alijq. optimates e circumiectis ciuitatibus, huius gymnasij, modestaeq. disciplinae fama permoti. Aedificatio strenue vrgetur. cella ad sacrarum custodiam sumptuoso structu absoluta. ad reliquum opus prosequendum Illustrissima Magdalena Vlloa, clara trium collegiorum fundatrix, mille aureos annuos assignauit. Eadem, qua est animi magnitudine, & munificentia cum Reginis comparanda, ad multa suae liberalitatis cum in alios, tum praecipue in nos officia, ad ornatum templi ampla munera adiecit, mille & quingentorum aureorum aestimatione.

VTINAM OVETENSE collegium nihil aliud suppeditaret ad scribendum, nisi id genus res, quae in ordinem rediguntur: nec nouitas tristem materiam praeberet. Graue damnum passi sumus in P. Garsia Alarcone. qui, postquam & aetatis imbecillitatem, & inualetudinem excusaßet, iussus nihilo minus hanc prouinciam Visitatoris munere inspicere, peragrata iam Nauarra, Cantabria, Castellaq. vniuersa, Septembri mense exeunte, Ouetum cum venisset, constituerat hic modica aliqua quiete contentionum cursum tantisper interrumpere,

dum, se colligendo, tranquillo nostrarum meditationum frueretur; & vniuersam culparum expiationem de more, Visitationum tempore concessam, consequeretur, cum ecce tibi pridie diei S. Francisco sacri repentino frigore horresciit; quod vehemens febrium aestus consequutus, omnem tum medicae artis, tum naturae vim superans, septimo die hominem extinxit. Baeticam Prouinciam iam ante obiuerat, eratq. obita Castellae, etiam Toletanam obiturus: sed laborum ei cursum praecidere, & praemium representare summus ille Agonotheta iam decreuerat. Vir insigni mansuetudine fuit, animiq. demissione tanta, quanta in magno tot prouinciarum theatro, in quibus magnis in rebus versatus est, spectata est: vt vere cum primis antiquae nostrae Societatis proceribus conferri possit. Et cum esset in opere strenuus, & impiger, tranquillum tamen sanctae contemplationis recessum semper adamauerat. cuius rei caussa etiam inter multas, & graues occupationes locum tamen per longa spatia sanctae quieti inueniebat. Missae sacrificium secreto fere in sacello perágebat, ne quemquam spectatorem haberet lacrymarum. laborum & inediae rara patientia. qui cum itinera per vastas, & à cultoribus desertas haberet solitudines; & in quibus ad hospitia, praeter tecta vix

quidquam

quidquam reperitur: nullum tamen, quod alij faciunt, ad victum commeatum secum ferret, fortis incommodorum omnium perpessor. Quanta vero in rebus agendis & acquisitae esset, & prudentia, ipsa, quibus magna cum laude perfunctus est, munera declararunt. nam, praeter ea, quae gessit in Hispania, annos duodecim rerum Hispaniensium P. N. Generali Assistens fuit à consilijs. Obiit anno, quam venit ad Societatem, tertio & quadragesimo, aetatis suae tertio & sexagesimo. funus cohonestarunt Episcopus cum Canonicis, & trium, quae in hac vrbe sunt, monasteriorum religiosi viri.

DVOS adhuc & viginti NVMANTINVM aluit collegium. Sed, Diuinae bonitati grates, futurum videtur, vt multo in posterum plures possit alere, perampla auctum haereditate perillustris viri Ferdinandi Padillae, Oxomensis Ecclesiae Prioris. Amauit hic Societatem viuens: moriens re suum amorem declarauit. censum vniuersum Numantino collegio relinquens, nulla fundationis facta mentione, onere nullo impositio. Cui tantae liberalitati vt satisfaceret P. Visitator, mortuo fundatoris nomen detulit. ex ea enim haereditate collegium ducatos mille annuos percipiet, praeter fundos coemptos, & pecuniam in fructus collocatam: Ita spes est in posterum, magnum

operarum numerum, in omnes circa oras mittendarum altum iri.

EX AREVALENSI collegio in opido, quo missionis nomine Socij duo venerunt; dum strenue versatur in opere P. Antonius Viuarius, ex continenti, & indefesso labore morbum contraxit, quo breui exstinctus est.

IN LVCRONIENSI collegio tres & viginti censi sunt. Sacerdotes vndecim, frater vnus infimae scholae magister, reliqui coadiutores. Obijt hic P. Petrus Leo, vrbis solamen, nobis virtutum exemplum, vir insigni modestia, mansuetudine, caritate ornatus. nihil in illo homine non laudares: assiduus in opere, & indefessus. nam & diuini verbi praedicator ordinarius erat; & tamen confessionibus audiendis multam operam ponebat. conciones perutiles, omni inani purae apparatu. quibus & alia multa vitia sublata; & vnum maxime, quo boni omnes offendebantur. idq. breuitatis caussa ne in litteris quidem prouinciae narratur.

POMPEIOPOLI Patres octo cum fratribus quatuor morantur. Praeter operam in vrbe cum primarijs quibusque, & in vicinis opidis, varijs excursionibus nauatam; Sacerdos vnus ad portum S. Sebastiani, incolis, & commercio celebrem, accitu Episcopi venit. quo tempore per illas oras feda lues cum magna

mortia-

mortalium strage grassabatur. potestate sibi amplissima ab Antistite permissa, quanto impiger proximorum salutis administer morbidis, moribundisq adiumento fuerit, prudens quilibet facilae conijciet. Vitia praeterea multa sustulit, quae magnae erant offensioni: auctaq. inde Antistitis est in nos beneuolentia. Neque animis solum, sed etiam corporibus prouidentia, & liberalitate Illustriss. Antistitis opportunam opem tulit; magna vi pecuniae, quam Antistes submiserat, prouide admodum, fideliterq. distributa. Res multorum sermone celebrata. laudata in primis pia Pontificis benignitas in suppeditando; tum in distribuendo Sacerdotis aequitas, & fides. Quinctum iam mensem inter strata morbidorum corpora, omni adhuc contagij suspicione liber, versabatur:

VERGARAM ONNATENSE collegium post longam deliberationem translatum est. ita auctus & nostrorum numerus, & census, duobus quasi semicollegijs in vnum collegium coalitis. Excepti Onnatenses Socij à Vergarensi ciuitate magna laetitiae significatione: maioreq. excepti essent, nisi timuisset ciuitas vicinae & amicae ciuitatis offensionem (distat enim Vergara ab Onnate nõ plus leucis duabus) ne de Onnatensium maerore triumphare videretur. Aucto igitur, ac prope duplicato ope-

rarum numero, duplicari quoque opus cum fructu, & in vrbe, & ad omnes circa populos necesse erit.

COMPOSTELLAE triginta commorati sunt: Sacerdotes duodecim, artium liberalium studiosi fratres decem, coadiutores reliqui. Vitae diem clausit coadiutor vnus, & totius paenae regionis maerore P. Alphonsus Vaca. fuerat enim & apud ciuitatem, & externos magna reuerentia: cum & in vrbe, & in omnibus circa locis, etiam incultis, ac desertis omnium ordinum hominibus apprime vtilis. par enim fuit illi felicitas, & in reuocandis à vitijs hominibus, & egestate laborantibus subleuandis. quasi enim virgula diuina suppeditante nunquam illi defuit, quo varias egestates subleuaret. quare in eum prope vnum in maxima annonae caritate inopes respiciebant. Virginis Matris cultui fuit apprime deditus: per eamq. se multa aiebat impetrasse ijs, quorum confessiones audiebat; eiusq. dies festos semper sibi laetos decurrisse ad extremum videtur illud quoque consequutus, vt eius Praesentationi sacro die caelesti ipse quoque in templo suo praesentaretur conditori. Obedientiae tam fuit studiosus; vt nullum vnquam quãuis arduum imperiũ detrectarit. Laboratum est hoc quoque anno annonae

caritate: ingensq. e vicinis pagis egenorum multitudo ad vrbem confluxit. quibus in vtroque homine iuuandis diu, multumq. laboratum est. Narratio exemplorum è sacris historijs eo & fructu, & frequentia continuatur, vt instar iustae concionis sit. Cum Pontificij Iobelei expiatio peragereturr, adijt ad nos homo rusticanus ingenij non hebetis: qui multos annos grauium peccatorum magnum numerum annuis confessionibus preterijsset, callidi hostis vafritie delusus. Narrabat enim, cum aliquando aegrotaret, peregrinum hominem ad se adisse; omniaq. quae admisisset scelera sibi commemorasse sigillatim; quaerentiq. medicinam respondisse: Si mihi aliquid eleemosynae dederis, omnia tua crimina elueris: tum se peregrino argenteam pateram dedisse: peregrinu cesibi affirmasse; non esse amplius peccata illa quae illa benignitate expiasset, confitenda: quod si faceret, grauiter apud Deum offensurum, qui sibi illo munere propiciasset: se illi credidisse; propterea q. longo tempore illorum confessione abstinuisse. Sed Dei tandem beneficio nostrorum sermone versutiam diabolicam edoctus, animi sui saluti integra culparum omnium confessione consuluit. voluitq. ad instructionem aliorum omnem huius fallaciae seriem omnium sermone euulgari.

MON-

MONTEREGALENSE collegium viginti duos aluit, Sacerdotes octo, reliquos partim aut philosophiae studiosos, aut Latinitatis magistros, partim domesticorum laborum adiutores. Praeter pueriles, duae hic sunt scholae, grauiores, de conscientiae casibus altera, altera de philosophia. Schola elementariorum trecentos numerauit, numero, ob temporum difficultatem valde imminuto.

IN SEGOVIENSI totidem, quot in Monteregalensi numerantur: Sacerdotes quindecim, coadiutores reliqui. Duo hic robusti iuuenes ad domestica munia in Societatem sunt admissi. Bis quaque hebdomada per quadragesimam sacris historijs narrationes explicantur magno hominum concursu, quas psalmus quinquagesimus cum diuerberatione consequitur. Ne vtusq. est se caedentium numerus; vt non nisi pijs vicibus, saepe etiam ternis expleatur. E scholis octo se ad varias religiosorum familias contulere.

E COLLEGIO MONTIS FORTIS cum Hispanica classe, quae Angliam petebat, profectus erat P. Franciscus Daula, Rector parum fausto incepto. Nam classis aduersa tempestate, in eundem, vnde discesserat portum reiecta aegre se recepit, classiarijs multis desideratis, partim mare mersis, partim morbo exstinctis.

tinctis. P. Franciscus & si terram tenuit incolumis, paullo post tamen, partim maris iactatione vexatus, partim continenti labore morbidorum audiendi fatigatus in morbum incidit. qui ita hominem afflixit, vt ad collegium redire non potuerit. Columnae igitur subsistere coactus est: est id vrbi nomen ad portum Brigantinum. Lemensis Dynastae coniux clarissima, re cognita, misit confestim qui hominem inuiseret; & medicamentorum, ac lautiarum genera multa comportaret; quibus & depelli morbus, & confirmari posset valetudo. qui cum eo venisset, Pater humanae iam naturae debitum persoluerat. Vir facillimis moribus, & officiosa natura omnibus apprime carus: & qui omnium cum domesticorum, tum externorum probatione huic praefuerat collegio. Franciscani Patres illi in suo templo honorificum funus procurarunt. qui superiore anno duos item alios e nostris sacerdotibus, pari casu afflictos, exstinctos eodem honore tumularant. Illustrissimi Cardinalis Hispalensis liberalitate & collegij aedificatio crescit, & collegium ipsum multis quotidie donis augetur.

SANCTANDERAE pestilentia laboratum est. Nostri, dum morbo affectis opem ferunt

runt, duos ex contagione amiserunt, P. Alfonsum Parracem, & P. Franciscum Cannobium qui cum in pio opere iuuandi morbidos consumpti sint; spes est, has huius noui collegij primicias magnas vtilitates à Diuina bonitate impetraturas.

PRO-

PROVINCIA BAETICA.

PROVINCIA Baetica in professa Hispalensi domo Sacerdotes habuit duos & triginta, cum coadiutoribus viginti nouē: in eiusdem vrbis collegio Sacerdotes viginti tres, scholasticos viginti nouem, coadiutores viginti duos: in Anglorum Seminario in eadem vrbe Sacerdotes quinque, totidem coadiutores: in Cordubensi collegio Sacerdotes viginti sex, scholasticos quindecim, septendecim coadiutores: in Granatensi Sacerdotes vnum & viginti, duodecim scholasticos, coadiutores quinque & viginti: in Montellano Sacerdotes tredecim; e quibus tertiani erant quatuor, vndecim coadiutores veterani: in tirocinio porro, in eadem sede, nouicij duo & viginti scholares, decem conditutores destinati: in Malacensi decem Sacerdotes

cerdotes, scholares duos, vndecim coadiutores: in Triguerensi nouem sacerdotes, coadiutores decem: in Baiezano sacerdotes sex, totidē coadiutores: in Astigitano octo sacerdotes, scholasticos duos, quatuor coadiutores: in Xerensi octo sacerdotes, adiutores quinque: in Cazorlano Sacerdotes sex, coadiutores septem: in Gaditano sacerdotes quatuor, sex coadiutores: in Marcenensi Sacerdotes sex, coadiutores octo: in Vbedano sacerdotes quatuor cum coadiutoribus duobus. E quibus summa colligitur Sacerdotum vnius & octoginta supra centum, scholasticorum duorum & octoginta, coadiutorum centum septuaginta octo. Porro e sacerdotum numero sexaginta quinque quatuor votorum sunt professi, trium decem, formati spirituales adiutores viginti quatuor. Theologiae praeterea professores octo, sex philosophiae, Latinarum litterarum septē & viginti. Omnium summa ad vnum & quadraginta supra quadringenta capita ascendit.

DOMVS PROFESSA Hispalensis, & Collegium.

IN Hispalensi Professorum Domo viginti-quinque Sacerdotes audiendarum confessionum continenti fere in opere versantur. fru-

ctum

ctum frequentia sacra mysteria obeuntium testatur. Milleni enim ferme singulis hebdomadis numerantur. celebrioribus vero diebus duplicatio numero. & officiosae sedulitati respondet abunde ciuium benignitas: vt vltro paene non rogati omnia suppeditent, & ad victum, & ad templi cultum. Die Circumcisioni Christi sacro sacram Dominicanorum familiam, & cum ipsis summum vniuersae familiae Magistrum, qui forte per id tempus hic agebat, ad nostrum templum inuitauimus. Venere frequentes. Mißae sacrum ipsi solenni ritu peregere. Vnus de Iesu nomine, cum summa nostrae Societatis laude concionem habuit. Supremus eorum Antistes, eiusdemq. familiae honoratissimi quique Patres, doctrina & religione praestantes, nobiscum eo die mensam iniuere.

Morbi & graues, & diuturni, qui vrbem infestam habuerunt, collegium quoque Hispalense afflixerunt, aestate praesertim, & autumno. quibus exstinctus est P. Christophorus Vergara, philosophiae profeßor. vir ob morum suauitatem, doctrinam, & vitae sanctimoniam omnibus carus. Discipulorum numerum anno vertente acerbi morbi aliquantum imminuerunt. Sed qui scholas Philosophiae, ac Theologiae

logiae frequentarunt, eas inter ſe exercitationes habuerunt, quibus quaſi priuatis ſcholis locos omnes in vtramque partem diſputantes pertractarent; vt non diſcentium, ſed peritorum conuentus haberi viderentur. E Beatae Virgini dicato Sodalicio multi ſe ad arcta religioſorum coenobia, tres ad Societatem contulerunt. Reuerendiſſimus Dominicanae familiae Magiſter Generalis collegium quoque inuiſit. orationem a Rhetoricae magiſtro, & à ſacrarum litterarum interprete plenam doctrinae diſputationem audiuit: quibus & eius familiae laudes egregiae explicatae ſunt, & ſupremus ille honor familiam ampliſſimam tanta cum laude regendi dignis encomijs exornatus. Domi poſtmodum menſa, & inter menſam Latina oratione, & carmine de ijſdem laudibus, & à prandio eleganti dialogo, Rhetoricae ſtudioſis agentibus, exceptus eſt. In multos dies multorum ſermonibus totius diei laetitia celebrata. Eodem apparatu & alij viri principes, cum collegium inuiſerent, ſaepius excepit. Gymnaſij fabricam breui abſolutum iri ſperamus. In praedio, quo ad animi remiſſionem vtimur, villa exſtructa eſt: prolatisq. aedificij ſpatijs, quincta ad quatuor priores mola adiecta annuum etiam auxit collegij vectigal.

COL-

COLLEGIVM
Anglicanum.

ANGLORVM alumnorum numerum in eorum Seminario auxit hoc anno aedium laxata habitatio. ad septuaginta enim perueuenerunt. ex ijs Sacerdotes tres in Angliam ad copiosam illam aerumnarum messem sunt profecti. sed prius magno cum illorum bono, & feruoris augmento nostris meditationibus exculti. Horum loco viginti duo adolescentes sunt admissi, partim ex Audomarensi Seminario, partim ex varijs academijs Anglicanis. Vigintiquinque studia philosophiae sunt adorti. De alumnorum probitate, egregia indole, & studio, ardoreq. ad virtutem, & doctrinam capessandam; item de Principum virorum, atque adeo omnium ordinum erga hanc iuuentutem fauore, ac beneuolentia; & qua ratione ad suae gentis homines iuuandos, qui huc veniunt, se conferant, eadem, quae superioribus annis nota sunt, his quoque litteris scribi oporteret; nisi esset festinandum, & satietas vitanda. Illud tamen vt plenum admirationis non omittam. Ex ijs, qui huc appulsi eiurarunt haeresim, puer fuit annum vix duodecimum attingens, ab Illustrissimo Principe Ioanne

Andrea Auria missus, vt vna cum aetatis eiusdem alijs catechismo institueretur. erat hic non modo erroribus imbutus, sed ita in locis controuersis subtilitate disputandi exercitatus, vt cuiusuis mediocriter eruditi argumenta facile eluderet. ac ne congressum quidem nostrorum formidabat. quin etiam, vt est aetas improuida, profundae incapax doctrinae, ijs, quae didicit aequo confidentior, non dubitare se aiebat, quin si Anglicorum sibi bibliorum fieret potestas, catholicos omnes delirare luce clarius ostenderet. Laudanda in puero ingenij alacritas, & confidentia aetati condonanda. fuit igitur cum veterano Sacerdote, nempe binnulus cum Leone, committendus, neque omnino iners primum, aut alterum sustinuit impetum argumentorum. sed postquam validioribus ictibus petitus, suis se laqueis sensit irretitum, eodem vsus ingenij acumine ad dispiciendam, quo ad impugnandam veritatem vsus erat, pudore & lacrymis se victum fassus, indoluit nullam sibi religionem superesse: quod falsam Anglicanam sibi extortam esse intelligeret, & veram nondum Romanam didicisset. Ita paucis diebus haeresi abiurata, Ecclesiae catholicae adiunctus, mirum quam sit in pietate colenda studiosus; quam in precibus assiduus; quanta intersit attentione Missae

sacro

sacro: quam in confessione obeunda accuratus: ardens in primis ad gentiles, & amicos ab erroribus ad eundem religionis cultum aduocandos, & quanto ante odio detestabatur, tanto nunc Romanam religionem studio, venerationeq. prosequitur. Sed, vt ad alumnos reuertamur, obiere ex ijs viri insignes. Astae, portu huius orae, Sanlucar vulgo nominatur; vbi tres Angli Sacerdotes degunt. ad eos excipiendos, qui Audomaro in Hispaniam, & qui ex Hispania in Angliam se referunt; & ijs iuuandis, qui e varijs nauigationibus appellunt, mortuus est Ricardus Tornus: cuius pater his proximis annis Londini Praetor fuerat, ipse Romani, Vallisoletani, & Hispalensis Seminarij ante alumnus. Vir iuuandi proximos apprime studiosus: crediturq. assidua audiendarum confessionum contentione morbum contraxisse; qui sexto illi die mortem attulit. Elatus est magno cum Anglorum, Hibernorum, Scotorum, Gallorum, Italorum, & Hispanorum maerore, quorum omnium vtebatur idiomate, & ijs iuuandis praesto erat. Dux Metinensis, vt viuenti magno fuit adiumento, ita vita functo, vt omnium iudicio dignus erat, funus quam honorificentissimum illi procurauit. Obijt praeterea in hoc collegio insignis probitatis adolescens, & exspectationis non vulgaris

Henricus Clyton. qui vt quantum lumen in illo exinctum sit coniciatur; quo germine sit natus si referam, non erit ingrata legentibus digressio. Pater prouinciae Lincastriae Praetor fuerat, Dynasta ipse in primis nobilis, & opidorum quatuor dominus legitimus. is ob fidem catholicam ornamentis, ac bonis omnibus spoliatus, in tetrum carcerem cum facinorosis coniectus, aerumnis, & squalore confectus, moriens, animi, quam nunquam amiserat, libertatem est adeptus. Mater post biennium in matrimonio transactum, marito viduata, reliquam aetatem perpetua viduitate pie, sancteq. traducere decreuit. Suis opibus Sacerdotes e Societate, & Seminariorum alumnos, qui in Anglia in diuina caußa laborant, sustentabat: magnumq. eorum numerum perpetuo alebat, diem totum precibus, & pia lectione traducebat: Mißae sacro quotidie bis, terue domi suae assistebat, Afflauit tandem ad Reginam, Regiumq. consilium tantae aura religionis. decernitur, vt in vincula coniciatur. Sed viri nobiles, quamuis haeretici, dignitate tamen feminae permoti, rem odorati, eam clam periculo subducunt. Reginae tamen, & Guilielmi Caecilij decreto, illius bona proscribuntur, modica illi, ad tuendam vitam parte relicta, quae etiam vt publicetur in dies, adhuc aequissimo exspe-

exſpectabat animo. Interim de filio, quem vnum procrearat, ne deprauaretur ſollicita, vndecim iam annos natum ad Audomarenſe Seminarium mittere conſtituit. Et quoniam itinera cuſtodijs clauſa tenebantur, conſilio cum Sacerdote noſtro communicato, per deuia, & flexuoſa Londinum miſit. ibi nactus Sacerdotem, confeſſionis, & Euchariſtiae Sacramentis communitus, veſtitu nautico conſcendit, in Belgasq. traiecit. Audomari biennio in Latinae linguae ſtudijs, & rhetoricae conſumpto, nauigauit in Hiſpaniam: multis tamen, ijsq. grauiſſimis incommodis perfunctus. cum tenerum corpus, algoris inſolens, incredibiles inter nauigandum aerumnas excepiſſet. Hiſpalim cum veniſſet, vt philoſophiae ſtudia aggrederetur, ſex menſes tanta cum pietate, & admiratione omnium traduxit, vt quod de S. Stephano legimus, omnes vultum eius intuerentur, tanquam vultum angeli ſtantis inter illos. ſexto demum menſe morbo proſtratus, ex his miſerijs ereptus eſt. Ad mortem ſe plenario Iobeleo comparauit. cuius qui confeſſionem Sacerdos excepit, comperit, ipſum à baptiſmi lauacro ad eam diem pudoris integritatem conſeruaſſe. Hunc ſequuti ſunt alij duo, generis nobilitate, ſtudio pietatis, & aetate pares, Brianus, & Ioannes Ceperus. Brianus cum

fratre, & custode Sacerdote à patre missus in Hispaniam, religionis hauriendae, & percipiendae doctrinae caussa in hoc collegium cum fratre admissus, biennium egit, tanta in vtroque studio diligentia, vt diligentissimum quemque superarit. vterque autem Briantus, & Ceperus è continenti, intentaq. corporis attritione in phtisim lapsi, consumpti sunt.

COLLEGIVM Cordubense.

E CORDVBENSI *collegio peregre mortuus est P. Ioannes de Frias, multa vitae sanctitate, & insigni concionandi munere ornatus. Sermo in eo neque à communi orationis genere abhorrens; at sententiae mire in hominum sensus influebant; vt, quocumque vellet auditorem raperet. cuius quo magis aetas ingrauescereret, eo dicendi contentio vehementior; cum praesertim locus postularet, vt inolita essent aliqua vitia è moribus hominum reuellanda. Missus Astigum cum in religionis cultu non eam inuenisset rerum faciem, quam ipsius concionibus ciuitas ante induisset, exarsit in diuina caussa ardentius. ac dum in lapsos hominum mores, subortasq. prauitates contentius inuehitur, quam aetatis vires ferre pos-*

poßent, ex incisa vena largo profluuio sanguis erumpens, nulla medicorum arte, cum tentarentur omnia, sisti potuit. Ita vir egregius, dum vitia corrigere contendit, inter ipsum opus vitam cum sanguine profudit. Corduhenses ciues, (vt quantus vir fuerit hinc intelligatur) funus ei amplum curare decreuerant. sed vetuit Societas, & communem tenuit nostrae consuetudinis modestiam. Obijt praeterea Cordubae optimae spei adolescens frater. In fructibus operae, cum multi sint, illud insigne commemorari potest. Mulier liberiore vita generis nobilitatem dehonestans, nostrorum monitis tandem se respexit, &, tanquam pernicioso excita veterno, totam se à voluptatibus ad paenitentiae contulit officia. Nostri gymnasij discipulus totus erat à pietatis studijs, officijsq. alienus, iniecta est homini mens diuina in secreto, more nostro, meditandi. admissus intra nostras aedes, cum se iusto dierum spatio exercuisset, ita est immutatus, vt omnibus exemplum esset imitandum. frequens nosocomia adibat, omniaq. aegrotantibus officia praestabat: in orationis studio intentus erat. ter quaque hebdomade flagellationem vsurpabat: ter item suo se demenso defraudabat, vt eo egentes recrearet. Ipsius exemplo, monitisq. domestici omnes peccata totius vitae vna

confessione expiarunt. Videtur contentione properandi longum, quod reliquum erat, vitae cursum, breui compendio festinando confecisse. Nam lapsus in morbum, cum ad vitae finem peruenisset, domesticos ad se accersitos, singulos manu prehendens, magno diuini amoris zelo obtestatus est, ne vnquam vllo se mortali crimine obstringerent. Morti proximus magnam cum infernis accusatoribus visus est altercationem sustinere; cum illorum responderet accusationibus, crimina partim refellendo, partim negando, alia fatendo; sed diuinae misericordiae iura attestando, ea & confessione, & lacrymis eluta esse. ad extremum, modica interposita quiete, custodem angelum salutauit; imprudentiamq. quod praesentem non ante vidisset, & sibi conspicuus diu adstitisset, excusauit. conatusq. brachia collo eius circumiicere, in eo conatu expirauit. cum antea & diem, & horam, qua ad Dominam suam (sic ille loquebatur) proficisceretur, praedixisset. Illius studia & mores Parthenij Sodales omnes magna cura imitantur. Sunt philosophiae, ac Theologiae studiosi quinquaginta: clerici vero, & viri nobiles octoginta. sed gymnasium totum qui frequentant, omnino nongenti numerantur. Inuisunt nostri subinde nosodochia magno nobilium virorum comitatu, exquisitas dapes aegrotis

grotis afferentium, ijsq. nudo capite, flexis genibus ministrantium. E carcere praeterea multi inopes nostrorum opera exempti sunt, partim pecunia illis mendicato conquisita, partim a creditoribus remissione impetrata.

GRANATENSE
& reliqua Collegia.

IN *Granatensis collegij templo sexdecim, saepe etiam plures Sacerdotes audiendis paenitentibus vix sufficiunt. Aegrotus de potestate mentis eiectus; furensq. & nudus è familiarium manibus elapsus foras prosilierat; graui, sedatoq. nostri Sacerdotis sermone mansuefactus, recitatoq. Marci Euangelio, cum ad verba illa ventum esset:* Super aegros manus imponent, & bene habebunt: *ad se redijt; domumq. reductus, tandiu mentis compos fuit. quoad integre obita confessione, culparum absolutionem est consequutus. Mulier proiecti pudoris cum in turpi vitae genere annos multos traduxisset; in morbum lapsa, cum se venire sensisset ad extrema, conscientia scelerate actae vitae in maerorem, & ex maerore in desperationem tantam deuenerat, vt de confessione ne verbum quidem vllum ad aures admitteret. aduocatus è nostris vnus aegram, di-*

uina miseratione, ad spem veniae erexit, & ad confessionem peccatorum. quibus absoluta, simul etiam corporis soluitur ergastulo. Discipulorum pietas crescit in dies. eorum sexdecim, iactis virtutum fundamentis, varijs se religiosorum coenobijs inclusérunt: tres in Societatem sunt admissi. Viri graues multi domi nostrae se sacris meditationibus exercuere. ex ijs vnus Theologiae doctor, nihil ait sibi tota vita fructuosius expertum esse. alius Decretorum doctor Carthusianam religionem iniuit. Aucta auro, argentoq. sacra templi supellex: res familiaris quadragenis in annos singulos farinae modiis, quoad agrorum, vnde illi percipiuntur, vixerit possessor: post eius mortem agri ipsi ad collegii fundum accessuri.

Crescit MONTELLAE tum eorum, qui ad pia colloquia conueniunt, tum maxime pietas discipulorum. horum sex in Societatem sunt adlecti.

IN XERENSI COLLEGIO diem suum obiit P. Martinus Gomez audiendarum confessionum strenuus administer.

GADIBVS, praeter operam praesidiariis praestitam, militibusq. aliis in expeditionem paratis, Regiae quoque triremes huc appulsae, ingentem nostris laborandi segetem attulerunt. cum & miles, & nautica turba, cum animi, tum

corporis morbis variis laborarent. & fuit ad vtrumque malum subleuandum nostrorum opera expedienda. Porro elementarii pueri quantum bona institutione ad pietatem proficiant, vnius probitas declarauit. qui a scelerato aduena oppressus incautus, ne pugione quidem pectori admoto, adduci potuit, vt aduersus nefariam violentiam, aut non reluctaret, aut vociferatione flagitium non proderet: certus sibi ante ferro pectus perfodi, quam pati violari pudicitiam. sed concursu hominum nefarias scelesti cyclopis manus euasit. Constitit, vt in tanta superioris anni calamitate ciuium liberalitas in nos. multum enim pecunia nos adiuuerunt: qua & valuae, & campanum aes, & chorus in Ecclesia restituerentur.

TRIGVERENSIS collegii templo ad tectum iam perducto, spes est, maiorem ad nos sacramentorum caussa ventitantium frequentiam futuram. Duo hic grauissima, difficiliaq. dissidia sedata. quae licet à quotidianis distare videantur, ea tamen referre non est operae.

VBEDAE item magnae discordiae compositae: & ad clericos de conscientiae iure schola instituta. ter quaque hebdomade explicatur. ter item per Quadragesimam inducta verberatio, & breuis ad eam rem alicuius historiae narratio.

Obijt

Obijt ASTIGI P. Simon de Esquiuel, collegij Rector, prudentia, & pietatis laudibus insignis. Sensit sibi diem suum imminere, & si adhuc integer, & validus. Quare cum collegij procuratore, collectis subductisq. rationibus omnibus, rei familiaris statum ordinauit. sciscitanti, cur id faceret eo tempore; respondit, breui sibi esse moriendum. morbo inde correptus septimo die exstinguitur. cum interim, dum afflictaretur, nisi de diuinis rebus sermonem haberi nullum vellet. Ad exstincti cadauer & visendum, & de more venerandum vniuersa ciuitas confluxit. multiq. primarij viri vbertim lacrymas dederunt. Eius funus, praeter ciuium frequentiam, religiosorum familiae vniuersae vna cum clero celebrarunt. In vrbe porro, nostra munia magna cum ciuium vtilitate, & Societatis existimatione obeuntur. Scholae a frequenti iuuentute celebrantur. rei vtilitatem eruditi viri cum admiratione commendant. nec ciuium benignitas desideratur. largis enim frumenti, ordei, oleiq. eleemosinis nos iuuerunt.

Fuere praeterea singulorum collegiorum multae, & variae, sed in primis frugiferae Missiones. de quibus non quid scribendum, sed quid nouum sit exquiras. quotidianus iam docet vsus, quam sit vtilis strenuarum labor operarum

rarum; & quantopere sua ope Diuina prouidentia nostros prouehat conatus. Sed illud silentio praetereundum non est, quod in Bellarcae cum Duce de Vexer gestum est. Magna inter ipsum, & eius ditionis populares, & diuturna controuersia agitabatur. Viginti ipsos annos in iudicijs caussa versata, ingentes fortunarum iacturas; maiores attulerat dissensiones animorum: nec qua via res componeretur, apparebat. Diuina tandem ope nostrorum opera ita sublatae lites, vt vtrique parti satisfieret, & Dux cum suis popularibus conciliaretur. ita publica laetitia, & solemni supplicatione Diuino Numini gratiis actis, diē tantae prosperitatis celebrarunt.

PRO-

PROVINCIA MEXICANA.

RECENSVIT Mexicana Prouincia domo vna profeßa, collegijs septem, quorum vni adiuncta Domus Probationis est, alijsq. sedibus, ac missionibus, quae deinceps describentur, Socios non plus ducentos quadraginta duos. quorum octoginta septem sunt Sacerdotes, in ijsq. quadraginta duo quatuor votorum profeßores, scholastici fratres quinquagintaquatuor; & ex ijs Theologiae studiosi viginti tres, tredecim philosophiae, sex moralis Theologiae, quae iura docet conscientiae, rhetores duo, reliqui humanitatis professores: ijs vnus supra centum adduntur partim nouicij, partim laborum adiutores. In Philippinis insulis, quasi prouincia, collegio vno, & vndecim Residentijs capita quadraginta nouem censa sunt, ex ijs viginti septem Sacerdo-

cerdotes, quorum solennia vota quatuor, professi quinque sunt: fratres reliqui partim coadiutores, partim nouicij. E viuis vtrobique excessere Sacerdotes bini, cum binis item adiutoribus. Admissi in Mexicana in Societatem tres liberalium artium baccalaurei, philosophi duo, Rhetorici tres, ac totidem rei domesticae adiutores.

DOMVS PROFESSA Mexicana.

IN Mexicana professorum domo matura morte diem suum obijt Martinus Matilla, vnus è primis, qui e Societate in has horas traiecerunt, Villauiride, humili opido in Salmaticensi dioecesi natus, egregius contemptor sui, & laboriosi operis strenuus exsequutor. domesticorum muniorum tam peritus, vt ad omnia natus videretur. mira morum facilitate & comitate carus omnibus. instituti nostri in primis studiosus, & erga sanctam Matrem pietate non vulgari: vt ne graui quidem affectus morbo eius horarias preces percurrere intermiserit vnquam. Obijt aetatis suae anno quarto, & sexagesimo, quam venit ad Societatem quarto & tricesimo; post emissa coadiutoris formati vota quincto & vicesimo. Quod attinet ad

opus

opus nõ faciam, vt ea, quae vel superioribus litteris, vel aliorum similitudine locorum nota sunt, his litteris inculcem. quare, his omissis, noua, vel transmarinis oris tantum digna persequar. Noui templi aedificationi manus iam admota est. iacta fundamenta: & parietes à solo coepti erigi consurgunt. Auctus sacer apparatus praetioso altaris peripetasmate, & ad sacrificandum casula plus mille & centum sexaginta aureorum aestimatione.

COLLEGIVM Mexicanum.

AD ceteras occupationes, quibus Mexicani collegij tum operae tum alumni in hominum salute procuranda distinentur, accessit hoc anno illud a sacri tribunalis Quaesitoribus; vt hebdomadis singulis carcerem adeant, ad eos & solandos, & iuuandos, qui ob desertam religionem perpetuae custodiae sunt addicti: Sexdecim omnino illa affecti poena attinentur; & spes est pia nostrorum humanitate, eleemosinisq. in eorum vsum corrogatis, patienti animo in Christiana religione perseuerature. Pacificationes &si inter vulgaria, & vbique vsitata numerantur; nonnunquam tamen accidit, vt rei magnitudine a vulgaribus

nonnullae

nonnullae seligantur. In argenti fodinis Zaltepechij, missionis nomine aliquando versatus est è nostris Sacerdotibus vnus. Ibi vir primarius, & generis nobilitate, & opum magnitudine, toto illo tractu clarus, tricesimum iam annum alte conceptum odium in alterum alebat. cum interim neque superiores proreges, neque Archiepiscopi iram eius emollire, aut animum ad pacem flectere, multis pertentatis viis, vnquam potuerint. cum iterum & saepius noster adortus, tandiu tantaq. efficacitate silicem tutudit, donec aliquando tandem illa scintilla excussa est; vt diceret: se, si aduersarius suo chirographo certam sibi faceret satisfactionem, in gratiam rediturum. aufert ab aduersario chirographum Sacerdos; in ea conceptum verba, quae iratus voluerat. ad eum statim fert. quod vt vidit, intimis sensibus commotus, ac paene illacrymans, se in patris fore potestate professus est, si vel pedes osculari inimici iuberetur. inde magna caterua stipatus amicorum, ad inimici, qui tum forte aegrotabat; domum se contulit: multisq. praesentibus, ac prae animi laetitia collacrymantibus, magna beneuolentiae significatione hominem amplexus gratiam reconciliauit. ita vt non populares modo, qui aderant: sed ipsemet se alterum factum miraretur; diuinamq. in se muta-

tionem dexterae excelsi collaudaret. Est & illud quidem non indignum, quod inter noua referatur. siquidem in tam remotis oris tantus religionis flos in feminarum coenobijs optãdus fuit. Ad sacras Virgines hortationes habuit interdum P. Ioannes Plaza, homo septuagenarius, & perpetuis paene corporis doloribus affectus. Sed illae praeter ceteras tanta aetate dignae fuere, cum doceret: nullam ad sacram percipiendam Eucharistiam animi comparationem esse meliorem, quam proximis offensas condonare; & se proprio rerum vsu abdicare; praesertim ijs, qui se ab humanis rebus abiunxerunt; & studium Euangelicae paupertatis susceperunt. ea disputatione Moniales ita animo permotae sunt, vt veniam precabundae mutuo se ad earum quaeque pedes abijcerent, quas vel minima quoque re se scirent offendisse: & quidquid earum vnaquaeque maioris aestimationis possideret, in medium afferrent. Scholae è duobus philosophicae doctrinae curriculis priorem absoluerunt. è quo adolescentes vndeuiginti Baccalaureatus isignia tulere. Celebrata est publica totius Regni laetitia S. Hyacinthi è sacra Dominicana familia apotheosis. ad eam rem octiduum totum Dominicani Patres ita destinarunt; vt singulis religiosorum ordinibus suum cuique diem distribuerent; qui eius diei cele-

celebritatem ornando sustinerent. nobis octauum, vt omnium clarissimum dederunt. Religio in eorum templo quam apparatissima cerimonia peragebatur. Priore igitur Dominico die, qui initium religioni dedit, fuit magno apparatu à primario ad S. Dominici templum ante aedes professae domus sacra pompa traducenda. In ea S. Hyacinthi imago ferebatur. medio in itinere inter nostrum & Dominicanum templum altare nostri excitarant. splendidissime ornatum. cuius gemini arcus latera cingebant, spatiosum iter transeuntibus aperientes. pretiosa veste, auro, gemmisq. distincta, ornata omnia. Vici, quacunque transeundum erat, pretioso peristromate conuestiti. sed in eo genere nullum ornamentum maius, quam varia poemata, argumentaq. alia praestantiam ingeniorum indicantia, peristromatis affixa. quae cum ingenij subtilitate, tum eleganti pictura, vt cuiusque rei genus postulabat, doctorum, & elegantium virorum oculos, animosq. tenebant. Nostri ante aedes pro foribus expectabant. Socij centum accensas faculas manu tenentes parati erant. his e nostro gymnasio nobiles vigintiquatuor adolescentes adiuncti erãt, qui ijs praecederent, splendide vestiti, cum sagis, sine cappis, aureis torquibus, gemmisq. pretiosis ornati. hoc ordine aduenienti pompae

obuiam est ium. adolescentes tensam, quae sacra imago vehebatur, circunsteterunt. Vt ad altare nostrum ventum est, subsitit pompa, ibi quatuor alumni Seminarij S. Ildefonsi, apte composito dialogo sancto caeliti diuinos honores, sacraeq. familiae nouum ornamentum gratulati, spectantes delectarunt, symphonia grato concentu condiente omnia. inde progressa pompa suum cursum tenuit. feria sexta subsequente clero dies datus est, ad quos conuiuio exceptos inter mensam vnus e nostris rogatus Latinam habuit orationem. Eodem die sub vesperam in templo coenobij eiusdem à tribus Seminarij alumnis panegyricum carmen trifariam distributum in magna populi frequentia e superiore loco dictum est, ab vno è nostris Sacerdotibus conscriptum. quod ita omnium animos exhilarauit: vt nihil melius in honorem S. Hyacinthi factum esse omnes & sentirent, & faterentur. Praemia magno praetio comparata ijs, qui praeter ceteros insigniorem laudem, sancti confessoris laudes asserendo consequuti essent, ipsi sacri coenobitae proposuerant. quae hoc ipso die distributa sunt: eorumq. & plurima, & lectissima nostrae scholae consequutae sunt: Extremus, alter Dominicus dies fuit, vt supradictum est, nobis assignatus. Conuenere nostri omnes, tum è professa domo

mó, tum e collegio ad templum Dominicanorum. P. Rector solenni cerimonia sacris operatus est, diacono, ac subdiacono, alijsq. ordinibus administrantibus. Sacrum augusta symphonia decantatum. concionẽ habuit Praepositus professae domus, magno & plausu, & acclamatione. Conuiuio in coenobio exceptis è nostris alius eleganti carmine S. Hyacinthi laudes, non minore quam prior approbatione celebrauit. Post prandium, cum tempus visum est per coenobij peristylium, circumducta supplicatione, sacra effigies ferebatur. nostri partim tensam vehebant, partim accensis candelis praeibant. donec in templum ipsa effigies illata proprio in sacello condita est. Gratiae nobis magna animi propensione à religiosis patribus actae: neque nostri vllam à se officij partem desiderari passi sunt. Et cum in his, alijsq. pietatis exercitationibus nostrae alumni disciplinae vniuersi, tum maxime B. Virginis sodales sunt insigniter laudandi. Nam, praeter statos dies feriarum, quotidie etiam post alteram pomeridianam scholam suos cetus celebrant; & pia aliqua, vel lectione, vel narratione se ad maiorem pietatem excitant quotidie. maioris vero ieiunij diebus ter singulis hebdomadis ad flagellationem conuenunt. quae tandiu continuatur, quoad ad hydraulae cantum psalmus quin-

quagesimus decurritur. Persaepe xenodochia tum Hispanorum, tum indigenarum inuisunt: cibos etiam aegrotis afferunt. Et cum anniuersaria Eucharistiae sacra peragerentur, in nostro templo diem totum ante aram flexis genibus traduxerunt, distributis horis per vices sibi succedentes. Tentata vnius à tribus lasciuis mulierculis castitas, illis despectis stetit inuicta. Alter difficiliore adhuc certamine perfunctus. à puella nobili sollicitabatur. sed tantus in eo fuit amor castitatis, vt eius votum & ipse emiserit, & puellae vt idem & ipsa faceret persuaserit. Ex eorum numero quinque se ad alias, tres ad nostram religionem contulere.

AEDES SANCTI Gregorij.

CRESCIT indies indigenarum numerus, qui ad aedem S. Gregorij sacrorum caussa, & doctrinae percipiendae concurrunt. neque solum è suburbijs circa Mexicum, vicinisq. pagis, sed è remotis etiam locis decem saepe leucarum spatio dissitis confluunt. ita vt diebus festis, praeter duos, qui hic degunt, Sacerdotes, è collegio tres alios ad ferendam opem accurre-

re sit

re sit necesse. Multi vi concionum permoti, qui multis annis sacramenta neglexerant, diuino monitu, confessionis redintegrandae caussa ad nos venere. Ex ijs vnus viginti ipsos annos frena cupiditatibus laxauerat, religione, sacrisq. rebus omnibus contemptis. Is dum Virginem solam in agro reperisset, eam violare adoritur. cumq. illa precibus & lacrymis nihil proficeret, sublata, quam gestabat, corona, cum paruo B. Virginis sigillo: Per hanc te, inquit, obtestor, pudori parcas meo: nec me tam graui, & irreparabili iniuria afficias. fuit caelituum Reginae reuerentia. barbarus intus animo permotus destitit iniuria: mox se ipse colligens, multis cum lacrymis male adhuc actae vitae, & effusae immaniter libidinis veniam petijt. Diuinam praecipue matrem obsecrauit, vt quando praeceps ruens in flagitium, sola ipsius commemoratione, libidinis furorem repressisset, ardens tartareae fornacis incendium exstingueret, faces temperaret. non recusare cuiuslibet vel carissimi membri iactura caeleste donum redimere; dummodo saeua libidinum tyrannide liberetur. Adfuit iustis precibus Diuina Virgo: &, quasi condicionem accepisset, noua illi mente indita, corpus percussit caecitate: Validus enim, & integer vespere se quieti dedit: mane caecus factus expergisci

tur. sensit ilico diuinam manum: & , quanuis praeterita flagitia odisset: angoribus tamen sollicitudinibusq. liberum animum non sentiebat. Mexicum se conferi; & quasi interna quadam voce monitus, fore, vt, si ad nostros se conferret, animus quiescceret, paruit diuinae voci se monenti: omniq. exposita suae vitae ratione, cuius rei caussa venisset, significauit, postmodum confessione vniuersa culpis explicatis, redijt animo tranquillitas. ita nunc totus in pietatem intentus tranquillissimè viuit: & suam caecitatem suae salutis pignus dicere non dubitat. Multarum Virginum, earum quae se Sacramentis muniunt, in tuenda pudicitia, eadem quae superioribus annis perspecta constantia est: eoq. maior, quo maiore potentia sacra illa arx oppugnabatur: sed similitudinis taedium vitetur. Scriptum est litteris anni nonogesimi quarti, quatuor & viginti illustrium virorum filios in hac familia educari, & quibus artibus erudiantur. horum opera adhiberi coepta est, non ad alios modo vitae praeceptis informandos, sed ad rudes quoque, qui ad confessionem accedunt, edocendos, quam rationem ad illud obeundum sacramentum eos tenere opus sit: quae res confessariorum multum minuit laborem. Idem agmini catechistico, cum educitur in forum, comitantur; & reliquis

quis interſunt exercitationibus. Eſt & illud hoc anno inſtitutum, quo mirifice puerorum parentes delectantur: vt die Sabbatho poſt decantatum ſolemni cerimonia Virginis ſacrum; & Dominico, poſt veſperas, interim dum populus conuenit ad concionem, ex his adoleſcentibus vnus e ſuperiore loco exemplum aliquod è Sanctorum virtutibus enarret: narrata ad virtutum vſum aliquem accommodet. quod illi & percommode & eleganter faciunt. Et quoniam, quo primum tempore hi adoleſcentes in contubernium allecti ſunt, conſilium fuit, vt hic rationem primum temperanter, caſteq. viuendi, tum humanitatem & cultum edocti, cum adulti redirent ad ſuos, ſuo exemplo, praeceptisq. eadem bona in ſuam gentem importarent, huius iam conſilij maturitas aduenit. nam aliqui in patriam dimiſſi & conſilij grauitate, & morum honeſtate, praelucent alijs exemplo.

SEMINARIVM S. Ildefonſi.

De S. Ildefonſi Seminario ſatis multa duobus proximis annis ſcripta ſunt. Conuictores in eo degunt, quaſi definito numero, octoginta, quot ſuperiore anno, inter quos

aliqui

aliqui, confirmata iam aetate, sacris ordinibus initiati, morum grauitate, & probitate integra, alios exemplo continent. De fructu studiorum illud dicere sat erit: Quae de scholasticis exercitationibus ante scripta sunt, earum laudum partem maximam ad huius alumnos Seminarij pertinere. nec minus ea, quae de alijs dicta sunt, studium pietatis indicantia. Multi cum ad alias, tum ad nostram se familiam contulere: multoq. plures sequuti fuissent, si illis aditus pateret. Est antiquum S. Petri in vrbe collegium sub honoratorum ciuium regimine. ij, perspecta nostrorum alumnorum probitate, & bonae fructu disciplinae, vltro nobis illud regendum detulerunt, quibuscumque ipsi conditionibus vellemus; & multis etiam precibus fatigarunt; vel si id vellemus ad nostrum hoc S. Ildefonsi Seminarium adiungere.

COLLEGIVM
Angelopolitanum.

ANGELOPOLI templum nostrum, multorum annorum opus, ad tectum tandem est perductum. Duo Sacerdotes Episcopi rogatu in regionem Iotonocapem missi, quatuor eius orae gentes, quae suis quaeque magistratibus reguntur, obiuerunt, Xonatlam, Gueinclapam,

pam, Xuxupangonem, & Chumatlanem. Gratus nostrorum vbique fuit omnibus aduentus, tum indigenis, tum parochis; qui omnes nostrae fuerunt alumni disciplinae. dies aliquot initio ingentium lingua addiscenda ponendi fuere. sed adhibito studio ita illam breui perceperunt; vt & diuinae legis capita ijs explicare, & eorum commode possent confessiones audire: libellum etiam confessionarium confecerint: quod ante frustra parochi tentauerant. Prona inuenere omnia ad indigenarum animos ad pietatem conformandos. Pontificio indicto Iobeleo, Missionibus nostrorum dato, magnus factus est ad paenitentiae sacramentum omnium ordinum concursus; facileq. salutaria animorum vulneribus remedia adhibita. Vna in re, in qua negotium totum vertebat animorum, difficiles se praebuere; cum ad Eucharistiae percipiendae, siue in praesens, ad Iobeleum consequendum, siue in Paschate ad Ecclesiae praeceptum vsurpandum, mentionem ventum est. Negabant, quidquam esse tam à sua consuetudine, suisq. consilijs alienum, quam esca vesci Angelorum: (sic de sacra ij loquuntur communione) quod qui cibum illum semel sumpserint, omni in tempus reliquum sit illis culpa abstinendum. id cum supra vires sit naturae; satius esse diuinis epulis carere, quam multa cum in

digni-

dignitate caelestem cibum inquinare. Et cum monerentur a parochis, non posse ipsos peccatorum vinculis absolui, nisi integram diuinam, Ecclesiasticamq. seruarent legem: malebant peccatorum expiatione priuari, quam non eam, quam sibi stolide finxerant, augustissimo mysterio reuerentiam habere. ita peruersa religione callidus veterator eos irretierat. Compertum est etiam mulieris sermone, quae res à tanto eos suo bono retardarat. nam cum haec à parocho inter confessionem de sexto decalogi praecepto interrogaretur; negauit, se postquam caelestem panem sumpsisset, vllam ex eo tempore veneream voluptatem admisisse: quod ita ab vno è nostris Sacerdotibus, aliquot ante annis illac transeunte monita esset. Duo igitur vitia, illarum gentium vulgaria, impedimento ijs esse ad animi salutis remedia quaerenda, turpes libidines, & ebrietatem. ne igitur harum voluptatum sibi interdicerent consuetudine, malle eos diuinis epulis carere. Huc igitur aries admouendus, & omnis potissimum fuit conatus conferendus, vt tam perniciosus error ex eorum animis euelleretur; & illa persuasio inseretur; esse animi curam longe omnibus rebus anteponendam. in primis vero omni ope conandum, vt ad sobriam, castamq. viuendi rationem adducerentur. Quod tandem diuina adiuuante manu factum est: diuinumq.

uinumq. epulum, ad illorum magis excitandos animos, quam maximo apparatu, atque ordine compositissimo, hymnis interim templo personante, ijs administratum est.

COLLEGIVM Guaxacense.

GVAXACI socij sexdecim morati sũt, Sacerdotes septem, fratres duo gramaticae, duo item legendi, & scribendi magistri coadiutores, reliqui domesticae operae administri fuit hic nostrorum in iuuandis aegrotis assiduitas eadem, quae triennio ante repetenda. morbi enim frequentes, vt tum, vrbem infestam habuerunt. quibus alleuandis & sacramentorum administratione, & piorum sermonum solamine, nostrorum fuit industria perutilis. vt & quos morbus exstinxit, sacramentis muniti excederent; & qui periculum euaserunt, vitam in melius mutarent: nec defuere qui à Sacramento melius sibi fuisse testarentur: animi morbum corpori pestem adduxisse: animo igitur persanato, corpus facile pristinam reparasse valetudinem. Magni momenti fuit, dissidia quaedam, quae in perniciem publicam vergebant composuisse. non enim priuati homines inter se, sed primores ciuitatis, & reip. capita cum

principe ciuitate dissidebant. Data est opera per nostros, vt vtriusque partis principes ad concordiam venirent. quibus conciliatis, facile fuit, humiliora capita pacari. Annui redditus hoc anno, torculari exstructo saccarario ita aucti sunt; vt non collegium modo alere nulla ciuium molestia possint in posterum, sed multum etiam sit superfuturum.

COLLEGIVM Pasquarense.

IN Pasquarensi collegio cum sex fratribus, quatuor degunt Sacerdotes: fratres duo Hispanorum filios prima docent elementa litterarum. Hic audiendarum confessionum opera & si celebrioribus anni temporibus magis increbrescit; reliquo tamen anni tempore paene continens fuit. tantus tum Hispanorum, tum indigenarum numerus confluit ad nos; vt in tanta Sacerdotum paucitate bene saepe multi excludantur. Eadem caussa cur ad remotiora loca, vnde saepe magni fructus colliguntur, profectiones suscipere non liceat; cum domi seges amplissima colenda sit. vicina tamen oppida, populiq. subinde ad breue tempus obeuntur. Ex vrbana opera igitur, & ex ijs excursionibus illa narratu digna sunt collecta,

Mulier

Mulier indigena, fedo in tibia vlcere affecta, in hospitali domo tertium iam mensem decumbebat. vlcus perenni sanie manabat, neque sisti vlla arte poterat. eam vir pius item indigena frequens inuisebat, pio sermone ad patientiam inuitans; eiq. piacularem globulum P. Alfonsi Sancij praebebat osculandum: quare ipsa mirifice recreabatur. huic noctem insomnem exigenti, vir, feminaq. augusta corporis ac totius oris dignitate verendi, amictu induti purpureo obiciuntur: praelatoq. nostrae redemptionis signo, in genua appliciti aegrotam iubent supplices manus tollere. tum alter accedens, admota vlceroso cruri manu, dolorem sedat: fluxum puris sistit. Sequebantur duos priores duces nostrae Societatis amictu decem, totidem quot in collegij familia numerabantur, spincis sertis redimiti. ad hos illi digitum intendentes: quos vides, inquiunt, licet in terris peregrinentur, incolae tamen sunt, & ciues patriae caelestis. ad hos confugies; ab his globulum alterum exposces, reddito illo, quem mutuum accepisti: cuius scito te beneficio esse sanatam. Paruit illa monitis; paucisq. diebus purgato, obductoq. vlcere sanata, in suscepto pie viuendi studio perseuerat. Alius peccatum, quod adolescens facere statuerat, quod non peregisset, non putauit neces-

se

se esse confiteri. Hic graui pressus morbo, diuinitus immissa voce iubetur peccatum illud memoria repetere, & vni è Patribus Societatis confiteri. confessus morbo etiam liberatur. Vulneratus alius à vipera; quo morsu qui laesi sũt, nisi mature remedia adhibeant, intereunt. monitus vt in honorem viperae ieiunaret, contempsit, quod nullum in vipera numen inesse sciret. quin etiam certa fiducia in Deum, ne sanguinem quidem scissura venae mittere; neque vllum aliud remedium, quam peccatorum confessionem adhibere voluit. quo vno, certoq. remedio est sanatus. In opido, quo venit ex itinere noster sacerdos, mulier item indigena omnibus membris capta decumbebat. haec audito Sacerdotis aduentu, iussit se ad ipsum in templum deportari: sperare se, si sua ei peccata fateatur, integram membrorum valetudinem reparaturam. neque spes eam fefellit. deportata in templum, factaq. confessione peccatorum, cum eam pijs monitis Sacerdos confirmasset, ita omni morbo se leuatam sensit, vt suis ipsa pedibus domum rediret. Puerpera duobus iam diebus partus difficultate acerbissimis doloribus cruciabatur. Vocatus ad vltimam eius excipiendam homologesim noster Sacerdos, cum, ea peracta Euangelium super aegrotam recitasset, continuo, dolore omni sedato,

summa

summa facilitate fetum edidit. Est montosa regio non multis leucis Pasquaro dissita: gens aspera, agresti ingenio & moribus: &, quod plerumque barbariem, & rerum inscitiam consequitur vanissimis superstitionibus addicta. ad hos se contulit e nostris vnus: tanto ardore animi Christianam legem perceperunt; vt rerum ad salutem necessariarum cognitione cum cultissimis quibusque populis conferri possint. Confessionis sacramentum ita rite, ordinateq. obeunt, vt monentis opera non egeant. ebrietatis, ac superstitionum ita reuulsae radices omnes, vt ne vestigium quidem cernatur prauitatis.

COLLEGIVM
Vallisoletanum.

DIEM suum obiit in Vallisoletano collegio Ioannes Salzedus, temporalis formotus coadiutor, Trutij opido Burgensis ditionis natus. fuit ex primis, qui ad hoc incolendum collegium venerunt. Versatus erat ante cum P. Baptista Secura in Florida, multisq. aerumnis, & incommodis exercitus. Cum venit ad Societatem, antequam admitteretur, iussus est, grandi iam aetate, in ludo vna cum pueris addiscere litteras formare. quod cum ei perbel-

le successißet, & in forensibus negotijs versatus esset, collegij Mexicani aliquandiu & Mexici, & Matridij procurator fuit. & in defendenda caussa, de qua lis erat apud supremum Regium consilium, magno fuit adiumento. In tolerando proxime diuturno, eoq. molestissimo aestimate, quo tandem consumptus est, lenissima fuit patientia. Obijt iij. id. Ianuar. anni CIↃ. IↃXCVIII. (nam illo anno iij. id. Apr. Mexicanae litterae datae sunt) aetatis suae quincto, & quinquagesimo; quam venit ad Societatem quincto & vicesimo; post emissa suae confirmationis vota, nono. Schola hic humanitatis, quae superiore anno clericorum caußa instituta est, vsque eo aucta est discipulorum numero; vt in magistros duos docendi munus fuerit dispertiendum, quo poßet omnibus fieri satis. Adiecta est etiam ad priorem schola altera de conscientiae quaestionibus: sex de Societate attributi studiosi. & spes est, magistrorum doctrina, & exercitationum diligentia, magnam inde, ad huius gentis bonum, & Ecclesiae regimen, vtilitatem profecturam.

* * *

COL.

COLLEGIVM
Tepozotlanum.

QVAM frugifera Sociorum opera iuuandis indigenis Tepozotlae fuerit, tum alias semper, tum hoc anno maxime, & culturae perceptis fructibus, & vitijs maximis sublatis perspectum est. sed de rebus placidis prius. Leui, vt videbatur, morbo Virgo Tepozotlae aegrotabat. parantes ex praescripto medici remedia familiares monuit, ne frustra inanem sumant operam in res nequidquam profuturas. sibi Matrem carissimam visam esse (sic enim illi caelorum nominant Reginam) lectissimis virginum agminibus stipatam; quae sibi pollicita esset, ipsam breui corporis vinculis solutam, in beatissimum illarum cetum peruenturam. hoc ipsum Sacerdoti nostro ipsam de more inuisenti affirmauit: petijtq. vt propere sacramenta, ceteraq. praesidia, quibus moribundi confirmantur, sibi adhiberet. cumq. eam Pater ab ea cogitatione conaretur auocare; quod morbi leuitas properationem tantam nequaquam pateretur; graui contestatione Patrem rursum obsecrauit, ne postulata diuitius differret: sibi enim carissimam Matrem affirmasse, paullo post meridiem illo die animam è

corporis ergastulo emissum iri. Satisfecit Pater eius postulatis. sacro igitur oleo inuncta, hora, quam dixerat, in latus alterum incumbens, quasi animae defectum pateretur, leni quiete puram animam emisit. Alia opido in alio, honesto loco nata, ad nuptias sollicitabatur à propinquis. haec, quod integram virginitatem Deo conseruare statuisset, vt ea se molestia eximeret, Tepozotlam concessit; seq. cum altera eiusdem consilij consorte coniunxit. & haec quoque eandem ob caußam, quod nuptias aspernaretur, aduersa multa, & indigna sustinuerat. Vtranque igitur non contuberni solum coniunctio, sed quod plus est, morum, ac studiorum similitudo maiore in dies amore colligabat. templum, sacraq. vna frequentabant: ijsdem de diuinis rebus colloquijs vtebantur: ijsdem meditationibus exercebantur: morum grauitate, & modestia omnium oculos in se conuerterant. Hunc ad virtutem cursum duae lectissimae animae properabant, beatam earum virginum sortem praedicabant, quae vel in medio aetatis flore ex hac vita emigrabant. hanc sibi felicitatem exoptabant; eamq. longe vitae commodis anteponebant. de hac sæpe & inter se, & cum Sacerdote, qui illis erat à confessionibus, sermonem conferebant. rogatae, cur id tantopere expeterent, incertae

vitae

vitae, & propriam imbecillitatem formidare se aiebant: se in praesens ad moriendum paratas esse: si longius trahatur vita, incertas esse, quid sit postea futurum: Adspexit pia vota summus arbiter. Incidit in morbum Tepozotlana: postridie altera ex dolore, quod de coniugio à familiaribus lacesseretur, & ipsa pari morbo corripitur. Sed, vt commodius curaretur, in domum hispanae mulieris, cui ob placidos mores erat carissima, concessit. Crescente in dies vtriusque morbo, quincto quam coepit aegrotare die Tepozotlana moritur. Nondum vulgata per opidum illius morte, peregrina subito, nullis opinantibus, magna voce sororem coepit inclamare: queri se deseri; non debere ipsam incomitatam proficisci; rogare subsisteret tantisper; & se sequentem exspectaret. Mirantibus domesticis, & caussam clamorum sciscitantibus: Sororem suam caelum petere respondit: sed se quoque eam breui sequuturam: Praedictioni respondit euentus. nam paullo post eius contubernalem vita functam esse cognoscunt: haec postero die pari spatio suam sodalem sequuta, & ipsa è corporis ergastulo emittitur. Ita duae nobiles athletides summa cum laude eadem in palaestra versatae, vitae periculis perfunctae, de sua palma iam securae, aeterni sponsi nuptijs fruuntur. Pertinet ad fructus ope-

rae etiam Topozotlanorum in suscepta fide constantia. Prorepserant tartareo nescio quo ex antro noui Baalae prophetae, antiquam idololatriam clandestinis artibus, occultisq. conciunculis reuocantes. Hi regiones omnes obeuntes imperitorum animos ad auitas repetēdas superstitiones inducebant. Ad Tepozotlanos cum venissent, non modo repulsi sunt, sed etiam proditi, & illorum fallaciae detectae. neque tamen à Christo fideles omnino auocabant: sed vna vtramque religionem, quasi farragine miscebant: & munera Christiani hominis palam obibant; & clam sua idola, suosq. ritus, exsecrandasq. religiones retinebant. ita arcam Domini noui Philistaei in templum Dagonis inferebant. In populo tamen vicino bene magna familia inuenta est, quae in media vicinitate Christianorum antiquam superstitionem ita integre retinebat, vt Christiana sacra omnia exsecrarentur. Eius Caput erat inueteratus dierum malorum senex. Qui, quo tempore ethnici ceteri Christianam religionem amplexi sunt, ipse ne susciperet, tantisper loco cessit. idem subnascētem deinceps suam, suorumq. cognatorum prolem; ne baptismo admouereturur, subducebat. ac si quem forte puerum sacro subtrahere lauacro minus posset, hunc è sacro fonte ab idololatra homine per dolum suscipiendum curabat. ita

fore

fore dictitans, vt ethnici hominis contactu baptismi virtus euanesceret. Crescentes deinde pueros clam omnium superstitionum, atque impietatum veneno imbuebat. Ita clam suis simulacris diuinos honores habebant, impia sacra, diabolicasq. cerimonias obibant. &, quod omnem excedit immanitatem, suis idolis pueros dirum in modum cruciatos, & crudelissime enectos sacrificabant. Ac ne cui eorum veritatis effulgeret lumẽ aliquod, raro admodum, & tum quidem sero ad concionem veniebat. eaq. de caussa, ne res contemptui, aut religionis negligentiae tribueretur, in locis à ceteris remotis habitabant: vt itineris longitudinem suae cunctationi perfidiaeq. obtenderent. Huic malo Diuina Prouidentia remedium inuenit. Qui omnium diuina miseratione esset indignissimus; & in cuius vnius caput diuinae iustitiae tela intorquenda viderentur; vt appareat miserationes Domini esse super omnia opera eius: senex totius impietatis auctor, & vindex, primus ad paenitentiam vocatur: diuina arte diabolicam artem superante. Nam quam arcem tartareus hostis ad sartam tectam impietatem conseruandam occuparat, diuini verbi, diuinaeq. legis ignorantiam; eam suauis Diuinae Prouidentiae dispositio magna facilitate expugnauit. forte praeteriens senex, qua vnus è

Societate ad populum verba faciebat, siue curiositatis, siue irridendi caussa, aliud agens certe, substitit, auresq. dedit. ita sensim coepit ea disputatione delectari; & ea, quae percipiebat animo probare; vt magno studio conciones tandiu frequentarit, donec, omni eiecta ex animo impietate, se totum nostri Sacerdotis arbitrio permiserit; eiq. totius impietatis seriem exposuit. &, vt in eo magis diuina bonitas eluceat, quo maxime tempore catechismo operam daret, tam vehementi morbi vi corripitur; vt praefestinandus fuerit baptismus. nam eo lustratus subito exstinctus est: cum ante omnium nomina edidisset eorum, quos adhuc à se altos in errore, occultarat: & viam quoque commonstraßet, qua & indagari singuli, & ad veritatis lucem adduci possent. Hactenus de huius historiae catastrophe cognitum erat. sequitur altera eo maioris periculi, quo serpens latius pernicies manabat. Est Suspaguaca regio Mexico non longe dissita. in eam se effuderat fumus ille, quem modo è tartari camino exhalasse memorauimus; noui scilicet antiquae idololatriae mystae. Hi in eam gentem se insinuauerant; & antiquae religionis commemoratione, & depraedicatione stultae pietatis ita imperitorum animos occuparant; vt, cum Christiana sacra foris frequẽtarent, domi tamen

sua

sua idola, & commenticia numina venerarentur; minuta quaedam simulacra, rudesq. lapides, quos aut in mercium sarcinis, aut in horreis maÿcÿ abditos occultabant, diuinis honoribus afficerent: ab ijs diuitias, opes, honores valetudinem, bonos euentus postularent. adorabant praeterea celebres montes, more eorum fortasse, qui in Peruuio Huacae nominantur: sed vnum praeter ceteros, quem Niuatum vocant, duodeuiginti à Mexico leucis distantem. hunc aiunt superioribus annis fumum exhalare solitum esse: vt suspicio non longe absit, tanquam olim Tenarum, & Trophonÿ antrum, locum infernis dicatum esse aciebus. In eo deum frugum dicunt habitare, quem sua lingua Chicomecoacham nominant. Ignem deorum maximum esse existimant: thureq. & alijs odoribus honorant: deumq. patrem, repetita antiquorum memoria, appellant. &, vt facilius fallerent, superstitiones hasce sanctorum nominum & è Christiana religione petitorum inuolucris obtegebant: Nam praeter Dei patris nomen, quoniam specie ignis Diuinum Spiritum super Apostolos descendisse docti erant, ignem itidem Spiritum Sanctum nominabant. & quia à maioribus acceperant, eundem deum senem esse, eum & S. Iosephum, & S. Simeonem multiplici nomenclatura significabant. ita suas

impo-

impostures vanis hisce integumētis obducebant: vt, cum de Christiana pietate loqui viderentur, suas maxime spargerent fallacias. Pueros, antequam baptismo lustrarentur, profana aqua ad ignis rogum abluebant: & nomini, quod accepturi essent ab Ecclesia, superstitiosum ipsi nomen apponebant. ita sedae simiae, quantum poterant, monstrosa imitatione Christiana sacra corrumpebant. Sed, quod erat omnium perniciosissimum, extrema vitae tempora captabant. medendi artem tenere se mentiebantur: ac per speciem opis ferendae, exitium aeternum offerebant. adorti enim moribundos suas impietates inculcabant; ne, ad veraе religionis auxilia spectantes, è dæmonum vinculis animas eximerent. Ac, ne eorum fallaciae detegerentur, sua haec stygia mysteria pueris, puellisq. concredere non audebant; sed ijs, quos nacti essent exsecrandi dogmatis capaces, in hos venenum suae impietatis offundebant: noctem, ac tenebras vesanas ad conciunculas adhibebant: deorum nomine mortem minabantur, si quid quis eorum è superstitiosa religione, horrendisq. cerimonijs enunciasset. ita miro silentio, peruersaq secreti fide Sathanica impietas circumuallata tegebatur. Rem olfecit tandem parochus, & magistros nequitiae detexit. sed ad maculam

lam delendam à Societate opem implorauit. Profecti è Tepozotlano collegio linguae periti Sacerdotes duo, lenitate, & humanitate deceptorum animos initio demerendos esse censuerunt. ita, Deo bene iuuante, breui factum est, vt omnes intelligerent, nostros nihil aliud, nisi ipsorum salutem, suis quaerere laboribus. Concionibus igitur, hortationibus, monitionibus illorum animos vera obiecta religione ita permouerunt, vt se ipsi proderent omnes, qui nefaria idololatria se polluerant. Et quoniam parocbus Ecclesiastici iudicis potestate armatus erat, consultius visum est in praesens ipsum confessionibus audiendis abstinere. Excitatis hac ratione popularium studijs, Pontificia Iobelea expiatio Missionibus concessa ingentem paenitentium numerum ex locis etiam remotis excitauit. omnes fere totius vitae culpas retexuerunt. totumq. ilud onus in duos nostros incubuit Sacerdotes: ingensq. omnium, qui deliquerant, animos sensus incessit paenitudinis. Trina igitur ea de re in triduum indicta supplicatio. primo die ad Virgini conceptae dicatum sacellum. quo die delinquentes multo gemitu, & lacrymis à vero numine veniam expoposcerunt. Altero die in supplicatione flagellatio adhibita: tantusq. ex vniuersa toparchia numerus confluxit, vt vniuersa

trans-

transmigratio, & sedium commutatio fieri videretur. Mirabatur parochus tantos ad flagellationem fieri concursus, quantos ne ipsis quidem extremae Quadragesimae diebus fieri putasset. Et quanuis initio delinquentes ad flagra paullo segniores se praeberent, quod non tantum haberent linteorum numerum. ad velanda saltem capita, qui omnibus sufficeret; vehementi tamen Patrum cohortatione; vt qui in diuina iniuria pudorem nullum habuißent, in poena nullum habere eos oporteret: magno animi feruore cunctationem omnem abiecerunt. Qui aut per valitudinem, aut per aetatem eximendi iudicati sunt, eos, qui se caedebant, altera manu facem, altera rosarium tenentes, in agmine comitabantur. Tertio die circum templum agmen ductum est; & sacrosanctum Christi corpus digna reuerentia sub vmbella circunlatum: sacroq. hymnorum concentu, & puerorum tripudio gratiae Deo, caelitibusq. actae, quorum ope tanta felicitate tam grauis impietas penitus reuulsa esset. Rebus iam, Deo, Diuisq. bene iuuantibus, bimestri spatio compositis nostri rediere. Ad eos postremum salutandos ante discessum, & sacras manus osculandas, è tota regione concursus ingentes facti sunt, lacrymis illorum profectionem prosequentium; & ex editis locis abeuntes prospectantium. Hac

felix

felix male satae segetis expurgatio. Suscepta est altera profectio in regionem Mexicanis, Otomitisq. frequentem, Quitzizilapam nominant, non plus leucis octo vltra Mexicum. Supererant adhuc impietatis veteris reliquiae; & qui Christiana sacra susceperant, aut nondum plane idolorum memoriam ex animo eieceranr; aut non illud, quod par esset, in religione studiũ ponebant. Praui incolarum mores, & insuper vsitatis gentium vitijs praegrauati, crapula, ebrietate, & effusa in Venerem libidine. Profectus eo P. Franciscus Carfates, tam strenue, tantoq. animi ardore sylvescentem vineam perpurgandam, excolẽdamq. suscepit; vt miraretur parochus, tantam tam breui mensis vnius spatio mutationem rerum esse factam. sublatae superstiones, idolorum abolita memoria, correcti mores, ebrietas & venus exterminata, verus Dei cultus constitutus, temperantia & sobrietas inducta, & voluntariae flagellationis frequens vsus susceptus. nec dubitabat Parochus Sacerdotem illum, qui tantum fecit aquae motum, cum primis euangelij praeconibus Apostolis conferre. Non minorem, quam in vrbe etiam in agro, agrestiumq. cura diligentiam adhibuit. ad eorum se contulit mapalia; confluebantq. ex locis omnibus agrestes ad animi quaerendam medicinam. Inter hos labores, dum aliorum

ſaluti intentus, ſui oblitus, diuinam cauſſam ſtudet promouere, homo imbecillus, & procliuis ad morbos, nimia operis contentione coepit grauiter habere. neque idcirco contentionem remiſit; ſed magis contra vim morbi conniſens, eius in ſe magis violentiam exaſperauit. Superuenere Pentecoſtes feriae corpore iam male affectus, & praeteritis fractus laboribus, toto antecedente triduo continenti audiendarum confeſſionum opera valetudinem penitus attriuit, ipſo die feſto ter de diuinis rebus ad concionem verba fecit. Vocatusq. eo die ad aegroti confeſſionem audiendam, qui in opido alio decumbebat, nulla interpoſita mora, eo ſe contulit. Sentiebantur aliqui iam morbi grauioris praenuncij; & cum ijs, tum ardore ſolis & labore fractus, aegre viam illam confecit. Postero die vehementi febre oppreſſus, ſtatuerat ibi manere; & in ſumma rerum omnium inopia paupertatis amantiſſimus rei exitum expectare. Erat non ita longe nobilis Hiſpani eius familiaris latifundium: miſit, qui inde, quam ſibi ſubſterneret, culcitam peteret. Suſpicatus fundi dominus id quod erat, eo ſe contulit, perſpectaq. Patris ſolitudine, & rerum omnium inopia, magnis obteſtationibus ab ipſo impetrauit, vt inde ſe in ſuum latifundium transferri peteretur: continuoq. de tota re Rectorem Me-

xica;

xicanum certiorem fecit. Missi è Mexicano collegio Sacerdos cum fatre aegrotum pestifera febre aestuantem, grauiq. totius pectoris anhelitu laborantem inueniunt: illorum aduentu mirifice recreatus, sibi gratulatus est, quod in gentium conuersione laborantem letalis morbus oppressisset. Adhibita ad eius curationem ea diligentia est hospitis nobilis liberalitate, quae potuit esse maxima. perpetuo homines vtro, citroq. commeabant, Mexicum de aegroti valetudine nuncios afferẽtes, & inde medicorum praecepta referentes. sed superante morbi vi humanam diligentiam, adhibenda vltima animi remedia fuere. Viatico animae adhibito, extrema sacra inunctio è longinquo accersenda erat. Veritus Pater, qui Mexico venerat, ne non vita tantisper aegroto suppeteret, eum admonuit, Deum precaretur, ne carcere pateretur animam exire antequam sacrum oleum allatum esset. id ille futurum omnino affirmauit, quin etiam post sacram vnctionem, biduo praeterea superuixit Petijt a Parocho sibi vt ignosceret quod minus diligenter in ipsius vinea colenda laborasset: & vt locum sibi in ipsius Ecclesia suo condendo cadaueri concederet: Ad haec officiose, & cum lacrimis Parochus respondit: esse cur sibi magis gratuletur, aeterna praemia suis laboribus deberi: quod ad se-

pultu-

pulturam: beatam fore terram illam, si tam religiosi viri corpore ditetur: idq. & ipse, & nobilis Hispanus antea à Patribus contenderant. Sed non potuit illorum pijs postulatis satisfieri. Rectoris enim Mexicani litteris Mexicum corpus fuit deportandum. Obijt igitur, magno sui relicto desiderio prid. non. Iulias, anno aetatis suae quarto & tricesimo. sexdecim annos egerat in Societate, & Theologici studij quartum annum iam expleuerat. Mexici natus erat magna nobilium cognatione. quorum ita memoriam exuerat, vt cum eius auunculi eum in morbo inuisissent, aegre tulerit: laetaretur se Mexico procul aegrotasse, quo liberior à superuacuis illis & manibus officijs è vita excederet. Matris vero ad morbi leuamē munuscula transmissa eo uultu accepit, quo si ad ignotum hominem mitterentur. Moriē sibi praesensisse ferunt; idq. antea & Parocho, & antequam Quitzizilapam peruenisset, Mexico cum pertransiret, praedixisse. Magno animi ardore de negotio huius gentis excolendae loquebatur. sibi quod ad id vocatus, destinatusq. esset, admodum gratulabatur; affirmabatq. omnibus, qui in eo munere versarentur, longe maiora esse praemia parata, quam in quolibet alio religiosae vitae ministerio. Hactenus de viri rari admodum exempli inclyta memoria. Susceptae sunt aliae in vicina

vicina opida minus clarae peregrinationes, quae operis fructu cum Tepozotlana commoratione comparari poßunt.

SEDES VERAE CRVCIS & Zacatecana.

IN *Sede Verae crucis quatuor morati sunt Sacerdotes cum coadiutoribus quinque. quorum perpetuus labor in iuuandis ijs, qui vel ex Hiſpania appellunt, vel hinc cum claſſe ſoluunt in Hiſpaniam, alijsq. morbidis & nauticis, qui è diuerſis nationibus huc confluunt, ex ſuperiorum annorum litteris eſt cognitus. à quibus diuerſum nihil. quod ad nos pertineat, huius anni continent litterae. De Zacatecis nullae litterae venerunt.*

SEDES CINAloenſis.

PERGVNT *Socij quinque Cinaloenſem ſyluam, non enim dicam vineam, quantum per barbaricos licet tumultus, perpurgare. Tumultuum cauſſa eſt ipſa multarum gentium colluuies, non minus animis, quam moribus inter ſe diſſidentium. quae licet vno imperio, & vna quaſi reip. coniunctione teneantur omnes,*

mnes, longe tamen inter se diuersae, praesertim inter humanas, ac mites asperis, ac feris interiacentibus, continentibus seditionibus omnia miscent, atque iter interrumpunt Euangelio. ita plus ad scribendum argumenti dant seditiones, quam fructus operae laetitiae. Sed in ipsa vrbe Cinaloa, vt hinc initium ducamus, aedificium exstructum est commodae satis nostrorum habitationi. Sacra aedes, octo cubicula, cum ad domesticos vsus officinis, parietibus craticijs, regionis more, constructis: opus tanta amplitudine, ac firmitate, quanta circa centum intra leucas nullum: octingentorum impensa, ac septuaginta aureorum. quos omnes è corrogatis circa Topiae, & S. Andreae aurifodinis, eleemosinis, nostri collegerunt. Huc sacerdotes quinque cum fratre vno adiutore senticiplunt, & hinc profecti in varias harum gentium excurrunt regiones. Hic, praeter Tarascos, & Mexicanos, instituuntur etiam Hispanum cives, tum milites praesidio collocati, quorum tanta apparet morum emendatio, vt nulla in eorum sermone vox contra pietatem emissa audiatur. Sed praecipue in Cinaloensibus excolendis cura suscipitur. neque omnino haec sterilis cultura est. Nam post superioris anni secessionem, cum ex vniuersa illa fuga miseri in patrias sedes remigrassent, non desiere Soci

illo-

illorum pagos obire, sementem Euangelij circunferentes & iam trecēti de nouo sacro baptismate lustrati sunt, centum decem matrimonia Christiano ritu copulata. Cognitum est praeterea secessionis eius non religionem, aut idolum violatum, vt tum scriptum est, caussam fuisse, sed perfidiam, & fallaciam nequissimorum senum: qui turpissimis flagitijs, & superstitionibus assueti, cum illa vecordia obdurati, sanctas Christianorum leges, & castam vitae rationem, stygio pleni veneno, ferre non possent; falsis rumoribus, calumnijsq. Hispanos in suas terras aduenisse, vt suas coniuges, ac liberos in seruitutem abducerent: tantam credulae gentis animis iniecere formidinem, vt vna omnes conspirarint. Nunquam tamen in illa fuga, peregrinationeq. vnius Dei venerationem omisisse; saepe illi supplicasse: dies etiam diligenter numerasse; ne per imprudentiam sexta feria vetito vescerentur: crapulam, superstitiosasq. choreas deuitasse. quae omnia Christianae legis praecepta firmiter eorum animis insedisse non obscure indicant. In his nunc excolendis Socij serio incumbunt: ijs praesertim, qui circa primum flumen sedes habent. hi nouem opidis distributi, ceteris ingenio sunt mitiore, & ad doctrinam percipiendam habiliore. hi iam immanes mores, & feritatem exue-

runt; & ciuili Societate delectantur: vestitu vtuntur omnes viri, feminaeq. probeq tenent quae sint Christiani hominis officia. Ad catechesim, ad quam antea aegre cogebantur, nunc, audito signo, bis quolibet die sponte confluunt. Sub noctem post vespertinam solennem ad Virginem comprecationem, hymnos Deo, eiusq. genitrici decantant. Diebus festis à duabus tribusue leucis in locum vnum ad Missae sacrificium conueniunt. ac primum adulti Christianae legis capita decantant; quorum cantum pueri excipiunt. Ad confessionem, qui capaciores visi sunt, eorum plurimi admissi. Est inter eos notae probitatis homo. huius operam multum in ijs iuuandis Patres vtuntur. Et tum alia ad pietatis vsum, tum praecipue doctrinam confessionis rite obeundae. momenta omnia grauioris ponderis expendenda, & enumeranda, & quo doloris sensu, quaue mente cuncta exponenda. Et sane peritia, dexteritate, & sensu paenitudinis posse videntur cum veteribus Christianis comparari. Accolae vero secundi fluminis, quem Petatlanem vocant, paullo sunt asperiores. eorum paene nullus fuit, qui in vniuersa gentis secessione superiore anno solum non verteret. In his, & paucis Ocoronensibus, & Comonitarum opidis duobus diuina lege informandis desudat vnius Sacerdotis indu-

industria. Sed neque hic annus vacuus à secessionibus, tumultibusq. popularibus praeterijt. Comonitae metu Teuecorum, quorum amicos violarant, & occiderant, relictis sedibus, per auia, & confragosa ad Zuaquem flumen penetrarunt. Ibi à Zuaguensibus accepti, coniunctis viribus, in vniuersum Hispanorum nomen coniurarunt. Iam ad Cinaloam opidum infesto venire agmine nunciabantur: eratq. illorum aduentus formidini non mediocri cum, orto inter eos dissidio, Zuaquenses in Comonitas impetu facto, magnum eorum numerum, sed non sine suo damno conciderunt. Irritatis igitur vtrinque animis, de tota re in diem posterum decernere constituunt. Comonitae, suis viribus diffisi, per noctis tenebras discrimini se subduxerunt: & partim patrias sedes repetierunt, partim ad Teuecos transiere à quibus multis iniurijs affecti, vxoribus, & filiabus spoliati, & ipsi in suas sedes rediere. eorum coniuges, filiae, aliaeq. mulieres captiuae, & ipsae, communicato consilio, viriliter suscepta fuga, suos insequutae sunt. Quincto demum quam excessere, mense, omnes in suas sedes restituti, suoq. malo docti, multisq. calamitatibus attriti, Hispanorum imperium suarum gentium crudelitati, & ciuilem socialemq. vitam vagae & fortuitae anteponendam cen-

suerunt. Et nunc magnas maicij sementes faciunt & studium religionis libentes iam resumunt. Dominicis, festisq. diebus vna cum alijs è septem pagis, qui circa flumen sunt, ad Cinaloam opidum contendunt. & cum per suos quique tramites in locum eundem, vbi se mutuo exspectant, conuenerunt; composito agmine, sub suis quisque vexillis, corollis florei redimiti, seminudi plerique, diuersis portis opidum ineuntes, omnes ad templum conueniunt; in quo Christianam doctrinam patrio sermone docentur: habitoq. ad eos de diuinis rebus sermone, dimittuntur. Cum feminis, quas vna cum Comonitis è seruitute Teuecorum profugisse memorauimus, redijt mulier Christiana, quam Teuecus quidam nobilis abreptam secum asportarat, & pro pellice aliquandiu habuerat. Egerat hic primae aetatis annos cum Hispanis: baptismum susceperat. vir impiger, ac strenuus, multaeq. solertiae, magnam rei bellicae consuetudinem habuerat. is postea fidei Hispanorumq. desertor, cum rediisset in patriâ, suis ad praelia ducem se praebens, claras de hostibus victorias retulerat. ac non ita multis annis ante, captos à Teuecis, hoc duce, dicunt plus mille Zuaquenses. Hic igitur iniquo ferens animo, pellicem à se inuito recessisse, misit confestim, qui illam retraherent. sed, cum

illa

illa iam se in tutum recepisset; venit ipse in opidum mulieris, non plus viginti stadijs à Cinaloa dissitum. plenusq. irarum per summam arrogantiam mulierem reposcit: ni reddatur, minatur horribilia. Interim, re cognita, Hispani aliquot facto impetu ventosum hominem, ac minacem comprehendunt; ad Praefectumq. adducunt. & qui mulierem repetitum venerat, vinctus nunc iumenta Hispanorum militum, quae Teueci furto abegerant, reposcitur. interim dum illa reddenda curat, in carcerem compingitur. sed negligenter custoditus, obseruato tempore, dum die Dominico Hispani sacris interessent, effracto carcere elabitur. Missi confestim qui illum insequerentur cum Hispanis fistulatoribus Occoronenses aliquot, qui in itinere interceptum, cum reuocare non possent, interfecerũt. abscissumq. illius & caput, & brachium, cum tripudio illorum more reportarunt. Teueci sui ducis caede irritati eam iniuriam in Occoronenses vlcisci statuerunt. instructaq. acie, ipso S. Iacobi praeuigilio ad opidum venerunt. fuit eorum consilium, parua manu praemissa hostes è menibus ad praelium elicere; illisq. in pugnam intentis, parte alia totis viribus in opidum propugnatoribus vacuum inuadere; ferroq. ac flammis omnia delere, forte Hispani milites tres in opidum diei fe-

sti celebrandi caußa venerant. ij, sumptis armis, vna cum alijs obuiam hostibus facti, displosis fistulis, tanto terrore barbaros affecerunt; vt, duobus è suis desideratis in effusam fugam se coniecerint. Ita mulier illa in libertatem vindicata, & confessione expiata, suae pietatis fructus percipit in patria. Hi fuere Teuecorum gentis dirissimae ridiculi conatus. Tales tamen, vt à teterrimo hoste animarum, ad impediendum cursum Euangelij, excitatos esse dixeris. Nam non Teueci tantum, aut Zuaquenses, sed aliae etiam coniunctae nationes, amicitiae tuendae caussa cum illis arma capere coguntur; bellaq ex bellis serendo, diuini verbi sementem, quasi immissae calamitates, remorantur. Nam & remotiores quidam Cinaloenses populi, omnium frequentissimi saepius per internuncios, ac legatos à Patribus contenderunt, vt tandem aliquando ad se docendos, & Euangelij lucem inferendam illuc eant. quod si fieret; immensa spatia diuini verbi cursui aperirentur. sed propter infestas interiacentes nationes, ad eos tuto penetrare praecones Euangelij non poßunt. Sunt alij populi Comonitarum finitimi; qui & ipsi magna contentione petunt Euangelium: sed in tanta rerũ perturbatione nondum illorum explere vota Patres potuere. Et vt intelligatur, quam vtiliter in

hac

hac gente ad mansuetudinem, & pietatem adducenda, opera ponatur: non erit alienum, neque otiosum, si, vt in femina neophyta, documẽtum proponatur verae pietatis rem paullo subtilius exponam: pertinet enim ad nostrae fructus operae. Femina fuit Occorone, quae iam grandi natu vna cum alijs Christiana sacra susceperat, tam serio, tantoq. animi ardore; vt non modo veteris superstitionis vmbram omnẽ ex animo penitus eiecerit; sed verum etiam pietatis studium altissime in animum infixerit. Agnes illi in baptismo nomen inditum. Haec post baptismum susceptum ea fuit vitae innocentia, nihil vt in eius actionibus deprehenderetur, quod emendari deberet: ac persaepe in confessionibus, quod absolutioni subijceretur, non esset. sacra omnia, sacrorumq. ministros summa semper veneratione prosequuta, dedit operam, vt domum non longe a templo haberet, quo commodius illud frequentare, quotidieq. Missae sacro posset interesse. multam quotidie operam precationi dabat, & assidua erat pietatis omnibus officijs. à quibus rebus nunquam, quamuis afflicta valetudine, patiebatur se abduci. atque ad eandem normam tum maritus, tum liberi videbantur conformati. neque in communibus rerum motibus, suorumq. popularium secessione a federe Hispanorũ

recess-

recessere. haec qualem vitam duxit, talem sortita est: hoc anno vitae finem. quae cum venisset ad extrema, vidisset q. adstantes feminas frontem patria superstitione sibi pingere adortas, indignabunda à se repulit: sororemq. pari probitate feminam obsecrauit, ne, cum sensibus destituta esset, permitteret vllam contra Christianam pietatem suo corpori maculam inferri: neque manus, quae mox terrae infodiendae essent, sertis vitreis, gentis more exornari. praestare, impensam ad filiorum alimenta reseruare. se in vnius Dei fide, quam toto animo complexa esset, vita fungi: sperareq. breui illius aspectu fruituram. vnum illud sibi esse iniucundum, quod absente Patre (Patrem Sacerdotem nostrum intelligebat) è vita emigraret. Et ad maritum, eximiae pietatis virum, conuersa: Tu vero, inquit, coniux, liberorum meorum optime parens, memori mente Patris nostri praecepta reminiscere: eaq. impressa visceribus tuere. si ad alteras transire nuptias libuerit, eam tibi feminam delegeris, quae diuinam legem serio custodiat. Deinde sodalem suam, Mariam nomine, postremum alloquuta, extremum vnum illud breue tempus superesse, quo iucundissima vtrique frui detur consuetudine: se ad Deum proficisci. qui enim diuinis verbis viuam fidem habuerint, eos, cum hinc excesserint

rint, Deum visuros. se tantae felicitatis desiderium ferre non posse. proinde illuc properarare: ipsam non ita multo post consequuturam. stultumq. esse, tam graui iam aetate longiora vitae spatia sperare. Cui cum pari pietate se quoque ad tam felicem emigrationem paratam esse Maria respondisset, inter haec pietatis plenissima colloquia animam suo conditori reddidit. cum in ipso extremae exhalationis articulo vtriusque manus digitos in crucem complicasset. quod item P. Gundisaluum Tapiam morientem fecisse acceperat. Haec hominis Hispani litteris, qui toti rei interfuit, cognita sunt. vt conijcere possimus multo plura pietatis documenta esse praetermissa. Tanta in familia tota & cetu feminarum aliarum perspecta pietas exemplo sit, quid de gente vniuersa sperandum sit: cum, domita barbarie, diuinae legis praedicatio aditum sibi facilem ad vniuersas oras aperuerit. Nam & alij eximia commemorantur pietate: sed minutarum rerum, satietatis caussa vitandae, multae sunt omissae. Haec de Cinaloensium gente vniuersa.

Profectos Sacerdotes duos ad vallem Culiacanensem superioris anni litterae docuerunt. Triginta opida sunt indigenarum, quos Tabues nominant, bellorum vsu quondam asperrimi, nunc vero, ad mansuetudinem traducti, pietate

mul

mulium delectantur. Christianam religionem à Franciscanis olim Patribus hauserunt. quam adhuc, quantum magistro, sacerdoteq. destitui potuerunt, contendunt retinere: apparentq. adhuc antiquae pietatis vestigia retenta. Nam aliqui preces horarias ex Romano Breuiario adhuc quotidie percurrunt; & lingua Mexicana plurimi vtuntur. cuius rei illa caußa fuit. Nam cum eorum parochi ipsorum idioma percipere desperarent, consilio Martini Alzolae Guadalaxarensis Episcopi, in cuius dioecesi sunt, vt ab ijs institui, & corrigi possent, lingua Mexicana in eos tum inducta est. Nostri igitur cum eo venerunt, quam pronis omnium animis excepti sint superioris anni litterae docuerunt. Quocunque igitur veniebant, ijs indigenarum agmina, crucis vexilla praeferentium, & diuinas laudes concinentium obuiam prodibant. his omnium aetatum, atque ordinum agminibus stipati sacerdotes templum inibant: sui ad eos itineris consilium aperiebant; rationem confessionis obeundae edocebant; Pontificiam vniuersam expiationem indicebant; hominesq. ad eam obeundam excitabant. reliquis diebus audiendis confessionibus, & diuina lege concioni explicanda occupabantur. Quibus sermonibus ita indigenae alliciebantur, vt multi leucarum decem audiendi

di caußa pedibus iter facerent. Qui Mexicanam linguam non intelligebant, ea sibi à peritis explicari postulabant. tantoq. rerum diuinarum studio incendebantur; vt aliqui diebus multis Patribus iter facientibus comitarentur: vt discendi sitim quam animo conceperant, explerent. Confessionum vero tantus ardor, vt Mexicanae linguae imperiti per interpretem paratos se ad suas culpas detegendas profiterentur. cui vt occurrerent incommodo, Patres nocturna tempora de somno detrahentes, ad Tabuensem linguam addiscendam adhibuerunt. cuius rei fama euulgata, quocunque Socij venißent, ex omnibus circa locis ad eos concursus confessionis caussa fiebant. Ita non leui argumento coniicitur; nullum in his triginta opidis reliquum fuisse, qui non animum confessione expiarit. In subeunda porro flagellatione is fuit vbique ardor animorum; vt toto illius peregrinationis tempore, vix quatuor dies à flagellis vacui transierint. Rosariorum, aliarumq. precum vsus quanto studio receptus, quantaq. assiduitate continuatus, docent litterae superiores. Reuocatis demum Socijs, nobiles quatuor vniuersae gẽtis nomine venerunt, qui Patribus gratias agerent; peterentq. vt tam strenuae operae saepius ad se mittantur:

eaq.

eaq. de re cum Senatu, & P. Prouinciali Mexicum profecturi agerent.

SEDES GVADIANENSIS.

QVAE de Guadianensi sede scribuntur, hoc anno, ea non communibus, sed priuatorum litteris Mexici cognita sunt. Actum est cum ethnicis adhuc aspero victu vtentibus: vt, quod saepe polliciti sunt, in societatem vitae se conferrent, & multi iam in plana sese dimisere; & terram colere, & sementes facere coepere. E sacerdotibus vnus festos dies Christi neci, cruciatibusq. dicatos in Valle Atotonilci, quae quinque constat opidis Tepeguanorum, & aliquibus Hispanorum latifundijs, celebrauit. Traducta flagellantium supplicatio est, adhibita symphonia. tota res splendido peracta apparatu, & ornata cerimonia, suppeditantibus Hispanis ad sacram adornandam aedem peristromata, instrumentaq. alia, nimirum ad excitandos neophytorum animos, Ecclesiastici splendoris insolentium. & quo magis tantarum rerum spectaculo afficerẽtur, explicata pro concione ratio est omnium rerum, quae in singulas actiones per eos dies sacra exequutione nobis Ecclesia proponit. Sacri

cri item Paschae dies, sacraeq. cerimoniae tubarum, tibiarumq. concentu, & multiplici symphonia, omnibusq. laetitiae argumentis transacti, & baptismo multorum tum paruulorum, tum adultorum cumulati. Neophytorum animi incredibili voluptate, admirationeq. completi. Itum hinc est, ad Saliceta. quo propter cibariorum penuriam è suis aspretis, & inaccessis rupibus diuersae gentes confluxerunt. Hic Pentecostes dies peracti. ac primum, ad continendos sobrietate incolas denunciauit Pater, se subito discessurum, si per eos dies vel vnus modo ebrius appareret. tantumq. fuit Patris retinendi studium, vt vel ipsi ethnici, superato consuetudinis, & naturae impetu, crapula prorsus abstinuerint. Habitae sunt vario sermone conciones, vt ad peregrinos sua quoque manaret vtilitas. magnus fuit paenitẽtium numerus. Tracta ibi in festum vsque corporis Christi diem Hispanorum maximè, ac neophytorum precibus commoratio est. Sacer dies vniuersa omnium laetitia celebratus. atque in eius laetiae partem etiam Ethnici venire voluerunt, ludis more suo actitandis; variasq. induti personas, herba quadam, quae lanae instar emollita corpori adhaeret, contecti varias formas referebant, syluanorum, aliarumq. naturarum. &, vt intelligas, eos inge-

nio

nio non carere: neque fidei vitae futurae ex-
pertes esse, daemones etiam horrenda forma
imitabantur, hominum facta in libros adnotan-
tes. Inde in neophytorum pagum ventum est;
quo nunquam Sacerdos noster penetrarat. ibi
perniciosus tollendus fuit error. nullus eorum
templum ingressus erat: quod persuasum esset
omnibus, ei moriendum esse, qui domum intra
ret mortuorum. sic enim templum appellabant.
sed errorem dedocti posuere. Puer illis è Pa-
tris comitatu datus, qui quotidie cetum coa-
ctum Christianae legis capita doceret. Inde
ad populum alterum, seu latibula potius fera-
rum venit. praeruptae rupes, asperi montes, &
inuij; in eorum antris, ac scissuris incolae
sua collocarant receptacula. fuere igitur loca
inaccessa adeunda. diuq. per ea vagatus pa-
ter, in vnum incidit è monticolis, nullo prorsus
munitum tegumento, manu altera arcum, alte-
ra virgam piscibus insertam ferens, quam
Patri obtulit, ea paene oris feritate, ac bar-
barie sermonis, qua olim in Aegypti solitu-
dine magno Antonio visus ille satyrus. opis
aliud ab eo latum nihil. Pater dura rependo
patientia, & asperas cautes superando, ad ipsa
cubilia venit incolarum. eisq. alter Amphion,
diuini verbi chelyde, vt in subiectam planiciem
descenderent, & vitam humano ritu sociabi-
lem

lem capesserent, persuasit. Hispani Dynastae liberalitate tantum illis agri datum, quantum ad condendum opidum, & sementes amplas faciendas satis esset acceptisq. seminibus, Diuino numine propicio, terram colere coeperunt. Altero a descensu die ara cruci excitata, & circa raptim sacello adornato, grates de tam felici initio Deo, caelitibusq. actae; Missaeq. celebratum sacrificium. Dum hac colonia instituenda, & diuina praecepta docendis catechumenis Pater immoratur, indigena puella vestitu Mexicano, magno propinquorum comitatu, opido sex leucis distante baptismatis petitum venit. Monita a Patre, rem non esse festinandam, sed inter catechumenos versandum; & sacras preces, sacramq. catechesim addiscendas: respondit, istaec nihil se morari: iamdudum enim didicisse omnia. nolleq. inde abire, nisi expetito baptismate lustratam. facto periculo, cum ita esse Pater comperisset, eam illo ipso die cum catechumenis, qui iam parati erant, baptizauit. Ipsa postmodum cum suis laeta in patriam rediuit. Excitauit multum ea res nouorum colonorum studia: cum mulierem peregrinam tam sine vlla aberratione expedite reddere viderent, quae cunctanter ipsi, pedetentimq. perciperent. Haud ita multo post venit Sacerdos in puellae opidum: exceptus est

tãta tamẽ aetatũ omniũ laetitia; vt ab eius latere nũquã discederent, auidissimi semper doctrinae aliquid hauriendi. Alia gens adhuc supererat; quae, vel quod graui odio esset in Hispanos; vel quod inaccessos montium vertices incoleret, ad eas Pater nondum penetrarat. Hi fame adacti, quaerentes sibi victum in plana descenderunt, mercedeq. suam Hispanis operam locarunt. Ad hos cum Pater proficisceretur, obuiam ei magnis laetitiae significationibus prodeuntes, gratias egerunt, quod tam humaniter ab Hispanis, a quibus ante abhorrebant, excepti essent; quod tanta rerum copia, illorum beneficio, tantaq. tranquillitate fruerentur, non in speculis haerere, hostium aduentum obseruantes, non latrones vereri, magna securitate somnum capere: vxores, liberosq. suos lignatum, aquatumq. tuto proficisci. Gauisus Pater tantam barbariem ad humanitatem tantam redactam esse; & qui nullis ante nostrorum precibus, nullis Hispanorum promissis ad amicitiam pellici potuerint, nunc tanta beneuolentia amicitiam fouere. loco figendis sedibus designato, eos Christianae fidei rudimentis imbuere instituit. magistratuq. & legibus rep. fundata, ciuilem societatem colere, et humano more vitam agere coeperunt. Iisdem in montibus, non procul ab eo loco, vnde hi discesserant, alij popu-

populi, vagam vitam agebant. hi nostrorum adspectum monstri instar exhorrebant: aegerrimeq. ferebant, nostros ad se adire; & de religione se interpellare. Ad hos cum sagittariorum manu, ob barbarorum feritatem, profectus Pater, cum in concionem coactos ad syluestrem feramq. vitam deserendam; ciuilemq. atque humanam gentiliũ suorum exemplo amplectendam leni, blandaq. oratione hortaretur; anus e media existens concione Patris sermonem excepit; & nequaquam cum agrestibus ingenijs lenitate agendum clamans, suos graui increpatione coepit perurgere: duro ingenio, peruicaces rebelles appellare. Patris monitis quod aduersentur, qua id defendant ratione? quam excusationem suae obtendant feritati? vltro quaeri, & rogari ab eo, quem ipsi absentem conuenire, & multis precibus orare debuerunt? per asperas saxis rupes, & montium crepidines venatu cibum quaerere; ad animi quaerenda alimenta per summam segnitiem torpere? Ego licet sexu imbecilla, aetate iã detrita vix ingrediar; non me pigebit tamen Patris iustum imperium capessere; & ad quaerendam animi salutem ducem confestim me praebere. Tanta mulieris sermone animorum commotio facta est; vt illo ipso die in mitiora loca deductis, duobus vicis designatis, colonia constitueretur. Duo

solennes in his vicis paruulorum baptismi celebrati sunt: dictusq. dies baptismo adultorum catechumenorum, qui iam parati erant, S. Iacobo sacer. scribuntq. inde socij, intra biennium vniuersos illorum montium incolas Christo nomina daturos. Vbi S. Iacobi dies venit, conuenere catechumeni, & inter eos e vicinis montibus alterius gentis adolescens, vt in tanta barbarie honesto loco natus, liberali corporis dignitate, & indole ceteris praestantiore. Hic superiore anno, cum eius gentiles in plana descendissent, ac sese in consortium dedissent, religionis hauriendae caussa ad hunc eundem Patrem venerat. Pater, qui ex adolescentis indole magnum aliquod bonum Christianae rei praesagibat, magna cura nostris mysterijs suscepit imbuendum. ille vero vicissim Patrem summa prosequebatur veneratione. Sed ab insita leuitate subito barbaris ijsdem rebellantibus, & ad suas rupes redeuntibus, magno cum vtriusque dolore adolescens a Patre se diuellit. Is cum postea Patrem in his locis cõmorari accepisset, huc se contulit; & vna cum alijs catechumenis baptismum postulauit. celebratus est baptismus magno apparatu, & summa cerimoniarum dignitate, laeto sacrorum hymnorum cantu, & iucunda vocum, organorumq. harmonia. Nobili adolescenti, Hieronymi nomen

men est inditum. Baptismum eodem die sequuta est aliquod sponsalium legitima comparatio. Hieronymo e suis popularibus puella nobilis de sponsa. Postero die celebratae nuptiae ea modestia, & conuiuij sobrietate, quae & recens in Christo regeneratos deceret, & a diei hilaritate non discederet. Venere quoque ethnici Hieronimi gentiles; ipsi susceptam religionem gratulatum; & Patri actum gratias; quod e sua gente adolescentem tanto honore affecisset. se quoque iam nostrae religionis dignitatem agnouisse: proinde illius iam studio teneri: paratosq. esse domicilia quocunque iusserit loco collocare, & id vitae genus instituere, quod veteribus Christianis admirationi sit. Pater honorifica satisfactione illorum studijs collaudatis, duobus datis catechistis, eos inaurata cruce maioris formae donatos ab se dimisit. Ita vnius anni spatio ex diuersis barbarorum, ac syluestrium gentium tres a Sacerdote vno coloniae constitutae, & quarta iam ad deducendam comparata.

SANCTVS LVDOVICVS a pace oppidum.

IN opido S. Ludouico a pace Cicimecas gentem ferocem, ac belli studijs asperam in-

stitui proximorum annorum litteris docuimus. Progreditur nunc Dei beneficio institutio feliciter: & pergunt Cicimecae nostros summa prosequi veneratione. abstinent ebrietate: ac, si quando hominum vitio in eam incidunt, turpe sibi ducunt; studioseq. curant, ne id Patribus enuncietur. Et cum adhuc vitam desidem, & omni opere vacuam egerint; sensim iam assuescunt operis laborem non detrectare. Quo tempore P. Prouincialis hac iter faceret, gratum ei operae spectaculum dederunt. nam hortante Ioanne quodam inter eos viro nobili, & suo illis exemplo praeeunte, certatim se ad cementa, lignaq. in aedificationem nostrae domus, templiq. conuehenda contulerunt. operam etiam ad onera portanda locare, & terram colere coeperunt: capienturq. lucello; & cogendae pecuniae animum adijciunt. praecipue feminae parandarum opum curam suscipiunt. corporis cultui studere, & Mexicanum ornatum adamare iam incipiunt. Nec dubium, quin si habendi studium, quod sensim in eorum moribus irrepit, corroboretur, magnum stabiliendae inter eos reip. firmamentum constitutum sit. Eius rei caussa impetratum est a Prorege, vt hoc oppidum ab omni vectigali pensitando, & seruili munere praestando immune sit, quae res & ad veteres colonos retinendos, & ad nouos

e suis

e suis rupibus eliciendos erit in primis efficax & iam inde familias centum prodire, & huc ad domicilia ponenda contendere nunciabatur. Quod ad religionem attinet, res semper melius procedit. nam, praeter ea, quae superioribus annis scripta sunt, multi quotidie rei diuinae intersunt: altaria priuata adornant domi; confessionem per annum saepius vsurpant. si quando incidunt in morbum, prima cura est adhibere confessarium. Nihil neque magnum, neque paruum non de nostrorum gerunt consilio. Hispanorũ Praefectus, qui hic summae rerũ praeest, Ioanni illi, quem commemorauì, persuaserat, vt ipsius Praefecti, & gentis nomine Mexicum ad Proregem officiosam legationem obiret; ipseq. id vehementer expetebat: nihil tamen ante ausus est statuere, quam Patrum sententiam exquireret. Patres expedire iudicarunt, ipsum ab opido, & suae gentis statione non abesse. multum enim illius opera, quod magnae apud eos sit auctoritas, ad gentem continendam, & in quancumque velint partem impellendam, vtuntur. is consilio Patrum accepto, & si vehementer in eam partem incumbebat, totum tamen profectionis consilium abiecit. Idem cum vino madidus die quodam prodijsset, popularium conuicijs, iurgijs, contumelijsq. domũ eiectus est: quod qui alijs ad omnem honestatem

tem praeire soleret, tam fedo scelere omnium animos offenderit. sed mox edormita crapula, vt cognosceret si qua id ad Patres permanaßet, domum nostram se contulit. vnde exclusus, grauius id tulit, quam popularium suorum contumelias. Condonata ijs igitur iniuria, ascitisq. ex ijs secum aliquot, Praefectum adit Hispanorum; eoq. adhibito deprecatore, cum Patribus reconciliatus est, cumq. non sibi videretur adhuc in pristinum gratiae locum restitutus, Iudicem exercendae quaestionis caußa Mexico mißum ad opidum alterum decem leucas dissitum adijt; ab eoq. commendaticias litteras impetrauit, quibus Patres rogarentur, vt ipsum in veterem beneuolentiam reciperent. nec quieuit, donec magna submissione venia petita, quod optabat, impetrauit. Per idem ferme tempus eius filius, qui in puerorum seminario educabatur, clam, inscijs magistris, aufugit. suspicatus parens post tot satisfactiones; nondum praeteriti sceleris culpam omnem esse deletam, indigne tulit, puerum nullius affinem culpae ob patris commerita tanta, tamq. discriminosa multa puniri. sed postmodum, re cognita, conquisitum a se puerum, ac disciplinae restitutum, contumaciae paenas subire coegit. quae res a Cicimecarum moribus multum abhorret; qui nulla liberos continere solent disci-

plina;

plina; neque filij parentum imperio obtemperare. Porro ipsi pueri ita nostra proficiunt institutione, vt in media quauis politissima natione nati videantur. Placidi mores, consuetudo delectabilis, sermo cum inter ipsos, tum nobiscum sedatus, & modestus. Hispanicam linguam omnes probe norunt. Quibus exercitationibus, studijsq. teneantur superiores litterae docuerunt. Diurna tempora stata illa distribuũt ratione. Mane, vbi primum cubitu surrexere, in templo per horae quadrantem precationi operam dant. inde scopis purgata domo, apteq. rebus domesticis compositis, Missae intersunt sacrificio, quod ob sacerdotum paucitatem, obseruata populi opportunitate, celebratur. illorum pars sacrificãti sacerdoti administrat; pars in odeo interim sacras preces, diuinasq. laudes decantant. Peracto Missae sacrificio, Ecclesiastico cantu, & pneumatica symphonia exercentur. Succedit his rebus exercitatio legẽdi, & scribendi: sub scholae finem Christianae disciplinae summam patrio, & Hispanico sermone decantant. Cum cibum capiunt eorum vnus e peritioribus, more familiarium aliarum, & collegiorum legit ad mensam. Eaedem pomeridiano tẽpore scholae repetuntur: & ad harmonicam symphoniam cantu vocum exercentur. in fine preces completorias persoluunt. nocte vero,

repe-

repetita iterum catechesi, Dei genitricis rosarium percurrunt. Post caenam, dum laxandis animis cessatur, vnus aliquis narrationem aliquam e sanctis historijs interponit Hispanico sermone. His atque alijs exercitationibus, tenellis alpestris olim syluae plantulis ad humanitatem, & mansuetudinem emollitis, Diuini aspirante aura numinis, spes est, gentem vniuersam, exuta feritate, in ciuilem, stabilemq. humanitatem coalescere. Ceterum sita haec colonia, & Residentia est loco nostris exercendis ministerijs peropportuno. est enim finitima multis opidis bene frequentibus, & argenti fodinis, & bubulcorum praedijs, beatis: ad quae subinde Socij excurrunt: & vndique ingentia lucra referuntur animarum. Domus nostrae idonea cubiculorũ, officinarumq. aliarum opportunitate, cum domicilio alumnorum Seminarij ad fastigium iam perducta est Regis impensa.

De Philippinis insulis noui nihil est allatum illa tantum quae superioris anni litteris continentur, totidem paene verbis scripta sunt.

PRO-

PROVINCIA LVSITANIA.

VINGENTA octoginta Sociorum capita in Lusitania hoc anno cēsa sunt: in domo professa Olysipponensi quinquaginta quinque, è quibus viginti quinque Sacerdotes sunt, coadiutores triginta: in collegio eiusdem vrbis quatuor & viginti Sacerdotes, sex scholastici, triginta coadiutores; omnes omnino sexaginta: in Collegio Conimbricensi Sacerdotes quinquaginta, scholastici sex & octoginta, quadraginta quatuor coadiutores; omnium summa centum octoginta: in collegio Eborensi Sacerdotes quadraginta, scholastici sex & septuaginta, coadiutores viginti: omnes sex & triginta supra centum: in Bracharensi Sacerdotes septendecim, cum scholasticis octo, septem coadiutoribus: in Brigantino Sacerdotes octo, vndecim scholastici, cum coadiutoribus quin-

que.

que: in Portuensi duodeuiginti, quorum vndecim sunt sacerdotes. reliqui coadiutores: in Funchalensi cum scholasticis duobus octo sacerdotes, adiutores quinque: in Angrensi sacerdotes sex cum totidem scholasticis, & quinque adiutoribus: in insula S. Michaelis sacerdotes quinque, tres coadiutores; in Residentia Angolana quinque sacerdotes totidem coadiutores. E quibus summa colligitur sacedotum centum nonaginta nouem, scholasticorum centum nonaginta quinque, vnius & sexaginta supra centum coadiutorum. Quibus si quinque addantur & viginti, qui in noua probationis domo Olisipponensi sunt, quorum vnus, & viginti sunt nouicij, scholastici plerique, efficiatur is, quem initio numerum proposui. Ex ijs decessere quindecim, triginta octo in Societatem sunt admissi.

DOMVS PROFESsa Olisipponensis.

OLISIPPONE in professorum domo abijt ad superos e fratrum numero Cosmus Gundisaluus, formatus coadiutor. qui multarum exemplo virtutum tres, & quadraginta annos egerat in Societate; rebus diuinis maxi-

maximeq, precationi, corporisque attritioni apprime deditus. Extitit nostrorum cura, assiduitasq. hoc anno in proximis iuuandis egregia. Morbi quidam paene pestilentes Lusitaniam omnem peruagati, Olisippone tantam stragem fecerunt, vt praeter eos, qui in nosocomio regio occumbebant, plus quadrageni quotidie ciues existinguerentur. Nusquam Societatis opera desiderata. tamq. multa a nostris in aegrotorum tum animi, tum corporis auxilia collata, vt plura fere nunquam antea. Et quoniam vrbs perampla, & florens, omnium paene gentium varietate celebratur, ab omnibus diu noctuq. ad confessiones euocabamur; vt nullus esses cessationi locus; nec vacuum tempus vllum ab occasione de alijs bene merendi praeteriret. Secundum haec vniuersa indicta Iobelea a Pontifice expiatione, tanti ad nos sacramentorum caussa concursus facti sunt: vt cómunicantium numerus in templo nostro nouem millia excesserit, ita per ea tempora multae peccandi occasiones praecisae; multi à prauа viuendi consuetudine reducti; multorum discordiae sedatae, vitia multa, incommodaq. sublata; in primis vero feminarum integritati consultum. Quatuor, nequam pudicitiae maculam inferrent, prouisum est; & ipsae in tuto vitae statu collocatae. Vna praeterea diu

oppu-

oppugnata, sed optimis monitis munita, cum amatoris insidijs in domum feminae sceleris cõscius per fallaciã inducta esset; ibiq. blandicijs minisq. vexata, firmissima in suo cõsilio victri tertaminis euasit. Pellicatus tres in legitima commutati matrimonia. Aliqui insuper a caede, quam sibi quisque destinarat animo, reuocati; inopes corrogatis eleemosinis adiuti multi; cibarijs vincti recreati, & confessione expiati, pecuniaq. ex eleemosinis representata, carcere exempti quadraginta. Externi adolescentes vigintiquinque, qui catholici ne essent, an haeretici, non satis ipsi scire videbantur, fidei praeceptis imbuti, & magna ipsorum voluntate confirmati. totidem ad catholicam religionem reuocati. Homo Iudaeus ab auita pertinacia ad veram agnoscendam, & fatendam religionem adductus. Catechismus non Diminicis tantum, sed reliquis quoque hebdomadae diebus hoc anno explicari coeptus est. eius rei caussa ab vno e Praesidibus Regni, qui pro Regerem Lusitanam administrant, virgineum signum Doctrinae Christianae nomine solenni cerimonia, & magno populi concursu in nostro templo dedicatum est. Ipsum templi aedificium iam paene absolutum est. opus augustum, & Hispania tota inter praecipua uisendum. Accessere ad illius ornatum argentea crux, & ly-

chnus

chuus pensilis item ex argento, opere eleganti & magni pretij. Ad reliquiarum ornatum trecenti aurei nobis vnius testamento relicti. Summa omnium quae a ciuibus ad templum, eiusq. sacrum instrumentum collata sunt, tria aureorum millia excedit.

COLLEGIVM Olisipponense, & Domus Probationis.

IN Collegio Olisipponensi subito paene, & acuto exstinctus dolore est P. Gaspar Daguarda, spiritualis formatus coadiutor: triginta circiter in Societatem annos egerat, in procuranda hominum salute, & eorum tractandis animis mira solertia. Viget in nostris auditoribus vtrumque studium, & pietatis, & doctrinae, praecipue vero in sodalibus B. Virginis. Quorum Praefectus nobilis Sacerdos cum circa vnum e B. Virgini diebus sacris vehementi tertiana laboraret, certa spe Virgineae sibi opis affuturae, iussit ipso die festo se ad templum nostrum deportari: rei diuinae interfuit: factisq. precibus, sensit se penitus molesto morbo releuatum. posteroq. die ipse suis pedibus templum repetiit, ad debitas Diuinae Matri gratias agendas, diuinumq. ab ipsa acceptum beneficium

neficium enunciandum. Collegij fabrica vrgetur strenuè; triclinio percommodo vltima manus accessit.

RECENS PROBATIONIS DOMVS hoc anno tandem ad Olisipponem proprium domicilium habere coepit. nam antea tirones hospitio Collegiorum vtebantur. fundatio Ferdinando Felles attributa. atque interim, dum noui domicilij fabrica exstruitur, nouiciorum familia in suburbana villa instituitur, sed ob locorum angustias non plus vigintiquinque homines eo commigrarunt. Initium factum est. x. cal. Ianuarias: quo die ipse fundator, cum Patre Prouinciali, & e Patribus professis domus aliquot ibi prandium sumpserunt. Ad alendam familiam fundator millenos ac ducenos aureos in annos singulos attribuit. qui ad eos, quibus antea domus haec fundata erat, adiecti, bis mille, & quingentorum summam exaequabunt. Deus pro sua bonitate instituta feliciter promoueat.

CONIMBRICENSE Collegium.

CONIMBRICAE ab hominibus ad superos, quinque emigrarunt. Sacerdotes duo P. Rotericus, & P. Emmanuel Gotsii, vo-

sij, votorum quatuor vterque professus, quadragenos circiter annos vterque in Societate exegerat, vitae exemplo, & praestanti doctrina vterque insignis: prior multos annos sacrarum litterarum interpres insigni ardore caritatis enituit: posterior parendi summe studiosus, Conimbricensibus philosophicarum quaestionum commentarijs maximam partem lucem dedit. His adiuncti sunt coadiutores tres, sui semper muneris integri exsequutores. Horum iacturam duodetriginta optimae spei adolescentes cumulata, & superfluente, numero duntaxat, mensura compensarunt. Doctrinae Christianae explicatio magna hoc anno praecipue cepit incrementa, rem Episcopo nostrarum rerum fautore, promouente praesens enim ipse aliquoties interfuit, & ad rem illustrandam symphoniacos suos commodauit. Ad societatis nomen, & doctrinae existimationem illustrandam accessit hoc anno illustre Philippi Regis iudicium. qui permissu Patris N. Praepositi Generalis P. Franciscum Soarium primarium Academiae Conimbricensi Theologiae professorem dedit. qui & Regis praestantissimi & Regij consilij iudicio, famaeq. iampridem de se excitatae, & doctrinae expectationi cumulate satisfecit. Accessit & ad collegij ornamenta bibliotecha copiosa, & ad commoda,

villa nõ inamena: vtraque viri nobilis, ac de nobis, dum vixit, optime meriti testamento. Haec domi, foris nobile opidum intestinis ciuium odijs, inimicitijsq. totum quatiebatur: & erat res in caedes eruptura. Nobilissimi quique erant dissidiorum capita. qui in factiones duas opidanorum animos distraxerant. Eo missi Sacerdotes duo, Societatis ministerijs hominum animos ad pietatis studium, & vitae, morumq, commutationem traduxerunt. omissaq. contentione, sensim, positis odijs, in gratiam plerique rediere. confessione igitur cuncti expiati, magna omnium consensione, & publica quasi cerimonia sacram synaxim celebrarunt. Haesere nonnulli, quos odium acrius exulcerauerat, in sua pertinacia. Hos quoque adorsi Patres Deo bene iuuante mitigarunt. qui, datis inter se dextris, vnum alium, in cuius perniciem paene cuncti conspirauerant, in gratiam recepere. Is, beneficij victus magnitudine, tanta suae proteruiae paenitudine affectus est, vt a Patre qui in opido dicebat concioni, contenderit, suo nomine vt palam e suggestu ab inimicis per Christi vulnera supplicter veniam peteret. se superbum, ac praecipitem in aliorum iniuria fuisse: sed nunc ea cuncta reuocare, quae falso in alios per iracundiam effuderat, nominatimq. Praedicatorem exorauit; videret

accura-

accurate, ne in certi hominis fama vlla vel minima labes ex ipsius maledictis resideret. quae res mirum quanta laetitia quamq. pia iucunditate concionem affecerit vniuersam. Itaque & hi in templo per Sacramenta reconciliati. Reliquus erat vnus genere praestans, & diuitijs. Hic, vel ipso Patre nostro audiente, seq. ad concordiam, & communem pacem per Christi merita adhortante, dicere non dubitauit: iracundiam suam non nisi inimici sanguine restinctum iri. res tum in templo, vniuersa praesente multitudine, agebatur. eo maiore animo Pater hominem aggreditur, quo rem ad pietatem proniorem loci sanctitas facere videbatur. Sed cum fruſtra pia monita omnia adhiberentur; vniuersa multitudo vnanimi consensu, voce vna, misericordiam a Diuina Bonitate identidem coepit implorare. Qua omnium consensione, contentioneq. obstinatus ille victus inter clamantium voces, coepit vociferari, se iam iniuriam omnem Deo, & pietati condonare: inimicumq sibi ad pedes accidentem amice apprehensum, magna beneuolentiae significatione domum suam deduxit. ita, Diuino opitulante Numine, ingens, periculosaq. turba magna cum omnium laetia sedata. Ibidem praeter alia, vitae totiuti confessiones auditae plus quadringentaemultas peccandi occasiones

praeciderunt, & magnam concordiae stabilitatem effecerunt. Restituta quoque in sacrarum Virginum coenobio concordia, quam varia dissidia distraxerant.

Morbi, quos initio Lusitaniam paene totam infestam habuisse diximus, Transtaganam praecipue oram afflixere. Sex e collegio Eborensi saeua lue absumpti sunt. P. Ferdinandus Pires spiritualis formatus coadiutor, de re litteraria optime meritus, quinque, & quadraginta magna cum laude in Societate traductis annis: coadiutores tres: è quibus formatus vnus; & magnae exspectationis nouicij duo. Decem in eorum locum sunt admissi. Concioni solito plures diuersis Ecclesijs dati sunt hoc anno. nam, praeter carcerem, & domum Conuersarum, tribus in coenobijs, vrbanis in parecijs quatuor, nouem suburbanis nostri euocati frequenter concionati sunt. fructus ijdem, qui solent. ingentia vitia sublata, & paenitentiae sacramento multi expiati: pecunia dolo parta, restituta: offensiones non leues condonatae, discordes reconciliati. Praeterea virgines duae ab amittendae periculo pudicitiae vindicatae. Tertia sceleratae matris eam prostituere cogitantis, insidijs subducta, & in tuto collocata. Sed e Missionibus maxime fructus vberes collecti. Duodetriginta hinc emissi

emissi varia loca peragrarunt. Ex ijs quatuor Algarbiorum regnum toto semestri spatio perlustrarant. Conciones, hortationesq. tum publicas, tum priuitas quam creberrimas habuere: eas ingens confessionum numerus sequebatur. multaeq. viginti, triginta aliae, & quadraginta annorum fuere. Multi e vitiorum ceno emersere, praecisa peccandi occasione. Ingens eorum numerus, qui cum inimicis in gratiam rediere: & in ijs viri primarij plus triginta: breuesq. ijs, quibus instructi incedebant, fistulae e manibus excussae. Ciuitas quaedam vniuersa ob virorum primariorum dissidia in duas factiones discesserat; nec vetustate odia remitti, nec nobilissimorum virorum precibus, neque ipsius praesidis auctoritate ad concordiam inclinare vnquam potuerunt: Sed Diuina bonitate mentes temperante, vnius nostri Sacerdotis opera ad pacem tandem consensere. Similes discordiarum fibrae ex opidis duobus penitus euulsae. Duo à singulari certamine, cum gladios iam distrinxissent, vno e nostris ex itinere interueniente, reuocati; & pacis federe reconciliati. Virum praenobilem inimici ad fenestram suae domus insidiose pellectum, displosa fistula transuerberauerant. hunc nostri tandem expugnarunt, inimicis vt veniam concederet. Pastor quidam

casu ne, an dedita opera. fratres duos vna fistulae emissione interemerat. Parens necem iudicio persequebatur. erat omnino vita percussoris in discrimine. Vnius e nostris persuasione ita laesus immutatus est; vt & iniuriam omnem cõdonarit, & acta omnia rescinderit. Tredecim homines a varia quique nece inferẽda partim ferro partim venenore euocati. litigia sublata; caedes praeterea aliae condonatae; e carcere aliqui exempti. Tertiam bonorum suorum partem, qua honesta femina in virginum coenobio aleretur, moriens quidam testamento legauit. Non exiguam alius frumenti copiam in pauperum vsus distribuendam donauit. Quo exemplo reliqui opidi illius incolae permoti, quantum quisque potuit de suis facultatibus in commune contulerunt. ita nullus fuit indigentium, qui non tanta benignitate leuaretur. Curatum item, vt publicis custodijs detenti, & in nosocomijs decumbentes subinde lautioribus epulis recrearentur, uiris primarijs per medias plateas summa hominum admiratione, ferculla in humeros ferentibus. Breue illud ad maiorem fructum pietatis in extremum coniectum est. Ex Eborensi collegio fuisse ad quadraginta, qui supplicibus codicillis Apostolatum ad Iudos Sinas, Iaponios à P. Prouinciali omni contentione postularint. E quibus septem vna

cum

cum alijs decem Olisippone in Indiam soluerunt.

PORTVENSE ET RELIQUA Collegia.

IN Portu vrbe annonae caritas hoc quoque anno continuauit. Exstitit nostrorum opera in subleuandis egentibus egregia. mille in id aurei, & eo plures conquisiti. Erat huius vrbis collegium ante Sanctorum martyrum virginumq. reliquijs commode instructum. hoc anno P. Rectoris industria multis alijs auctum est. Sed quod omnem superat excellentiam, fructum accessit non exiguum e venerando Sanctissimae Crucis ligno, huic collegio, R. P. N. Praepositi Generalis permissu, à R. P. eius Assistente Lusitano attributum. Hae quo primum die in templum sunt prolatae, & publicae venerationi in ara principe propositae, tanti ad nos concursus facti sunt, vt religio in triduum continuanda fuerit; diesq. singuli festa laetitia, solenni cultu, concioneq. celebrandi. celebritatem auxit per eos dies indicta Iobelea expiatio. Et nunc piorum virorum liberalitas in ijs includendis, varijsq. thecis, signis, pro sua cuiusque pietate exornandis, se praebet egregiam. Nam praeter eas, quas priuatim

sibi quisque exornandas multi suscepere, octingenti in id aurei nummi communiter collati sunt.

BRACHARAM *quoque, & circunjectas oras duplex malum afflixit, & morbi paene pestilentes, & fames. nostram tamen familiam aspera lues non attigit. vt idcirco a nostris abstinuisse videatur, quo commodius alijs opitulari possent. Et ad famis quidem malum alleuandum, cibaria saepe carcere detentis nostrorum opera comportata: mendicisq. ad collegij tanuam ventitantibus viritim distributa. omnino quadringenti circiter quotidie subleuabantur. Ad vtrumque vero malum leniendum, curatum est nequid inopibus, qui vel in nosocomio, vel priuatis in domibus decumbebant, deesset. ei rei praefectus est vnus e Patribus. omnes praeterea tum famelici, tum morbidi vtroque in homine adiuti; cum vna cum corporis alimentis, animae etiam subsidia subministrarentur. Data est opera, vt e carcere ij mitterentur, qui ob inopiam expedire sibi exitum nulla ratione poterant. In praecipua vrbis parecia nostrorum opera sodalitas est ad animas purgatorijs poenis alleuandas instituta, magna probatione ciuitatis. Animarum sodalicium illi nomen inditum. Rem feliciter institutam speramus Diuina promo-*

uente

uente Bonitate, maiora in dies incrementa habituram. Neque vrbe solum nostrorum se continuit industria. aditi quoque pagi circumiecti: ibiq. inopes, & annonae pressi difficultate opportunis subsidijs adiuti. quingenti aurei in eorum subsidium coacti.

IN BRIGANTINO COLLEGIO.

P. Franciscus Soarius, Spiritualis coadiutor, decessit, magno nostrorum omnium dolore. Reliqui & in vrbe opera, & excursionibus ad lucra animarum fructus non contemnendos in horreum Dominicum congesserunt.

ANGRAE praesentem cum meliore vita commutauit Episcopus; vir, quamdiu vixit, Societatis amantissimus. is moriens collegium suae bibliothecae fecit haeredem. in vrbe, praeter vsitata, & communia, accessit noui nihil. Ad circumiectas insulas frugiferae aliquot factae sunt excursiones: quibus & insulae vniuersae, & vniuscuiusque insulae pareciae singulae nostris ministerijs lustratae sunt. tam multa vitia sublata, tam multa ad rectam pietatem reuocata; vt summa cum admiratione parochi ipsi, & sibi, & nostris Sacerdotibus gratularentur. Magna vbique gratia exceptisunt; vt cum ex vno populo ad alium proficiscerentur; eos toto itinere, ad nouos vsque hospites, veteres prosequerentur. ad fores templi

ante

ante lucem opperiebantur, qui primi ad confessionem admitti peroptabant. Tantus confitentium numerus, vt generalium tantum confessionum plus duo millia numerata sint. Tantum praeterea pecuniae corrogatum, vt virgines duae indotatae honesto matrimonio collocarentur. Tres totos menses in insula vna excolenda posuere; in quam viginti ipsis annis nemo nostrum venerat. Et sane occasione vsi insulani nostros homines tanquam coelo demissos exceperunt. neque opera tantae sylvae expurgandae desiderata est: plurimiq. a damnato vitae genere, & culpanda ignorantia resipuere.

E FVNCHALENSI COLLEGIO, alijsq. circa residentijs, ob mare ab Anglis piratis infestum, publice nihil est allatum; priuatis tantum litteris est cognitum Angolae diem suum obijsse P. Ioannem Lopezium: reliquos torridum illud Africae latus caelestis imbribus doctrinae irrigare: pluresq. ad messem tantam quotidie adiutores flagitare.

IN INSVLA S. MICHAELIS paucos de nostris commorari. qui, praeter assiduam, vigilemq. in suo quisque munere operam, cum Anglorum numerosa classis mare vniuersum insulasq. excursionibas, direptionibus, populationibusq. infestassent;

non

non operam solum, laborem, & industriam; sed se, suaq. omnia, vitam denique ipsam ad communem ciuium salutem contulerunt. cuius rei testes publicas totius gentis litteras ad Regios Regni administros impetrarunt.

PRO-

PROVINCIA BRASILIA.

PROVINCIAM Brasiliam Socij quinquaginta quinque supra centum excoluere. Bayense collegium cum opidis adiunctis, tres & septuaginta aluere. ac collegium quidem ipsum sex, & quinquaginta, reliquos diuersa opida ac residentiae. Et residentiae quidem Ilheorum, portusq. securi singulae quaternos. opida tria S. Spiritus. S. Antonij, & S. Ioannis binos singula; quibus accedit insula Boipaba; in qua tres versati sunt, omnes numero septendecim. Quae loca omnia praeter residentias, opida sunt Brasiliorum, nostrae curae commissa. Collegium vero fluminis Ianuarij, cum adiunctis pagis quinquaginta sex. viginti nouem quidem collegium ipsum: reliquorum vero, quindecim residentia S.

Spi-

Spiritus cum quatuor opidis ; duodecim vero S. Vincentij Praefectura , duobus tributos domicilijs , sanctorum Residentia , ac Piratininga , senos in singulis . Collegium Pernambucense , cum pagis duobus viginti sex . In Societatem admissus est vnus ; decessit item vnus .

COLLEGIVM Bayense .

AMPLA de hominibus bene merendi materia Bayensi Collegio suppeditauit , saeua lue , & vniuersorum ciuium strage pircuſsa ciuitate . Visae per noctem faces binae , cometarum instar sereno caelo semel , & iterum discurrere , tanto fulgore , vt accensa lumina obscurarentur , magno pauore omnium animos perculerunt; quid ira diuina portenderet attonitos . Morbi deinde grassari tota coepere ciuitate , breuiq. tempore tam multi prostrati ; vt singulae domus singula nosocomia viderentur . sed inopes praecipue, & omnium maxime mancipia contagio pestilens afflixit . erat omnino miseranda rerum facies. iacebant plerique pauperibus affixi grabatulis ; odore tetro , aspectu horribili , ipso oris halitu fugiendi . cutis vlcerosa , & quasi colubri exsuuium

suuium sensim a corpore recedens. ipsa denique facies, totiusq. oris species ita immutata; vt, qui ante candido essent colore, in Aethiopicum nigrorem verterentur. omnia paene tetro morbo Lusitanorum seruitia deleta. Qui desiderati sunt, ad quindecim millia peruenere. Nusquam tam graui tempore nostrorum opera desiderata. neque animorum modo expiationi sacramentis, ac pijs monitis precibusq. sed corporum etiam salubritati varijs medicaminibus opem tulere. religioso etiam S. Nicolai oleo aegrotos perunxerunt: resq. successit plurimum ad votum. multi enim de quorum salute iam prope conclamatum esset, Sancti Antistitis meritis pristinam recepere valetudinem. Subsidia praeterea ad corporum sustentationem per nostros egentibus collata, quidquid in nostro paenu fuit, P. Rectoris iussu, quocunque opus fuit, prolatum. bina boum iuga, quae plaustris ea, quae sunt vsui, domum nostram conuehebant, aegrotorum vsui addicta, aquam, cuius magna erat penuria, variaq. pomorum genera, quibus pro caeli natura morbi leuabãtur, & opportuna suppeditabãtur alimenta, ostiatim supportabant. Neque vrbi tantum nostri praesto fuere, sed ad saccarariae quoque officinas ingenti cum emolumento animarum excurrerunt.

Con

Conciones interim, & sacramentorum administratio in templo cursum suum tenuere magno cum fructu animarum. Christianae doctrinae explicatio in dies progreditur. Sodalium quoque vndecim millium virginum tutelae commissorum pietas feruet vt cum maxime. Haec & si superiorum annorum litteris notata sunt: fuit eorum tamen, ob loci longinquitatem, tam a nostro cultu remoti, memoria reuocanda. Ne illud quidem omittendum: Antistitem gymnasium nostrum inuisentem, a scholarum alumnis versibus, & dialogo eleganti exceptum esse.

Quatuor indigenarum seu opida, seu vici sunt huius collegij tutelae commissi. in ijs excolendis versantur e nostris octo: bini in singulis, vti supra notatum est. Augetur in ijs in dies Christianorum numerus. & qui semel Christianam fidem hauserunt, in ea, & retinenda & colenda sane sunt constantes. Confessiones (vt in paupere grege numerentur capita) auditae vicies & bis mille quadringentae quadraginta duae. admissi ad Sacram mensam octies mille sexcenti duo: salutari aqua tincti trecenti uiginti quatuor. Nec diuini est horum Christianorum pietas expers beneficij. Ex iis vnus, post longam aegritudinem, intercluso spiritu, diu exanimi similis iacuerat, cumq. iam maturum

turum sepulturae tempus aduenisset, recepto spiritu repente conualuit. territos, qui circa erant, confirmauit. narrauitq. sibi Diuinae Matris beneficio viuendi spatia prolata, quo sibi facultas benignius daretur vitae in melius mutandae. Excursiones praeterea aerumnarum, periculorumq. plenissimae susceptae. Missi Sacerdotes sex ad remotiores populos, nondum Ecclesiæ adiunctos. Itinera inuia, aspera, praerupta. asperi montes, solitudine, vastitateq. deserti; omni vitae subsidio carentes, vt ne aqua quidem suppetat ad sitim temperandam. Contigit, vt, dum per praeruptas rupes, dumetis obsitas, omniq. latice carentes, diebus aliquot iter haberent, deficiente, quam portauerant, aqua, siti defecturi fuerint, ni peropportuna pluuia, diuina misericordia caelitus demissa, recrearentur, & facultas etiam in reliquum iter aquae colligendae ijs suppeditaretur. Et illa omnia incommoda tanto animi ardore adita; vt minus auide expeditiones illae suscipiantur, quae non fuerint huiusmodi difficultatibus obseptae. Ad tria tandem indigenarum opida peruenere, quorum incolae obuiam ijs, cum suis quique munusculis prodiere. ipsorum rogatu cruces in singulis opidis defixae. Penetrarunt Sacerdotes quatuor ad Amoapyras; ad quos nunc primum

mum nostris patuit accessus. Gens indomita, & inhumana, moribus a reliquis gentibus abhorrens: sagittarij exercitati, & collimandi peritissimi. sagittas porro imbuunt veneno: quo fit, vt finitimis populis terrori sint. Quid vero his expeditionibus, tum ad Amoapyras hosce, tum ad illa tria opida gestum sit, praeter crucium defixionem nihil cognitum erat adhuc. erunt siquidem, insequentis anni litterae expectandae.

ILHEORVM Sedes calamitoso admodum casu ad praesens duntaxat tempus penitus sublata est. opidum aduentu piratarum, fugientibus incolis, expugnatum, ac direptum: templa solo aequata: aera campana conuulsa: sacer templorum apparatus totus pedibus conculcatus: nullum in sacra, religiosaq. contumeliae genus praetermissum. tam acerbae calamitatis nostra aedes, resq. omnis tum sacra, tum domestica maximum sensit detrimentum. Nec plura his cognita. maxima damna minutissimis punctis adnotata.

COLLEGIVM
Fluminis Ianuarij.

IN Collegio Fluminis Ianuarij vita functus est Antonius Gonsaluus, qui ex An-

gola paucis ante annis huc traiecerat. Gymnasio discipulorum numerus accreuit. Quadragesima bis quaque hebdomade ad flagellationem conuenere. Sodalicium virginibus dicatum efflorescit. Baptismi sacramentum percepere quadraginta duo, matrimonij iunxere vndecim.

In duobus indigenarum pagis, huic collegio attributis, baptizati centum octoginta quatuor; coniuncti matrimonio quinquaginta quatuor. Magno hic neophyti religionem amore prosequuntur; magna pietate, cultuq. sacra colunt; aquam praesertim consecratam. quam in morbis, ea fiducia in Deum est, experiuntur salutarem. Puer nuper, vnica parentum proles, eo vi morbi deuenerat; vt frustra remedijs omnibus periclitatis, spes vitae nulla superesset. hic, extremum agens spiritum, sacri ramusculi cineribus lustrali aquae infusis respersus, post tridui letargum, praeter spem omnem continuo conualuit.

IN SANCTORVM praefectura, & PIRATININGAE res felici cursu eunt. Magna indigenarum cum Lusitanis coniunctio: longe maxima in nostrum ordinem beneuolentia. & si nonnullorum iniuria aliqua in varietate Lusitana Res versata est. Sed duorum Sociorum opera ingens turbulentia sedata, & resarta con-

conspiratio. Baptismo expiati centum nonaginta tres: matrimonio coniuncti sexaginta.

IN SPIRITVS SANCTI Residentia Christiana res in dies augetur. Baptismo lustrati sunt ducenti quinque: matrimonio coniuncti quinquaginta nouem. Indigenae aliqui Lusitanorum metu, multis iam ante annis, longe in mediterranea secesserant. ad eos, commeatu impetrato, neophyti triginta ex ijs, qui nostrae ditionis sunt, ipsorum propinqui, profecti, eis persuasere, nostrae vt se fidei committerent; illorumq. statum miserati; vt, discussis tenebris impietatis, Christianae religionis lucem sequerentur. Illi, collectis vasis, postliminio in patriam omnes rediere. Erant omnino quadringenti. medium iam paene iter mensi erant; cum in hostium incidunt insidias. sed tanta fuit voto duntaxat conceptae fiducia religionis; tamq. propicia adfuit diuina manus; vt, commisso praelio, hostium ducenti interfecti sint, reliquis in fugam actis. Tam laetam victoriam Diuinae acceptam voluntati retulerunt. Nostri de re per celeres nuncios praegressos facti certiores, confestim expeditos ad quadraginta subsidio illis obuiam misere. Excepti tandem sunt communi omnium laetitia. Ipsorum Princeps ad nostri pedes Sacerdotis se abiecit. quem erectum Sacerdos ad templum qualiquali peri-

stromate ornatum, deduxit; cetera turba prosequente. Excepti in templo buccinarum varia symphonia, & publicae aeterno numini grates actae. Ad eos Dynasta se adiunxerat, opidorum quatuor dominus, eo consilio, vt fidem, institutaq. nostra pertentaret; indeq. ad suos testis oculatus eius, quam expertus esset, siue fidei, siue perfidiae rediret. Qui, dum hic versatur, incidit in morbum. cuius incolumitati ea diligentia, caritateq; à nostris inseruitum est; vt, reparata valetudine, admirationis plenus identidem exclamaret: Non egere parentibus, qui nostrae tutelae se committerent. Paucisq; diebus, vt se suosq; ad Christi gregem adiungeret, redijt ad suos. Diuina bonitas coeptis adspiret.

COLLEGIVM
Pernambucense.

PERNAMBVCI, praeter rem Christianam, litteraria quoque feliciter progreditur. Illustriss. Praesul nostrarum rerum adprime studiosus, certam quotannis pecuniam impendit; qua praemia scholarum discipulis parentur. Et sane non minus pietatis, quam litterarum studio fuere commendandi. Maxi-

ma rerum inopia vincti premebantur; & fortasse inedia nonnulli defecissent, ni scholarum alumni eos munusculis, alimentisq. sustentassent: mirante in tenera aetate ciuitate, quod grandis aetas exemplo praecipere debuerat. In duobus indigenarum opidis, qui à nostris excoluntur, quadraginta duo sacro fonti sunt admoti: Christiano iugati matrimonio itē quadragin. ta duo.

PROVINCIA INDIA.

SOCIOS recensuit India Prouincia trecentos & quatuor: Sacerdotes centum quadraginta quatuor: è quibus decem docendi munere occupantur. Scholasticos quinquaginta duos: quorum magistri munere funguntur octo, coadiutores sexaginta octo; nouicios quadraginta. Ex omni numero octo è viuis excessere: adlecti ad Societatem viginti. In infidelium conuersione strenue ab omnibus inuigilatum: dataq. est opera, vt eorum querelae praecidantur, qui suis emolumentis intenti, simulato zelo, ei rei clam aduersabantur. Ita hoc anno, praeter infantes neophytorum filios, baptismo renatorum numerus ad tria millia peruenit, & quingentos.

GOANA PROFESSORVM Domus.

QVI Goae Professorum Domum incoluerunt, morbis grauibus vexati sunt: sed omnes Dei beneficio conualuere, vno excepto P. Valerio Parada familiae Praeposito, spectatae virtutis viro, & multis experimentis diu comprobatae. Malacense, Cocicense, & Goanum collegium multa cum laude Rector administrauerant. oppressus est obitu prope repentino. Nam cum de more stato die priuatam ad domesticos haberet concionem, inter dicendum, repente hominem vox, & loquendi facultas defecit. delatus ad cubiculum spatium quidem habuit ad se sacramentis muniendum, extremo tempore adhiberi solitis, quae rite omnia integris sensibus percepit: vitam vero longius trahendi non habuit: sed ex hac vita in aeternam commigrauit. Sacerdotes duo, vnus ad quatuor, alter ad trium votorum professionem sunt admissi. Decem praeterea Sacerdotes, totidemq. fratres, coadiutores, hi ad domestica, illi ad spiritalia munia formati sunt. ediditq. vterque ordo singulare in vno è suis non vulgaris specimen virtutis. Nam P. Antonius Vaz quo die sua palam emisit vo-

ta, homo octogenarius & quinquaginta annos egerat in Societate, quorum quadraginta in hac, alijsq. Indiae ciuitatibus inseruierat, magno animi ardore se promptum ad omne genus missionum Praesidibus exhibuit. & nunc, tanquam aquilae recepta iuuentute, nullum quantumuis grauem subterfugit laborem. Lazarus item Riberius, octo & viginti natus annos, cum in Societatem iam pridem ad studia admissus esset; postèa, quod chirurgiae esset insigniter peritus, à studijs ad Marganensis nosocomij curam translatus erat. qui, cum de statu in Societate amplectendo admoneretur; fieretq. ei potestas studia doctrinarum repetendi, humiliorem Marthae sortem splendidiori ordini praeoptauit. nunc magna cum humilitate in tam pleno caritatis munere magno cum animarum emolumento perseuerat. multos enim ethnicorum, qui ad hospitium illud confugiunt, non corporis solum curationibus sanat, sed fidei quoque praeceptis ad Christi Ecclesiam adiungit.

Ceterum quae alijs Europae, huic quoque Indicae familiae solennia fuere. Ingens concionum, sacramentorumq. frequentia; & ex frequentia vtilitas. Restitutiones non pecuniae solum, sed etiam mancipiorum: qua occasione turpis etiam consuetudo praecisa est.

Caedes

Caedes iniustae prohibitae: matrimoniorum diuortia impedita; indigni concubitus sublati: difficiles admodum pacificationes compositae. ac, ne cursim magno labore confecta praetereamus, seligam è multis vnum, aut alterum. Nex inanes ob suspiciones vni è nostris discipulis parabatur immerenti. iam sicarij ad caedem conducti hominem ad templi nostri valuas ipso die caenae Domini, cum condito Christi corpore prodiret, opperiebantur. Sed fauit innocentiae Diuina Bonitas. Vnum è facinorosis permouit temporis religio ad confessionem obeundam. qui exterritus à Sacerdote; iussusq. ab eo, cui assueuerat, vitae genere se abducere, mature vt sibi caueret admonitum seruauit, quem perdere decreuerat adolescentem. Alius nulla iusta causa violarat alterum. crus ei debilitauerat. feda praeterea faciem cicatrice deformauerat, insuper etiam multis vulneribus affecerat. Quare dolore actus iniuriae laesus iniuriosum hominem, quocunque se conferret, ad necem perquirebat. nullus ei effugio locus tutus erat; ac ne in Maurorum quidem finibus, nisi in mediterranea longe recessisset. & iam de sua desperans incolumitate Maurorum superstitionem cogitabat. Verum antequam consilium maturaret. Goae vnum è nostris consuluit. Erant per id tempus quadragenaria ieiunia.

nia.bominem noster fieria vj. concione absoluta, quo tempore Christi suffixi signum, processione magna pietate prosequentium praefertur. Secum in nostro templo se sistere iussit; atque ante Crucifixi imaginem ad pedes se inimici abijcere; demißaq prece humiliter ab eo, per illius merita, quem tantis contumelijs nostra caussa affectum ante se videret, veniam petere, permouit ea res agmen vniuersum; viciq. iratum animum tanta animi demissio, loci, dieiq. sanctitas, & vniuersae multitudinis consensio. oblitaq. iniuriarum memoria optatam inimico pacem dedit. Eadem ratione, eodemq. pietatis genere grauis rlia composita simulatas. Ob grauem viro nobili illatam contumeliam duae factiones arma sumpserant; seq. ad certamen comparabant. erant magni rerum motus; eratq. omnino futura magna perturbatio, certumq. periculum à multorum caede; sed inimicitiarum incendium maius imminebat. id resciuit vnus è nostris; iniuriosoq. persuasit, vt eodem in templo, dum simili die, praelato signo crucis agmen duceretur, applicitus in genua, ab eo, quem laesißet pacem peteret. ita non modo illi, sed vtraque etiam factio reconciliata ciuitatem magna sollicitudine leuauit. Turbae aliae graues, ac periculosae, cum multorum pernicie coniunctae, ne modum excedamus, omit-

omittuntur. Muliebris pudicitia ab iniuria defensa. matronae. puellaeq. procorum importunis sollicitudinibus in periculo integritatis amittendae versabantur: sed nostrorum opera in tuto collocatae, à iactura vitae, famaeq. vindicatae. Virgini, ne certo coniugio potiretur, falsum obiectum erat crimen; & ad id probandum falsi testes comparati. Dei tandem beneficio vnius è nostris opera totum periculum discussum, & coniugium transactum. Allatum item nobilibus matronis auxilium extrema inopia laborantibus, ad easq. sustentandas, praeter Archiepiscopi copiosam benignitatem, à pijs amicis eleemosinae corrogatae. Orphanae aliquot, omni ope destitutae opportunis auxilijs adiutae. E carcere aliqui exempti; vel aere alieno aliena benignitate soluto, vel delictorum venia impetrata. E triremibus etiam P. Patrini Christianorum opera amissi, qui, praescripto sibi à lege, tempore expleto, adhuc attinebantur. Catechismus in nostro templo, non pueris modo, scholarum omnium, quae sunt in ciuitate, sed adultis quoque explicatur. Sacramenta in nostro templo frequentantium ingens numerus non Lusitanorum modo, sed etiam Indorum. Quod ad fidei propagationem attinet, magnus fuit eorum numerus, qui in catechumenorum domo se ad baptismum compararunt. Nosocho-

mium

mium Regium, in quo multi (ducenti interdũ) decumbunt aegroti; in ijsq. nobiles non pauci, praesertim quo tempore Regia appellit classis, nostri iam antea administrauerant. eam procurationem, ad multorum vitandas offensiones, his paucis annis abiecerant. hoc anno, postulante Rege, qui de re ad nostros accurate scriptas litteras dederat, R. P. N. Generali permittente, agente Comite Almirante, qui pro Rege Indicam administrat, P. Visitator communi totius consilij sui consensu, vt nostrorum curae denuo redderetur, permisit: re pecuniaria, quae seminarium dissidioruiam erat, multarum redimendarum caußa molestiarum in alios translata. Magna laetitia ea res omnium ordinum homines affecit. Nam & aegroti benignius tractantur, curantur diligentius; & res familiaris melior fit. aiunt enim biennio, quo nostri se inde subduxerunt, quinis millenis pardais, annis singulis, aliorum annorum, quibus nostri praeerant, impensas superasse. Degunt ibi e nostris, vt ante Sacerdos vnus cum fratre. ad aegrotos leuandos, & alia caritatis exhibenda ministeria, tum Sacerdotes tertiani, tum nouicij reliqui quotidie vicissim eunt. aegrotos quoque cum naues adueniunt, perquirunt: in nosochomia deportant; abluunt, purgant, fouent, refocillant. quo fit,

vt

vt multi, quorum salus paene deplorata esset, reuiuiscant; multi maris iactatione male habiti, maligneq. à vestibus instructi, conquisitis eleemosinis adiuti. Nostri quo primum die copedes intulerunt, misit Prorex ex Regio Fisco extra ordinem mille pardaos, ad resarciendamulta, quae interim damnum passa erant. ipseq. hebdomadis singulis nosocomium inuisit. humaniter cum Patre, fratreq. qui praesunt, colloquitur; serioq. de spiritali bono atque aegrotorum commodis cognoscit, agitq. cum illis.

COLLEGIVM S.Paulli Goanum.

IN Goano collegio ex hac in vitam alteram excessere Sacerdotes duo, cum fratribus duobus. P. Melchior à Figueredo, antiquus in Societate, aerumnis, laboribusq. confectus. afflicta iam multis annis valetudine, è Iapone in Indiam remissus, patrij caeli experiundi caussa. Vitam ille quidem in annos aliquot, sed inter varios morbi cruciatus vtcunque pertraxit; quos admirabili exemplo patientiae, & summa animi alacritate pertulit. morborum demum diuturnitas deficiente natura, hominem exstinxit. Hunc, paucis interiectis diebus

bus, sequutus est P. Franciscus Enriques, diuturno morbo, quo se ad suae caritatis praemium consequendum comparauit, consumptus. plus triginta annis in Societate vixerat: quibus varijs se muneribus cum laude exercuerat. Et quoniam Persicae linguae, Persicorumq. morum, institutorumq. bene peritus erat, ad Mogorem cum clarissimo martyre Rodolfo Aquauiua profectus erat. His duo fratres successere Georgius Barrada, & Ioannes Franciscus: ille septimum, octauumue annum agebat in Societate. ad quam tenerae admodum aetatis venerat: hic magna pietate, magnaq. animi demissione in domesticis ministerijs adiutor. Ceteri suas & valetudinem, & vires in suo quisque munere, ad proximorum salutem impenderunt. Et scolastici quidem Dominicis diebus pomeridiano tempore ad rudes de more Christiana doctrina imbuendos, tum in Ecclesijs, & vrbis compitis, tum in triremibus, & carcere exiuerunt. Statis etiam temporibus parecias extra vrbem, adiacentesq. insulas adierunt, conquirendis ijs, quos intra Ecclesiae sagenam cogerent. quo tempore magnum animarum numerũ, persaepe etiam familias totas ad Christi legem amplectendam adduxerunt. Etsi hoc conquirendarum ad baptismum animarum, & catechismo instruendarum onere multum leuati

sunt,

sunt, magna parte in professae domus Sacerdotes, & tirones deuoluta.

Quod iam pridem institutum est in templo S. Paulli, vt per Quadragesimam, concione absoluta, supplicatio flagellantium traducatur, maiora quotannis capit incrementa. nam, praeter illa, quae in domo professorũ dicta sunt, processio maiore in dies frequentia celebratur; tum Lusitanorum, tum Indorum sese verberantium, & magno aliorum ciuium concursu. ita ut vel ipsi Mauri, ethniciq. stupore defixi, Christianorum pietatem admirentur. Scholae frequentia florent, & ingenijs: Theologiae, & quaestionum conscentiae tanto numero, & studio vt Europeae, non Indicae videri possint. vbi nobilium studia non ad artes ingenij, sed ad bellicam laudem, bellicasq. artes, quasi natura impellente, feruntur. E nostris fratribus magno cum fructu, vt experimenta declararunt, quindecim artium cursum confecerunt; iniuerunt vndecim bonae expectationis adolescentes.

SEMINARIVM S. Fidei Goanum.

IAM inde à primis rei Christianae in hac vrbe constituendae initijs, Lusitaniae Re-

ge excellentis memoriae Ioanne, Stephano Gamma Indiam pro Rege administrante, anno antequam eximiae sanctitatis Xauerius in Indiam traiceret, Goae collegium institutum erat alendis e diuersis Indicarum nationum pueris; qui Christianis imbuti praeceptis, doctrinaq. aucti Ecclesiastica, cum adoleuissent, sacris initiarentur; & Sacerdotio ornati in suam quique patriam remissi, inter suos aut rem Christianam erigerent, proueherentq. aut, vbi illata nondum esset, lucem inferrent Euangelij. Et, quod ad Christianam fidem propagandam alumni instituerentur, Collegio à S. Fide nomen inditum. Adiuncta deinde collegio aedicula Conuersioni S. Paulli dicata, nomenclatura duplex collegio accessit; & collegij S. Paulli & collegij S. Fidei. Aduentu deinde Xauerij, & Sociorum in Indiam, & constituta iam Societate, Lusitani Regis iussu S. Paulli collegium in Societatis vsum concessit; prolatoq. Regia impensa aedificio, Seminarium Societatis institutum est; quo adhuc in vsum totius Orientis vtitur Societas, Indicis alumnis in domum aliam translatis. Mansit S. Paulli nomen paenes collegium Societatis; nouo nomine tum orphanorum, tum catechumenorum priori Seminario illato. nam in eo & catechumeni ad baptismum tantisper alebantur, quoad, lustrati sacro fonte idonei

iudica-

indicarentur, qui ad suos remitti tuto possent; & orphani multi, Indiciq. pueri in Indicarum Ecclesiarum vsum erudiebantur. Hoc anno P. Visitatori, Proregi, ac ceteris officijs placuit vetus & institutum, & nomen Seminarij S. Fidei reuocare. Primum maior adhiberi coepta cura est in deligendis alumnis: statutumq. est, vt dehinc non quicunque, & fortuito: sed è remotissimis quibusque regionibus pueri accersantur; eaq. indole deligantur, de quibus spes haberi possit, eos ad propositum collegio finem idoneos futuros. Prouinciam porro alumnos Indicarum quidem nationum conquirendi Prorex ipse suscepit: Archiepiscopus sibi sumpsit Abassinos. idq. eo maxime consilio; quod Patres è Societate penetrare in Aethiopiam non possint; vnusq. & senex, qui catholicorum reliquijs regendis supererat, iam decesserit, & nulla adhuc via supersit ad opem indigentibus ferendam, nisi eiusdem gentis Sacerdotes in patriam ad suos remittuntur. Placuit tamen iustas ob caussas etiam Lusitanorum aliquot cum Indis educari. Lusitani duo & viginti numerantur; Indi quinquaginta. Ita ad septuaginta duorum numerus, quem & sanctae memoriae P. Gaspar instituit, & B. P. N. Ignatius probauit, peruenit. Hi in vsum suae quisque gentis educan-

tur: litteris, & sacra doctrina imbuuntur; musica etiam Ecclesiastica tum vnisona, tum symphoniaca, & voce, & organis ad armoniam exercentur. vt cum idonei fuerint, patria repetita, vel nostros vna proficiscentes adiuuent: vel ipsi suo marte gentiles suos salutari instituant doctrina. Conuictus & disciplina eadem, quae prius, & quae in Europeis seminarijs seruatur.

Tres è Societate illorum regimini, vt ante, praesunt. duo Sacerdotes, quorum alter Rectoris, alter Praefecti studiorum, tertius frater Ministri munere funguntur. omnes Rectori collegij Societatis obediunt. Scholas adeunt publicas per vrbis vias agmine compsito; more eorum qui Romae in suae quique gentis collegijs degunt. Initium nouae huic institutioni, seu restitutioni potius solenni cerimonia, apparatuq. celebri ipso Assumptionis Virginis die factum est. quem diem seminario tutelarem delegerunt. Celebrata actio est publica laetitia, concione à P. Visitatore habita de ea re, & supplicatione à templo S. Paulli ad Seminarium traducta, multiplici adhibita symphonia: rem totam sua praesentia Prorege, ac Regni proceribus, & concursu ciuitatis, cohonestantibus. Viri principes praeterea cum Prorege interiores ingressi aedes, loca omnia magna

bene-

beneuolentiae significatione collustrarunt. Prandio eo die in Seminario excepti sunt P. Visitator, Prouincialisq. cum Patribus aliquot è primoribus. alumni inter mensam suo quisque idiomate de Virginis laudibus perorarunt. idiomata varia audita, Latinum, Lusitanicum, Persicum, Arabicum, Daquenicum, Guzaratanum, Canarinum, Malabaricum, Malacense, Cafricum. nec tamen omnibus qui parati erant, locus fuit: multiq. temporum angustijs exclusi. Hac noua reformatione spes est, multo in dies maiores, & uberiores ex hoc seminario fructus profecturos. Alumni ipsi, tum Lusitani, tum Indi sunt disciplinae valde studiosi; legibus obtemperantes, praesidibus obsequentes: stata quotidianae precationis spatia obseruant. decimo quincto omnes, capaciores octauo quoque die confessionis, & Eucharistiae Sacramenta obeunt. corporis atterendi miro flagrant studio, Quadragesima praesertim. quo tempore bis quaque hebdomade ad flagellationem vnum in locum conueniunt omnes. tandiuq. tenet flagellorum percussio, quoad quinquagesimus psalmus ad hydraulam armonice cantatur. Domi, forisq. ea sunt modestia; ea corporis, totiusq. oris compositione, vt spectantes incitent ad pietatem. E Lusitanis multi ad alias familias, sex

contulere sese ad Societatem. Ex Indis duo ad Sacerdotium promoti, Ecclesijs regendis ob specimen virtutis ab Archiepiscopo addicti. Artium cursum alij magna ingenij laude peregerunt, suis egregie thesibus propugnatis; alisq. strenue experimentis superatis, idonei ad Theologiae studia iudicati sunt. Alij in studio eius moralis Theologiae versantur, quae cuiusque conscientiae regit actiones. Vigent inter eos & studia Latinitatis, ac rhetoricae; suntq. omnium diligentissimi; in eoq. studio ceteris excellunt. sed ardor fidei, & studium infideles ad Christum adducendi cum in omnibus, tum maxime feruet in adolescentulis. vt in ijs illud eluceat Apostoli: Infirma mundi eligit, vt confundat fortia. ita pro modulo feruent in opere, vt nulla re laetentur magis, quam constantia in fide, & suorum gentilium conuersione. cum ijs saepe sermonem miscent; multisq. rationibus, & exemplis eos ita obruunt, vt veritatem intuendam vel conniuentibus subijciant. Eorum aliqui in puerum inciderunt, qui è proximis terris Goam venerat eleemosinas quaesitum ad Pagodum cultum. erat hic ethnicis natus parentibus, patre idolorum Sacerdote: cui in exsecrandis cerimonijs peritissime administrabat. eratq. in ijs tam exercitatus, vt Goam, saepe ad eas exsequendas, tan-

quam

quam bonus magister, mitteretur; praesertim in ortu liberorum ethnicorum. Hunc pueri adorti ita suae religionis vanitatem docuerunt; vt è vestigio, inani abiecta superstitione, se velle fieri Christianum professus, eos ad seminarium sequeretur. Vbi, dum instituitur, tertio, quartoue mense mater eo se confert, filij conueniendi caussa. Puer, cognito eius aduentu, dici non potest, quanto studio exarserit eam ad Christum traducendi: neque ante destitit, quam illi persuasit, vt Christiana esse vellet. ita in catechumenorum numerum relata, sacro Pentecostes die cum filiola baptizata est, patre in suis tenebris, & inani sacerdotio haerente. Alij per vrbem ambulantes in puerum alterum inciderunt; quem orphanum esse suspicati, rogant, an Christianus esse velit. se orphanum negauit esse puer: Christianum tamen esse velle affirmauit: eosq. ad Seminarium eunies sequi coepit. Pater, qui non longe aberat, rem conspicatus, confestim accurrit fremebundus; puerisq. increpitis, filium abducere conatur. tum illi circunfusi, amplexu puerum pertinacirer defendunt, donec Lusitanorum concursu iniuria prohibiti, domum salua praeda reuerterunt. Pater, filij perspecta voluntate, postero die cum coniuge pueri matre venere ad collegium petitum, vt se

quoque in catechumenorum numerum referrent: stataq. die vna cum filio baptizati sunt. Ethnicus in famulatu erat Regij supremi Auditoris. hic duos paruos natos ex insula in continentem traijcere anxie contendebat; metu ne ad Christianam religionem adigerentur. cumq. ea de re saepius herum compellasset, iussus est, securo esse animo: scire Patres ipsum supremo Auditori famulari; nec licere iniuriam facere cuiquam ex eius familia. Quo responso barbarus quieuit. Duo interim ex his pueris, impetrata venia parocho cuidam indicarunt; certa eius pareciae in domo orphanos duos custodiri. missi ad eos extrahendos pueri cum apparitore, ab domo aberrarunt: domumq. eius, qui famulabatur Auditori, intrarunt. petiere orphanos sibi exhiberi. perculsus ille rei subitae nouitate, negauit esse domi suae orphanos. suspicatus apparitor ipsum eos nolleprodere, perscrutatus domum, duos eius liberos deprehendit, puerisq. ad Seminarium deducendos tradit. Ethnici pueri subito exhilarati, magna animi alacritate se duci passi sunt; professi Christianos esse velle. Pater demum, re cognita, suasu praesertim Auditoris, & ipse vna cum coniuge Christo nomen dedit. vnaq. omnes baptizati sunt: & ab ipso Auditore è

sacro

sacro fonte suscepti. Multa id genus alia taedij vitandi caussa praetereuntur.

DOMVS PROBATIONIS Goana.

IN Goana Probationis Domo quadraginta numerati sunt: nouem Sacerdotes, è quibus quinque tertium probationis annum peragunt, vnus in residentia Assolonana degit; quatuor coadiutores veterani, reliqui nouicij. quorum biennio exacto, nuncupatis votis, quinque ad studia, duo ad domestica exercenda munia emissi. Duo è viuis excessere. Prior Didacus Cardosus coadiutor, tertio, quam ad probationem admissus est, die, magna suae simplicitatis, ac pietatis opinione relicta, decessit: posterior Antonius Soarius scholasticus designatus. qui tenera adhuc aetate, nimia contentione pietatis, dum se anxie nimium ad verae studium virtutis incitat, lentum incidit in morbum; qui sensim excedens vitae radicem, phthisim adduxit. qua tandem, probationis biennio expleto, votisq. è strato nuncupatis, hinc in Societatem caelestium excessit. Alij morbis grauibus vexati, ad suae vocationis exercenda munia, diuina beneficentia

reseruati, strenue in vetere consuetudine abij cienda, nouisq. pietatis sensibus imbibendis, abiectione sui, caritate in proximos, arctissima cum Deo familiaritate ineunda, tertianis maxime ad omnem humilitatem suo exemplo incitantibus, se exercent.

RESIDENTIA
S. Virginis à gratia Choranensis.

CHORANVS *parua est insula, Goa non longe dissita. in ea praedia sunt Societatis; è quibus S. Paulli collegij, aut omnino, aut magna ex parte pendent vectigalia, In eam saepe transeunt Goani reparandae valetudinis, & animi a contentione remittendi caussa, cum per anni tempus indicitur cessatio a studijs. Incolae duas sunt in parecias diuisi, quarum altera in nostra ditione est. ea est Christianorum inopum perfugium. nulli in ea sunt ethnici admisti. omnes Christiani veteres, & verae cultores pietatis. diuinis rebus multum sunt addicti: sacramenta frequentant studiose; & sua etiam habent, quae magna colunt pietate, sodalicia. His instruendis, & horum animis regendis praefuit adhuc Sacerdos vnus è Societate. Placuit autem*

tem P. Visitatori, vt nostri cura animarum leuarentur, toto onere omnino in Archiepiscoscum translato. Datus est igitur & his parochus alter, ex alumnis Seminarij S. Fidei, Sacerdos spectatae probitatis, & doctrina idonea instructus. qui ea aequitate animi à nostris colonis est exceptus; vt tamen nostri desiderium, illorum praesentia, qui Goa huc subinde commeant consolentur. Ac dum proprium aedificatur, ad sacra, sacramentaq. nostro interim templo vtuntur. Nunc ibi frater vnus residet, qui rem rusticam procurat; & vectigalia à colonis, qui nostros conduxerunt agros, exigit, tum huius, tum Diuarae insulae alterius quae ad Cocinense pertinet collegium.

COLLEGIVM
S. Spiritus Marganense in Salsethide.

SALSETHIS Indorum lingua sonat: Pagi, seu vici sexaginta sex. De ea, deq. Spiritus Sancti collegio, in opido Margano, multa satis proximorum annorum litteris scripta sunt. Tredecim in ea peninsula Ecclesiae, pareciaeue sunt: triginta quinque Christianorum millia: ad quos excolendos è Mar-

ganensi

ganensi collegio operae excurrunt. Degunt in eo collegio Socij nunc viginti septem, sacerdotes quindecim, cum fratribus duodecim. Patris enim Visitatoris praescripto casuum conscientiae studia in eo collegio sunt instituta. è fratribus, qui in eo degunt, nouem ijs sunt addicti, ac cum studia ibi vigeant alia nulla graviora, hoc vno accurate multum exercentur, magistro praesertim docto, & exercitato, longe plus hic, quam in Goano collegio hoc breui tempore profecere. Binas praeterea quaque hebdomada Indicae linguae scholas habent.

E Raccionola sede, vbi adhuc asseruata erant, sanctorum quinque martyrum corpora, Goam ad templum S. Paulli translata; in sacello ad id ornato, suis quodque loculamentis, seorsim condita sunt, inscriptione adiecta singulorum, ad memoriam. Aucta collegij aedificatio, & auctum sacrum instrumentum. E tredecim quas in hac peninsula esse diximus Ecclesias, tres hoc anno locis valde opportunis exstructae sunt, ad multos infidelium ad Christi gregem compellendum. Earumq. vna in ipso meditullio nationis Brachmanarum, vbi paullo ante sine praesidio nobis infida erat commoratio. & nunc ingenti concursu Christianorum ab Archiepiscopo dedicationis cerimonia peracta est, & Missarum oblata sacrificia. Catechismus

ſmus etiam, quid iam pridem à multis annis erat in optatis, gentis lingua conſcriptus, magna cum ipſorum vtilitate à pueris condiſcitur. quem cum diebus Dominicis in conuentu percurrunt, Chriſtianorum adulti multa, quae ante ignorabant, percipiunt. ita nunc & ſtudioſiores pietatis ſunt, & in obeundis confeſſionibus cordatiores. Tota denique Salſethide, diuino Dei beneficio Chriſtiana res proueitur in dies, nec clara deſiderantur conſtantiae documenta in neophitis. Multi enim cum grauiter aegrotarent, à propinquis ſollicitati vt hariolos adducerent, qui ſuperſtitioſis remedijs morbo medicinam facerent, conſtanti animo obſtiterunt. Alij eiuſmodi hariolos, Chriſtianorum fines oberrantes, vt imperitos, ac ſimplices ſuis fucis in fraudem illicerent, adorti, ita illorum inconſtantiam redarguerunt; mendacia, & impoſturas detexerunt; vt ab omnibus irriſi, a magiſtratibus poſtremo triremibus addicerentur. Non ceſſat interim noſtrae ſalutis hoſtis ijs, quibus poteſt, modis Eccleſiae hanc teneram ſobolem vexare. Multos iniquus inſedit, multosq. aliquandiu vexauit; vt pro mortuis nonnulli interdum haberentur. qui omnes pijs Eccleſiae precibus, aut pia ſuſcepta ad templa varia peregrinatione; aut aqua aſperſi benedicta, liberati ſunt. E multis

exem

exemplum vnum, aut alterum proponam; è quibus similia concipiantur. Christianus vir honestus iter per fundum sub noctem faciebat, qui antea Pagodibus dicatus erat: rumorq. dissiparat, daemones ea loca oberrare: cum ecce tibi subito magna ictus plaga, a praegrandi tetroq. homine inflicta, corruit ad terram, mortuoq. similis domesticorum manibus deportatus, cum multa adhiberentur, nunquam rediji ad se. aduocatus tandem Sacerdos cum aqua eum benedicta aspersisset, continuo magna omnium admiratione resipuit: receptisq. omnino sensibus, magno animi fructu, antequam discederet Sacerdos, confessionis obiuit sacramentum. Femina primaria cum coniuge inambulabat, cum coepit grauibus intimis, extimisq. cruciatibus vrgeri. aduocato Sacerdote, indicia non obscura insidentis daemonis apparuere. Iubet illam Sacerdos precibus Deo commendari: ipse interim exorcismis coepit daemonem lacessere, horrendum in modum femina vociferante, se tribus à daemonibus cruciari, Ramáè, Porfyo, & Santerio. nomina ea trium sunt Pagodum, qui in illa ora ab ethnicis coluntur. eo magis Sacerdos opus vrgere exorcismi, donec signa dedit malus hostes inde abscessisse. Patre inde profecto, infestus rursus rediji insessor: sed breuis il-

li

li fuit commoratio. palam nequam dicere coactus est; se, nisi metu Sacerdotis terreretur, nunquam inde discessurum. Reuocatus Pater, cum, precibus adhibitis, domum omnem aqua sanctificata aqspersisset, nequissimus feminam omnino liberam reliquit. Haec ad fidem in hac gente roborandam. Laboratum est omni circa regione, atque etiam in finibus Maurorum victus inopia, fameq;. Data est opera per nostros; vt & de ijs, quae collegio parata erant, & quae in suae quisque Ecclesiae vsum Sacerdotes, qui ijs praesunt, sibi comparauerant, inopibus subueniretur: conquisitae etiam in id eleemosinae. fuitq. per id tempus Archiepiscopi factum illustre. qui cum forte in locis ijs versaretur, cum obiecta quadam indigentia, pecunia illi in praesens non suppeteret, è duobus annulis quos haberet, alterum sibi detractum largitus est, affirmans alterum sibi satis esse. nostrorum denique industria inopes tandiu sustentati, donec nouarum frugum superuentu laxata est annonae difficultas. Multa praeterea dissidia sublata: & non modo priuati homines: sed etiam pagi integri, qui se mutuis odijs, inimicitijsq. consumebant, firma pace reconciliati.

DOMVS SANCTORVM Petri & Paulli, Ciaulana.

CIAVLI in domo Sanctorum Petri & Paulli resident Sacerdotes tres, cum duobus coadiutoribus & tertio fatre Latinarum litterarum magistro. Discipulos habent non plus quadraginta, sed valde probatos adolescentes: quorum ad vnam Dominicanorum familiam transiere quinque; ad alias familias alij. pergunt reliqui in suscepto pietatis studio; retinentq. constantes superiore anno pie institutia: vt diebus sabbathis ad matrem misericordiae salutandam publice conueniant; Dominicis ad catechismum. Augetur in dies in vrbe Societatis existimatio. nihil maiorum, minorumue rerum, recte, tutoue gestum creditur, nisi nostrorum consilio geratur. Ipsis sacri iudicij Quaesitoribus nil nostris placet agere inconsultis. Archiepiscopus cum superiora dioecesis ad septentrionem obiuisset; nonnullaq. post discessum facienda praescripsisset, earum rerum procurationem nostris delegauit. Reconciliationes magni momenti nonnullae factae sunt: quae ij; quorum intererat, nostrorum tantum opera posse confici asseuerabant. si quidem conciliandorum animorum facultatem

pe-

peculiarem Societati datam diuinitus fatentur. Conciones multis locis habitae tum Quadragesima, tum reliquo anni tempore in primario templo ad sodales Misericordiae, etiam in aliarum Religionum Ecclesijs, praesertim earum Ecclesiarum titularibus, illorum inuitatu, quorum sunt Eclesiae. Neque nostra desideratur opera ad conuersionem infidelium. nam licet alteri familiae ea prouincia sit demandata: in cogendis tamen ad Christum infidelibus, ijsq. ad eos, quorum cura est, dirigendis, nostri strenue laborarunt.

COLLEGIVM
Bazainense.

IN collegio Bazainensi vndeuiginti degunt de Societate. Sacerdotes septem, fratres duodecim quorum quatuor Latinae linguae studiosi, quinctus ijs magister, sextus magistri seu Vicarius, seu hypodidascalus. Pertinent ad collegium hoc residentiae duae Ianaa Salsethidi finitima, & Bandora, ad Septentrionem sitae: in quibus socij occupantur vndecim, Sacerdotes sex, coadiutores quinque. Sunt praeterea huic collegio adiunctae catechumenorum domus duae, duaeq. aliae Ecclesiae:

siae: quae antea disiectae, hoc anno restitutae sunt, secus vrbis murum. ad quarum vtranque ingens Christianorum confluit numerus. His omnibus excolendis, alijsq. Societatis ministerijs exercendis multum Socij distinentur. Ingens praeterea est ad nos concursus eorum, qui in suis rebus dubijs consilium exquirunt. est enim haec ciuitas paullo liberior, & nouis rerum motibus obnoxia. ita nullus relinquitur cessationi locus. Tribus celebribus baptismis trecenti hoc anno Christo D. renati sunt. Ethnica mulier Lusitani hominis amore baptismum suscepit. quo suscepto, nostri Sacerdotis opera tuto in loco collocata est. Eam nihilominus diabolus acribus illius vesaniae stimulis coepit agitare, vt mentis aestum tenere abditum non posset; neque animo, neque corpore vllo tempore, locoue consistere. id cum rescisset Pater reliquias B.P.N. Ignatij ad eam misit. quae, statim atque illi admotae sunt, magna cum omnium, qui domi erant, quique illam norant, admiratione, vesanus ardor deferbuit, & mentis aestus resedit; breuiq. tempore sanata, ad templum gratijs agendis venit. Scholae benemoratam habent iuuentutem, & magistris, disciplinaeq. obsequentem, magna modestia, magnoq. sensu pietatis rei diuinae. sacrisq. cerimonijs ministrant praecipueq. in

pueq. in eo studio elucent, qui ceteris honestiore loco nati sunt. Ecclesiae nonnullae circa vrbem, quas incendium absumpserat, piorum eleemosinis sunt restitutae. Auctum quoque collegij domicilium, auctumq; multis rebus sacrum instrumentum.

COLLEGIVM
Damanense.

DAMANI quoque magna omnium gratia Societas est: nemoq. fere est, qui in suis dubitationibus alia, quam nostrorum sententia acquiescat. Socij quinque in ea sede versantur, Sacerdotes tres, cum duobus adiutoribus. Ex ijs Sacerdos vnus votorum quatuor professionem emisit. nulla ab ijs Christianae rei promouendae occasio praetermittitur. Baptismo lustrati sunt hoc anno quinquaginta. in ijs puer quinque, sexue annorum, Mauro patre natus, cum infantem Lusitani filium sacra baptismi cerimonia expiari vidisset, parochum enixe rogauit, vt se quoque eodem beneficio afficeret. rogatus, an catechismum didicisset: nullo alio responso dato, signum crucis rite manu duxit, confestimq. orationem Dominicam integre pronunciauit. Ea re qui ade-

rant, permoti, Sacerdotem precabantur puero vt satisfaceret. Itaque baptizatus in domum catechumenorum ad erudiendum est admissus. Venerunt ex interiore India senes duo Mauri, hi Lusitanorum pagos obeuntes, nefanda Mahomethis dogmata disseminabant; vt suae sectae homines in sua superstitione retinerent. & quia legere nesciebant, puerum secum trahebant legendi, ac scribendi bene peritum. hic Alcoranum legebat, illi bestia digna praecepta explicabant. sensit fraudem nobilis Christianus, puerumq. cum Alcorano comprehendit. senes ad Pagi Praefectum deferunt querelam: Praefectus iubet puerum sisti ad Tribunal. productus puer, atque à Praefecto, praesentibus Mauris interrogatus, intrepide respondit, magno Maurorum dolore, velle se fieri Christianum. admissus inter catechumenos, vt est ingenio perspicaci, precationum formulas scripto excepit suis characteribus; in illisq. ita breui profecit, vt docendis alijs praeficeretur. Et hic natione Guzarates: sed magnam Indiae partem, quanuis puer, peragrarat. Iirdaeae (videtur vrbis nomen) aliquandiu substiterat; ibiq. litteras didicerat Arabicas: nunc in cathecumenorum domo instituitur. Catechumenorum domui, quae alioqui eleemosinis sustentatur, centum annui

par-

pardai sunt attributi. Sunt in hac Ecclesia tres sodalitates, quae magna pietate suum quaeque religiosum diem magna frequentia sacramentorum celebrant. eandemq. religionem adhibent sexta quaq. feria per Quadragesimam. Est ad memoriam insigne quod in pacificatione quadam contigit. Homo innocens dum Misericordiae Sodalitatis agmen pie duceretur, ab inimicis oppressus, multisq. vulneribus affectus, aegre seruatus est, nulla sacri praetereuntis agminis religione. quae res & iniuriam fecit grauiorem, & maioris ad ciuitatem omnem offensionis. quippe intelligebant omnes, iniuriosos non contumeliae, sed necis inferēdae caussa ad tantam impudentiam deuenisse. Et cum res difficillima compositu videretur: vnius tamen è nostris opera res transacta est, iniuria condonata, & gratia inter ipsos reconciliata; cum profiſſus esset laesus, se rem omnem in Dei manibus ex animo relinquere. Suscepit innocentis caussam Diuina Prouidentia; omnibus, qui manus in hominem iniecerant, male multatis; alijs (illa ne, an alia turba?) vulneribus fedata facie, alijs corpore toto sauciatis. Qui rei caput fuerat, omnium minime inclementer punitus est; paucis enim diebus vehementi afflictus febre, errore cognito, laesum ad se acciuit: rursusq venia multis

cum lacrymis petita, cum ipsoq. iterum, & cum Deo reconciliatus excessit è vita, multis, qui aderant, extremam illius pietatem comprobantibus.

COLLEGIVM
Coccinense.

IN Coccinensi collegio socij numerantur quinque & viginti. Sacerdotes duodecim, reliqui fratres partim scholastici, partim coadiutores, E sacerdotibus duo quatuor vota professi sunt: vnus coadiutor formatus est. omnes vero strenue in hominum salute procuranda laborarunt. neque animis solum, sed etiam corporibus opem tulere; multis largas eleemosinas, ad inopiam leuandam egenorum, suppeditantibus. Sed in re Christiana prouehenda haud infecundi labores exstitere. Domum habemus catechumenorum, quae licet nullis prouentibus dotata, tota eleemosinis sustentetur; in ea tamen anno toto, decem minimum, saepe etiam viginti catechumeni, ad baptismum dum instruerentur, sustentati sunt. ducenti triginta hoc anno baptizati; quorum plerique Christiano matrimonio rite copulati sunt. Et cum ad conciones, & sacramenta

fre-

frequentes admodum concursus fuere, tum doctrinae Christianae fuit in primis explicatio frugifera. Disputabat aliquando catechistes de malis, quae ab alea proueniunt: cum peroraßet, vnus ex ijs qui audierant, hominem à turba seduxit: rogauit, ecquid se ante nouisset? abnuenti subiecit: Vnde igitur omnia peccata mea, quae in concione explicasti, tibi nota sunt? cumq. quae res, & tempus postularet, Pater respondisset: abiectus ille in genua multis cum lacrymis sacculum tesserarum aleatoriarum proferens: cape, inquit, Pater, nequissimos istos illusores: precatusq. remedium aduersus malum, peracta confessione, vitam aliam, in qua perseuerabat adhuc, studiose frequentans catechismum, instituit. Eadem catechistae opera, dicendiq. contentione clausa domus est aleatoria, ad quam homines ingenti concursu ventitabant, & simul publica offensio sublata. nam quod contra templi fores esset, altare contra altare eße videbatur. Multi praeterea è magnis erepti gurgitibus peccatorum. vno breuitatis caussa contenti erimus exemplo. Angebatur quidam spiritu blasphemiae; fedisq. cogitationibus agitabatur aduersus Matris purissimae integritatem. neque fedas imagines poterat ratione vlla ex animo eijcere. cumq. in dies maiorae cruciaretur ani-

mi angore, vt se dira illa molestia eximeret, suspendium iam serio cogitabat. Sed placuit ante rem omnem vni è nostris Sacerdotibus detegere. à quo longa, efficaciq. oratione recreatus, obiecta praesertim sanctae Matris imagine, ab exemplari S. Lucae expressa; multisq. de illius patrocinio disputatis, ab ea mente penitus est auocatus inq. optimo consilio confirmatus, non desistit felicitatem loci illius, ac temporis praedicare, quo, mente tranquillata, se tanto malo sensit liberatum.

ECCLESIA S. Iacobi.

PERTINET ad Coccinense collegium Ecclesia S. Iacobi, quae est Palurte. Est Palurtes opidum, seu populus Christianorum, qui ab Apostolo Thoma Christi fidem acceperunt. In ea, vt in alijs terrae tractibus, Christianis ethnici admisti sunt: quibus ad Christi fidem traducendis, traductisq. Christianae vitae praeceptis excolēdis è Societate vnus praesidet Sacerdos. qui ita diligenter ei muneri incubuit, vt pauci ad modum infideles iam reliqui sint. Ex ijs familiae nonnullae ex honestioribus iam baptismi agitant consilia. cuius rei illud argumento est; quod paruos natos nobis

in

in disciplinam tradunt. Baptizariq. permittunt. septuaginta hoc anno hic baptizati sunt. Princeps Regis Filius, vt etiam superiore anno scriptum est, rei Christianae multum fauet; multaq; huic Ecclesiae, nostri Sacerdotis gratia concedit. Nuper Christianos aliquot adolscentes ex ethnici hominis familia Pater detraxerat. eam rem ad principem ethnici detulere. Princeps, Patris caussa cognita totius rei iudicium Regni Magistratibus commisit. Ethnici rem, contra quam Pater, multo aliter, quam vt erat, exposuere, falsis multis criminationibus admissis. Sed adfuit Deus innocentiae. nam inter mentiendum integri, validiq. accusatores repente ad terram collapsi omnes loquendi facultate destituti sunt. Hac satisfactione contenti Regij iudices rem totam reiecerunt. Omnes fere huius tractus incolae, tum Christiani, tum barbari magna veneratione sanctam Crucem prosequuntur, virtutem ipsius admirati. Piscabatur homo ethnicus circa litus, vbi Crux defixa erat: sibiq. iratus, quod nihil caperet, monitus ab ethnico altero, aliquid vt offerat Cruci illi: vix votum concepérat, cum summa cum admiratione incredibilem cepit piscium multitudinem.

Altera Ecclesia est nuper S. Andreae inter ethnicos exstructa, & Coccinensi item collegio

adiuncta. quinquaginta hoc anno in ea Christo renati sunt. & tum hi, tum veteres Christiani, postquam Ecclesiam habere coeperunt, tantum progrediuntur ad religionem; vt qui ante Christiano nomini erant inimicissimi, nunc in Pagodes exardescant odio infensissimo: eos demoliantur, signa comminuant; è ruderibus, lapidumq. fragminibus domorum extruant parietes. ac, si quando huc illuc commeando, vt fit, in aliquod eorum incidunt vestigium: mirum, quam ijs ridicule illudant. Honestus forte adolescentulus, nuper baptismo expiatus, propinqui hominis ethnici domum ingressus, magno ausu Pagodum signa, ac superstitionum symbola omnia, quotquot inuenit, comminuit. res ad Praefectum delata, magnam habuit admirationem. vt Praefectus ipse obuiam factus nostro Sacerdoti, nostrae vim religionis depraedicaret. quae biduo ante, vt ille dicebat, in ijs terris sata, tantum robur tenero dederit adolescentulo, vt rem tantam aggredi non dubitarit. Ita suae sectae iam agnoscit leuitatem; parumq. honorifice de ea loquitur. Est barbarorum superstitio, ad aegrotorum reparandam valetudinem, hariolos adhibere; qui nefarijs quibusdam sacris, & pagodum inuocatione daemonem eliciunt. ille aegrotum insiliens horrendo tremore illius corpus totum commo-

commouet: eam rem aegroto salutarem putant. Saepe accidit, vt illac transiens Sacerdos e nostris, pronunciata Dominicae precationis forma, licet magnis vociferationibus, tinnitibusq. prophetae Babalae se conficiant; illorum tamen consilia omnia euanescant. ita sensim intelligunt; quanta Christianae religionis sit potestas. Nuper contigit, vt, cum harioli diabolum in aegrotum iniecissent, illeq. totus tremore quateretur; qui aderant, nostrorum Patrum pueros adesse nunciarent. tum harioli: modo ne sint ipsi Patres, pueros, inquiunt, non timemus. tum pueri Dominicam tantum pronunciant orationem, cum simbolo Apostolorum: repente, excusso daemone, aeger conquiescit. rati ethnici, pueros, si egroti prohibeantur adspectu, vim nullam in eum habituros, & diabolum vna cum tremore rediturum, grabatum in orbem circumsistunt; ne pueri aspiciant aegrotum; maioreq. contentione inuocant pagodes; faciem sibi victimae, quam sacrificarant, sanguine illinunt, aegrotoq. faciem respergunt; nec tamen aegrotus motum vllum facit. tum sacrificuli diaboli moram demirati, ad extremum auxilium confugiunt: gallinam, quam in sacrificium parauerant, dissecant viuentem; ferinumq. in morem tanta auiditate mordicus arripiunt, vt cruor ijs effluereet ex ore. sed fru-

stra

stra remedia omnia adhibita. plus valuit simplicium puerorum intenta supplicatio, quam omnes ex imo erebo exercitatae daemonum cateruae. harioli irrisi, irritiq. discesserunt.

PORCAE quoque Ecclesia ad Coccinense pertinet collegium. in ea quoque Christianos a S. Apostolo Thoma degere superiorum annorum litteris est cognitum. quibus excolendis, ijsq. à multis erroribus, ritibusq. gentilicijs abducendis sacerdos vnus elaborat. ad eum parentes paruos natos baptizandos deferunt; atque in rebus omnibus, quae ad pietatem pertinent, se praebent obsequentes. ipsi Cassanaires, aequo animo se & doceri, & redargui patiuntur. sua Euangelia, quae Chaldaice scripta habent, cum Latinis conferunt, corrigunt q. seq. valde praebent verae doctrinae studiosos. Cum diceret Christianus ex ijs, Cassanaires praesentibus Patribus, fateri eandem esse legem, quam à S. Thoma ipsi acceperunt, & eam, quam Romana tradit Ecclesia: Patribus vero absentibus, aliter docere. Cassanair vir grauis, multa cum modestia respondit; id se aliquando fecisse ex inscitia: sed nunc edoctum veritatem, nihil aliud, quam, quod sancta Romana docet Ecclesia, alijs explicaturum. Veniunt è remotis partibus ad nostros tantum, vt scriptum ipsorum lingua Euangelium ad

suos

suos referant. quod thecis pensilibus inclusum è collo aegrotantium suspendant. quod experiantur persaepe esse salutare. Magistros item, qui se instruant à multis partibus summa contentione exposcunt multi: quibus omnibus satisfacere operarum inopia est arduum. datur tamen opera, vt quacunque ijs ratione satisfiat.

VAIPICOTANA Sedes.

IN Vaipicotae montibus, inter Christianos S. Thomae Sedem habent Socij septem, Sacerdotes quinque cum fratribus duobus. Sacerdotes partim lingua Chaldaica, Malabaricaq. addiscenda, partim excursionibus loca varia obeundo exercentur. quorum peregrinationes non à Christianis Thomaeis, neophitisq. tantum, sed ab ipsis etiam ethnicis magna vbique gratia excipiuntur. Magno studio vtraque natio ad nostrorum conciones, colloquiaq. conueniunt: magna pietate vtrique prosequuntur Euangelium. descriptum sibi dari petunt ad curationem aegrotorum. Sed Christiani in primis incredibili sunt in Romanam Ecclesiam pietate. sacra eius symbola venerantur; aquam benedictam, quam ad ma-

la omnia pellenda adhibent: maxime vero sacros Dei agnos, indulgentias, ceteraq quae à summo Pontifice proficiscuntur. cuius in suis precibus studiose memoriam conseruant. Iam vero de alumnorum, qui in huius gentis Seminario educantur, probitate, pietate plura dicere, quam quae superioribus annis scripta sunt, non est necesse. Illud tamen dignum quod hoc anno suppleatur; eos magis, ac magis & numero, & studio ad pietatem in dies augeri. sacramenta quinctodecimo quoque die obeunt: saepius etiam prouectiores. ad corporis afflictationes flagella, cilicia, ieiunia maxime, ita incenso studio feruntur; vt sint freno cohercendi. Chaldaica, Latinaq. lingua exercentur. neque tamen interim suae vsum vernaculae omittunt. qui aetate praestant ceteris intima cum Deo oratione statis horis quotidie tenentur, cum externis de diuinis rebus tanto animi ardore colloquuntur; vt multum sit, cur Deo gratiae agantur; è gente nuper ab inuetera ta inscitia, erroneisq ritibus ad rectum, & Romanum Christi cultum reuocata. tam lectos prodire diuini verbi, sinceraeq. pietatis propagatores. Nostris Sacerdotibus in suis excursionibus comitantur; & ipsi quoque missu praesidum suas obeunt excursiones. Ciuitas est bene frequens in his montibus Thomacorum, quae

iam

iam dudum aliquem è nostris sibi dari Sacerdotibus multis precibus contendit. Missi in omnes eius terrae tractus Sacerdotes nouem, partim è Societate, partim ex alumnis, cum ad vrbes alias opidaq. tum illam praecipue adiere. Magnus confessionum numerus, praesertim multorum annorum, ac vitae totius: multa dissidia conciliata; vt miraretur ciuitatis Praeses, tam multa, quae antea nunquam potuerint, nunc tam facile esse composita. aegroti multi pristinae integritati restituti, applicato ipsis tantum Euangelio, & aqua Ecclesiastica aspersa. Contagiosa quaedam lues mortales multos afflixerat: Sacra supplicatione traducta, qua Christiani magna pietate processerunt, sedata est: vt vel ipsi ethnici, admiratione victi, calamitatem illam à malo daemone inuectam esse faterentur. In vrbe alia infernus hostis aegrotum adolescentem ita opprimebat crudeliter, vt animam videretur in momenta singula exhalaturus. Maesti parentes à nostro Sacerdote opem petunt; qui adhibito exorcismo aegrotum & morbo, & daemonis vexatione liberauit. Dissipata harum Missionum fama, magna contentione populi petebant, ad se nostri vt adirent, diuq. apud ipsos morarentur. Cassanaires qui sunt eorum presbyteri, & Xamores id est Clerici,

cuiusmodi

cuiusmodi sunt Diaconi, Subdiaconi, & quatuor minoribus ordinibus initiati (nam ipsi quoque hos gradus retinent) confessionem obiere. quibus nostri Sacerdotes eam vitae, victusq. praescripsere rationem, quantum cuiusque condicio pateretur, quae in Seminario seruatur. & tum hi, tum Christiani reliqui, libentibus admodum animis ad sermones, qui ad eos habebantur, accurrebant. Instituta quoque inter ipsos est pia Sodalitas, Virginis Matris inuocatione. cuius religionem magno animi sensu, pietateq. lecti Sodales suscepere. Omnino magnum vbique sui reliquere desiderium: enixeq. omnes contendebant, vt quam saepissime ad se redirent. Sed tam multis ciuitatibus, populisq. tanta operarum paucitate satisfieri omnino nullo modo potest. Sacerdos vnus è Seminario missus in patriam suis colloquutionibus, publicisq. hortationibus tantos fecit motus animorum; vt apud eum plurimi peccata confessione expiarent: cum tamen ille eos ad Sacerdotes alios remitteret. Hominem ad eum adduxerunt, quem daemon triginta circiter vexarat annos. eum Romanae Ecclesiae exorcismis Chaldaico idiomate translatis sanauit. Vocatus ad aegrotum, cum ei confessionis, aliaq. Ecclesiae sacramenta suasisset, praefracte contendebat, qui illi erat à curationibus,

ipsum

ipsum nequaquam Ecclesiae sacramentis sanatum iri. quin etiam, nisi certa pro eo daemonibus sacrificia offerrentur, ipsum intra octiduum moriturum. Succensus hic diuini honoris zelo Sacerdos, certa diuinae opis spe concepta, asseuerauit, omnino intra illud tempus aegrotum ipsum sanum futurum. magnaq. cum Christianae rei gloria, & loquacis impostoris dedecore Sacerdotis veram praedictionem comprobauit exitus. nam, confessione obita, Christianis pro illo preces facientibus, cum re ipsa de eius salute spes amissa esset, conualuit ad dictam diem. Ex eodem Seminario Sacerdos alius ijsdem exorcismis è tribus corporibus iam diu obsessis daemones exegit. Quibus rebus fit, vt hi quoque Sacerdotes vbique in his montibus magno in honore habeantur; à multisq. expetantur. ipsi porro exemplo vitae, & doctrina omnibus admirationi sint. Diuina bonitas illorum augeat virtutem.

COVLANVM
& Trauancoris ora.

COVLANI cum fratre vno quatuor resident Sacerdotes, tribus praesunt Ecclesijs: in quibus sermones habent ad popu-

lum

lum, & Christiana doctrina pueros quotidie, mulieres, bis hebdomade instituunt: confessione expiant tum Lusitanos, Indosq. tum classiarios, qui toto verno tempore oram omnem Coulano ad vsque Comorini promontorium excurrunt. Quindecim, sexdecimue pueri in Seminario litteris, & grammatica Latina instituuntur. Ducenti quinquaginta hic baptismo sunt initiati: quorum è secta Maurorum fuere sexaginta.

TRAVANCORIS ORA duabus constat Residentijs Coleccio & Retera. in vtraque bini degunt Sacerdotes. hi statis temporibus ad solennes conuentus habendos Coulanum conueniunt. & quidem Coleccis Sacerdotes duo viginti regũt Ecclesias; in quibus bis in die doctrina Christiana explicatur. Vici duo hoc anno ad sacrum baptisma conuenere: qui antea valde rei Christianae, & Patrum conatibus aduersabantur. eratq. spes, breui reliquos circa populos ad Christi Ecclesiam venturos.

RETERAE duo item Sacerdotes octo praesident Eccclesijs. Quadraginta hic venerunt ad baptismum. & cum Ecclesiarũ omnium haec recentissima sit: in euellendis tamen antiquis ritibus & vera colenda pietate sunt valde accurati: Aegrotabat homo neophytus: propinqui de illius valetudine solliciti, remedia

ei morbo

ei morbo conuenientia parabant. eos aeger securos esse iussit: primum sibi remedium velle confessionem adhiberi. qua peracta confestim melius habere coepit. Alius à Rege ethnico ad iusiurandum ethnico ritu adigebatur. praecise, se, quod Christianus esset, iuraturum negauit; vel si periculum capitis sibi proponatur. Alius, cum eleemosinam Cruci vouisset, graui sensit se morbo liberatum; cuius leuandi spem prorsus amiserat. Ethnici hominis filius aegrotabat grauiter. pater, cognita multis experimentis virtute S. Crucis, ad eam venerandam oleum detulit, & filij sanitatem impetrauit.

ORA PISCARIAE.

DVODEVIGINTI orae Piscariae Ecclesiam excolunt Socij. quorum duo tantum fratres sunt, reliqui Sacerdotes. Incolae ea probitate, pietateq. quae iampridem à primo P. Xauerij ad eos ingressu nota est. frequẽtes sacramenta obeunt; vt anno toto quadragenarij dies agi videantur. confessionem porro multi peragunt cum lacrymis; tamq. accurate; vt mirum sit, homines rudes, tanto animi sensu momenta quaelibet vel minima tam diligenter expendere. Ad sacram synaxim saepe vna in Ecclesia sexcenti conueniunt. Multae non in

ter ipſos tantum, ſed inter ethnicos etiam paci-
ficationes conciliantur. ita non Chriſtiani mo-
do; ſed etiam ethnici eam habent de Societatis
hominibus opinionem; vt nihil ſit, in quo non
illorum ſententia acquieſcant. Mulieres ali-
quot, virgineſq. inopes, atque omni ope deſti-
tutae honeſto matrimonio noſtrorum opera tra-
ditae. Quam altas porro in eorum animis ra-
dices fides agat, multa ſaepe declarant experi-
menta. Homo Chriſtianus leucis ſeptem lon-
ge à noſtrorum ſede habitabat. is incidit in mor-
bum, quo in graueſcente, ſenſit ſe veniſſe ad
extrema. ſupplex igitur petijt à Cruce, ne ſe
ſineret mori inconfeſſum. Ecce tibi, qui pro-
xime aberat, Sacerdos adeſt. cuius vſus op-
portunitate, ſua peccata integre confeſſus de-
ceſſit. Aegrota mulier cum omnibus iam mu-
nita Sacramentis, à propinquis lugeretur tan
quam mortua, ipſorum caſtigatis lacrymis, præ-
cepit tantiſper conquieſcere: Sanctum Iacobum
aduenisse, vt ſuam ipſius animam è corpore ex-
ceptam, in caelum ferat: & his dictis expirauit.
Seminarium Tutucorinenſe ſuos iam incipit
fructus proferre. tres hoc anno ſpectatae probi-
tatis adoleſcentes ad Sacerdotium promoti ſunt;
magnaq. ſedulitate in ſua gente excolenda
noſtrorum ſubleuant labores. reliqui ſuis
vſitatis ſtudijs tenentur; magnaq. animi ſub-

missione collegij legibus, disciplinaeq. se obtemperantes praebent. ac praeter cetera, cantu quoque Ecclesiastico se exercent. Domus etiam catechumenorum celebratur assidue multis, qui ad baptismum instruuntur. Nongenti quinquaginta hoc anno sacro baptismate lustrati, & è primaria nobilitate multi. In ijs puer duodecim annorũ, cum in sua patria de Christiano homine audisset, vnam Christianorum legem veram esse, reliquas inanitatis, vanitatisq. plenissimas: cognoscendi studio incensus, venit; veritatemq. edoctus magno feruore amplexus est. Cumq. à Mansagare (proprius est hic loci Dynasta) rogaretur, cur tam tenera adhuc aetate Christianus esse vellet? rogauit puer Dominum vicissim: cur, cum ipse tandiu inter Christianos sit versatus, eorum legem amplexus non sit? quo responso & si Mansagares offensus est in praesens: paullo post tamen puerum ipsum Patribus commendauit; rogauitq. recte vt eum instituerent. Et, cum intelligeret puer, idcirco suum differri baptismum, vt spatium esset pretiosis illi indumentis comparandis, rogauit tolli moram omnem; quod pauper ad Christi diuitias perfruendas ire vellet. Baptismo renatus, Patres mediterranea petentes ad Christi fidem propagandam, sequi cupijt. monitusq. pericula à propinquis im

minere; ſe paratum etiam ad necem in Chriſtianae fidei confeſſione profeſſus eſt. Puella alia baptiſmum ſuſceperat. Coniurati propinqui ad Naicum, qui orae vniuerſae late imperat, eiq. ceteri Dynaſtae parent, confugiunt: puellam per vim abreptam, inuitamq. Chriſtianis ſacris initiatam mentiuntur: Patres Societatis, duosq. populos alios Chriſtianos falſis multis onerant criminibus. Adſunt Patres, confutatisq. mendacijs, ac veritate patefacta, magna Chriſtianorum laetitia cauſſam obtinent. Quae eo victoria laetior Chriſtianis fuit, quod è coniuratorum cognatione viginti quinque Chriſtiana ſacra ſuſcepere. ſpesq. magna ſuberat, reliquos omnes in eandem ſententiam venturos. Chriſtiana mulier nobilis in patriam ad propinquos ethnicos redierat. cumq. in media barbaria inter tot religionum monſtra verſari ſe animaduerteret, peroſa impietatem, ac facti paenitens, iterum ad Chriſtianos ſe recepit. Eius exemplo colloquijsq. propinquus eius, Chriſtianae religionis amore ſuccenſus, huc ſe contulit. quem cum propinqui nobiles inſequuti, à conſilio auocare conarentur; ipſis nihilo minus ſpectantibus, baptiſmum ſuſcepit. Cuius conſtantia permoti ipſi propinqui, cum multa interim de Chriſtiana religione inaudiſſent, egere cum patribus; vt, ſi vera illa

eſſent,

essent, quae de diuina lege praedicarent, ad se docendos in suas terras proficisci ne grauarentur. cupere se, suos ciues tam sancta instituta percipere; patribusq. ad id viam commonstraturos. Profectis hinc, paucis diebus superuenere à Principibus ciuitatis litterae; quibus Patres vocabantur: se sua impensa Ecclesias illis aedificaturos, & in sumptum omnia suppeditaturos. His accessere etiam litterae Narci, in cuius ditione tota regio est. qui, quam propensus in Christianum nomen sit, triũ annorum litterae declararunt. & iam ad Naicum ipsum eius rei caussa Sacerdos vnus proficiscebatur. spes messem ingentem pollicetur. Dominus messis coeptis annuat. Et, quoniam à muliere tam laeta rerum initia profecta sunt, subijciam alterum non leue. Ethnica mulier alia ex interiore terrae tractu in Christianae legis cognitionem venit. cuius amore capta, duobus paruis natis inter brachia susceptis, nocte per syluas iter arripuit: diuinoq. igne succensa, illud vnum à Deo precabatur, sibi vt daret in Christianorum aliquam Ecclesiam incidere. velle se vna cum filijs perpetuo eius famulatui addicere. tantum viae nocte vna syluestri itinere testantur confecisse, quantum vix diebus tribus posset cofici. Tamq. certa in sua sententia huc peruenit, vt, cum eius

propinqui magna celeritate eam insequuti reuocare conarentur, eos tanquam alienos, & ignotos repulerit à sese. Et nunc facta voti compos magno vitae exemplo in fide perseuerat. Absolutum est templum Tutucorinense: & in eo iam sacra magna Christianorum laetitia celebrantur. Regis mandato Tutucorinensis Naici quatuor inscripti lapides in quatuor nostrarum aedium angulis positi sunt: quibus nobis, etiam belli temporibus ab omni iniuria cauetur: multa irrogata multorum suppliciorum, & dirarum à suis pagodibus, (quod poenarum genus apud ethnicos ad magnum terrorem proponitur) si quis secus faxit.

COLLEGIVM S. Thomae in Charamandelide.

EST Charamandelis in finibus Christianorum à S. Thoma. in ea collegium est hoc primum anno institutum, in quo socij versantur octo: quinque Sacerdotes cum fratribus tribus. E Sacerdotibus vnus supra duo Christianorum millia ipsorum lingua instituit: conciones ad ipsos habet: eorum excipit confessiones:

& mul-

& multi iam ad Sacram Eucharistiam admittuntur. reliqui concionibus, & confessionibus Lusitanos excolunt, Indosq. Christianos: iuuant quoque ethnicos cosilio, tanta vbique est (Deo laus) de Societatis hominibus existimatio. Ipse huius orae Praefectus, quanuis ethnicus, tanti tamen nostrorum facit probitatem, sapientiam, iustitiam, vt nihil ijs agat inconsultis. idemq. mandauit suis apparitoribus, ipsorum consilio omnia vt agant. Et cum est Toparcham de sua administratione aditurus, nostros ante consulit de rebus singulis. idem à Toparcha pardaos annuos trecentos collegio impetrauit: sum vt insumptum ad nostrorum indumenta, & aulea paranda ad ornatum templi suppeditaretur. Tanta est humanitate, & aequitate; vt si quando gratiae loco à nobis, vt fit, ad ipsum munuscula mittantur, nostrae humanitati remittat perbenigne, illa vsus ratione: Religioni dandum esse; non illius bona haurienda. Sua denique omnia in nostrorum Patrum fide, consilio, pijsq. precibus sita sibi esse existimat.

Feruet vero opus conuersionis animarum. ita nullus praeterit dies, quo non vnus, aut alter, saepe etiam plures baptizentur: neque solum è tenuioribus, sed etiam ex honestioribus: qui, patria, cognationeq. relicta, huc se conferunt

runt baptismi caussa. Homo ethnicus, & nobilis è remotis finibus sui negotij caussa huc venerat. is cum die festo nostrum templum ingressus, cultum, nitoremq. & ad religionem composita inspexisset omnia, non poterat illo adspectu satiari: cum inde exiret, sentiebat se vi quadam reuocari. Cum in patriam redisset, intima, occultaq. vi adactus huc se retulit: vni è nostris, se velle fieri Christianum significauit. Cumq. noster illi generis nobilitatem, & inconstantiae pericula proponeret; moneretq. non esse momentaneam religionem assumendam; sed in ea ad finem vsque vitae persistendum: respondit; se eo consilio sua omia deseruisse, vt in ea, quam assumere cogitabat, religione moreretur. rogauit rursus Pater experiundi caussa, an Goam, si ita foret opus, proficisceretur: respondit, se non modo Goam, sed etiam in Lusitaniam, & quocunque se Patres mitterent, iturum. ita catechumenis adscriptus, & spatio anni vnius varijs experimentis comprobatus, tandem batizatus est. femina item honesta cum quatuor liberis ad Christiana suscipienda sacra huc se contulit, marito in infidelitate relicto.

Collegij aedificatio cubiculis aliquot, ambulatione, valetudinario, triclinio accreuit. Templum argentea reliquiarum theca, rebusq.

aljs

alijs ad ornatum auctum est. Quidam moriens argenteam lampadem Ecclesiae, & pecuniam reliquit; qua multis inopibus subuentum est. Nostrorum industria magister alitur; qui Christianorum inopum filios legere docet, & scribere ipsorum lingua. è quare non tenues fructus expectantur. Duae hic sacrae aedes Societati commissae sunt: altera collegio adiuncta est, altera Caluariae mons indigitatur. vtraque ornatur accurate. Et quidem Caluariae montem locum esse antiqua prodidit memoria, quo ad orandum se reciperet Apostolus S. Thomas: & vnde ad praedicandum Euangelium ad populos prodiret: ibi demum vulneribus confossus martyrium adeptus est: hanc aedem vir pius suo sibi sumptu sumpsit exornandam: magnam in eam rem pecuniam insumpsit. locus est aptus ad recessum, & ad animi remissionem opportunus.

AETHIOPIA.

LVSITANORVM qui in Aethiopia reliqui sunt, litteris cognitum est, P. Antonium Lopesium, qui vnicum in ea regione rei catholicae adminiculum supererat, hominem octogenarium, aetate aerumnisq. confectum, mense Maio huius anni, incredibili

Chri-

Christianorum indigenarum, Lusitanorumq. maerore ad parata sibi tam durae, diuturnaeq. perseuerantiae praemia ex hac vita abijsse. Qui antequam excederet, cum ex morbo sentiret, adesse sibi vitae finem, quinque è primoribus Lusitanorum, vt ijs mandata daret, ad se accersijt (sunt enim adhuc ibi è Lusitanorum gente ad mille capita) ex ijsq. natu maximum legit, hominem sexagenarium, cui destitutam illam Ecclesiam, inopemq. eius apparatum commendauit: omnesq. ad retinendam Christi fidem cohortatus spiritum Deo reddidit. Eo doloris sensu Lusitani, Christianiq. reliqui illius obitum excepere, quo par est homines vno illo, quod sibi reliquum erat, solatio destitutos. funus illi, lacrymis, singultuq. magis, quam psalmodia, cerimoniaq. quas ignorabant, procurarunt. sepulchro eodem, quo Patriarcha, reliquiq. quatuor eius collegae conditus est. Iustis ita tenuiter persolutis, vt Pater ijs mãdatis dederat, omnes vnanimi consensu litteras in Indiam ad Societatis Patres, & ad Proregem dederũt: quibus & de obitu sui vnici pastoris eos certiores fecerũt, & summis precibus rogarunt; aliquem sibi subsidio mitterent; ne tenuis illa, quae adhuc superabat messis animarum interiret. superiorum patrum labores, & merita commemorabãt: qui tot annos auxilium incla-

inclamantes defecerunt. & seu suae gentis culpis, seu vt praemijs afficerentur, qui eo subinde missi partim in seruitutem abducti, partim à Turcis interfecti sunt; seu id conniuentia aliqua factum est, miseri nondum facti voti compotes, in tristissima sedent solitudine. Hoc facilius impetraturos quod peterent, eos Pater monuerat, quod, qui Indiam pro Rege administrat, è familia est à Gamma. cuius maiores rem Christianam in India, & in illa ora suo sudore, & sanguine constituerunt. His cognitis Prorex, Archiepiscopo, Patribusq. primoribus adhibitis, de re suscipienda, deq. ratione, qua id totum transigi posset, egit serio. P. Visitator hominum operam, qui se expeditioni illi deuouissent, magna liberalitate detulit. Sed consultius visum est in praesens, & ita faciendum scripsere Aethiopici, cum clausa omnia à Turcis teneantur, nullum ad eos Lusitanum hominem, aut Europaeum, sed Indum quendam Sacerdotem proficisci, in Seminario S. Fidei educatum. hominem spectatae probitatis, & in eiusmodi missionibus, in nostrorum comitatu, magna fide, ardentiq. zelo versatum. qui nautico ornatu in ora Arabiae expositus, tanquam indigena, ad miserum illum gregem subleuandum ad eos penetret: cum illisq. agat, viamq. & rationē indaget; qua qui è Societate

mittuntur, Turcas custodiae intentos fallant: Nam ab aduentu clari Martyris P. Abrahami Maronitae multo intentius in excubias inuigilant, nequis è Societate praecipue, ad ea loca possit aspirare.

CALECVTANA Missio.

CALECVTVM Zamorini Regiam esse, Malabariciq. Regni caput; Zamorinumq. ipsum longe Indicis circa Regulis opibus, & potentia praestare notius est, quam vt explicatione opus sit. nota sunt bella, nota superiorum temporum historia: neque vnquam Lusitanis cum Malabaribus non aut bellum, aut parum tuta quies. Huc, ipso petente Zamorino superiore anno suscepta Missio est. Mittendi caussa illa fuit. Cunialis vir impiger, magnaeq. solertiae, & maritimi, terrestrisq. belli gloria in primis clarus, sed religione Maurus, Zamorini stipendijs aliquandiu militauerat. cuius auctus opibus, magnoq. parto nomine, succinctus praesertim magnis copijs, sensim à sui Regis imperio descisscere, & nefaria in eum coepit consilia agitare. & iam magna sibi potentia comparata, multorum sibi Regulorum

lorum magnis muneribus, largitionibusq. adiunctis animis Malabaricam oram omnem, & reliqua circa maria insulasq. infestabat: ita vt Zamorino ipsi iam esset formidabilis. eum igitur compescere peroptabat; nec satis confidebat suis viribus. forte per id tempus, vt proximis litteris est scriptum, Malabarica eius classis, Lusitanorum triremi expugnata, Sacerdotem nostrum, qui Coleccij praesidebat, suppetias laborantibus ferentem, in seruitutem abduxit. Hac occasione Zamorinus cum captiuo Sacerdote consilio communicato, vt suas vires, Lusitanorum adiunctis armis augeret, Patre libero dimisso, litteras de pace ad Proregem, Archiepiscopum, Patresq. Societatis dedit. quibus potestatem faciebat in suo regno praedicandi Euangelium: promittebatq. se suis sumptibus Ecclesias aedificaturum; Patresq. Societatis ad se venientes eo loco habiturum, quo tanta fide viri sunt habendi. Praerat adhuc Indiae pro Rege Matthias Albuquercius. qui statim à P. Prouinciali, Patreq. Visitatore impetrauit, vt ad Zamorinum P. Franciscus Rozius, qui inter Christianos S. Thomae versabatur, & cum eo P. Franciscus Acosta, is quem Zamorinus è seruitute emiserat, mitterentur. Eorum aduentu incredibiliter Zamorinus delectatus, misit magna

gna cum militum manu, qui ad leucam alteram ijs occurrerent, deducerentq. è Regni proceribus duos; Vrbem ingressis è Regia obuiam prodijt Zamorinus ipse cum omni Satraparum comitatu. Patremq. Rozium amplexus, post apprehensa manu, in Regiam induxit: atque vtrisque sibi assidere iussis gratias egit, quod tam amice, belli adhuc tempore se illius fidei committere non dubitassent. inde in laudem Lusitanorum ingressus, trium maximarum rerum ijs testimonium dedit. fidei primum, qua cunctis mortalibus praestarent: tum militaris virtutis, qua plurimum terra, mariq. pollerent: postremo magnarum opum, quas sua sibi virtute comparaßent. Inde vna cum Patribus ad Satrapas conuersus, cum leuiora quaedam negotia transegisset, tabulas suo chirographo subscriptas Patribus detulit: quibus omnibus suae ditionis hominibus liberum eßet Christiana sacra suscipere: qui ea suscepißent, honores pristinos retinere, testari, haereditates adire, eodemq. iure esse, quo Christiani inter Christianos vbique sunt. quae res à Cocinensi Regulo impetrari nunquam potuit. quod tum Regni Proceribus, tum popularibus, tenuioribusq. ad Christi fidem amplectendam, maximum est impedimentum. postremo, vt Ecclesiae, domusq. Patrum tutum essent asylum omnibus,

qui

qui ob priuata maleficia, legum poenas metuentes, eo se reciperent. neque quisquam pacis, belliue tempore ijs negotium facesseret. Saepe cum Patribus solus varijs de rebus egit admodum familiariter: decem legis mãdata, eorumq. explicationem ex ipsis cognouit, probauitq. vno tantum sexto se à nobis discrepare. Consobrinum suum omnium sibi intimum in Regia, haec accuratius cognoscere praecepit. qui, quanuis adhuc ethnicus, tantopere tamen nostrorum arcanorum cognitione delectatus est; vt vnam tantum duxerit vxorem; & sexta quaque feria esu carnium abstineat. pagodes vero, ethnicasq. superstitiones risum, iocumq. faciat. pollicitus est, se, prima quaque data occasione, baptismum petiturum. Agi demum coeptum est de pace. cuius rei caussa per Patres accitus est summus orae Malabaricae Praefectus Lusitanus Aluarus Brancheius; qui tum classem non longe in ancoris habebat. Vtrisque expedire visum est, Goam de conditionibus pacis legationem mittere. Duo è prima nobilitate Satrapae, cum tertio minoris quidem dignitatis, inter suos tamen honestissimo, & Lusitanarum rerum peritissimo, missi cum mandatis, vt in rebus quibuscunque P. Francisci Rozij, qui & ipse eius legationis partem sustineret, consilijs vterentur. Missa insuper

Regia

Regia dona per legatos ad Proregem. Goae publica laetitia, magnificentissimo apparatu, omniq. honoris significatione excepti, in arcem ad Proregem deducuntur. Legatione functi nihil prius habuerunt, quam vt Patrem magnum (sic enim illi nostrum Praesidem nominabant) conuenirent; eiq. Regis postulata ipsius chirographo subscripta; litterasq. gratiae, atque omni liberalitatis genere refertas offerrent. quibus magna contentione postulabat; plures vt ad se Patres mitterentur. in primis vero, vt P. Rozius apud se maneret. Excepti de more & in domo professa, & in Collegio omni humanitatis genere: pari & ipsi, more suo, humanitate responderunt. Templi maxime specie, ornatuq tenebantur: optabantq. simili a in suis terris extrui à Rege: sibiq. de pace gratulantes, barbara fiducia subinde in finitimos Reges voces iactabant: fore, vt duabus potentibus coniunctis nationibus, ceterae gentes cum suis Regibus, ni obtemperent, in potestatem veniant. Condicionibus pacis firmatis, ad Regem cum muneribus, affecti & ipsi singuli suis donarijs legati rediere. Pacis fedus iureiurando confirmandi negotium datum Aluaro, rei maritimae Praefecto. Patres, vt postulatis Regis de numero augendo Sacerdotum satisfacerent, praeter P. Franciscum Acostam,

qui

qui apud Regem substiterat, P. Antoninum Schipanum, virum eruditum, Malabaricarum rerum peritum, & zelo iuuandorum animorum ardentissimum; ex ora Piscaria eo proficisci iussere; qui totius Missionis caput esset. P. Rozio, quoniam sine magno detrimento à mõribus Thomaeorum, ipsorumq. Ecclesia abesse non poterat, mandatum, vt subinde ad Zamorini Regiam se conferat. Magna laetitiae significatione legati federa pacis referentes à Zamorino excepti sunt. qui statim quotquot in suo Regno Lusitani, alijq. Christiani capti seruiebant, libertate donauit: praedas, & quidquid ablatarum rerum fuit, Lusitanis restituit: tormenta bello excepta, quae in veteri arce erant, reddidit. fuit ea dies Zamorino omnium laetissima: quippe quod in votis maxime habuerat, id nunc se tandem sentiebat esse assequutum. Ventum tandem ad pacis conditiones iureiurando sanciendas. Campus lectus extra vrbem ad litus maris. In eo praecelsam crucem speciose ornatam Patres defigẽdam curarunt. Huc dicta die Rex cum Principe filio, Regniq. Proceribus, & magna militum manu venit: Lusitanorum classis è regione aequato ordine locata erat. Hoc rerum articulo Princeps Satraparum, vt suam, Regiorumq. laetitiam testaretur, votum con-

cepit; se lychnuchum pensilem cum lampadibus, quae perpetuo lumine arderent, futurae Calecutanae Patrum Ecclesiae oblaturum. Rebus omnibus paratis, post festam displosionem tormentorum, Lusitanorum Praefectus Aluarus Brächeius, cum Praefectis reliquis, nobiliumq. toto comitatu, quam apparatissima specie in litus exscendere, perpetuo boatu machinarum, fistularumq.: quibus Malabarici pari fragore responderunt. Cum ad Regis congressum ventum est, perhumaniter Praefectus, Zamorinusq. in mutuos amplexus se dedere. tum Regius filius, ceteriq. Malabaricae nobilitatis proceres Lusitanorum Praefectos, nobilesq. amplexati salutarunt. Sancita iureiurando pace, quo firmior esset, ad Sanctissimae Crucis adorationem Zamorinus primus, Regiusq. filius; Lusitanusq. ac Praefecti: deinde vtriusque gentis reliqua nobilitas, vniuersaq. multitudo, communi omnium adoratione accidere. His transactis illo ipso die, in medio campo, qui deinde pacis campus dictus est, locus Ecclesiae condendae lectus est. Rex primus terram fodit, ad fundamenta iacienda. inde Patres, reliquiq. milites egestam humum magno feruore exportarunt. Locus etiam nostrae ponendae domui designatus. Inde negotium promulgandi Euangelij susceptum, multiq; Christianae

stianae militiae iam nomina dedere; qui ad baptismum de more instituebantur, rem Zamorino ipso, & primoribus omni studiorum genere promouentibus. vt ex ijs, quae subijciuntur ad P. Visitatorem Zamorini litteris apparet.

ZAMORINI EPISTOLA ad P. Visitatorem.

PATRES, *qui mecum sunt, ad te perscribent, & quantopere à me diligantur; & quam ipse nihil rerum geram, ijs inconsultis; quod & summa fide homines sint, summaq. prudentia; & me vere, & ex animo diligant. Idem & Aluarus Brancheius coram testabitur. à quo petij, vt de meis postulatis tecum ageret. Spero enim, quemadmodum Patrum vestrum opera tam bona rebus initia se dant; ita, ijsdem auctoribus, laetos exitus consequuturos. Quae, ipso praesente Aluaro, promisi, ea rata erunt. cum praesertim & mihi magnae voluptati, & Lusitano nomini gloriae futura sint. Et, cum ad amicitiam tuendam magnum tua persona momentum allatura sit, peto à te, ne tuam operam desiderari patiaris. siquidem tanta apud Proreges, atque*

adeo Regem ipsum auctoritate es. Quod ad me tam vtiles Patres destinaris, est vero, vti debet, plurima gratia: ob multas, quae mihi afferunt, vtilitates; multamq. qua me prosequuntur, beneuolentiam. Speramus praeterea multos Sanctam Christi legem suscepturos. quae res vt mihi magnae erit voluptati, ita à me omni studiorum genere promouebitur.

Zamorinus.

ALVARI BRANCHEI rei maritimae Praefecti Epistola ad eundem.

IN hac concilianda pace tanta virtute contendit P. Franciscus Rozius, vt meritò fateri debeam huius conciliationis minimam partem mihi deberi. Quare mihi duxi faciendum, vt hoc illius studio, virtuti, industriae darem testimonium, ne debito laudis, & gratiae praemio fraudetur. Zamorinus, eiusq. populares; tantopere illius prudentia, comitate grauitate capti sunt; vt omni ope contendant, aliquam dari Patribus in vrbe regia sedem. Quae res in primis opportuna esse iudicatur, tum ad Christi fidem in his terris propagandam; tum ad Regis imperium tuendum. magni enim refert ad securitatem, hanc diutissime

pacem

pacem conseruari. quod vestrae proprium munus est Societatis.

In hoc rerum cardine hieme ineunte pacis fedus erat, cum cedenti Albuquercio Comes Almirantes in Indiae administratione successit. Is vna cum Zamorino totis viribus in id incubuit, vt Cunialis exterminaretur. quod ni fieret, rebus tranquillitas esse nulla posset. Quapropter validam classem instruxit, cui Aloysium Gammam fratrem praefecit: duoq. nostri Sacerdotes cum illo proficiscebantur. Contractis igitur per hiemem maritimis copijs Goam, variae Zamorini animum suspiciones (vt parum inter barbaros tuta fides est) interim sollicitum habebant; ne Cuniali expugnato, victores Lusitani totum belli pondus in se verterent. quam ob rem saepius à P. Christophoro Castrio, Cocinensis collegij Rectore per litteras contendit, vt se ad sui Regni fines conferret. esse enim quae cum ipso egi magnopere expediret. Pater re cum Patribus, Praefecto Cocinensi, & ciuitate deliberata, communi omnium sententia eo contendit, comitibus Patribus ijs, qui in montibus Thomacorum erant, & Cranganoris Praefecto cum bene firma militum manu. In itinere magna vbique comitate liberali hospitio excepti omnes, donec Palurtem Christianorum Thomæorum opidum,

in ditione Zamorini venerunt. Ibi ab Zamorino & regni Satrapis prope templum Christianorum exspectabantur. quo cum Patres venissent; eosq. officiose Zamorinus salutasset, domum se recepit; quae mediam circiter leucam à templo distabat. Postero die, aduenientibus ad se Patribus medio ferme itineris spatio obuiam processit cum Principe filio, Regni proceribus, & magno militari apparatu, eosq. perhumaniter, atque omni honoris significatione exceptos domum suam deduxit. statimq. de sua dubitatione cum Cocinensi Rectore agere coepit. Quaesiuit ex eo, an pro certo haberet, Lusitanos ea, in quae sibi cum Brancheio de Pace conuenisset, rata esse habituros. Affirmante Castrio, statim expeditum nuncium cum litteris ad Proregem & P. Visitatorem Goam misit. quibus enixe contendebat, vt rerum expediendarum caussa, quae ex pacis lege debebantur, P. Visitator ad se veniret. cuius postulatis cum assensum esset, Castrius Cocino Goam venit; vt praesens accuratius quae sibi cum Zamorino conuenissent, exponeret. inde rursus Calecutum rediit; vt cum ceteris patribus & negotium de pace, & rem Christianam procuraret. Rebus cum Zamorino compositis, Patres cum redirent, ex itinere in opido Thomaeorum substiterunt. Et, quoniam die postero

erant

erant discessuri, omnes quotquot in opido fuerunt, nocte illa vitae totius confessionem explicarunt: postridieq. mane magno suo cum animi sensu, ad sacram synaxim accesserunt. magnum siquidem ex ea re nostri fructum perceperunt, cum tantum verae pietatis amorem deprehenderent in hominibus nuper ad catholicam fidem reuocatis. inde magno Christianorum, ethnicorumq. comitatu, ad mare, vnde Cocinum traïcerent, venerunt. Haec per Cocinensem Rectorem acta, ad Cocinense pertinent collegium. sed ne temporis ordo verteretur, fuere in hunc locum differenda. Sed huius Cocinensis profectionis ad Ethnicos etiã vtilitas manauit. Siquidem Caimalem, qui Praefectus est illius orae, Zamorinus in custodia habebat; popularibusq. palmetorum fructu interdixerat. P. Castrio deprecante & Caimalis custodia, & populi legis poena liberati sunt. quae res ad magnam pertinuit existimationem Christianorum.

MISSIO
ad Mogorem.

DE Missione ad Mogorem firmi nihil est allatum, nisi quantum spei superiorum temporum litterae fecerunt. Christiana res lente progreditur. Quos Christo nostri adiun-

xere, accurate excoluntur: nec desunt qui Christianae militiae nomina dent. sed non temere omnes, qui profitentur, admittuntur, praesertim qui è superstitione sunt Mahometana: quique admittuntur, magna cura diligentiaq. instituuntur. infantes praeterea, ac pueri permulti, in ipso mortis limine baptismo expiati, spiritum confestim Deo reddidere. Vrbis Praefectus nobis fauet, nostramq. diuinam legem reueretur. idem & alij primores faciunt. quin Praefectus ipse, vno è filijs grauiter aegrotante, remedium expetijt à nostrae religionis Sanctitate. data sunt illi sacra ex Euangelio verba nonnulla, membrana papiracea descripta. quae cum puero è ceruice appendisset, magna cum omnium admiratione statim conualuit. Rex ipse in sua procrastinatione, frustrationibusq. perseuerat. Diuinam legem neque amplectitur, neque totam reijcit. Consilium ceperat hinc se in Regnum Coximirae transferendi, statuit P. Hieronimus Xauerius ab eo non recedere, sed Benedicto Goezio comite vna cum ipso proficisci, P. Emanuele Pinnerio Laore relicto; qui hanc neophytorum excolat Ecclesiam; & templi, domusq. nostrae aedificationem persequatur. Sed in ipso medio profectionis apparatu Diuina Regem prouidentia humanae inconstantiae aduersis duobus, ijsdemq.

demq. grauissimis casibus admonuit. Nam cum Religiosi dies aduenissent, quos, sole ascendente in arietem, è Mahometana superstitione nouros, id est nouos dies nominant; quosque publica laetitia, solenniq. tripudio celebrant quotannis: primo ipso die acerbi de ingenti in prouincia Decania accepta clade ad eum Nuncij venere. quo in praelio multi, ac fortissimi quique milites, praefectiq. occubuere. cuius rei maestitia festam dierum laetitiam interturbauit; spatiaq laetitiae fecit breuiora. breuiora adhuc diuina fecit altera animaduersio. Nam cum sacro resurgentis Christi die in area, quae est ante Regiam, magna procerum manu stipatus inambularet, repentino incendio Principis filij tentorium, quod pretiosissima gaza instructam, iusta Regiam obtendebatur, correptum est; tantoq. impetu subito inflammata omnia; vt, omnium animis stupore defixis, omnis opis ferendae facultatem tam subita calamitas ademerit. Quidquid pretiosarum rerum fuit, quidquid regiae supellectilis, quidquid vestium, domesticiq. reliqui instrumenti, (& erant valde plurima) nullo opem ferente, momento absumptum est. thronus praeterea solidis aureis laminis contectus, (tanta fuit incendij vis) conflato auro, totus in fauillam abijt. huius vnius rei pretium ad centum millia per-

uenit.

uenire ferebatur. E tentorio sese incendium in Regiam iniecit. nullaq. probibente hominum industria, recentem omnem, veteremq. gazam, à maioribus relictam, totumq. Regum, Reginarumq. apparatum pertinax ignis vorauit. Pluries decies centena millia vno incendio absumpta. &, quod portenti auxit horrorem, totum latericium aedificium igne corruptum: quod ex materia constabat flamma non attigit. Rex, quamuis subito casu perculsus, damni magnitudine moueretur; aegreq. illi esset, tot maiorum suorum decora tam breui temporis momento interüsse, excelsum tamen animum prae seferens, postero die aedificia restitui praecepit. iter ad Coximiram suscepit. quo illum, vti supra dictum est, Xauerius cum comite prosequitur. Pinnerius interim nostrae aedificationi, & Laorensi Ecclesiae praerat. Et quidem aedificatio, & si adhuc inchoata, commodas tamen iam habet opportunitates. templum adhuc neque incommodum habet, neque inconcinnum. In eo primum sacrum factum est iam ab anno nonagesimo tertio, vij. id. Sept. sed, quoniam quadriennio toto de eo nihil erat scriptum, non fuit alienum id reddere hoc tempore. Ad visendam aedem, & communem laetitiam cohonestandam, magni ethnicorum concursus facti sunt. Qui specie, & rerum elegantia, sacrarum

crarum praecipue iconum delectati, fatebantur non posse inde se auellere; nostram diuinam legem laudare; eam veram praedicare, verum iter ad salutem nobis aperire; sese mutuo ad illam amplectendam adhortari. Ipse vrbis Praefectus cum apparitoribus, totoq. suae dignitatis comitatu eo se contulit. incredibiliterq. delectatus, domum ingressus, duas, tresue horas, quasi non posset à nobis seiungi, vario sermone traduxit. Patribus etiam magni momenti postulata concessit: in ijs, vt Chaldaeus Christianus, morti adiudicatus, quod bouem occidisset (quod in his oris crimen habetur maiestatis) liberaretur. faueat optatis Diuina Bonitas, vt ad multorum salutem haec recens exstructa aedes vtilitates proferat quam plurimas. Sed quod est huius narrationis reliquum adiexamus. Grassante Laore tota saeua quadam lue, quae hominum ad ducenta millia exstinxit, vt Praefectus vrbis affirmauit, multi in morte baptizati sunt. In ijs, quos morbus afflixit, homo fuit Italus, domo Mediolanensis, vitae vt erraticae, ita etiam parum in religione constantis. faber erat aeneorum tormentorum; artis fusilis magister, igniũ, aliarumq. ad bellicos vsus machinarum architectus non contemnendus. magnam vitae partem Germaniam, Daniam, Flandriam, Galliam,

liam, Angliamq. pererrauerat: ex ijsq. gentibus, non nisi deterrima quaeque vitia, & religionis contemptionem delibauerat. eum sua huc traxerat fortuna. Christianum hic se profitebatur; sed nihil minus in eius vita, quam Christianae indicia pietatis elucebant: eratq. omnino magnae & Christianis, & barbaris offensioni. hunc tandem diuina miseratio compescuit. nam communi lue comprehensus, totum ad pristinam longo interuallo repetendam pietatem se conuertit. Nostrum igitur accersijt Sacerdotem; saepiusq. confessionis sacramentum vsurpauit, Romanae Ecclesiae fidem professus, eos praecipue articulos in quibus antea claudicauerat; identidemq. eadem professionis verba iterans, mortem ab ea, quam vitam vixerat, valde dissentaneam obiuit. Quas sibi parauerat opes, eas testamento, nostro Sacerdoti in pauperes distribuendas legauit. Libros aliquot, & commentarios reliquit, artis fusoriae praecepta, artemq. diuersorum operum ad bellicos vsus continentes. in quibus erat & illud: quibus artibus Mogori Diensem, Armuzianamq. arcem traderet. Sed Diuina Prouidentia eius consilia praeuertit. Hic erat Mogorēsis Missionis status anno millesimo quingentesimo nonagesimo septimo. quos fructus conce-

conceptae spes parturient, anni subsequentes indicabunt.

Hactenus, Patres, fratresq. carissimi, res huius anni persequutus sum, integra quidem fide, diligentia vero, quantum festinatio permisit. & licuisset, credo, opus trahere in diem longiorem: ita non est harum transmissio litterarum expedita. nolui tamen ad moras ceteras meam quoque accedere lentitudinem. quantumq. per me potui, inter ceteras occupationes conniti, vt mea opera ad diem non deesset. quod vtcunque, Deo bene iuuante, praestiti. Et cum haec scripsissem, trium superiorum annorum litterae adhuc censura Patrum premebantur. quae vtrum probentur, an non, nihil ad rem. certe quid posset expediri; & vtrum aliquando vestram ad notitiam venturae essent, an omnino abolendae, nondum apparebat. Haec quibus nota non sunt dominae fastidia Romae mira fortasse videbuntur. Non potui ob meam imbecillitatem omnibus abunde satisfacere: animus tamen obsequio non defuit. Sed siue ad fructum aliquem Societatis ista pertinebunt; siue omnis eorum infelix lucubratio peribit: ratum illud mihi tamen semper erit, meorum Praesidum imperio obtemperasse.

Qui sequentur anni, vt noua inita ratio promittit,

mittit, expeditiorem puto cursum habebunt litterarum. Veniam peterem meae tenuitatis, si naturae vitium cum culpa iunctum esset. Quae rudia sunt, & impolita, ea vt non reprehendantur non postulo. Studio vero in communi caussa omnibus gratificandi, si me omnium precibus iuuari petam, videar id meo iure posse facere; si nulla alia de caussa, communi saltem omnium coniunctione. Data Romae cal. Decemb. Anno à D. V. cIↃ IↃ c III.

Indignus omnium in Christo seruus

Sebastianus Beretarius.

PROVINCIA ROMANA.

SEPTIMO demum anno, cum Prouinciæ reliquae confectae, Patrum iudicio probatae, ac tantum non typographo transmissae eßent, Romanae Prouinciae litteræ, quasi longo itinere venerunt. vt mirum non sit, primae omnium prouinciarum non nisi in fine epistolae, aut potius vltra fines locum esse potuisse. Censa in ijs inuenio sociorum capita sexcenta quinquaginta octo: quorum quadringenta nonaginta octo in vrbe nouem in domicilijs degebant. in domo professa octoginta quatuor, in collegio Romano cum eius residentijs ducenta quadraginta. in collegio Paenitentiariorum viginti: in collegio conuictorum, cum clericorum seminario cõiuncto, vigintiquatuor: in collegio Germanico quindecim: in collegio Anglorum octo, totidem in collegio Graecorum,

rum, in Maronitarum quatuor, in domo Probationis ad S. Andreae cum veteranis viginti, tertiani nouem, nouicij scholares vnus & quinquaginta, coadiutores quindecim, omnes numero nonaginta quinque. Reliqui sunt Socij centum sexaginta alijs nouem domicilijs prouincia reliqua distributi. Lauretano collegio triginta tres, Florentino viginti vnus, vno minus Senensi, septendecim Perusino, Maceratensi, ac Recinetensi deni seni, duodecim Tiburtino, octoni Monte sanctensi, ac Setino. His nouem adduntur, qui missionibus varijs peregrinati sunt. Admissi sunt in Societatem quadraginta nouem; à nobis abiere ad vitam alteram vndeuiginti. Concioni dati sunt in vrbe in Quadragesimam praeter templum nostrum, etiam Vaticanae, & Lateranensi Ecclesijs duo insignes Sacerdotes. extra vrbem, vbi tamen nostri degunt, dati item alij, Lauretanae, Maceratensi, Tusculanae, ac Setinae. Quinque praeterea nobiles Piceni ciuitates Fanum fortunae, Auximum, Anco, Firmum, & Assisium, tum loca alia obscurioris nominis decem circiter nostros per idem tempus expetierunt ad conciones. omnino viginti tribus in locis nostri concionem primariam tenuere. vt interim minores in vrbe conciones, quas in foris & compitis, in carcere, & ad virginum claustra

solenne

solenne est haberi, omittantur. quibus locis omnibus est abunde satisfactum: & alibi iacta, alibi promota collegiorum fundamenta: vbique vero Christiana res vtiliter administrata. instituta alicubi pia sodalicia. Fani hospitalis domus ab Episcopo nostrorum suasu constituta ad orbas puellas tuto loco educandas. Assisij demonstrata Sacerdotibus ratio Christianae doctrinae pueris tradendae; scholisq. ac disputationibus docti ijdem Sacerdotes rationem rite administrandi Sacramenta. Dissidia multa sublata: reconciliati cum clero populares; alibi corrogatis eleemosinis sacrum auctum instrumentum: susceptae praeterea alicubi etiam ad circumiecta loca, accitu popularium vtiles excursiones. Porro in missionibus circa Romam aliqui versati, praeter opida multa, quae consuetis ministerijs lustrarunt, praecipuam operam in agrestibus, & qui nunquam aut raro admodum vrbes adeunt, circa eorum mapalia erudiendis posuerunt. Agricolae, opiliones, bubulci, etiam subulci, alijq. id genus homines rudes, & abiecti necessaria doctrina informati, sacramentis expiati. Inscitia tanta, vt non modo sanctissimae Trinitatis mysterium, aut rite signum crucis ducere, sed ne si vnus quidem, aut plures essent dij, satis scirent. quin etiam vanis superstitionibus imbuti, Solem, &

Lunam multi, vt diuinum aliquid venerabantur; caput orientibus aperiebant, genua ponebant, Dominica oratione, & Angelica salutatione adorabant. Superstitiosa etiam carmina; bene sibi precantes adiungebant. rogati, cur id facerent; quia id ab alijs didicerant, respondebant. alij, vt se sapientiores haberent, id illorum splendori, ac speciei tribuendum existimare. alij praeterea stultiora adijciebant. Sed in hac rubigine deterenda non sane multum fuit operae. illud vero longe difficilius, è quorundam animis, qui cordatiores esse credebantur, insitas opiniones reuellere; ne augurijs, & oscinum vocibus fidem haberent. vsque eo, vt saepe illorum cantu territi, rebus gerendis, & itineribus suscipiendis abstinerent. idq. se suo, aliorumq. malo doctos, quorum exempla multa memorabant, quotidianaq. experientia comperisse saepius, asserere non dubitabant. quod siqui minus superstitiosi, neque omnino deprauato iudicio illi inanitati fidem habendam non censerent; non tamen omnino metu vacui, si quid in eo genere sinistri obijceretur, quieto esse animo valebant. ad extremum tamen dociles se omnes praebuere. Confessionum porro audiendarum, pacificationum fructus ijdem qui solent; cum ingens fuerit paenitentium numerus, & multae multorum

torum annorum confessiones retexendae. Vbique vero magna rusticorum pietate excepti Sacerdotes. Et quidem initio cum omnes libenti animo ad docendum conuenirent, tum multo libentius postquam nihil ab ijs nequeexigi, neque accipi cognitum est. Nam primo quidem nostrorum aduentu, clericos inopes, docendi labore sibi victum quaeritantes rusticani homines esse arbitrati, multa pro se quisque ex sua tenui copiola detulerunt. At postquam, qui nam essent, & cuius rei caussa à summo Pontifice missi, cognouerunt; maiore animo se ad oblatam occasionem, & praesens commodum percipiendum excitarunt: & cum summa admiratione Deo, & Ro. Pontifici gratias egerunt. Curatum praeterea aliquibus in locis; vt, qui destituti essent, idonei darentur Sacerdotes; vt & ad Ecclesiam diebus festis conuenire, Missae sacro interesse, & tum validi, tum aegroti paenitentiae obire Sacramentum; in morte solitis Ecclesiae praesidijs iuuari possent. Haec de tota prouincia summatim: nunc ad familias singulas veniamus.

* * *

COLLEGIVM Romanum, Et cetera vrbana Domicilia.

E COLLEGII ROMANI scholis vndeuiginti in Societatem sunt admissi: è sodalicijs B. Virginis plerique: non nulli tamen è conuictorum collegio, & Germanorum; vnus etiam è Maronitarum. neque aliud quidquam fere, praeter vsitata, ad scribendum suppetit. Fecit autem naturae siue cursus, siue imbecillitas in incerta euentorum serie, vt numerosa lectorum capitum familia humanae condicionis necessitati ampla hoc quoque anno stipendia persolueret. Sacerdotes doctrina, & vitae sanctitate praestantes; egregiae indolis, magnaeq. exspectationis adolescentes, multaeq. frugis coadiutores, plerique ante naturae diem, maturi caelo totum paene annum sua morte funestarunt. Nicolaus Roncius ineunte anno funeribus ianuam aperuit. Patria fuit Adrianus: annum agebat duodetricesimum, vndecimum in Societate. hoc primum anno Theologicae doctrinae stadium ingressus; cum tres de more annos iuuentutem humanitatis studijs instituisset: quanto cum rei spiritalis fructu, inde percipitur; quod non pauci ex eius schola So-

Societatis institutum sunt amplexi. Morbum extremum, nunciumq. de suo obitu ea animi praesentia excepit, qua virum illum decuit, qui suas curas omnes, cogitationesq. in aeterna bona defixisset. quin etiam paucis antequam in morbum diebus incidisset, familiaribus suis finem suae peregrinationis imminere praedixerat. mors eius placidissimo somno fuit similis; cum & in morbo, & in extremo spiritu patientiae, & aequanimitatis dignum Societatis alumno exemplum reliquisset. Hunc sequutus est eodem mense admirandus ille, & per omnem vitae suae cursum multis, praeclarisq laudibus ornatus P. Stephanus Tuccius: de quo cum multa mihi ad scribendum proponantur, ne breuium narrationum seriem, rerum expositione aliquanto longiore interrumpam, commodius esse duxi, ea vltimo loco recensere. Non longo deinde interuallo V. idus Maias magna cum animi tranquillitate, quasi suae salutis pignore accepto, obijt Petrus Nicolaus Cerronius Recinetensis, septem & viginti natus annos; quorum agebat in Societate decimum. Theologiae & ipse hoc primum anno studia aggressus. Ab Augusto mense funera deinde breui interuallo repetita. Sebastianus Pratensis, coadiutor formatus temporalis Kal. Augustis quarto loco ad sui metam stadij peruenit.

annum agebat quinctum & sexagesimum, septimum & tricesimum in Societate, firmis pro aetate adhuc viribus bene validus. fabrilem lignariam summa aequitate animi maximam eius temporis partem exercuerat: sui opificij bene peritus, & semper impiger in opere. tum, quod in id genus hominibus maxime laudandum est, magna semper animi tranquillitate vixit; vt nulla vnquam querimoniae vox illi exciderit; obedientiae exsequutor integerrimus. Ad. XI. Kal. Octobres Celsus Finettus, magnae pietatis, puriq. candoris, & egregiae exspectationis adolescens cursum & ipse suum consummauit. Sex hic fuit annos in Societate, cum vicesimum tertium aetatis ageret. patria fuit Senensis, cultui Matris Virginis praecipue addictus. quam etiam in morte visam, mortem sibi, & salutem certo praedixisse narrauit. diem quoque purgantium poenarum in quadriennium finitam nunciasse. adiecisse insuper B. Matrem, M. Antonium Ridolfinum, adolescentem viginti duorum annorum, quatuor tantum in Societate, quem ipse in Logicae studijs habuisset condiscipulum, & forte per id tempus aegrotabat, non longo interuallo sequuturum: non tamen illi vltra biennium purgatorij carceris finitam diem. Quod cuicuimodi accipiendum sit, ad excutiendam tamen è

nostro

nostro pectore socordiam, scribendum visum est: ne quis inani fiducia expeditum sibi fore transitum ex his aerumnis blandiatur: cum duas tanto candore animas, quae tanta sinceritate suae primicias aetatis Deo dedicassent, iter ad caeleste gaudium tanto poenarum vallo obseptum habuisse audiamus. Non inane autem, aut vmbratile fuisse visum multi iudicarunt: cum insolita ex eo tẽpore laetitia ipsius animus perfrueretur; nec nisi de futura vita libenter, iucundeq. sermones vel haberet, vel admitteret. Sed multo magis eius rei fidem confirmauit alterius pari probitate, pietateq. cõdiscipuli IV. id. Octob. consequuta mors. Patria fuit hic Maceratensis, magna animi alacritate, magno ardore ad virtutem, & magnae hic quoque exspectationis. Illud certe firma spe teneri potest; lectissimum par adolescentium de sua iam salute tutos esse. Eodem die IV. item Id. Octobr. decessit Marcus Matthaeus Rametta, adolescens, domo Siculus, insigni probitate, mansuetudine, modestia. mores illi compti, & amabiles; & digna aduersus omnes reuerentia. non vulgari hic quoque impetu fuit ad virtutem: obediendi amor tantus; vt si quando somno, aliaue mora domestica signa, diei tempora definientia, minus percepisset, tanto impetu admonitus, aut excitatus prosiliret, vt fuerit

non raro cohibendus. magna hic de se, deq. sua virtute, & ingenio pollicebatur. annum aetatis hic quoque tertium & vicesimum agebat: quinctũ, sextumue in Societate. philosophiae studia decurrerat; eratq. ad humanitatis regendas scholas destinatus. sed illud magis ratum fuit, quod erat aeterna mente destinatum; vt tanta humanissimi adolescentis probitas iam caelo donaretur. Sed in tot egregijs adolescentibus spes magnarum rerum, quasi seges herbescens adhuc succisa est: illud vero in viro admirandae virtutis, & plurimarum vtilitatum damnum maximum ita omnium animos obstupefecit; vt, quemadmodum Aegyptij, accepta vltima plaga ab exterminatore omnium praeteritarum calamitatum memoriam praesentis damni magnitudine obtriuerunt: sic extrema haec clausula omnium praeteritorum funerum curas, cogitationesq. aboleuerit: & vt illic nullus vniuersae calamitatis fuit expers, sic in hoc funere nemo fere fuit, qui non proprio se doloris sensu percussus ingemisceret. P. Mucius de Angelis, Theologiae professor, in quem, tanquam in absolutum doctrinae, & religiosae vitae exempli omnium oculi coniecti erant, Nouembri mense repentino, vehementiq. quatridui morbo exstinctus est. Erat hic maestorum omnium solamen, & commune consilio indigentium

tium perfugium. Vndequadraginta natus annos erat: quorum viginti egerat in Societate. Semel, & iterum triennales philosophicae, octo annis Theologicae doctrinae scholas explicauerat. quo maior tam florentis, tamq. frugiferae aetatis, tam subita iactura visa est. Acre in eo fuit ingenium, & ad arguendum subtile, & vehemens; & ad probandum promptum, & dilucidum. porro eos habuit processus in doctrina, vt omnes profunditatem, firmitatem, perspicuitatem mirarentur. Pari probitate, pariq. vitae sanctimonia tantae, tamq. admirabiles laudes compensabantur. neque mirum. siquidem à prima aetate scholarum nostrarum disciplinae assuetus ante vitia vitare didicit, quam corrigere necesse fuerit. Accedebat ad egregiam illius pietatem vna cum summa lenitate comitas tanta, & tam grata humanitas, vt omnium animos, quibus cum ageret, tum domesticis, tum externis, arctissimis sibi beneuolentiae vinculis adstringeret: neque fere esset, qui non illum suo dignum nomine iudicaret. Abundauit, praeter excellentes animi dotes, hic vir omnium iudicio probatissimus dono consilij; vt ad eum non doctrinae caussa tantum auditores, magistriq. sed omnium etiã ordinum patres, fratresq. consilij caussa, & pietatis hauriendae confluerent. viget adhuc in

ho-

hominum memoria, quod illi frequens erat in ore; cum consultoribus responderet: Liberales essent erga Deum: Deum haud dubiae futurum in ipsos liberalem. His, alijsq. animi ornamentis carus omnibus, communis omnium pater, frater, magister, amicus, patronus ab omnibus lugebatur. Tanto tandem hostimento huius collegij hoc anno funera aequata sunt. Venio nunc ad eum, qui secundum locum habuit in hoc agmine, quemq. in postremũ locum commodae narrationis caussa distuleram, virum comiseratione in longo cruciatu, & multis partibus admiratione dignum, P. Stephanum Tuccium; cuius & multae, eaeq. peregregiae laudes numerandae sunt; & illustre religiosae vitae, & forte exemplum patientiae proponẽdum. Natus est in Sicilia, patria semper magnorum ingeniorum feracissima, in dioecesi Mamertina. adolescens admodum venit ad Societatem: ingenij viuacitate tanta; vt, cum multa illi ad gratiam conciliandam aduersarentur, aetas inconstans, generis humilitas, aspectus horridior, consuetudo, moresq. paene subrustici, sermo ab eo, quo natus est, loco non abhorrens; acris tamen indoles, multa obruta duritia, tamquam ex fumo lumen erumpens, naturae impedimenta superauerit. ita summa ipsius laetitia in Societatem paene puer admissus præ-

matura

matura virtute in infirma aetate magnae de se excitatae exspectationi satisfecit. Floruit multis annis inter nobilia suae patriae ingenia magno semper sincerae probitatis exemplo, & multis ingenij doctrinaeq. laudibus; solidis in primis virtutibus ornatus, patientia praecipue, & abiectione sui; nulla vnquam suorum commodorum, suarumq. rationum habita ratione, totum se ad Societatis obsequia, & Praesidum praescriptum semper impendit. ita vt multi in eũ intuentes, maiore animo ad victoriam sui, & ad ea subeunda se erigerent, quae alioqui naturae contumacia refugeret. Sed humanitatis studijs initio, poësi praesertim adolescens multum claruit: quamquam & in oratoria quoque facultate locum sibi comparauit inter primos. Sexdecim, aut eo plures continentes annos iuuentutem hisce litteris instituit: quo tempore omnes philosophiae, Theologiaeq. locos proprio studio, laboreq. cognouit. peritiam vero tantam rerum antiquarum tum sacrarum, tum profanarum sibi comparauit, vt clarum illud doctrinae lumen, & nostrae Societatis ornamentum P. Alfonsus Salmeron, vnus è nouem B. P. N. Ignatij comitibus, eum per litteras de multis Ecclesiasticae antiquitatis locis ex vsque Neapoli consuleret. Scripsit interim illustria aliquot poëmata; quae multum ipsius nomen il-

lustra-

lustrarunt. Laudata multum est copiosa, & accurata, quam ab orbe condito chronologiam digeßerat. quam omnium iudicio probatam consilium fuit typis edere: sed ne alteri à nobili auctore illo ipso tempore editae superueniens, ambitiosa, & inutilis haberetur, ceßatum est. Romam eo consilio venit, per caussam quidem Theologiae discendae: sed vt ipse familiaribus suis indicauit, vt quam maximam iuris ad conscientiam pertinentis cognitionem acquireret: illo enim se studio maxime teneri: cathedrae vero, aliosq. scholarum plausus non magnopere admirari. Romae duobus annis Theologiae scholas frequentauit: &, cum ne vna quidem littera dictata exciperet, ea attentione docentem audiebat, vt loca ipsa in scholis indicata ipse adiret; & suo studio ex ipsis fontibus doctrinae copiam hauriret. hoc labore, industriaq. biennio transacto idoneus iudicatus est, qui in nostro Patauino gymnasio Theologiam explicaret. docuit ibi annis aliquot. inde Lauretum euocatus, qui in eo coscientiae tribunali & cathedram sustineret, scholasq. explicaret; & iuris difficultates, quae multae illuc afferuntur, enodaret. Laureto deinde Romam accersitus & studijs vniuersis in Romano collegio praefuit, & Theologiam docuit annis aliquot. Inde à R. P. N. ad alia adhibitus,

tus, magnis in rebus, grauibusq. caussis Societatis dignitatem, quae nec leuibus, nec paucis certaminibus agitabatur, fortiter defendit. Neque Societati, relicta cathedra, solum profuit; sed multi etiam magnates, & Romanae curiae Antistites, & Perpurati, ipse etiam Ro. Pontifex Clemens viij. illius & opera, & doctrina ad difficiles quaestiones multum vtebantur. Paenitentiariorum etiam Vaticano collegio Rector fuit. quo in munere eam vigilantiam adhibuit, vt & domestica disciplina, & praeceptorum obseruantia ad iustam normam regerentur. cum à communi labore, priuatimq. cuique praescriptis ministerijs neminem, quem iusta ratio non exciperet, eximium haberet. commissa si quae essent, ne oscitanter dissimularentur, diligentissime cauebat. Rerum in homine cognitio tanta, tamq. recens eorum, quae didicerat, firmaq. memoria fuit; vt nihil esset, neque in sacrarum, neque in profanarum rerum historia, nihil in omni antiquarum, recentiumue rerum memoria, de quo non ille, vel subita oblata occasione, apte ad tempus, copiose, distributeq. dissereret; cum accurata, fideliq. nominatim locorum, temporum, personarumq. commemoratione. Non me pigebit hominis in perpendendis ingenijs perspicacissimi P. Maffeij de ipso testimonium proferre, qui saepius

pius illius in familiari sermone responsa admiratus: mirum est, inquit, quam nihil sit in omni litterarum genere, quod non hic didicerit, reminiscatur, & prompte, copioseq. disputare possit. Hactenus de doctrina ingenijq. dotibus: pauca nunc de ijs, quae in eo religiosae vitae virtutes eluxere. quarum humilitas, quàm alte illi esset infixa tum perpetuus illius vitae cursus testatur; qui tanto praeditus ingenio magnam vitae suae partem sua contentus humilitate, ad altiora nunquam animum adiecit; ac ne in studijs quidem honestiorem vnquam locum requisiuit: tum extremum vitae tempus indicauit. cum tanta doctrina, tanto spiritalium rerum vsu, cuiusuis adolescentuli quantumuis imperiti consilia, praeceptaq. vera animi demissione ad animum admitteret. multi enim è fratribus, studio succensi pietatis, cum decumbentem inuiserent in morbo, vt cum pijs alloquijs leuarent, officiosa imprudentia multa illi suadebant ad fructum ex eo morbo capiendum: quibus ille longo iam tempore spiritalium rerum magister & doctus, & exercitatus ita libenter, attenteq. adolescentibus, ac tironibus auscultabat, vt si magistri, ac praesides à Deo sibi dati essent. nempe hunc mollem, tenerumq. pietatis sensum ex multa assiduaq. cum Deo hauserat consuetudine. Cognitum est ex eius

fa

familiaribus, quibus cum spiritales animi motiones communicaret, ipsum de se tam abiecte sensisse, vt se indignum iudicaret, quem diuina bonitas respiceret: sperare tamen firma fiducia diuina misericordia se salutem consequuturum. Neque illud leue argumentum est animi sese non magnifacientis; quod, cum multa vtraque oratione memoria digna conscripsisset, quae à studiosorum gregibus expeterentur, eorum nihil ad animi dumtaxat oblectamentum apud se retinuit. Porro ita sui edomandi corporis, animiq. rebellantes motiones comprimẽdi fuit studiosus; ita humanorum sensuum, humanarumq. appetitionum aduersarius, tum earum quae ad vitae commoda, tum earum quae necessariam ad sustentationem adhibentur; vt diceret non ciborum modo amorem esse resecandum; sed commodorum etiam omnium, propriarumq. rationum abdicationem esse adhibendam: nec plus proficere ad diuina percipienda qui sua ita quaererent, quam si aquam cribro haurirent. Vni è familiaribus indicauit aliquando, malle se mori; quam sinistri quidquam in consilio suarum rerum admiscere. Et cum Sacerdos alius asseruisset aliquando, vnicam ad perfectam virtutem acquirendam viam esse intentam ad Deum orationem: adiecit ille: non tantum, sed etiam mortificationem.

quod

quod ipsum in re alia scimus, B. P. N. Ignatium sensisse. duoq. illa ad spiritalem perfectae vitae rationem fundamenta ponere solebat, orationem, ac mortificationem; non eam solum, quae ad perfectam sui victoriam, amorem sui, suaeq. existimationis comprimit; prauas cupiditates, propensionesq. animi castigat; sed illam etiam, quae corpus punit, asperitateq. attenuat, ieiunia, vigilias, cilicia, flagella, ceteraq. quae humana odit mollicies, & auersatur. Nec minus fortiter, quam loquebatur, viuebat. Multis annis indumenta nunquam exuit, nisi corporis verberandi caussa. quin etiam in morte à P. N. Generali impetrauit, ne sibi mortuo cadaueris curandi caussa detraherentur. nudis asseribus vna obuolutus lodice cubauit ad quietem. Victus communis, mensura semper eadem, moderatus, & intra modum quotidiani prandij coarctatus; cum semel in die tantum cibum sumeret; noctu tenuem quandã sorbitiunculam potius, quam escam ex vili, & inscito olere decocto, cum vini haustu ad conciliandum somnum, acciperet. Noctibus singulis acriter se verberabat. neque leue est argumentum pij in illo ad Christi Domini cruciatus affectus; quod antequam corpori flagellum admoueret, ad sensum aliquem quinque vulnerum, singulos ictus manibus, pedibusq. ac pectori

flori infligeret. inde ab humeris ad pedes descendendo, rursusq. à pedibus ad humeros ascendendo, nouum semper toto corpore locum ictibus quaerebat; vt nulla pars à recenti plaga vacua relinqueretur. cilicinum thoracem, cum aliquando febri laboraret, ne in ipsa quidē morbi exuit contentione. quod, ipso imprudente, qui illi aderant familiariter, deprehenderunt. Somnum non plus horis quinis, noctibus singulis definiebat. horas omnino quinque quotidie diuinae precationi tribuebat. orabat vero in medio cubiculo, pauimento genibus applicitus, complicatis brachijs, nullo fulcro innixus, neque vlla vnquam animi, sensuumue sterilitate à proposito sibi orandi spatio defecit. docebatq. aduersus orandi difficultates, quod ipse in sua didicerat experientia; perseuerantiam primum, deinde humilitatem esse adhibendam: tum debere quemque se ipsum ad Deum cogitādum, etiam voce, reprehensionibusq. excitare: probra etiam in se ingerere, torporem accusare: ignauiae, mollicici, hebetudiniq. stimulos admouere: auersos sensus intra gyrum cogitationis cogere: indignum se diuina misericordia agnoscere; diuinam clementiam inclamare, sanctorum caelitum opem inuocare: neque frustra tempus illud teri, quod totum id genus certaminibus vigilanti cura transigitur. Quod à so-

mno, precationibus, & post cibum sumptum cessationis hora superesset, id totum studijs scribens, aut legens tribuebat. scribebat enim proxime magnae exspectationis opus aduersus atheos nostrorum temporum. Validis fuit ille corporis viribus, nisi illud ipsum robur, quod saepe in id genus hominibus mentis exercitationi deditis solet accidere, sensus ad naturae quasi muta quadam lima deficiẽtis detritionem obstupefaceret. continenti enim studiorum, & curarum laboribus exercitus, cum sine sensu corpus assidue attereretur, animiq. vigor pareret maximis asperitatibus, se non ad senectutem tantum, quae videbatur in illo fore diuturna: sed ad occasum etiam vergere, ac praecipitare non sentiebat. & quo maxime tempore fuit laborum cursus remittendus, eo maxime coepit contentione maiore augere. Et quidem ieiunia licet corporis vires eneruent, ad valetudinem autem sint augendam opportuna; vigiliae tamen, & perpetua animi contentio, nulla, aut modica laxatione interposita, attenuati corporis sensim robur exedunt, corrumpuntq. valetudinem. Neque tamen ille tam arctas sibi leges suo indixit arbitratu, quin integra saltem adhuc valetudine praesidum permißu tam asperam virtutis viam tam strenue decurreret. Ingens praeterea animus, peculiari ductus lumine,

ne, eminentiore ratione regebatur, quam nos humi strati assequi possimus. Et sane maiore se duci lumine, quam qui communi via gradiuntur, declarauit; cum interrogatus, an in religiosa vita communes limites excedere, aliquid habeat singulare, quod tanquam ambitiosius reprehendatur. perite admodum respondit: Duo esse illius singularis ostentationis genera: vnum quo sibi quis plus quam ceteri, aut modo alio quam ceteri humanarum rerum; spiritualium vero minus sumit: alterum contra in his contēdit abundare, in alteris deficere. hanc singularitatem laudari, illam vituperari: neque eximia sanctitate viros ad eum virtutis gradum sine hac posteriore singularitate peruenisse. Consentanea illius vitae, & digna tanto lumine sententia. neque enim ille se vulgari, sed singulari diuini amoris ardore flagrare demonstrauit, cum in maximis morbi cruciatibus rogatus aliquando, an eam acerbitatem propter Deum ferre illi graue esset; continuo vim faciens dolori: Latinis verbis respondit ingeminans: Libenter, libenter: immo vero & addat: quod bonum est in oculis suis faciat: Idem alio tempore rogatus ab alio respondit; se decuplo, ac centuplo grauiora, quin etiam & aeterna purgatorij carceris supplicia, pro suo in Deum amore perlaturum. Quare mirum non fuit, amoris in Deum magni-

tudinem interdum affectui plus tribuisse, quam iudicio. quis enim modum diuino statuat arbitrio? Placuit nimirum incomprehensae Sapientiae viuum nobis magnarum rerum, & praesens proponere exemplum; quod si minus omnes imitari, suspicere tamen, ac vereri deberemus. neque enim ad libellã nostri moduli diuina sunt iudicia exigenda. Par fuit aliquandiu ferendis laboribus carnea compago: sed nec fortitudo lampidum fortitudo hominis: nec caro ad obsistendum diuitius aenea fuit. Continenti, diuturnaq. mentis contentione distillationes à capite defluentes, circa ceruices se perniciosum in tumorem coegerunt, (nattam Arabico vocabulo dicunt medici) nulla re initio nisi suo pondere molestum. cuti capitis totus tegebatur, è ceruice alterum in humerum incumbẽs. augebatur fluxu frigidi, viscosi, crassiq. humoris; qui inter ceruicum, dextriq. humeri musculos inhaerens, ad vertebras vsque se fundebat. eoq. vsque sensim continenti auctu excreuit, vt minus quinquennio sua mole capitis magnitudini aequauerit. Puluillis, ligneisq. ac ferreis fulcillis, varie subinde excogitatis, aerumnularum instar, atque inter humerum insertis, enorme illud pondus sustinebatur: eratq. impedimento, praeter cetera, ad quietem; cum situs aptus nullus inueniretur acclinando corpori; quin eo pondere contracti

ner-

nerui fauces comprimerent, suffocarentq. & aut nixus genibus lecto incumbens; aut pronus è transuerso lecto in sellulae brachia ad id paratae porrectus vicunque cõquiescere. Auctu tandem inimicae fluxionis coacti humores verti cœpti in putredinem, neruos, ac musculos, quibus inhaerebant, infecerunt. nerui cerebrum. quo malo irritatum cerebrum contrahebatur. ad cerebri contractionem nerui, qui circa collum tenduntur, & ipsi contrahebantur: ex quo aspasma cum intolerando cruciatu citabatur: quod, gulam totam comprimens, respirandi difficultatem faciebat; cum pulmones neque animam attrahere, neque se libere ad cor refrigerandum dilatare possent. ad haec catarrus molesta pectoris, fauciumq. angorem in dies arctiorem faciebat. inde crebrae suffocationes, exanimationesq. aegrotum, miserandum in modum subinde cruciabant. Huc tandem acerbitatis, postquam aperte vis morbi saeuire visa est, vnius anni cursu per multos, & intolerandos cruciatus ventum est. Paullatim tandem coacta intus sanies imam tumoris partem vlcere, & acri doloris morsu coepit pertentare; donec tandem, corrupta cuti, ostium aperuit. styli ferrei vlcus pertentantes quatuor intus digitis infixi, nullo aegroti sensu, penetrabant. caruncula spongiosa, & putrida apparebat. hac

veluti tunica adulterinae carnis massa altera, alba, callosae instar cutis, ambiebatur; quae maximam tumoris partem faciebat. in medio vena tendebatur, per quam, quasi ducta fistula, excrementa à cerebro defluentia, &, vt aliqui coniecerunt, ex toto fortasse corpore attracta, in reliquas circa nattae partes fundebantur. per eandemq. vicissim ad cerebrum tabificum venenum ascendendo, quasi reciprocatione morbum augebat: tum & crebrius, & acrius cerebrum irritaretur, conuellereturq. & nerui eodem imbuti veneno, suapteq. natura ad contractionem proni arctius in dies fauces comprimerent, respirationem intercluderent, & oris diducendi, mandendiq. difficultatem augerent. Accessit ad cumulum malorum laryngi imminens epiglottis; quae & ipsa eadem conuulsione ab radice cum contraberetur, suo fungi munere, & laryngi incumbere, cibumq. à descẽsu in pectus auertere non poterat. nam cum iam ante neruorum contractione diduci, reduciq. ad mandendum dentes omnino non possent, consequens erat, vt sorbitiunculis tantum, & liquoribus in os infusis, aleretur. & id quoque ad vltimum ademptum. cum, hiante epiglottide, quidquid infunderetur, per laryngem in pulmones, cum acerbissimo tussis cruciatu, & certo suffocationis periculo deflueret. catarrho

tan-

tantum tabifica distillatione, non sine magno aegroti angore liberum erat per fauces commeare. itaque ad vltimum auxilium deuentum; vt, via omni alimentorum generi praeclusa, ad vitam quoad eius fieri posset retinendam, calidorum odore panum, & coctarum carnium spiritus tenuiter recrearentur. Ergo certus erat in oculis interitus: sed imminentior illa se magis semper intendens neruorum contractio compressione faucium naturae deficientis finem anteuertit. Consilium fuerat ante per ostium illud vlceris nattam ipsam exhaurire: sed, vt pronum fuit aqueam putredinem emittere, ita non fuit facile concretam, & adhaerentem tabem, putridamq. carnem, nisi quantum per idem ostium exsectum est, extrahere. Neruis igitur in dies pertinacius se coarctantibus, cum grauibus postremis diebus compressus angoribus prope exanimaretur, VI. tandem Kalend. Febr. omnibus indutus vestibus, nec stans, vt Imperator, nec iacens, vt aegrotus, sed ligneae sellae incumbens, longa, lentaq. suffocatione intercluso spiritu aerumnarum finem inuenit. Annum agebat septimum, & quinquagesimum: quadragesimum in Societate: quatuor vota Romae professus, P. Euerardo Praeposito Generali. Volumen esset, quae patientiae, fortitudinis, aequanimitatis, amoris in Deum, &

duriora in dies patiendi documenta dederit. Scribent alij ad priuatorum duntaxat, & familiarium solatium, & fructum. & haec ipsa vereor ne nimis multa videantur. Sed cum ad nostram omnium vtilitatem pertineat fructũ capere ex ijs, qui inter nos cum laude vixerunt: nolui Societatem hoc spiritali fructu, & memoriam tam dignam suis laudibus fraudare. Nec dubito, quin aliorum multorum virtuti, magna cum omnium voluptate luculentiora dare testimonia potuissem; si, vt in ijs, quae noui, pie prodigus esse potui, ita copiose ad virtutem illorum, & sanctimoniae cognitionem venire potuissem. his etenim spatijs non minus libenter, quam rebus alijs calamum passus essem excurrere. Mortuo exsecta natta tota est: appensaq. ad stateram librarum vndecim pondus impleuit: cum tamen inter ipsam exsectionem magna vis humoris putridi, & ante mortem ex ipso vlcere effluxisset. Hic finis esto iniucundae de Romano collegio narrationis.

NE PROFESSORVM quidem domus suis caruit funeribus. insignes in ea Sacerdotes diem suum obiere. P. Ioannes Paullus Nauarola, Cremonae nobili loco natus, vir magna animi tranquillitate, insigni modestia, & grata humanitate praeditus: egregia insuper prudentia, & suo animo semper inuigilans: vt,

cum

cum praesto esset rebus omnibus, nunquam tamen à Dei cogitanda praesentia abduceretur; vt cum Helia dicere posset: Viuit Dominus, in cuius conspectu ego sto hodie. ex qua assidua cura, animi proficiscebatur aequitas tanta, vt nemo in eo vnquam commoti animi signum animaduerterit. eius opera ad regēdum multos annos perutilis fuit: & fuisset diutius, ni vitae illius tela praecisa esset paene immature. Obijt etiam P. Sebastianus Sabinus; vir admodum cordatus, quieti animi; & mansuetudinis, pietatisq. exemplum non vulgare. Cumulauit haec damna, si damna appellanda sunt lectarum animarum ad aeternam felicitatem emigratio, P. Iacobi Tirij interitus. natione fuit Scotus, vir, vt egregia corporis habitudine, ita alta indole, excelso animo, & ad omnia summa natus. ingenio & doctrina tanta, vt in principe illo doctrinarum omnium emporio, & nostri saeculi Athenis alteris, Lutetiae Parisiorum magna cum admiratione multos annos floruerit: eratq. proxime N. P. Generali assistens à consilijs. Haec de viris dignissimis priuatim mihi nota. Si eorum, qui tum Romae praesentes fuerunt, & id genus rerum notare debuerunt, litterae ad me venissent, haud passus essem tantarum laudum testimonium hac qualiquali memoria excidere. Sed Volscorum

ru-

rupibus affixo his plura ad cognitionem non venerunt: quin etiam ne diem quidem obitus cuiusque vsquam lego adnotatum.

IN DOMO PROBATIONIS *ad S. Andreae obiere duo, alter nouicius, Hibernus natione, alter tertianus P. Edmundus Arcuardus, natione Anglus. Multa hic cum vtilitate, & omnium probatione varia Societatis ministeria obierat, impiger Dominicae vineae colonus; & strenuus semper adiutor animarum. Videtur sibi mortem praesagisse: ita relatis in codicillum vitae suae rationibus, se ad eam comparauerat. Ceterum nouicij, tertianiq. piam de more, sedulamq. operam decumbentibus in nosodochijs, & carcere detentis praestiterunt; inuisendo, consolando, Christianae doctrinae, vitaeq. praeceptis imbuendo; pijs monitis ad afflictam fortunam aequo animo ferendam; spesq. suas omnes, curasq. & cogitationes in Deum conijciendas adhortando. Vinctis praecipue eleemosinas per vrbem quaeritarunt, magno miserorum leuamento. In compitis praeterea, & plateis ad inconditam, rusticorum praesertim, & operariorum multitudinem de diuinis rebus verba fecere. Spiritalibus meditationibus in hac domo exercitati multi, tum variorum collegiorum alumni, Germani, Angli, Graeci: tum extra nostram disciplinam alij.*

EX

EX ANGLORVM collegio alumni septem Sacerdotes hoc anno in Angliam nauigarunt.

QVOD ad collegium MARONITARVM attinet, rediere hoc anno Sacerdotes illi, quos in Syriam, ad res Maronitarum cognoscendas, gentemq. in catholica fide confirmandam, à Ro. Pontifice missos superioris anni litterae docuerunt. Praeclarum testimonium sincerae religionis, obedientiae, ac reuerentiae erga Romanam Ecclesiam genti vniuersae apud Ro. Pontificem, Romanaeq. curiae Antistites dederunt. eorum antiquos libros sana doctrina integros, atque omni labè purgatos esse. tum alumnos, qui Roma profecti, ad suam gentem redierant, magno esse in honore; & ingentes afferre suis popularibus vtilitates. omnes porro vniuerse postulare, vt subinde ad se mittantur à Romana sede tales Sacerdotes, & doctores; quorum aduentu, praesentiaq. illorum animi Romanae religionis reuerentia recreentur. demum hoc vnum pusilli huius gregis oriente toto inter altissimas, & longo tempore obductas, & corroboratas haeresum, schismatum, aliarumq. impietatum tenebras catholicae religionis lumen collucere.

LAV-

LAVRETANVM, & reliqua Prouinciae collegia.

LAVRETANI collegij vtilitas cum Sanctissimae matris patrocinio coniuncta, de more in iuuandis ijs exstitit, qui religionis ergo ad hanc augustissimam aedem conueniunt. Sed praecipue hoc anno militibus vtilitas impensa. Obierat vertente anno, legitimo nullo successore, Alfonsus Atestinus, Ferrariae Dux. lege feudali ea ciuitas cum ditione vniuersa ad Ecclesiam reuoluebatur. erat in hac rerum mutatione suspicio non dubia tumultus alicuius. ergo eae parandae copiae fuerunt, quae vel tumultum comprimerent; vel, si opus esset, iustum bellum inferrent; vrbisq. munitissimae expugnatione Ecclesiae ius suum vindicarent. Hae omnes iter fecere Laureto. Incredibile dictu est, quanto ardore milites vniuersi confessionis in hac sancta aede obeundae tenebantur. vt liquido appareret, B. Virginem è suis parietibus diuina beneficia in eorum animos infundere. neque fere fuit, qui non animum sub sanctae Matris patrocinio expiarit: nemo fere confessionem obiuit, qui non certa vota conceperit vitam in melius commu-

tan-

tandi. tam multi è peccatorum abyßo extracti, vt periti rerum aestimatores iudicauerint, operam nauatam esse, quod hoc bellum susciperetur; vel si fructus alius nullus exsisteret, quam vt tantus hominum numerus à perdita ad frugalem vitam, & cultum suscipiendum pietatis reuocaretur. Nulli per eos dies Sacerdotum fuit otium: tanta militum fuit & multitudo, & contentio sacramenta flagitantium. Quod si quando, vt in tanta multitudine, belliq. festinatione necesse fuit, itineris necessitas confessioni praeuerteret; dici non potest, quanta maestitia diuellerentur inconfessi; contraq. sacramentorum facti compotes tanta alacritate discedebant, vt ad vitam pro Ecclesia fundendam egregie animati proficiscerentur. Vnus ex eis nondum Lauretum peruenerat, cum in propinqua ciuitate pleuritide percußus grauissime coepit aegrotare. cum ei suaderent amici, vt curationis caußa subsisteret, tanto confessionis in virgineo templo explicandae studio succensus est; vt infestissimo grauatus morbo, gemebundus, & anhelans; humeris innixus adolescentis filij, pedes huc venerit. templum ingressus, corpus aegre sustentans, semianimis Sacerdotem adit, (& commodum sub ipsum tempus Sacerdotes descenderant ad opus) orat confestim sibi aures dari: maturato opus esse: sese

iam

iam iam animam exhalaturum. confitetur. confessione peracta, magna cum omnium admiratione omni prorsus morbo liberatus est. gratiae clementissimae matri persolutae.

Excursionibus nonnullis partim accitu Praelatorum, partim vltro susceptis, magni reuecti fructus animarum. Episcopus vnus vtilitatem ministeriorum admiratus, dolere se aiebat, non ante sibi notam hanc docendi populos industriã: non vtique se tandiu hoc fructu cariturum. Adiuta sacrarum virginum coenobia: puellae honeste collocatae: egentibus opportuna auxilia allata.

PERVSINI collegij aedificatio multum aucta est hoc anno: duae constructae aulae, nouem cubicula cum solario. impensam, maximam partem, piorum liberalitas sustentauit. Illustrissimorum praesertim Alexandri Centurionij, vrbis, & Vmbriae Praefecti, & Ascanij Cornei Marchionis nobilis Perusini. quorum hic quadringentos, ille trecentos quinquaginta numos aureos dedere. Accessere ad partem meritorum pia quaedam S. Francisco dicata Sodalitas, alijq. sed multum ad aliorum liberalitatem excitandam profuit Illustrissimi Centurionij studium & beneuolentia erga nos; qui non destitit negotium modis omnibus perurgere. nostra vero omnia ita suscipit, vt si

ad

ad se ipsum pertinerent: nostraq. opera in rebus arduis vtitur perlibenter: nec cessat eius in nos liberalitas noui aliquid semper addere. praeter cetera Qradragesima tota per suum opsonatorem piscatum abunde vniuersae nostrae familiae quotidie suppeditauit. Pari nos beneuolentia Reuerendissimus Episcopus prosequitur; nostrosq. adhibet ad monialium praesertim coenobia iuuanda. Pergit vtraque Congregatio in studio, & cultu pietatis suum tenere cursum, & è maiore quidem in religiosam familiam aliam vnus, è minori vero duo in Capuccinorum transiere. nostrae Societatis studio tenentur quatuor. vnus factus voti compos, reliquis tribus in tempus opportunius dilatis.

FLORENTIAE ad sacrum instrumentum, aedificationemq. eleemosinarum non nihil collatum.

SENIS diem suum obijt P. Georgius Vitusius Germanus, virenti adhuc aetate; sed religiosa maturitate, singulari modestia, & comitate omnibus, quibus cum vixit apprime carus: mores ipsum & nobili loco natum, & inter nobiles educatum indicabant. Neapoli studiorum suorum cursum, magno suarum virtutum odore relicto, transegerat: ibiq. contracto morbo, cum in Germaniam rediret caeli patrij salubri

lubritatem experiundi consilio, morbi pressus grauitate, ex itinere hic subsistit; vt hinc inuerem Germanamq. animorum patriam euolaret. Operae fructus multis, magnisq. pacificationibus, quibus caedes aliquot prohibitae sunt, constitit. Factae item sunt multae & rei alienae, & famae violatae redintegrationes; praesertim religiosorum; qui id erga se officium à nobis magna gratia exceperunt. Scholae non infrequentes sunt; & probitate, ac iuuenum nobilitate florent. Sodalitas B. Virginis duos nostrae Societati dedit: alij eadē concepta eluunt vota. Scholastici praeterea, qui publici gymnasij scholas frequentant, nostrorum ductu piā viuendi consuetudinem, & frequentem Sacramentorum vsum susceperūt. eorum quatuor in Societatem sunt admissi. Auctum est sacrum instrumentū nonnulla supellectili, vestesque templum nouo ornamento, quotidiana scilicet per Quadragesimam concione. collegio insuper, praeter eleemosinas multas minoris aestimationis, frumenti non modicus numerus attributus.

MACERATENSE collegium discipulos duos in Societatem allegit; cum alij ad Capuccinos se contulerint. E publici gymnasij scholis multi in Sodalitatem B. Virginis sunt adscripti. Meretrices nonnullae à turpi vita abductae honesto in vitae statu perseuerant.

E iudicum

E iudicum collegio, qui Piceni totius maioribus caussis cognoscendis praesunt, (vulgo Rotam nominant) graues inter duos exarserant inimicitiae; neque multarum, & grauium personarum interuentu sedari potuerant. erat ea res Prolegato, ciuitatiq. vniuersae magnae perturbationi. Adortus est eorum alterum noster Sacerdos, qui illi erat à confessionibus; eoq hominem communis boni caußa facile adduxit; vt, cum & grauius laesus esset, & saluo posset officio ius suum persequi: tamen diceret; se, suaq. iura omnia, omnemq. existimationis suae rationem sui confessarij arbitrio permittere: nunquam se illius auctoritati refragatum, nolle in re tanta à se ipso dissidere. ita omnium magna laetitia, & bono ciuitatis ad arbitrium nostri Sacerdotis composita pax est.

IN RECINETENSE collegium multi è Lauretano collegio labores redundarunt. multis videlicet, quibus in Sancta Virginis aede locus non esset, huc se vicinitate loci confessionis caussa reuoluentibus. Remedia praeterea incommodis aliquibus adhibita. Puella per vim abrepta, periculo nostrorum opera subducta, atque in tuto collocata: curatumq. vt raptores sponderent, se illi in dotem curaturos. Nostrorum item opera alteri idonea dos curata est. Desciuerat à Sodalitate B. Virginis, &

à nostra simul disciplina miser adolescens. hic letaliter sauciatus, malum sua sibi accidisse culpa dolens protestatus est; quod contumacem se nostrorum consilijs praebuerit. pro miraculo est habitum, vt tamdiu vitam retinuerit, quoad magna cum diligentia vniuersae vitae confessione animam purgauerit. Adiuta praeterea & hic, & in vicinis opidis, quo nostri subinde accersuntur, monialium coenobia.

TIBVRE Ioannes Sappinus decessit, frater multa vitae innocentia, & singularis amator paupertatis: suiq. tum nostris, tum externis ob suam probitatem apprime carus. Ceterum, quod attinet ad operam, vir cum coniuge reconciliatus quam inanes ob suspiciones clam veneno tollere statuerat. Alius, paribus suspicionibus exstimulatus, sororis caedem molieba-tur: & hic melioribus cõsilijs à temerario facinore reuocatus. Consultum est etiam virginum, viduarumq. pudori. Exempti è carcere, & periculo nostrorum opera aliqui immerentes.

DEO LAVS B. Q. V. M. M.

INDEX
PROVINCIARVM.

AQuitania 296
Aragonia 339
Austria 84
Boetica 397
Belgium 264
Brasilia 492
Castella 371
Francia 290
Germania superior 143
India 502
Lugdunensis 306
Lusitania 475
Mediolanensis 20
Mexicana 414
Polonia 58
Rhenana 208
Romana 575
Sardinia 353
Sicilia 3
Toletana 361
Veneta. 38

INDEX RERVM.

A

ADolescens, relicta nostra disciplina voluptatibus propemodum perit. 155

Adolescentis hæretico patre nati pietas admirabilis. 56

Aegrotis in nosodochijs viri nobiles ministrant. 409

Aegrotos immisso à diabolo tremore venefici curant. 536

Aegrotus à daemone oppressus contra praedictionem harioli sanatur 542. 543.

Aegrotus nobilis monita de salute reijciens iuuatur 187

Agni consecrati virtus, 77. 97. 122, 136. 148. 154 169. 172. 288.

Albenaci in Gallia, ciuitate haereticorum noster frequentem obtinet concionem. 314

Aleatoria domus clausa. 533

Aleatoris insignis conuersio. 533

Anglorum Seminarium Audomarense 282. Hispalense 401. Vallisoletanum. 373

Aquae benedictae haustu haeretici hominis filius desperato morbo sanatur. 148

Atheus homo ad fidem conuertitur. 315

Bar-

B

BArbari inter se confoederati, Euangelij impediunt processum 456
ex Breuiario Romani neophyti Tahues in Mexicana diuinum officium etiam Sacerdote destituti recitant. 459

C

CAecitate corporis continentiae donum impetrat à B. Virgine neophytus Mexicanus. 423
ad Caenam haereticorum catholica femina itura fit caeca: facti paenitens sanatur. 51
Calculi doloribus femina confessionis, & Euchari-stiae sacramento liberatur. 78
Caluariae mons in India S. Thomae memoria religiosus. 553
Caluini, Caluinianiq. catechismi mendacia, & improba doctrina confutata 179. 302.
Carcere emissi pauperes opera sodalium B. Virginis Caesaraugustae octoginta 342. In Baleari maiore octoginta tres 351. Calari centum viginti quinque 357. Cordubae multi 409. Olisippone quadraginta. 478
in Carcerem inductus cultus pietatis. 357
Carnium esus contra leges Ecclesiae diuinitus punitur 52. 200
Castimoniae exempla 422
Catechismo qui die Dominico intersunt, opus ijs tota hebdomada bene succedit. 168
de Cathechismo frequentando latae leges 238. 279.
Cathecumenorum domus Goae 511. Bazaini duae

527. Damani 530. Coccini 532. In ora Piscariae 547.
Catholica religione restituta, caeli, terraeq. benignitas restituitur. 125
Catholici nostrorum praesentia animati audēt cum haereticis congredi. 139
Certamen extremum pij adolescentis in morte cum diabolo. 408
Christi corporis pompa ab haereticorum clandestinis consilijs defensa, & cohonestata. 107
Cicimecae gens fera in Mexicana, 469. 470.
de Clandestinis matrimonijs Tridentinae Synodi decretum edicitur. 249
Coloniae neophytorum tres ex asperis montibus in campestria deductae, 464. 466. 467.
Confessione peccata multa reticere rusticus mira diaboli arte iubetur. 398
Confessionem negligens aegrotus miles dum corporis studet valetudini inconfessus moritur. 319
Confessionem obire nocturno viso quidam iubentur. 156. 181.
Confessioni ad templi fores ante lucem multi praestolantur. 490
Confessionis iucunditatem multi demirantur. 101
Confessionis sacramento mala multa depulsa. Mulier partus difficultate liberata 25. Angore animi alius 41. Adolescens recens ab haeresi conuersus, graui morbo 51. Derpatensis alius morbo, & amentia 76. Aliqui infestis intemperijs 77. Femina calculi doloribus 78. Matrona nobilis, medicorum iudicio desperata, omni morbo 89. Amētia aliqui 101. Ostento quodam alius 156. 157. Mulier angore animi, & daemonis infestatione, 199. Virgo alia daemonis infestatione 199. Desperatione alius 200. Puellae duae magnis intem-

perijs

perijs 249. Milites duo graui morbo 319. Adolescentes duo portentosis vterque monstris 323 324. Mexicanus adolescens morbo 432. Viperae morsu mortifero alius 432. Mexicana mulier omnibus membris capta integram recuperat valetudinem 432 Neophytus Indus morbo. 544
Confiteri Iesuitae Sacerdoti rustici verentur 214. Alius vxorem prohibet. 287
Criminatio falsa diuina animaduersione punitur. 535.
Crucem ethnici quoque venerantur. 535. 545.
de Crucis religione impia disputatio caelitus punitur. 126
Crumena reperta reddenda proscribitur, mirantibus haereticis. 68

D

DAemones, aliasq. personas barbari quoque histrionice imitantur. 463
Demetrius Napregius Transyluaniae Antistes, 128
Diaboli artes ad decipiendam virginem. 27
Diaboli varijs infestationibus femina liberata. 199.
Diaboli arte adolescens portentose agitatus. 323
Discipuli haereticorum filij scholarum nostrarum studio teneniur. 67
Discipuli nostri patres suos excitant ad eleemosinam faciendam 54. Omni laudum genere discipulos haereticorum anteeunt 67. Studio flagrant alios iuuandi 256. Carcere detentos adiuuant. 501
Discipulorum nostrorum exemplo multi grandi natu ad flagellationem conueniunt 54. Integritas, & amor castimoniae 322. Eorum parentes nostris

gratias agunt, quod magna pietate mortem obeunt. 240
Discipulorum nostrorum constantia in catholica fide retinenda. Adolescentuli Pragensis 99. Pueri vnius, & alterius Monachij 154. Norimbergensis discipuli 221. Pauperis vnius Fuldae 229. Discipulorum Confluentinorum 240. Paderbornensium 245. Hildesiensis pueri 260. Duorum aliorum 262. 263.
Disputationes cum haereticis susceptae 98. 126. 127. 141. 252. 254. 261. 299.
Doctrinae Christianae signum virginea forma Olisippone dedicatur. 478
Doctrinam Christianam vt doceat in patria noster discipulus euincit a patre. 147
Dominicanae familiae Magister Generalis à nostris excipitur. 399. 400.
Dura hominum ingenia, & à nostro nomine aliena flectuntur. 217
Dux quatuor millium peditum, antequam ad bellum ducat, domi nostrae ad propiciandum Deum se colligit. 89
Dynasta catholicus insigni pietate. 218
Dynasta ethnicus Christianus fit. 500

E

Eleemosinae insignes. Panormi à concione collectae 5. Sublinensis Capitanei 59. Fundatoris collegij Calissiensis 61. Ferdinandi Austriaci 91. Augustani ciuis 176. Cardinalis Bauari, Ratisbonensis Archiepiscopi 182. Vnius è Consiliarijs Ducis Bauariae 205. Spirensis Episcopi 226. Archiepiscopi Confluentini 243. Magistratus Cortracensis 280. Duarum sororum ciuium Cortracensium

censium 280. *Matronae Valentinae* 340. *Iacobi ab Agullana* 350. *Senatus Populiq. Matridiensis* 365. *Magdalenae Vlloae* 387. *Diuersorum* 486. *Portuensium* 487

Eleemosinas pauperibus conquirendi mire studiosus P. Michael Rerthamer. 84

Energumena ingenti corporis onere grauata. 136

Energumenus magna catholicae religionis gloria liberatus. 134

Ethnici filios suos in nostram tradunt disciplinam, & baptizari permittunt 535. *Christiana sacra reuerentur* 539. *Homines è Societate plurimi faciunt.* 546. 551.

Ethnicus nobilis diuino instinctu magno ardore baptismum petit. 552

Euangelium scriptum aegrotis applicatum salutare. 538. 539. 568.

Euangelio recitato aegrotus de mente deiectus resipiscit 409. *Puerpera in extremis constituta feliciter parit.* 432

ex Eucharistiae aspectu magnum capit fructum frater è Societate. 348

Eucharistiae sacramento abstinent neophyti stolido errore decepti. 427

Excursiones maximae utilitatis: In Samogetiam, & magnus ibi catholicorum feruor 49. *In Podoliam* 56. *In Samogetiam iterum* 69. *In Croatiã,* 140. *Eluangam* 150. *Campidunum* 150. *Almãgauiam* 151. *Ad arcem, & opidum Vallesternensem* 151. *E collegio Monachiensi* 157. 158. *Abusiacum, seu Fueßenem* 176. *E collegio Ratisbonensi duae* 181. *E domo Probationis Landspergensi,* 201. *E Constantiensi residentia* 206. *E collegio Coloniensi ad vrbem nullius prope religionis* 216. *E domo Probationis Treuirensi* 214. *E Moguntino*

collegio

collegio 217. E collegio Fuldensi 229. E collegio Cõfluentino 241. E Monasteriensi collegio duae 251. E Leodiensi collegio 275. E collegio Agennensi duae 302. E collegio Chamberiensi 316. Ad castra Sabaudiae Ducis 318. E collegio Dolano quatuor 323. E collegio Caesaraugustano 343. Ad Caliacanenses in Mexicana 459. E collegio Conimbricensi 482. E collegio Eborensi duodetriginta emissi Sacerdotes in sextum mensem peregrinati sunt. 485. Ex Angrensi collegio 489. Ex collegio Baiensi 496. In Vaipicotae montibus vrbes multae, opidaquè adita. 541

ad Exercitationes spirituales admitti postulat monachus cum lacrymis. 144

Exercitationibus spiritualibus exerceri optat haereticus vir nobilis, & doctus, nisi id suae religioni repugnet. 224

Exercitationibus spiritualibus multo cum fructu exerciti. Adolescens cum matre exsilium, & grauem calamitatem insigni fert patientia 42. Venetus patricius, adulta iam aetate Romanam curiam cum religione commutat 44. Ingolstadij viginti quatuor exercentur, in ijsque viri primarij 144. Treuiris multi 212. Spirae viginti sex, viri primarij ferme omnes 222. Louanij multi, & primarij viri 256. Mussiponti magni ad eas concursus, magnaque existimatio, & celebritas 291. Viriduni canonicus insignis, & hortatu illius alij 295. Tolosae religiosi viri, feminaeque 297. Angli alumni viginti Vallisoleti 373. Cordubensis adolescens mirum in modum immutatus 407. Granatae multi. 410

in Exercitationum spiritualium commendationem multa 222, 223. 291.

Exorcismo sanatur adolescens animam iam iam exha

exhalaturus 541. Alius 542.
Extremae vnctionis sacramento inuncta mulier aegrota sanatur. 199

F

FEmina catholica ad caenam haereticorum itura sit caeca: reuersa ad Ecclesiam sanatur. 151
Femina catholica inter haereticos moriens catholicum Sacerdotem precibus impetrat a Deo. 120
Femina varijs infestationibus daemonum liberata 199.
Feminae neophytae mirae pietatis mors. 457
Feneratores duo in morte iniusta se rerum possessione abdicant 267. 268.
Ferdinandi Austriaci Archiducis pietas 91 Eius beneuolentia, & beneficentia in Societatem. 91
Fordinandus Padilla Numantini collegij fundator. 389.
Festorum dierum saltationes, & lasciuiens licentia perniciosa. 36
Filio opem ferre nouicius Societatis recusat, ne saecularia negotia attingat. 10
Filiolos ad nostros Sacerdotes benedictionis caussa parentes adducunt. 196
Filios ab ingressu religionis prohibere perniciosum. 171.
Flumen alio corriuatum ad laxandas nostras aedes. 60.
Fornicationem nullum esse peccatum aliqui sibi persuaserant. 16
Franciscani Patres, Sanctimonialesque nobis fauent 331.
Fratrem minorem à Societate reuocans ad Societatem vocatur ipse. 215

In

INDEX.

G

in GEneuensium fines nostri Chamberio excurrunt. 317
Gentilismum impiosq. cultus in suam gentem reuocare barbari nituntur. 438. 440.
Globulo piaculari Mexicana mulier fetido vlcere sanatur. 431
Graeci schismatis homines Polociae reconciliationi cum Ecclesia Romana aduersantur 62. Niesuisii quoque. 74
Gratianopoli vbi maxime viget haeresis noster accitus frequentem obtinet concionem. 314
Grandi aetate homines ad Societatem veniunt. P. Iosephus Vernagallus ante multos annos 6. Vincentius Morellus 9. Bartolomaeus Borgarellus ante paucos annos 24. Nobilis Venetus 44. Doctor vtriusque iuris Ingolstadij 144. Dilingae parochi duo 145. Landspergae quatuor 197. Qui fratrem suum à Societate reuocare contendebat 215. Theologiae Licentiatus Duacensis 272. Canonicus Tullensis. 295

H

HArioli ethnicorum neophytos in fraudem illicientes puniuntur. 523
Haeresis electione magis, quam iudicio retinetur. 106. 118. 229.
Haeretici ad fidem conuersi. Patauij duo 39. Vilnae ad Seminarium Pontificium allecti multi 46. Ex externit ibidem ab haeresi quinquaginta vnus, à schismate Graecorũ quadraginta duo 47. Bransbergae è discipulis pauperibus multi 50. Multi

alij

alij ab alumnis Pontificijs in Patria 50. Nostrorum opera praeterea Bransbergae septuaginta septem 51. Pultouiae nouem 55. Excursione in Podoliam ab haeresi quadraginta septem, à schismate quatuordecim 56. Posnaniae ab haeresi triginta 58 Lublini sexdecim, à schismate sex 59. Calissii duodecim 59. Polociae excursione quadam ab haeresi multi, à schismate plus septuaginta, 64. Excursionibus in Samogetiam multi ab haeresi 70. Ex Rosetana arce Lutheranus minister exactus, & conuenticula haereticorum disturbata. 70. Cracouiae triginta 71. Cracouiae item alij septendecim ab haeresi, à schismate alij 72. Niesuisii aliquot 73. Derpati ab haeresi septendecim, à schismate tredecim 75. Leopoli ab haeresi quinquaginta, à schismate partim Graecorum, partim Armenorum triginta 77. Torunij ab haeresi triginta octo 80. Gedani septem 83. Viennae ducentisex, alijq. praeter multos à suis sectis abalienatos 88. Graecij nonaginta 92. Olomucij septuaginta 103. Brunae triginta 105. Crunlouij vnus, & triginta 111. Commotouij viginti nouem 112. Nouodomi multi 115. Thurocij quadraginta sex 118. In missione Pruscensi vici toti vndecim 125. Claudiopoli triginta 132. Praeter hos alij quadraginta quinque 133. Ingolstadij triginta duo 145. Dilingae viginti sex 148. Eluangae duodecim 150. Campiduni aliqui 150. Vallesternae tredecim 152. Oetingae item tredecim 152. Monachij viginti septem 156. Oeniponti decem 168. Augustae plus triginta 173. Ratisbonae quadraginta 179. Missionibus Ratisbonensis collegij quindecim 181. Friburgi multi 188. Lucernae vndeuiginti 191. Oetingae rursus aliqui 203. Constantiae quadraginta tres 206. Coloniae viginticuatuor 210.

Treui-

Treuiris multi 212. Excursionibus è domo Probationis Treuirensi aliqui 215 Moguntiae nonnulli 216. Herbipoli triginta vnus 22 . Spirae plus centum viginti 225. Alij vigintiquatuor ibidem 226. Fuldae vndecim 227. Heilingenstadij quadraginta septem 232. Erfurdij duodecim 234. Molshemij aliqui 238. Hildesii viginti tres 2 8. Louanij quinque 265. Tornaci item quinque 266. Antuerpiae triginta 272. Ipris familiae aliquot 278. Insulis septem 279 Bruxellis aliqui 280. Milites multi in castres Belgicis 281. Cameraci duodecim, & Germani praeterea milites aliquot 282. In Hollandia quinquaginta quatuor 283. Calitij milites multi 289. Tolosae quindecim , 297. Burdegalis sexaginta 299. Petrocorijs nonnulli 300. Agennae sexdecim 301. Ruthenis sex, 303. Auenione viginti 309. Turnone ingens numerus 312. Gratianopoli factionis haereticae principes quindecim 315. Excursionibus è Turnonensi collegio non pauci 315. In finibus Geneuensium, nonnulli 318. Anicij nonnulli 327. Olisippone externi quinquaginta. 478

Haeretici energumenos curare non possunt. 188

Haeretici fidem catholicam probant, sed humano pudore ab illa reuocantur 151. 173. 179. 229.

Haeretici impudicam mulierculam, vt ad frugem reducatur, ad nostros adduci suadent. 224

Haeretici in periculis ad catholicae religionis auxilia respiciunt 73. 103. 106. 119. 188. 233.

Haeretici nostras frequentant conciones 65. 83. 314.

Haereticorum conuersiones insignes . Vilnae viri clarissimi 47. Adolescentis Bransbergensis, 51, Alterius, ministri Gedanensis filius 51. Medici insignis, & puellae nobilis Posnaniae 58. Nobilis

Rutenis

Ruteni è Graeco schismate 64. Nobilis Niesuisiensis 73. Torunij multorum 80.81. Adolescentis Dynastae magni filij 92. Alterius item nobilis 94. Ministri Berolinensis 95. Ministri alterius 96. Commotouiensis ciuis 112. Baronis nobilis Nouodomi 115. Virginis Thurociensis 118 Labaci trium nobilium 140. Medici praestantis Eluangae 150 Adolescentis Augustani 173. Alterius ibidem. Iurisconsulti insignis Coloniae 210. Matronae nobilis Spirae 225. Familiae totius bene numerosae, & in ijs viri militaris valde peruicacis, 232. Virginis nobilis Monasteriensis 247. Saxonis adolescentis è Lutheri prosapia 258 Familiarum duarum in Hollandia 284. Hollandae feminae primatis 284. Ministri Caluiniani Tolosae, 297. Adolescentis, qui Montem Albanum studiorum caussa petebat 301. Adolescentis philosophiae studiosi Turnoni 312. Alterius item Turnoni prius Caluinistae, postea anabaptistae 313. Captiui militis in castris Sabaudiae 320. Viri nobilis à puero Geneuae educati 327. Geneuensis ciuis Anicij. 327

Haereticorum filij catholicae religionis studio tenentur 150. Scholas nostras frequentant. 300. 302.

Haereticorum librorum arca plena nocturnam quietem matrifamilias, in cuius erat domo interturbat. 327

Haereticorum testimonia de Societate, 106. 139.

Haereticus peregrinantium religionem impedire contendens detectus. 231

P. Hieronymi Otelij concionum fructus. 6

Hospitales domos aegrotantium patres per vices diebus singulis inuisunt. 372

S.Hya-

S. Hyacinthi caelitum numero recens adscripti celebritas 418. 419. 421.

I

IAcobus ab Agullana insigniter in nos beneficus. 350.
Idololatriae impias religiones Christianae religionis nominibus barbari significant. 441
Idololatriam in suam gentem reuocare Mexicani quidam conantur. 438, 440.
Iesuitas inter & diabolum nihil interesse aliqui existimant 211. Fera monstra esse alij dicunt. 252.
B. P. Ignatij nomine eius chirographo caeca mulier visum recipit 351. Eius imploratione aegroti multi sanantur 380. Eius reliquijs vesano amore neophyta mulier sanatur. 528
Ilerdensis collegij fundandi initium. 347
Incendium à nostro collegio sublatum. 194
ab Incubo amatore, & haeresi mulieres duae liberatae. 308
Indicam profectionem ex vno collegio Eborensi Socij sibi quadraginta deposcunt. 486
Ioannes Gilhefeldius & viuens, & moriens de nobis benemeritus. 243
Italorum congregatio Pragae. 101
Iudaea mulier Christianam mulierem à conuenticulis haereticorum ad nostros adducit. 224

L

LAnae instar herba emollita corpori, & vestibus adhaerot. 463
Latrones duo damnati durissima obstinatione ad ingen-

ingentem poenitudinem traducti. 272
Litaniae in castris quotidie à militibus decantantur 319
Lotaui hominum natio. 65
Lusitanis tres ingentes laudes à magno Rege tribuuntur. 558
Lutheri, Lutheraniq. Catechismi mendacia, & improba doctrina patefacta. 179
e Lutheri prosapia adolescens ad catholicam fidem conuersus. 258
Lutherus antichristianus. 179

M

MAgiae maleficium horrendum. 246
Magicae artis damnati, in carcere adiuti. 246.
Magnitudo animi nostrorum in calamitate. 307
Mansagares Dynasta potens in India. 547
Mariae virginis nomine inuocato, virgo graui pudicitiae periculo liberatur, 346. Alia eodem modo. 423
Mater pauperum matrona pia vocatur. 213
Matrona nobilis ad catholicam fidem conuersa miro flagrat studio reuocandi alios ab haeresi. 225
Matthias Chellerus bibliothecam suam nobis moriens relinquit. 243
Mauri senes duo Mahomethis superstitionem in India disseminant. 530
Mediolanensis bellicarum machinarum artifex inter Mogores. 571
Melancholia graui adolescens confessione liberatur. 324.
Mendicum semiuiuum vnus è Parthenijs in humeros sublatum in vrbem importat. 328

Milites iniuria nobis inferenda abstinent. 89
Minister Caluinista conuersus ad fidem constans aduersus impugnationes. 297
Ministri haeretici coniux in morte Sacerdotem catholicum vult sibi adhiberi. 82
Ministri haereticorum contemnuntur. 314
Ministrorum haereticorum conatus contra nos. 314
Ministrorum haereticorum filij duo catholici fiunt. 145. *Alius.* 156
Ministrorum haereticorum improbitas ab ipsis etiam haereticis carpitur. 68
Miracula ingentia ad aedem B. Virginis Oetinganam commemorantur. 202
Misericordiam conclamante populo, obstinatus homo ad pacem cum inimicis faciendam flectitur. 483.
Missiones maximae vtilitatis. Vide Excursiones.
Mogorum primores Patribus fauent. 568
Monasteria Monachorum nostrorum opera adiuta 146. 192. 207.
Monasteria Monialium adiuta, & reformata 16. 297. 309. 418.
Mons adiutorij locus insigni religione. 230
Mons albanus Aquitanica Geneua. 301
Mons sanctus locus antiquae religionis. 157
Montes asperos, & montium latibula nostri adeunt, barbaros ad fidem vt alliciant. 464
Morbi ex fame, & crudis alimentis profecti. 321
Morbi sacris rebus depulsi. Pane benedicto 25. *Voto nuncupato feminae duae* 32. *Sacrarum reliquiarum admota theca duo alij* 41. *Vnus emendatione vitae sanitatem impetrat oculorum* 72. *Herbis benedictis, & aqua benedicta spectra nocturna, & grauis morbus abiguntur* 76. *Vlcus in crure Mexicanae mulieris globulo piaculari sana-*

sanatur 431. *Aspersione aquae benedictae cum cinere benedicto puer in* Brasilia *graui morbo* 498
In Vaipicotae montibus aqua benedicta, & sacris precibus morbis varijs multi 541. *Voto eleemosinae aegrotus* 545. *Ethnici hominis filius eleemosina cruci à patre oblata.* 545
Morbis grassantibus nostri suam operam ciuitatibus deferunt 2.28.237. 240. 266. 321. 391. 429.
Morbo afflicti ad Christiani hominis officia reuocantur. 76. 286
Morientes catholici inter haereticos interuentu catholici Sacerdotis adiuuantur. 120. 121.
de Morte accepto nuncio laetatur vnus è fratribus Panormitanus. 7
Mortem sibi praedicunt, aut praesentiunt. Adolescens Caesaraugustanus 342. P. *Aluarus* Ledesma 364. Collegij *Astigitani* Rector *adhuc valens* 412. Cordubensis *adolescens* 408. *Virgo* Tepozotlana *in* Mexico. 435
Mortuorum domum vocant Ecclesiam Mexicani, quidam Christiani. 464
Mulier ethnica longum iter conficit ad Christiana sacra properans. 549
Mulier lasciuo cultu delectata, admonita caueret sibi à morte, repentino moritur. 177
Mulier fomae cultui dedita, pestilentia percussa ad insignem pietatem conuertitur. 286

N

NAicus *Dynasta potens in India Christianae rei fauet* 548. 550.
Namurcum *claram Belgij ciuitatem nostri adeunt.* 275.
Natalia Christi Domini etiam haeretici nostro exe-

plo intempesta nocte festa laetitia excipiunt. 66
Neophytae mulieris occasione vniuersa illius patria Christianam legem petit. 548
Neophytos multos vexat malus daemon, sed sacris remedijs liberantur. 523
S. Nicolai oleo inuncti aegroti sanantur. 494
Nicolaus Hreder insignis Societatis promotor. 102
Nitriensis Episcopus in Vngaria nobis beneuolus, & beneficus. 123
Nobilis ethnicus magna vi intus permotus baptismũ petit. 552
Nouicij peregrinantes varijs difficultatibus conflictati. 197. 198.
Nouicij suae vocationis desertoris paenitudo. 110
Nouicij varijs difficultatibus exagitati. Diuionensis 334. Salmaticensis. 376
Nouicius contumax emissus male perit. 69
Nouicius habitu, & vultu ad modestiam composito irati Baronis animum immutat. 110
Nouicius tertio, quam ad probationem admissus est die moritur. 519
Numi antiqui essossi cruce signati. 124

O

OLomuciensis Episcopus nobis beneuolus, & beneficus. 104
Ordines clericales etiam Christiani à S. Thoma retinent in India. 542
Oues amissas reperit qui superstitiosis reiectis remedijs pia consilia amplectitur. 169

P

PAcificationes insignes 43. 55. 316. 329. 355. 413. 417. 429. 482. 485. 505. 506.

Pala-

Palatini Podoliae pietas insignis. 56
Palatinus Polociae catholicus valde pius. 63
Parecijs dynastae laici vsurpato iure praeficiunt, quos ipsi volunt. 147
Pastorum duorum adolescentium admirabilis vitae finis. 120
Pauperis adolescentis in catholica fide retinenda constantia 229. Alterius 262.
Pauperes in fame multum adiuti 46. 47. 195. 212. 310. 320. 333. 487. 488. 494. 525.
Pauperes plus mille Toleti eleemosinis subleuati. 363.
Pauperibus iuuãdis pecunia bene magna nostrorum suasu à morientibus legatur. 241
in Pauperum subsidium vectigal annuum constitutum. 350
Peregrinationes ad montem adiutorij, à catholicis, & conuersis ab haeresi suscipiuntur. 230. 231.
Pestilentes, & morbidi in antris squalidis, ac fetidis à nostris adiuuantur. 287
Pestilentes adiuuans noster Sacerdos multa gerit. 267.
Pestilentibus iuuandis dimissi Sacerdotes. Fuldae 228. Molshemij in vrbe, & in agro 237. Confluentiae 240. Audomari 266. Dolae 321. Guaxaci in Mexicana. 429
Pestilentia sedatur, sacra processione traducta 541.
Pestilentia saeuiente nostri periculo subducti varijs monasterijs commendantur 191. Percussi quadragenarium spatium extra vrbem transigunt 293. Scholae dimittuntur, aut transferuntur 228. 240 323.
Petrus Schineuinus singulari pietate vir, nostri fautor praecipuus. 186
Pietas insignis fratris iam demortui. 348

Pistorum dolus in fraudem catholicae religionis sublatus. 174
Pluuia caelitus demissa, deficiente aqua ad bibendum nostris peregrinantibus. 496
Praepositus Osnaburgensis Ecclesiae catholicae religionis restituendae studiosus 251
Praetor Ducatus Lucemburgici pie moritur. 274
Professio fidei ex Tridentina Synodo Monasterij fit à publicis personis. 249
Psalteriũ S. Bonauenturae in laudem B. Virginis ab impugnatione defensum. 178
Pudicitiae exemplum in femina. 345
Puella peregrina baptismum petitum venit. 465
Puer ethnicus miro Christianae fidei amplectendae ardore. 547
Pueri ethnici miris modis ad Christianam fidem adducti. 516. 517. 518.
Pueris alendis hospitalis domus excitatur. 42
Puer Maurus Arabicarum litterarum peritus, Alcoranum praelegere solitus Christianus fit. 530
Pueros idolis barbari sacrificant. 439
Puerpera difficultate pariendi in extremis constituta, confessione obita, & recitato Euangelio, parit incolumis. 432
Puerulus in profundam aquam lapsus miraculo propemodum liberatur. 325
Pus ex aegroti pectore eiectum sui vincendi caussa nouicius exsorbet. 347

Q

QVinque martyrum corpora Goam è Salsethide translata. 522

R

D. RAzius bellicis laudibus clarus nobis fautor. 186.

Refor-

Reformatio magna ciuitatis Monasteriensis. 249
Restitutiones rei alienae magni momenti. 317. 323.
Reus maleficij damnatus admirabilem concipit paenitudinem 238. Alij duo. 272
de Rosaria precatione erudita concio. 235
Rudi ingenio quidam & obtuso cum summa admiratione praecipua Christianae doctrinae capita breuissimo tempore percipit. 345

S

SAbaudiae Dux nobis beneuolus, & beneficus 26. Catholicae religionis studiosus. 35
Sacerdotis nostri cadauer post quinquennium effossum integrum reperitur. 382
Sacramento Eucharistiae è pyxide prolato, iratus miles mitescit. 269
P. Salesii, & Guilielmi Saltamonchij martyrum reliquiae. 312
Salsethis in India. 521
in Saxoniam interiorem excursio perutilis. 251
Schismatici viri nobilis de veritate catholicae doctrinae testimonium. 64
Scholae haereticorum prae nostris contemnuntur. 258.
Scholarum nostrarum institutione factum esse vir nobilis fatetur, vt ipse haereticus non fuerit. 328.
de Scholis nostris duorum clarorum virorum testimonium 328. Vendensis Episcopi. 67
Seminaria neophytorum ad suae cuiusque gentis vtilitatem instituta. Mexicanum 424. Cicimecanum, in Mexicana 472. Goanum S. Fidei 511. Thomarorum in Vaipicotae mõtibus 540. Coulanense 544. Tutucorinense in ora Piscaria. 546

Seminarium clericorum qui se voto Ecclesiae cultui addicunt. 298
Sicarij praetereunti sacra supplicatione hominem interficere adorti à Deo puniuntur. 531
Sodales Parthenij negotium suscipiunt instituendi rudes. 345
Sodalium quorundam pietas, cum conscribuntur 333
Spineis sertis coronati nostri nocturno viso ostenduntur. 431
Sponsae duae, quod contra monita Sacerdotis in communi malo saltationibus non abstinent, diuinitus puniuntur. 242
Sterilis femina catholicam fidem amplexa vteri fecunditatem impetrat. 113
Supplicium dirissimum à duobus latronibus magna pietate toleratum, 273

T

TAhucorum studium Christianae religionis capessendae in Mexicana. 459
Templi nostri Dolani aedificationem absoluendam suscipit vir locuples, cum interuersa esset in vsum pauperum pecunia ei rei destinata. 321
è Templis sublati lasciui conuentus. 303
Templum Monachiense nobis à Bauariae Duce exstructum. 161
Templum nostrum Monasteriense spectabili structura visendum. 250
Teueci homines feri, & bellicosi. 453
Thomaeorum alumnorum pietas 540. 542. 543.
Thomaeorum Christianorum opida, viciue. Palurtes 534. Porca 538. Vaipicotae montes 539. Charamandelis. 550
Transiluani Principis studium in re catholica promouenda 128. & deinceps. Nobis fauet. 130

Valen-

V

VAlentini Agricolae liberalitas & studium catholicae religionis promouendae. 239
S. Valentini sacellum in nostro templo piorum concursu celebratur. 103
Vallis Grana. 35
Vallis Lucerna. 32
Vallis Sturana. 31
Varadinum Transyluaniae ciuitas. 129
Vendensis Episcopus nobis beneuolus 67. Eius testimonium de nostra puerorum educatione. 68
Venefica mirabilis. 122
Veneficia varia 122. 536. 537.
Victoria insignis Christianae religionis candidatis diuinitus concessa. 499
de Victu sibi detrahit ad eleemosinam P. Ambrosius Morescus. 27
Viperae morsu mortifero, confessionis tantum remedio sanatur neophytus Mexicanus. 432
Virgines ad monasteria erudiendae ad nostram mittuntur institutionem. 331
Virgines duae pari consensu, pariq; studio pietatis vna viuunt, vna moriuntur. 436
Virgini vox de nostrorum diuina tutela caelitus emissa. 310
B. Virginis aede: in vico Mondeuiensi miraculis clara 26. Oetingana. 202
B. Virginis Mariae nomine obsecratus homo libidine incensus se repressit, & totum ad pietatem conuertit. 423
B. Virginis ope aeger vehementi tertiana liberatur, 479. Mortuus, aut pro mortuo habitus in vitam reuocatur. 496

Virgi-

Virginitatem retinet ad vsque vitae finem alumnus nostrae disciplinae 74. *Anglus adolescens* 405. *Claudius Rastellus in Societate vita functus.* 326.

Virgo claustralis haeretica in periculo constituta, catholicae religionis votum concipit. 106

Virgo nobilis ab haeresi reuocata ingentem concipit ardorem pietatis. 247

Virgo pudicitiae studiosa varijs artibus à diabolo tentatur. 27

Viri de Societate bene meriti. Bauariae Dux 158. *& deinceps. Comes ab Helffenstein* 221. *Comes Euerardus à Manderscheide* 239. *Carolus Billeus, vir illustris* 274. *Ferdinandus Austriacus Archidux.* 91. *Ioannes Gilhefeldius* 243. *Iacobus ab Agullana* 350. *Labacensis Episcopus* 142. *Michael ab Agullana* 349. *Nicolaus Hreder* 102. *Nitriensis Episcopus* 104. *Olomutiensis Episcopus* 104. *Pultouiensis Episcopus* 52. *Plocensis Suffraganeus* 54. *Petrus Schineuinus* 186. 187. *D. Razius in Heluetijs* 186. *Sabaudiae Dux* 26. *Transyluaniae Princeps,* 128

Viri locupletis ad catholicam fidem conuersi ardor, & studium iuuandi alios. 227

Vocationes nouiciorum insignes 109. 215. 383.

S. Vrsicini memoria, & religio. 196

Vxorem nostris confiteri prohibet, qui eos ad eam pestilentia percussam audiendam multis precibus accersit, 287

X

XAmores clerici minorum ordinum Christianorum à S. Thoma. 541

Zamo-

INDEX.

Z

ZAmorinus Malabaricus Rex praepotens 556.
cum Lusitanis fedus init. 559
Zoli apostolici in Christi fide propaganda, & rebus asperis ferendis rarum exemplum. 445
in Zelandia feruet haeresis. 283

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Errata Corrige.

Pag. 21.lin. vlt. expectabatur, expetebatur. 26: vlt. diei, diu. 27: 19. per ministros, per suos ministros, 29: 1. moriens, eam moriens, 42:21. compararent, comparent, 57:5. egentis, gentis, 74:1. ipsae, ipsi 75:2. exercitatione, exercitationi, 85:12. aetate, aestate, 136:25. à mala, à mali, 151:12. subactam, & subactam, 174:20. inoluerat, inoleuerat. 184. 24. in tempus, in tempus aliud, 204: 1. praeterea summa, praeterea opera summa, 221: 7. consuetudinem, condicionem, 246: 10. visus est, nisus est, 258: 1. superiora, superiora tempora, 373: 19. inops, impos, 450: 10. cum ad domesticos, cum adiunctis ad domesticos, eadem pag. 24. praecipue, praecipua, 451: 9. cum illa, cum in illa, 462 9. dimisere, demisere, 470: 17. capienturq., capiunturq., 484. Post quartam lineam scribatur litteris maiusculis. COLLEGIVM EBORENSE. 486: 10. ante verbum, Tertiam, haec periodus est omissa. *In egenorum vtilitatem, aliosq. pios vsus aurei ferme nongenti collocati*. Tertiam, &c. 598: 10. tum, cum, 608: 2. subsistit, substitit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Errata alia cognitu faciliora.

Pag. 5. *lin. antepen. Cephaledicim, Cephaledium.* 11. *pen. & afflicta, afflicta, pag.* 14. *& duabus sequentibus* 16, *&* 18, COLL. MONT. REG. *falsa inscriptio deleatur*, 24: 2. *egregÿs, egregÿ*, 24: 8. *peregrata, peragrata*, 36: 19. *panegyrum, panegyrim*, 36: 23. *chories, choreis*, 45: 11. *Sublinensi, Lublinensi*, 50: 10. *permoti, promoti*, 76: 3. *corruptus, correptus*, 83: 8. *bonum, bonam*, 87: *antepen. nota, notae*, 90: *penult. excitationes, exercitationes*, 94: 3. *inficianda, infecunda*, 102: *vlt. Nredec, Hredec*, 111: *prima. delegere, detegere*, 112: 11. *nostris, à nostris*, 126: 5, *&* 23. *Artopacus, Artopaeus*, 147: 17. *Dilangam, Dilingam*, 153: 7. *diuersus, diuersum*, 158: 9. *collata, collocata*, 158: *antepen. iudolis, indoles*, 161: 21. *templo, templa*, 166: 18. *haubere, habuere*, 176: *penult. Quadragesiam, Quadragesima*, 207: 10. *virginis, virgines* 224: 22. *consiliÿ, consilÿs*, 238: 4. *duos, duas*, 257. 23. *idem, item*, 260: 24. *cum, eum*, 269: 2. *ciuius, euius*, 274: 9. *templi, ad templi*, 275: 25. *Hicianum, Huianum*, 277: 20. *concept, concepit*, 309: 19 *in aeda, in aede*, 309: 23. *integritai, integritati*, 310: 9. *egitamus, agitamur*, 312: 8. *Viciariensis, Viuariensis*, 324: 1. *agrent, agerent*, 328: 5. *cum, eum*, 331: 16. *caritate, ciuitate*, 336: 15. *rebus posthabitis, rebus omnibus posthabitis*, 344: 16. *consenserint, consenserunt*, 349: *penul. erogatus, erogatis*, 368: 22. *ordinis, ordinibus*, 375: 18. *vi marito, vt marito*, 383: 4, *perfunctis, perfunctus*, 384: 19. *cedenti, cedente*, 387: 7. *sacrarum, sacrorum*, 392: 8. *paenae, paene*, 393: 16. *clueris, elueris*, 398: 3. *Baiezano, Baezano*, 399: 4 *duplicatio, duplicato*, 414: 7. *altÿsq. alÿsq* 414: 18. *quoque*,

qua-

quaque, 42 0: 20. *praetio*, *pretio*, 426: 22. *Iotonocapem*, *Totonocapem*, 427: 1. *Chumilanem*, *Chumatlanem*, 428: 10. *retardarat*, *retardaret*, 439: 1. *vs ethnici*, *vt ethnici*, 449: 11. *nihil*. cum puncto, punctum debet esse virgula. 465: 13. *opido*, *ab opido*, 466: 1. *tanta tamen*, *dele tamen*, 473: 24 *familiarium*, *familiarum*, 474: 17. *nostrae*, *nostra*, 477. 15. *esses*, *esset*. *ibid*. *vecuum*, *vacuum*, 478: 4. *victri*, *victrix*, 478: 6. *caexde*, *caede*, 483: 19. *obisinatus*, *obstinatus*, 483. *penult*. *totiuti*, *totius*, 485 4. *priuitas*, *priuatas*, 486: 7. *quiquenece*, *quisque nece*, 486: *penul*, *Iudos*, *Indos*, 493: 11. *pircussa*, *percussa*, 503: 8 *administrauerant*, *administrauerat*, 506: 1. *fieria*, *feria*, 506: 3. *praefertur*. *secum*. mēdosa interpunctio. debet enim oratio continuari, virgula tantum interposita, 506: 14. *rlia*, *alia*, *ibid*. *simulatas*, *simultas*, 507: 11. *aaxilium*, *auxilium*, 508: 10. *Indicam*, *rem Indicam*, 508: 13. *dissidioruiam*, *dissidiorum*, 513: 21. *remittuntur*, *remittantur*, 522: 13 *Raccionola*, *Racciolana*, 523: 1, *quid*, *quod*, 525: 5. *aqspersisset*, *asperssisset*, 533. *vlt*. *maiorae*, *maiore*, 535: 13. *admissis*, *admistis*, 544: 15 *Coleccis*, *Coleccij*, 552: 14. *omia*, *omnia*, 568: 19. *amplictitur*, *amplectitur*, 569: 17. *instructam*, *instructum*, 570: 18. *praerat*, *praeerat*, 584 21. *proprioſe*, *tolle*, *se*, 584: 25. *exempli*, *exemplum*, 589: 6. *Perpurati*, *Purpurati*, 606: 3. *grtiae*, *gratiae*.

Imprimatur.

P. Ant. Ghilb. Locumt.

Rutilius Gallacinus Canonicus deputatus vidit.

NEAPOLI.

Ex Typographia Tarquinij Longi

M. DCVII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ASTVÆ
5.97

Th
5169